

Lasten verkkoturvallisuus

ALAIKÄISTEN SUOJELEMINEN
JA VOIMAANNUTTAMINEN
DIGIMAAILMASSA

LASTEN VERKKOTURVALLISUUTTA KÄSITTELEVÄN

ERITYISPANEELIN PUHEENJOHTAJIEN RAPORTTI

Professori, tohtori Jörg M. Fegert ja tohtori Maria Melchior

Tässä asiakirjassa esitettyjä mielipiteitä ei voida pitää Euroopan komission virallisena kantana.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2026

© Euroopan unioni, 2026

Komission soveltamasta asiakirjojen uudelleenkäyttöpolitiikasta säädetään 12. joulukuuta 2011 annetussa päätöksessä 2011/833/EU komission asiakirjojen uudelleenkäytöstä (EUVL L 330, 14.12.2011, s. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Jollei toisin mainita, tämän asiakirjan uudelleenkäyttö on sallittua Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) -lisenssin mukaisesti (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tämä tarkoittaa sitä, että uudelleenkäyttö on sallittua, kunhan lähde mainitaan asianmukaisesti ja mahdollisesti tehdyt muutokset merkitään.

Sellaisten aineiston osien käyttö tai jäljentäminen, jotka eivät ole Euroopan unionin omaisuutta, saattaa edellyttää lupaa suoraan asianomaisilta oikeudenhaltijoilta.

Sisältö

JOHDANTO

→ 04

ESIPUHE

**Turvallinen kasvu
sosiaalinen media+
-maailmassa**

→ 07

1. LUKU

**Ikäkausikehitykseen
perustuva
lähestymistapa lasten
verkkoturvallisuuteen**

→ 32

2. LUKU

**Näyttö alaikäisten
verkossa kohtaamista
riskeistä**

→ 56

3. LUKU

**Alaikäisten suojelu
nopeasti muuttuvassa
sosiaalinen
media+ -ympäristössä**

→ 80

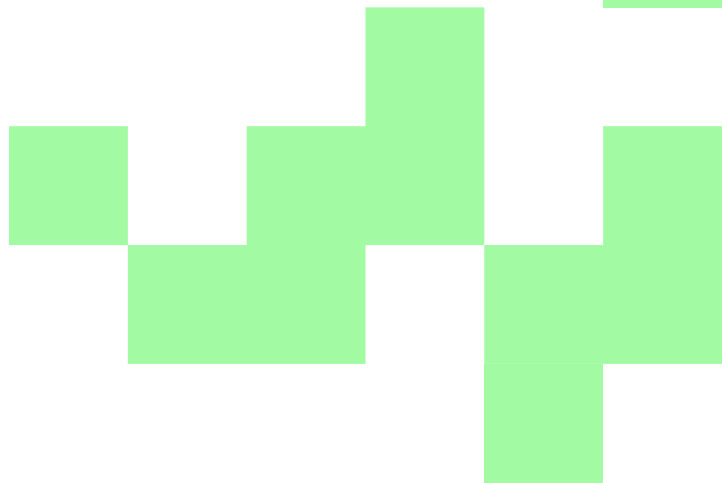
4. LUKU

**Alaikäisten
voimaannuttaminen
toimimaan turvallisesti
digimaailmassa**

→ 121

KIIITOKSET

→ 145

Johdanto

"Kaikessa tässä työssä meitä ohjaa tarve tukea vanhempia ja rakentaa lapsillemme turvallisempi Eurooppa. Kun on kyse lastemme turvallisuudesta verkossa, Eurooppa uskoo vanhempien, ei taloudellisten voittojen, voimaan."

— EUROOPAN KOMISSION PUHEENJOHTAJA
URSULA VON DER LEYEN
PUHE UNIONIN TILASTA 2025

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen antoi maaliskuussa 2026 kahdelle erityisneuvonantajalle – professori, tohtori Jörg M. Fegertille ja tohtori Maria Melchiorille – tehtäväksi toimia yhdessä puheenjohtajina lasten verkkoturvallisuutta ja sosiaalisen median mahdollisia ikärajoja käsittelevässä erityispaneelissa. Puheenjohtajille annettiin tehtäväksi laatia raportti paneelin tuloksista ja antaa neuvoja parhaasta tavasta, jolla Eurooppa voi tehdä verkkomaailmasta turvallisemman lapsille.

Komission puheenjohtaja ilmoitti paneelista ensimmäisen kerran unionin tilasta vuonna 2025 pitämässään puheessa. Paneeli kokosi yhteen korkean tason tutkijoita, toimijoita, nuorten ja vanhempien edustajia ja muita asiantuntijoita eri aloilta ja eri puolilta Eurooppaa arvioimaan sosiaalisen median vaikutuksia alaikäisiin.

Erityispaneeli kokoontui kolme kertaa, ja kussakin tilaisuudessa oli mukana eri asiantuntijoita. Ensimmäisen kerran erityispaneeli kokoontui 5. maaliskuuta 2026 tarkastelemaan nykyistä tieteellistä näyttöä sosiaalisen median ja laajemmin digitaalisen ympäristön vaikutuksista lapsiin ja nuoriin.

Toisen kerran erityispaneeli kokoontui 16. huhtikuuta 2026 keskustelemaan voimassa olevista EU:n välineistä ja lainsäädännöstä sekä kansallisista toimintamalleista, joilla puututaan lasten verkkoturvallisuuteen.

Kolmannen kerran erityispaneeli kokoontui 16. kesäkuuta 2026 käsittelemään kansallisia toimintamalleja ja mahdollisia suosituksia lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi digimaailmassa.

PANEELISSA KESKUSTELTIIN MUUN MUASSA SEURAAVISTA

KESKEISISTÄ AIHEISTA:

- // sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin sovellettavien erityisten ikärajojen käyttöönoton myönteiset ja kielteiset vaikutukset
- // räätälöidyt toimintamallit alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi ottaen huomioon ikäryhmät, sosioekonominen tausta ja ikäkohtaiset riskit
- // sisäänrakennettu/oletusarvoinen turvallisuus sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien vastuu
- // koulutus- ja valistustoimenpiteet, joilla edistetään vastuullista digikäyttöä lasten ja nuorten, vanhempien ja huoltajien sekä opettajien ja kasvattajien keskuudessa
- // vanhempien ja kasvattajien tukeminen sekä lasten ja nuorten paremmat valmiudet hyödyntää digimaailman tarjoamia mahdollisuuksia.

Tässä raportissa esitetyt analyysit ja suositukset perustuvat ratkaisevan tärkeisiin kannanottoihin, joita on saatu paneelikokouksiin kutsutuilta eri asiantuntijaryhmiltä. Paneelikokousten lisäksi kokouksia on pidetty jäsenvaltioiden edustajien, erityisesti EU:n neuvoston puheenjohtajavaltio Irlannin sekä Luxemburgin (D9 + ministerikokous), unionin ulkopuolisten maiden (muun muassa Australian ja Brasilian), Euroopan parlamentin ja sen jäsenten, erityisesti lasten oikeuksia käsittelevän laajennetun työryhmän, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan edustajien, ajatushautomojen ja eri järjestöjen, kuten YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston ja Euroopan tietosuojaneuvoston, kanssa.

Puheenjohtajat ovat näiden kokousten ja keskustelujen sekä kerätyn näytön perusteella laatineet suosituksensa. Vaikka vastuu suosituksista on yksinomaan puheenjohtajilla, heidän työnsä perustuu suurelta osin muiden tunnettujen asiantuntijoiden, vanhempien ja nuorten edustajien panokseen sekä Euroopan komission tarjoamaan asiantuntemukseen.

Raporttia on tarkoitus hyödyntää tulevilla toimilla, joita Euroopan komissio ja EU:n jäsenvaltiot ehdottavat lasten verkkoturvallisuuden parantamiseksi. Tässä riippumattomassa analyttisessä arvioinnissa annetaan lapsille ja nuorille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajille suosituksia ja inspiraatiota siitä, miten alaikäisiä voidaan suojella ja voimaannuttaa verkossa.

SOVELTAMISALA JA TERMINOLOGIA

Puheenjohtaja von der Leyenin mukaan erityispaneelin päätehtävänä oli keskustella lasten verkkoturvallisuudesta ja sosiaalisen median mahdollisista ikärajoista. Vaikka tässä raportissa noudatetaan tätä tehtävänkuvaa, puheenjohtajien on täsmennettävä raportin terminologiaa, ottaen huomioon erityispaneelin kokouksissa käydyt keskustelut ja muu poliittinen kehitys (esimerkiksi G7-maiden johtajien 17. kesäkuuta 2026 esittämä kehoitus luoda turvallinen digitaalinen ympäristö alaikäisille).

Raportissa käytetään seuraavia ilmaisuja ja määritelmiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta kansainvälisten, EU:n tai kansallisten säädösten soveltamista:

Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut (lyhyesti 'sosiaalinen media+')

Tässä raportissa ilmaisuja 'sosiaalinen media+' ja 'sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut' käytetään määrittelemään laajasti palvelut, jotka saattavat olla alaikäisten saatavilla ja joiden sisältämät ominaisuudet (esimerkiksi riippuvuutta aiheuttavat ja haitalliset ominaisuudet, kuten sivun loputon vieritys, automaattinen toisto, suositusalgoritmit ja jatkuvat ilmoitukset) ja/tai sisältö ovat ikätasolle sopimattomia ja/tai riskialttiita. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajilla tarkoitetaan myös verkkoalustoja, jotka välittävät kolmansien osapuolten, kuten sosiaalisen median, sisältöä, ja sovelluskauppoja. Mukaan luetaan myös tekoälyjärjestelmät, jotka aiheuttavat riskejä alaikäisten turvallisuudelle ja kehitykselle. Esimerkkeinä voidaan mainita tekoälykumppanit, videopelit, jotka altistavat lapset haitallisille kaupallisille menettelyille tai vaarallisille kontakteille, sekä videonjakoalustat, jotka mahdollistavat alaikäisten pääsyn verkkoon, vaikka se ei olisi ikätasolle sopivaa.

Alaikäiset, lapset ja nuoret

Tässä raportissa todetaan, että alaikäisten suojeluun verkossa on sovellettava ikäkausikehitykseen perustuvaa lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon erityiset riskit ja haavoittuvuudet, joille alaikäiset altistuvat eri-ikäisinä, sanotun kuitenkin rajoittamatta ilmaisun 'lapset' oikeudellisesti määriteltä käyttöä (esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksessa lapsen oikeuksista). Tässä analyysissä kirjoittajat tarkoittavat ilmaisulla 'alaikäiset' kaikkia alle 18-vuotiaita (täysi-ikäisyyden raja) lapsia ja nuoria. Ilmaisulla 'nuoret' tarkoitetaan kaikkia 13–18-vuotiaita. Ilmaisulla 'lapset' tarkoitetaan kaikkia alle 13-vuotiaita. Tässä raportissa ilmaisulla 'lasten oikeudet' tarkoitetaan kaikkien alle 18-vuotiaiden lasten oikeuksia sellaisina kuin ne on määriteltä oikeudellisissa teksteissä. Kuten erityispaneeliprosessin toimeksiannossa todetaan, ilmaisua 'lasten verkkoturvallisuus' käytetään yläkäsitteenä alaikäisten suojelussa ja voimaannuttamisessa digimaailmassa.

ESIPUHE

Turvallinen kasvu sosiaalinen media+ -maailmassa

Digitaalitekniologioiden nopea kehitys on muuttanut radikaalisti lasten ja nuorten kasvuympäristöä sekä sitä, miten he ovat vuorovaikutuksessa ikätovereidensa, vanhempiensa, opettajiensa ja heitä ympäröivän maailman kanssa. Samaan aikaan verkon ulkopuolinen elämä on edelleen ratkaisevan tärkeää oppimisen kannalta, sillä se edistää mielekkäitä ihmissuhteita ja kokemuksia, jotka muovaavat alaikäisten kehitystä.

Sosiaalinen media+ -maailma tarjoaa lapsille ja nuorille monia mahdollisuuksia oppia, pitää yhteyttä, osallistua ja luoda. Alaikäiset tarvitsevat kuitenkin neuvoja, ja heille on tarjottava paremmat valmiudet tarttua näihin tilaisuuksiin, jotta he voivat toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla.

Tästä huolimatta **sosiaalinen media+ -tilat aiheuttavat myös useita riskejä** alaikäisten terveille kehitykselle ja hyvinvoinnille. Riskeistä voidaan mainita muun muassa riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista johtuva liiallinen käyttö, kehitysmönteisen toiminnan korvautuminen muulla toiminnalla, haitalliselle sisällölle altistuminen ja epäasianmukaiset verkkokontaktit. Uudet teknologiat lisäävät näitä riskejä, jotka edellyttävät rohkeita mutta huolellisia valintoja lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen laaja käyttöönotto on saanut **poliittiset päättäjät ja vanhemmat erittäin huolestuneiksi lasten ja nuorten verkossa kohtaamista uhkista**. Vaikka sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin pääsyä koskevia ikärajoja on kritisoitu, **ne voivat olla välttämätön varotoimi**, kunnes osoitetaan, että lapset ja nuoret voivat käyttää sosiaalisen media+ -tiloja turvallisesti tai kunnes saataville tulee turvallisia vaihtoehtoja.

Ikärajoissa ei ole kyse siitä, että vanhemmat ja huoltajat taikka lapset ja nuoret itse olisivat ensisijaisesti vastuussa alaikäisten verkkoturvallisuudesta. Niissä ei myöskään ole kyse siitä, että palveluntarjoajat pääs-tettäisiin pinteestä. **Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa kehittämiensä ja tarjoamiensa palvelujen turvallisuudesta.**

Todistustaakan on oltava palveluntarjoajilla, ei sääntelyviranomaisilla, vanhemmilla eikä lapsilla. **Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien mahdollisuuksia tarjota palvelujaan alle 13-vuotiaille lapsille olisi rajoitettava EU:ssa, kunnes ne osoittavat, että niiden palvelut ovat sisään-rakennetusti turvallisia.** EU:n laajuisten rajoitusten lisäksi jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön varotoimenä muita ikärajoja yli 13-vuotiaille nuorille.

Varotoimenä asetettavat ikärajat ovat välittömiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on kulttuurista muutosta edistämällä saavuttaa pitkän aikavälin tavoite eli sen varmistaminen, että sosiaalinen media+ -tilat ovat turvallisia alaikäisille. Ensimmäiset tulokset maista, jotka ovat ottaneet käyttöön yleisiä sosiaalisen median ikärajoja, osoittavat, että useimmat alaikäiset löytävät keinon kiertää näitä rajoituksia. Osa alaikäisistä on samaan aikaan lakannut käyttämästä riskialtista sosiaalista mediaa ja muita riskialttiita digitaalisia palveluja, ja heillä on nyt enemmän aikaa verkon ulkopuoliseen toimintaan (kuten urheiluun ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen kasvotusten). Tämä osoittaa, että normit alaikäisten sosiaalinen media+:n käytössä voivat muuttua asteittain ja että tämän muutoksen mahdollisuus on tunnustettava.

Muutos ei kuitenkaan tapahdu hetkessä. Kesti esimerkiksi pidempään kuin yhden sukupolven ajan (esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa), että yhteiskunnassa tapahtui asennemuutos kouluissa annettavan ruumiillisen kurituksen kieltämiseen lainsäädännössä. Ruumiillisen rangaistuksen kieltäminen selvensi vanhempien, huoltajien, opettajien ja kasvattajien odotuksia sekä lisäsi sivullisten sitoutumista sen varmistamiseen, että alaikäisten kasvatuksessa ei käytetä väkivaltaa. Tämän toimenpiteen onnistuminen on käynyt ilmi sen käyttöönoton jälkeisistä myönteisistä arvioinneista, ja se on osoitettu jatkuvalla arvioinnilla.

Jotta ikärajat olisivat tehokkaita, myös yhteiskunnan asenteiden on muututtava. Jatkuva arviointi ja pitkän aikavälin seuranta voivat auttaa poliittisia päättäjiä saamaan kokonaiskuvan siitä, muuttuvatko alaikäisten ja heidän vanhempiensa, huoltajiensa ja kasvattajiensa tottumukset ajan mittaan.

"Olemme vuosikymmenten ajan pyrkineet tekemään reaali maailmasta turvallisemman lapsille. Meidän on tehtävä samoin myös digimaailmassa. Teknologian tarjoamia mahdollisuuksia ei voi kehittää lasten turvallisuuden, terveyden tai onnellisuuden kustannuksella."

— EUROOPAN KOMISSION PUHEENJOHTAJA
URSULA VON DER LEYEN

Lapsille ja nuorille on annettava mahdollisuus elää tervettä ja antoisaa elämää sosiaalinen media+ -maailmassa sekä hyödyntää sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoamia mahdollisuuksia. **Lasten oikeudet pätevät yhtä lailla verkossa kuin sen ulkopuolellakin** – lapsilla on muun muassa oikeus olla suojassa ja turvassa taloudelliselta hyväksikäytöltä ja kaikenlaiselta rikollisuudelta (erityisesti seksuaaliselta väkivallalta) sekä oikeus saada tietoa, käydä koulua ja viettää vapaa-aikaa.

Lapsilla on oikeus kasvaa heidän kehitystään edistävässä turvallisessa ympäristössä, niin verkossa kuin sen ulkopuolella. Vaikka alaikäisiä on edelleen tuettava verkon ulkopuolella, on myös tunnustettava, että verkkoympäristöistä on tullut yhä tärkeämpi osa heidän arkipäiväänsä. Siksi suojelusta on huolehdittava oletusarvoisesti kaikilla sosiaalisen median alustoilla ja kaikissa muissa digitaalisissa palveluissa.

Lasten oikeuksien on muodostettava perusta lasten turvallisuutta verkossa tukeville toimenpiteille. Mahdollisten ikärajojen asettamisessa on kunnioitettava kaikkia lasten oikeuksia, ja niiden on oltava oikeasuhteisia ja tasapainossa lasten edun kanssa. Tähän käytettävien keinojen on pysyttävä teknologian kehityksen tahdissa.

Vaikka sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa palvelujensa turvallisuudesta erityisesti alaikäisten osalta, tarvitaan **toimijaekosysteemi lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi sosiaalinen media+ -ympäristössä**. Näitä toimijoita ovat sääntelyviranomaiset, joiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, palveluntarjoajat, jotka tarjoavat turvallisia ja ikätasolle sopivia palveluja, sekä vanhemmat, huoltajat, opettajat ja kasvattajat, joilla on keskeinen rooli alaikäisten digikäytön valvonnassa ja ohjaamisessa. Koska alaikäiset kasvavat ja kehittyvät ja sosiaalinen media+ -ympäristöt muuttuvat nopeasti, **ekosysteemin menestys riippuu kaikkien** saman vision – lasten ja nuorten turvallinen kasvu digimaailmassa – jakavien **toimijoiden toisiinsa liittyvistä toimista**.

Kaavio 1: Ekosysteemi alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Lisätään poliittista tahtoa vahvistaa lasten verkkoturvallisuutta

Viime kuukaudet ovat osoittaneet, että lasten verkkoturvallisuus on saanut poliittista painoarvoa kaikkialla maailmassa. **Australiassa on asetettu alaikäraja sosiaalisen median käytölle. Tämän mallin toteutus ja jatkuva arviointi ovat tarjonneet tärkeitä opetuksia muulle maailmalle.** Muut maat, kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja Kanada, ovat seuraamassa esimerkkiä lainsäädäntöehdotuksilla, ja Indonesia on puolestaan jo asettanut alaikärajan.

Tuoreen raportin mukaan 92 prosenttia eurooppalaisista katsoo, että lasten ja nuorten paremman suojelun verkossa olisi oltava EU:n ensisijainen tavoite.^a

Myös Euroopan johtajat ovat tarttuneet asiaan. On selviä merkkejä siitä, että poliittinen tahto toteuttaa konkreettisia toimia lasten verkossa kohtaamien kasvavien riskien torjumiseksi on lisääntymässä: Jyllannin julistus syyskuulta 2025^b, Euroopan parlamentin päätöslauselma, jossa kehoitetaan ottamaan käyttöön EU:n laajuinen digitaalinen alaikäraja^c, puheenjohtaja von der Leyenin perustama lasten verkkoturvallisuutta käsittelevä erityispaneeli ja Eurooppa-neuvoston äskettäiset päätelmät^d.

Kesäkuussa 2026 G7-maat – muun muassa Italia, Japani, Kanada, Ranska, Saksa, Yhdistynyt kuningaskunta, Yhdysvallat ja Euroopan unioni – sopivat ensimmäistä kertaa korkeimmalla poliittisella tasolla yhteisistä periaatteista alaikäisten suojelemiseksi riskejä aiheuttavilta digitaalisilta palveluilta.^e

Lisäksi useat EU:n jäsenvaltiot ovat parhaillaan ottamassa käyttöön alaikärajan sosiaalisen median ja muiden sellaisten digitaalisten palvelujen käytölle, jotka voivat altistaa lapset ja nuoret haitoille. Esimerkiksi Ranska on ehdottamassa 15 vuoden ikärajaa, joka perustuu rajoitettujen palvelujen mustaan listaan. Kreikassa kaavaillaan 15 vuoden ikärajaa verkkoyhteisöpalveluille. Tanska harkitsee kieltoa alle 16-vuotiaille ja mahdollisuutta alentaa ikärajaa vanhempien suostumuksella. Ruotsissa suunnitteilla oleva ikäraja perustuisi vuoteen, jona lapsi täyttää 15 vuotta, mutta ikärajan ulkopuolelle jätettäisiin useammanlaisia palveluja. Monet muutkin maat, esimerkiksi Portugali, Espanja, Saksa ja Puola, harkitsevat asiaa koskevan lainsäädännön antamista.

Kun tämä otetaan huomioon, todellisena vaarana on digitaalisten palvelujen eurooppalaisten sisämarkkinoiden pirstaloituminen. Useat jäsenvaltiot ovatkin sitä mieltä, että tätä asiaa olisi käsiteltävä EU:n tasolla. Olisi pidettävä mielessä, että jäsenvaltioilla on erilaiset koulutuksen, digitaalisen lukutaidon ja alaikäisten suojelun kulttuuriset ja kansalliset kontekstit. Hajanaisuus voisi johtaa siihen, että alaikäisten suojelun taso vaihtelisi eri puolilla EU:ta. Tämän vuoksi sääntelyviranomaiset voisivat myös kohdata käytännön ongelmia täytäntöönpanon valvonnassa ja palveluntarjoajille voisi aiheutua säännösten noudattamisesta korkeampia kustannuksia. Tällä voisi olla kerrannaisvaikutuksia turvallisemman sosiaalisen median ja turvallisempien muiden digitaalisten palvelujen kehittämiseen sekä verkkoturvallisuutta koskevan lainsäädännön tuloksellisuuteen.

EU on jo toteuttanut konkreettisia toimia alaikäisten suojelemiseksi. Euroopan komission viimeaikaiset päätökset ovat osoittaneet, että on tarpeen reagoida lasten ja nuorten verkossa kohtaamiin uhkiin tuomalla esiin konkreettista näyttöä. Metaa ja TikTokia vastaan esitetyt alustavat havainnot ovat selkeitä esimerkkejä siitä, että ne eivät väitetysti täytä digipalvelusäädöksen mukaisia tiukkoja vaatimuksia alaikäisten suojelemisesta verkossa eivätkä tarjoa helposti saatavilla olevia mekanismeja, joilla voidaan ilmoittaa lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyvästä sisällöstä. Lisäksi Yhdysvaltojen tuomioistuinten viimeaikaiset merkittävät tuomiot ovat olleet historiallinen käännekohta keskustelussa alustojen vastuusta.

- a. Euroopan komissio (2026). [Digitaalinen vuosikymmen – Eurobarometri-tutkimus – helmi-maaliskuu 2026](#).
- b. Puheenjohtajavaltio Tanska, Euroopan unionin neuvosto (2026). [Jyllannin julistus: Shaping a Safe Online World for Minors](#).
- c. Euroopan parlamentti (2025): [Alaikäisten suojelu verkossa – Euroopan parlamentin päätöslauselma 26. marraskuuta 2025 alaikäisten suojelusta verkossa \(2025/2060\(INI\)\)](#).
- d. Eurooppa-neuvosto (2026). [Eurooppa-neuvoston päätelmät, 19. maaliskuuta 2026](#).
- e. G7 (2026). [Johtajat kehottavat luomaan turvallisemman digitaalisen ympäristön alaikäisille](#).

Lyhyt katsaus alaikäisten suojeluun verkossa

Toimet lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa ovat yhtä vanhoja kuin internet, ja ne ovat peräisin ajalta ennen sosiaalista mediaa, älypuhelimia ja tekoälyä. Nykyisten sääntöjen perusta alaikäisten suojelemiseksi verkossa luotiin 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Säästösten tarkoituksena oli antaa palveluille ja yrityksille mahdollisuus toimia ja vaihtaa tietoja yli valtioiden rajojen. Vaikka näitä sääntöjä ei suunniteltu yksinomaan lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa, niissä vahvistettiin monia periaatteita, joihin nykyinen lainsäädäntö yhä perustuu kolmella osa-alalla.

Ensinnäkin sisämarkkinoilla otettiin mediapalvelujen ja digitaalisten palvelujen sääntelyllä käyttöön yhteiset televisiopalvelujen säännöt kaikkialla Euroopassa, muun muassa pyrittiin suojaamaan alaikäisiä mahdollisesti haitalliselta sisällöltä. Ensimmäisellä (sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin mukaisella) yhdenmukaistetulla verkkopalveluja tai tietoyhteiskuntapalveluja koskevalla kehyksellä tuettiin myös valtioiden rajat ylittävien verkkopalvelujen kehittämistä EU:ssa.

Toinen osa-alue ovat tietosuojaa ja yksityisyyden suoja koskevat säännöt, alkaen vuoden 1995 tietosuojadirektiivin yhteisistä normeista, jotka koskevat henkilötietojen keräämistä ja käyttöä jäsenvaltioissa.

Kolmas osa-alue on kuluttajansuoja. EU:n yhteisillä säännöillä torjutaan harhaanjohtavia ja aggressiivisia kaupallisia menettelyjä. Näissä säännöissä otetaan huomioon, että haavoittuvassa asemassa olevat kuluttajat tarvitsevat lisäsuojaa, mikä on merkittävä periaate digitaalisessa ympäristössä. Haavoittuvassa asemassa ovat myös lapset ja nuoret, sillä he voivat altistua kaupallisille menettelyille, jotka voivat vaikuttaa heihin eri tavalla kuin aikuisiin.

Digitaalitekniologioiden juurtuessa yhä syvemmälle jokapäiväiseen elämään EU on jatkanut näiden oikeudellisten kehysten päivittämistä vastatakseen uusiin haasteisiin. Yleisellä tietosuojaa-asetuksella on otettu käyttöön erityisiä suojatoimia, joilla turvataan lasten henkilötiedot ja suostumus verkossa. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaa direktiiviä on laajennettu kattamaan audiovisuaalisen sisällön ja videonjakoalustojen uudet muodot. Lisäksi digipalvelusäädöksessä on vahvistettu verkossa toimivia välityspalveluja koskevat säännöt, myös alaikäisten suojelemiseksi.

Tämä kehitys heijastaa laajempaa suuntausta: digitaalitekniologiat eivät enää sovi yhteen ainoaan sääntelylliseen tai oikeudelliseen luokkaan. Sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa yhdistyvät median, viestinnän, kaupan ja tietojenkäsittelyn osatekijät, usein samalla alustalla. Näin ollen alaikäisten suojeluun verkossa sovellettavan tuloksellisen toimintamallin on oltava kokonaisvaltainen, ja siinä on hyödynnettävä EU:n lainsäädännön useiden eri alojen välineitä. Näistä aloista voidaan mainita alustojen sääntely, tietosuojaa, kuluttajansuoja ja audiovisuaalisen median sääntely.

Tekoälyn nopean kehityksen ja käyttöönoton myötä alaikäisiin verkossa kohdistuvat riskit ovat räjähtämässä käsiin. Samaan aikaan sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut pyrkivät koko ajan kehittymään käyttäjien mielenkiinnon herättämiseksi ja säilyttämiseksi nykyisessä ”huomiotaloudessa”. Sääntelyviranomaisen on tärkeämpää kuin koskaan vahvistaa alaikäisten suojelua ja heidän valmiuksiaan toimia turvallisesti sosiaalinen media+ -maailmassa.

Näyttö riskeistä ja mahdollisuuksista, joita alaikäiset kohtaavat verkossa

Teknologian nopea kehitys on tarjonnut lapsille ainutlaatuisia mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia ikätovereiden kanssa, ilmaista luovuuttaan sekä saada tietoa ja tukea. Lapset eivät kuitenkaan ole aikuisia, ja sosiaalinen media+ -ympäristö altistaa heidät eri-ikäisinä erilaisille fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja kehitykseen kohdistuville riskeille. Myös sosioekonomisilla ja yksilöllisillä tekijöillä, kuten perhetaustalla ja sukupuolella, sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelulla on ratkaiseva vaikutus.

Ratkaisevassa asemassa on vankka näyttö siitä, miten riskit ja haitat liittyvät sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, jotta näyttöä voidaan hyödyntää asianmukaisissa toimissa alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa. Sosiaalinen media+:n erityispiirteet, toiminnot tai muodot voivat olla eri määrin haitallisia riippuen lapsen tai nuoren sosiaalisesta ja henkilökohtaisesta tilanteesta. Erityisen alttiita verkossa esiintyville haitoille voivat olla alaikäiset, jotka kuuluvat rodullisiin, etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöryhmiin tai hlbtq+ -yhteisöön taikka tarvitsevat erityisopetusta tai kärsivät aiemmista mielenterveysongelmista. Tätä haavoittuvuutta lisäävät luonnollisesti sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, jos niiden sisältö tai suunnittelu on haitallista, manipuloivaa tai riippuvuutta aiheuttavaa. Näiden ominaisuuksien kehittyessä myös tutkimuksen ja näytön keräämisen tulisi kehittyä.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen alaikäisille aiheuttamat fyysiset ja mielenterveyteen liittyvät riskit ovat huomattavia. Fyysisen terveyden osalta voidaan todeta, että liiallinen ruutuaika syrjäyttää ulkoilun ja urheilun sekä saattaa vaikuttaa lasten terveyteen, kuntoon ja uneen. Sosiaalinen media+:n ja digilaitteiden käyttö varhaisella iällä johtaa siihen, että tietoa ei etsi omatoimisesti ja henkilökohtainen sosiaalinen vuorovaikutus jää puuttumaan. Tämä voi vaikuttaa sosioemotionaaliseen kehitykseen ja altistaa mielenterveysongelmille. Digilaitteiden liiallinen käyttö voi myös aiheuttaa ongelmia, kuten tuki- ja liikuntaelinsairauksia ja digitaalista silmärasitusta.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytöstä lapsille aiheutuvat mielenterveysriskit ovat merkittäviä. Sellaiset sosiaalinen media+ -ympäristön riskit, jotka vahingoittavat suoraan lasten mielenterveyttä, ovat yhteydessä mahdollisuuteen pahentaa lapsella jo entuudestaan olevia mielenterveysongelmia, kuten masennusta ja ahdistusta. Tässäkin yhteydessä sosiaaliset ja yksilölliset tekijät määrittävät lasten ja nuorten altistumisen riskeille.

Yleisesti ottaen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen runsas käyttö lasten ja nuorten keskuudessa liittyy uni- ja keskittymisongelmiin sekä masennuksen ja ahdistuneisuuden lisääntymiseen. Riippuvuutta aiheuttavat suunnitteluominaisuudet vahvistavat näitä vaikutuksia kannustamalla pakonomaista tarkistamista, vahvistamalla paitsi jäämisen pelkoa (fomo) ja voimistamalla sosiaalista vertailua. Tämä voi heikentää alaikäisten itsetuntoa ja lisätä stressiä. Algoritmiset vahvistamis- ja suosittelujärjestelmät voivat lisätä disinformaatiota ja vihapuhetta. Näistä vaikutuksista aiheutuu suurta haittaa erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille verkossa.

Alaikäiset ovat huomattavassa riskissä altistua verkossa rikoksille ja laittomalle sisällölle. Sekä aikuiset että alaikäiset hyödyntävät tarkoituksellisesti sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja, esimerkiksi pelialustoja, ollakseen yhteyksissä lapsiin ja nuoriin. Riskejä ovat muun muassa altistuminen seksuaaliväkivallalle (kuvamateriaali), houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, verkkokiusaaminen, radikalisoituminen sekä yllyttäminen laittomiin, väkivaltaisiin tai terroritekoihin. Tekoälyvälineitä käytetään yhä enemmän, minkä myötä lapsille ja nuorille aiheutuu vakavia uhkia lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.

todistavan synteettisen kuvamateriaalin (esimerkiksi syvävääreännösten) tuotannosta. Näillä väärinkäytöksillä on vakavia vaikutuksia alaikäisten kehitykseen sekä heidän psyykkiseen ja fyysiseen terveyteensä. Vakavimmissa tapauksissa ne voivat vaarantaa heidän henkensä.

Sosiaalinen media ja muut digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa alaikäisten turvallisuudesta palveluissaan. Lisäksi vanhemmilla ja hoitajilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten verkossa viettämisen ajan valvonnassa ja alaikäisten opastamisessa käsittelemään sosiaalinen media+ -ympäristöissä vastaan tulevia riskejä. Riittävä verkon ulkopuolinen toiminta ja henkilökohtainen vuorovaikutus ovat olennaisen tärkeitä joka iässä.

Monista mahdollisista haitoista huolimatta **sosiaalinen media+ tarjoaa lapsille ja nuorille monia mahdollisuuksia.** Kun alaikäisille annetaan mahdollisuus turvalliseen vuorovaikutukseen verkossa ja heillä on vankat digitaalityöt, sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö voi edistää hyvinvointia, sosiaalista kanssakäymistä, tukea antavia vertaisverkostoja sekä mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin, kansalaisvaikuttamiseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. Kohdennetut digitaalityöt, kuten EU:n Parempi internet lapsille -strategia, Safer Internet -keskukset ja medialukutaidon sisällyttäminen kansallisiin opetusohjelmiin, voivat todistetusti parantaa kriittistä ajattelua, disinformaation vastustuskykyä ja alaikäisten taitoa toimia verkossa turvallisesti.

Turvallisiksi suunnitellut sosiaalisen median ja muut digitaaliset palvelut voivat voimaannuttaa lapsia ja nuoria ja edistää heidän aktiivisuuttaan verkossa tukemalla digitaalityöjen ja medialukutaidon hankkimista. Kouluissa vanhempien ja huoltajien tuella tarjottavan ikätasolle sopivan digitaalikasvatuksen myötä alaikäiset voivat myös tarttua verkkomaailman tarjoamiin mahdollisuuksiin ja hallita mahdollisia riskejä ja haittoja.

Riskien käsittely ikäryhmittäin

Lasten kasvaessa ja itsenäistyessä vanhempien mahdollisuudet valvoa lasten toimintaa verkossa heikenevät. Vertaisvaikutuksen merkitys kasvaa. Nuorten lähestyessä täysi-ikäisyyttä heidän toiminnastaan verkossa tulee entistä itsenäisempää ja he pystyvät paremmin ymmärtämään ja torjumaan riskejä, joille he siellä altistuvat. Tarpeet ovat luonnollisesti erilaisia 3-vuotiaalla ja 16-vuotiaalla. Tämä korostaa tässä raportissa sovelletun **ikäkausikehityksen huomioon ottavan, ikäryhmittäin erotellun lähestymistavan tärkeyttä, kun käsitellään lasten turvallisuutta verkossa:**

Alle 3-vuotiaat lapset kärsivät pääasiassa ihmissuhteisiin vaikuttavista riskeistä ja teknoferenssistä^f passiivisina verkon käyttäjinä. Riskit johtuvat suurelta osin siitä, että suoran vuorovaikutuksen sijasta hoitajat käyttävät ruutuaikaa pienten lasten ”rauhoittamiseen” tai huomion suuntaamiseen. Tämä voi vaikuttaa lasten keskittymiskykyyn, kielen oppimiseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen.

Aikuisen valvonnassa itsenäistä käyttöä aloitteleviin **3–5-vuotiaisiin** kohdistuu verkkoympäristöissä enemmän riskejä, jotka liittyvät suurempaan ruutualtistukseen. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, jotka on optimoitu välittömän mielihyvän tuottamiseen, toistuvaan palkitsemiseen ja jatkuvaan ulkoiseen stimulointiin, ovat perustavanlaatuisesti ristiriidassa lasten kehittyvien taitojen kanssa ja voivat haitata heidän pitkän aikavälin kehitystään.

Lasten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö lisääntyy merkittävästi **6–9-vuotiaana**. Verkkomaailmasta saatu ulkopuolinen palaute (esimerkiksi ”tykkäykset”, pisteet ja tulostaulut) risteää

^f. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen häiriintyminen teknologian vuoksi.

itsetunnon kehityksen kanssa, joka perustuu taitojen omaksumiseen reaali maailmassa. Tämä voi lisätä huolta omasta pärjäämisestä ja vertailua samanikäisiin ja lisätä alttiutta verkkokiusaamiselle, vihapuheelle ja ikätovereiden harjoittamalle häirinnälle.

Pääsystä sosiaalinen media+ -tiloihin tulee **10–12-vuotiaille** keskeinen edellytys sosiaaliselle osallistumiselle. Tässä iässä lasten kehityksen herkkyyksikaudet ovat eniten ristiriidassa verkkoalustalähtöisen vahvistamisen kanssa. Algoritmiset suositusjärjestelmät lisäävät sosiaalista vertailua, altistumista haitalliselle tai laittomalle sisällölle (mukaan lukien lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava kuvamateriaali, ääriliikkeiden propaganda ja disinformaatio) ja riippuvuutta aiheuttaville suunnittelumalleille, jotka lisäävät masennuksen ja ahdistuneisuuden oireita. Viimeaikaiset seurantatutkimukset viittaavat siihen, että älypuhelimien hankkiminen ensimmäistä kertaa 12-vuotiaana (eikä 13-vuotiaana) saattaa liittyä suurempaan masennuksen ja muiden mielenterveysongelmien riskiin vuoden kuluttua.⁹ Tämä esimerkki tuo esiin sen, että alle 13-vuotiaat lapset ovat yleisesti ottaen erityisen haavoittuvia.

Nuoret siirtyvät **13–15-vuotiaana** sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen valvotusta käytöstä entistä autonomisempaan käyttöön. Tässä vaiheessa huoltajien ja koulun kasvatushenkilöstön perinteiset valvonnan muodot menettävät vaikuttavuuttaan. Riskeihin vaikuttavat yhä enemmän sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen rakenteet eikä pelkästään yksilön käyttäytyminen. Keskeisenä haasteena on puuttua algoritmijärjestelmiin, jotka vaikuttavat altistumiseen ja käyttäytymiseen ja toimivat melko läpinäkymättömästi.

Itsenäistymiskehitys on normaali osa kasvamista yhtä lailla nykypäivän verkkomaailmassa kuin verkon ulkopuolellakin. Kysymys ei siis olekaan nuorten itsenäistymisen jarruttamisesta vaan siitä, miten heidän altistumistaan haitoille voidaan vähentää erityisen haavoittuvassa kehitysvaiheessa. Toimiva suojeleminen edellyttää ikäkausikehityksen huomioon ottavaa ja monitasoista lähestymistapaa, jossa yhdistyvät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen sääntely, koulutustoimet sekä itsesääntelyn ja median kriittisen käytön tukeminen.

Lopulta **16–18-vuotiaana** nuoret kokevat vaiheen, jossa heidän identiteettinsä vahvistuu ja itsenäisyytensä kasvaa. Nuorten saavat kehittyessään paremmat valmiudet ymmärtää ja käsitellä verkossa kohtaamiaan riskejä. Neurobiologinen kehitys ei kuitenkaan ole läheskään päätepisteessä, ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö pahentaa riippuvuuden, ahdistuneisuuden ja mielenterveysongelmien riskiä. Tämänikäisten nuorten on hankittava tarvittavat taidot (kuten kriittinen ajattelu ja arvostelukyky), jotta he voivat liikkua verkkomaailmassa sujuvasti ja turvallisesti ja hyödyntää sen koko potentiaalin.

Kuusi peruseriaatetta alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat riskit ja mahdollisuudet sosiaalinen media+ -ympäristössä edellyttävät kokonaisvaltaista toimintapoliittista kehystä, jolla sekä suojellaan että voimaannutetaan alaikäisiä verkossa. Seuraavat **kuusi puheenjohtajien laatimaa peruseriaatetta ohjasivat erityispaneelin työtä**, ja ne näkyvät tämän raportin rakenteessa. Toimenpiteiden olisi perustuttava vankkaan näyttöön ja analyysiin haasteista ja mahdollisuuksista, joita lapset kohtaavat verkossa. Tehokas täytäntöönpano ja arviointi ovat olennaisia tulosten varmistamiseksi.

9. Children's Hospital of Philadelphia (2026). [Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study](#). Tiedot haettu 12. heinäkuuta 2026.

PERIAATE 1**Ikäkausikehitykseen perustuva lähestymistapa (ks. 1. luku)**

Varmistetaan ikätason huomioon ottava sääntely ja eriytetty opastus. Lasten ja nuorten vaiheittainen kehitys edellyttää sellaisten suojelutoimenpiteiden suunnittelua ja käyttöönottoa, joilla puututaan tietyn ikäisten kohtaamiin riskeihin. Näissä toimenpiteissä olisi mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon lasten henkilökohtainen ja sosiaalinen tilanne, joka saattaa osaltaan vaikuttaa heidän altistumiseensa riskeille.

PERIAATE 2**Tasa-arvo ja monimuotoisuus (ks. 2. luku)**

Tunnistetaan eri ikäryhmien ja sosioekonomisten ryhmien eriarvoisuus altistumisessa riskeille ja verkon haittoille. Sukupuoli, seksuaalisuus, rodullinen, etninen ja uskonnollinen tausta, erityisopetuksen tarve ja ennestään olemassa olevat mielenterveysongelmat vaikuttavat alaikäisten haavoittuvuuteen verkossa esiintyvien haittojen suhteen. Nämä tekijät vaikuttavat myös vanhempien ja huoltajien resursseihin ja valmiuksiin tukea lapsia ja nuoria heidän itsenäistymiskehityksessään.

PERIAATE 3**Alaikäisten suojelu (ks. 3. luku)**

Lasten ja nuorten on voitava hyötyä turvallisista sosiaalisen media+ -tiloista. Alaikäisten suojelu haitalliselta sisällöltä, riippuvuutta aiheuttavilta ominaisuuksilta, digitaaliselta laiminlyönniltä^h ja verkossa tapahtuvilta rikoksilta (esimerkiksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä) olisi otettava huomioon sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun yhteydessä. Alaikäisten olisi voitava helposti ilmoittaa kaikista haitallisista sisällöistä tai ominaisuuksista. Nämä ilmoitukset olisi asetettava etusijalle, ja palveluntarjoajien olisi viipymättä poistettava haitallinen sisältö tai haitalliset ominaisuudet.

PERIAATE 4**Digitaalisten palvelujen vastuuvollisuus ja kuluttajien oikeudet (ks. 3. luku)**

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on otettava ensisijainen vastuu sen varmistamisesta, että verkkotiloihin pääsy ja niiden käyttö on turvallista alaikäisille. Kannustetaan suunnittelemaan digitaaliset palvelut turvallisiksi ja pannaan sisältöperusteinen sääntely nopeasti täytäntöön. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien olisi osoitettava, että niiden palvelujen ominaisuudet eivät ole haitallisia, ennen kuin niitä voidaan tarjota lapsille ja nuorille.

h. Lasta hoitava henkilö jättää toistuvasti antamatta lapsen kehitystason edellyttämää huomiota, vastakaikua, valvontaa tai suojelua, koska digitaali teknologiat häiritsevät, korvaavat tai heikentävät olennaisia hoivatoimintoja.

PERIAATE 5

Voimaannuttaminen ja mediakasvatus (ks. 4. luku)

Annetaan vanhemmille ja hoitajille, opettajille ja kasvattajille mahdollisuus tukea lasten ja nuorten asteittaista siirtymistä turvalliseen ja itsenäiseen verkkoalustojen käyttöön. Tarjotaan riittävät mahdollisuudet (esimerkiksi digitaalisten ja medialukutaidon opetus) ja asianmukainen infrastruktuuri, jotta vanhemmat voivat pohtia omaa toimintaansa ja opastaa alaikäisiä vuorovaikutuksessa verkossa. Toimenpiteet on sovittava hoitajien ja kasvattajien rooleihin, jotka muuttuvat lasten ja nuorten kehityksen myötä.

PERIAATE 6

Lasten oikeudet ja osallistuminen (ks. 4. luku)

Turvataan lasten oikeus turvalliseen osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja yhteiseen luovaan toimintaan verkossa ja sen ulkopuolella. Lapsia suojelevien toimien olisi aina perustuttava lasten oikeuksiin, sellaisina kuin ne käsitetään asiaa koskevissa kansainvälisissä kehyksissäⁱ. Ikärajojen asettamisessa on kunnioitettava lapsen oikeuksia verkossa, niiden on oltava kohtuullisia, ajallisesti rajoitettuja ja oikeassa suhteessa lapsen etuun. Tämä korostaa myös tarvetta investoida kaikenikäisten alaikäisten toimintaan verkon ulkopuolella ja edistää sitä.

Puheenjohtajan erityisneuvonantajat ja lasten verkkoturvallisuutta käsittelevän erityispaneelin puheenjohtajat

*Professori, tohtori Jörg
M. Fegert*

*Ulmin yliopistollisen sairaalan lasten
ja nuorten psykiatrian, psykologian
ja psykoterapian osaston johtaja*

Tohtori Maria Melchior

*Ranskan kansallisen terveys- ja
lääketieteellisen tutkimuksen
instituutin (INSERM) johtaja*

i. Erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien komitean yleiset huomautukset, Euroopan unionin perusoikeuskirja ja lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia.

KUUSI OHJAAVAA PERIAATETTA

Alaikäisten suojeleminen ja voimaannuttaminen verkossa

LASTEN VERKKOTURVALLISUUS

TILANNEANALYYSI

KEHITYKSEEN PERUSTUVA LÄHESTYMISTAPA

Varmistetaan, että sääntely on ikätasolle sopivaa ja opastus eriytettyä

TASA-ARVO JA MONIMUOTOISUUS

Tunnistetaan eri ryhmien eriarvoisuus riskien, altistumisen ja digitaalisten haittojen suhteen

ALAIKÄISTEN SUOJELEMINEN

Suojellaan alaikäisiä haitalliselta sisällöltä, riippuvuutta aiheuttavalta suunnittelulta, digitaalisilta laiminlyönneiltä ja rikoksilta (esim. seksuaaliväkivalta ja kiusaaminen)

DIGITAALISTEN PALVELUJEN TARJOAJIEN VASTUUVELVOLLISUUS SEKÄ KULUTTAJANOIKEUDET

Varmistetaan turvallisuus suunnittelun ja sisältöpohjaisen sääntelyn avulla

VOIMAANNUTTAMINEN JA MEDIAKASVATUS

Huolehditaan siitä, että vanhemmat ja huoltajat pystyvät tukemaan alaikäisten digitaalisia taitoja ja medialukutaitoa vastuullisessa käytössä

LASTEN OIKEUDET JA VANHEMPIEN OSALLISTUMINEN

Varmistetaan oikeus turvalliseen osallistumiseen ja yhteiseen luovaan toimintaan verkossa

TOIMENPITEET

ARVIOINTI

Keskeiset suositukset alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Tässä raportissa esitetyt suositukset perustuvat ikäkausikehitykseen pohjautuvaan lähestymistapaan, ja ne ovat kuuden perusperiaatteen mukaiset. Suositusten yleisenä tavoitteena on sovittaa yhteen toisaalta tarve suojella lapsia ja nuoria verkossa ja toisaalta kunnioittaa heidän oikeuttaan osallistua sosiaalinen media+ -maailmaan ja hyödyntää sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Suosituksia ikätasolle sopivasta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytöstä

0–2-VUOTIAAT

Ruutuajan ja sosiaalisen media+:n käytön rajoittaminen.

Ruutuajan rajoittaminen varhaislapsuudessa ei tarkoita ehdotonta älylaitteiden käyttökieltoa. Sen sijaan siinä otetaan huomioon lapsen kehitystarpeet, jotka liittyvät kiintymiseen, aistien kehitykseen ja varhaiseen kielen oppimiseen. Vanhempien ja hoitajien olisi asetettava etusijalle kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus ja tarkasteltava omaa digitaalisten laitteiden käyttöään, jotta he voivat tarjota myönteisen roolimallin ja välttää teknoferenssin. Tämä lähestymistapa vastaa Maailman terveysjärjestön suosituksia, joilla pyritään ehkäisemään häiriöt lasten neurobiologisessa ja kognitiivisessa kehityksessä ja tunnesiteiden muodostumisessa sekä fyysiset ongelmat (esim. vaikutukset näkökykyyn).

3–12-VUOTIAAT

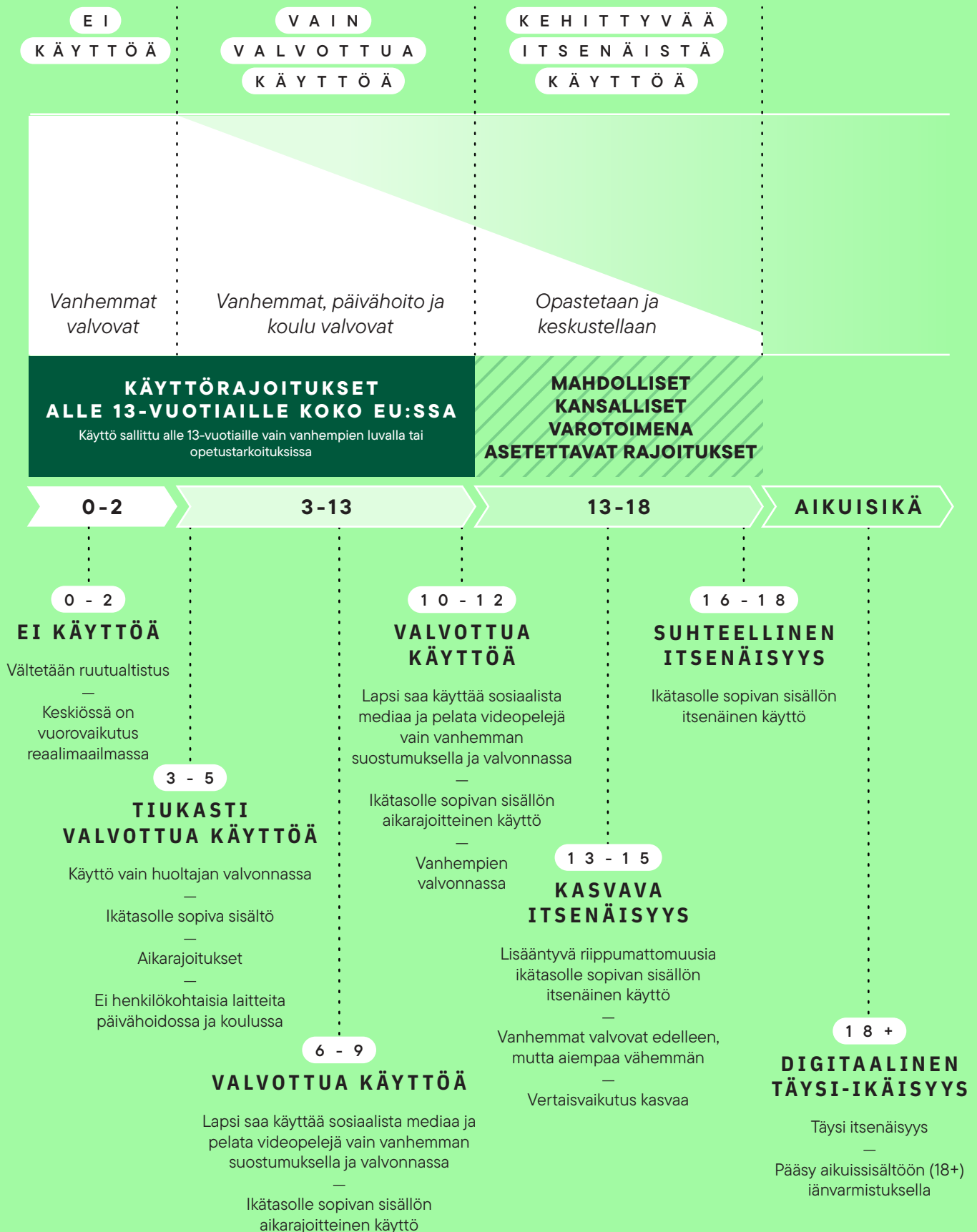
Ikätasolle sopivien laitteiden ja sosiaalisen media+:n valvottu käyttö.

Lasten ei pitäisi käyttää internetiin yhteydessä olevia laitteita ilman valvontaa. Koulujen olisi tarjottava tilat laitteiden valvotulle ja rajoitetulle käytölle opetustarkoituksiin, mikä tukee digitaalista ja medialukutaitoa, psyykkistä selviytymiskykyä ja riskien kriittistä pohdintaa. Vanhempien ja hoitajien olisi valvottava ja tuettava asteittain itsenäisempää ikätasolle sopivan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä. Heidän olisi myös keskusteltava säännöllisesti lasten kanssa mahdollisista hyödyistä ja riskeistä, joita liittyy alaikäisten vuorovaikutukseen verkossa. Sekä hoitajien että kasvattajien olisi edelleen kannustettava tähän ikäryhmään kuuluvia lapsia aktiivisuuteen verkon ulkopuolella.

13–18-VUOTIAAT**Sosiaalinen media+:n ikätasolle sopivan itsenäisen käytön kehittyminen.**

Kaikilla 13–18-vuotiailla olisi oltava pääsy ainoastaan heidän ikätasolleen sopivaan ja oletusarvoisesti turvalliseen sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, joissa on aktiivisesti otettu käyttöön keskeisiä turvaominaisuuksia (esim. jatkuvan selaamisen ja suosittelujärjestelmien rajoitukset). Yksilöllinen ja ikätasolle sopiva vanhempien valvonta on edelleen olennaisen tärkeää, kunnes on kehitetty tällaisia oletusarvoisesti turvallisia sosiaalisen median ja muita digitaalisia palveluja. Myös sääntelyviranomaisten täydentäviä varotoimenpiteitä voitaisiin harkita. Samalla kun yli 16-vuotiaat siirtyvät kohti yhä suurempaa digitaalista autonomiaa, heihin kohdistuu yhä riskejä, jotka liittyvät altistumiseen haitalliselle verkkosisällölle. Sen vuoksi vanhempien ja huoltajien olisi edelleen keskusteltava alaikäisten kanssa heidän kokemuksestaan verkossa. Nuorilla olisi oltava etuoikeutettu pääsy tukipalveluihin ja valitusjärjestelmiin, ja heidän olisi voitava hyödyntää tukea antavia vertaisverkostoja, jotka edistävät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen vastuullista käyttöä.

Alaikäisten sosiaalinen media+:n ikätasolle sopiva käyttö

Suosituksset lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa

// Ehdotetaan yhdenmukaistettua EU:n laajuista rajoitusta alle 13-vuotiaiden pääsälle sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin.

Tarvitaan yhdenmukaistettu EU:n laajuinen rajoitus, joka koskee alle 13-vuotiaiden pääsyä sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, tekoälykumppanit mukaan luettuina. Yhdenmukaistettu pääsyrajoitus helpottaisi oikeasuhteisen ja oikeuksia kunnioittavan iänvarmistuksen toteuttamista ja edistäisi sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajiin sovellettavia oletusarvoista turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Alle 13-vuotiailla olisi oltava ajallisesti rajoitettu pääsy ikätasolle sopiviin sosiaaliseen mediaan -ympäristöihin vain vanhempien luvalla ja valvonnassa tai kouluympäristössä. Nuorten olisi 13 vuotta täytettyään voitava käyttää omalle ikätasolleen sopivia ja turvallisia sosiaalisen median ja muita digitaalisia palveluja yhä itsenäisemmin.

EU:n laajuista 13 vuoden vähimmäisikää koskevat yhdenmukaiset säännöt edistäisivät sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa, koska palveluntarjoajiin sovellettaisiin yhtä ainoaa vaatimustenmukaisuuskehystä. Yhdenmukaiset säännöt helpottaisivat täytäntöönpanoa ja sääntelyviranomaisten suorittamaa valvontaa niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Samalla varmistettaisiin kaikkien alaikäisten yhtäläinen suojeleminen verkossa kaikkialla EU:ssa riippumatta sosioekonomisesta, kulttuurisesta ja kansallisesta kontekstista.

// Otetaan käyttöön toimivia iänvarmistusjärjestelmiä, jotta voidaan tarkistaa ikä ja tukea turvalliseksi suunnittelemisen ja ikätasolle sopivuuden periaatteita alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa.

Iänvarmistusmenetelmien (iän todentaminen ja arviointi) on oltava oikeasuhteisia, ja niissä on noudatettava vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat erityisesti käyttäjien perusoikeuksia, mukaan lukien lasten oikeudet ja niihin liittyvät suojoimet. Kaikissa iän tarkistamiseen käytettävissä menetelmissä olisi noudatettava tiukimpia yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevia vaatimuksia, eivätkä ne saisi johtaa henkilöasiakirjojen ja biometristen tietojen käsittelyyn iän arvioimiseksi. Olisi otettava käyttöön teknisiä standardeja, kuten nollatietotodistus, jotta voidaan varmistaa, että sekä iän arviointiin velvoitettu alusta että iäntodentamispalvelun tarjoaja eivät saa mitään sellaisia tietoja, joiden avulla käyttäjän voi jäljittää tai tunnistaa.

Iänvarmistusmenetelmien avulla olisi voitava tarkasti määrittää vaadittava ikä tai ikäryhmä, ja niiden olisi oltava todellisissa olosuhteissa helppokäyttöisiä ja luotettavia. Menetelmien avulla tulisi voida tehokkaasti ehkäistä sääntöjen kiertäminen ja kyberturvallisuushkat, ja niiden olisi oltava osallistavia (ja syrjimättömiä) ja tasapuolisesti kaikkien niitä tarvitsevien saatavilla. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on noudatettava velvoitetta estää alaikäisiä altistumasta riskialttiille palveluille tai käyttäjille, jotka esiintyvät lapsina ja nuorina.

// Laajennetaan ja yhdenmukaistetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun keskeisiä turvaominaisuuksia.

Sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi otettava lähtökohtaisesti huomioon turvallinen suunnittelu ja ikätasolle sopivat suojoimet (esim. mahdolliset loputonta selaamista, automaattista toistoa, push-ilmoituksia ja ongelmallisia yksilöllisiä suosittelujärjestelmiä koskevat rajoitukset). Riippuvuutta aiheuttavaan tai harhauttavaan suunnitteluun, pyytämättä tapahtuviin yhteydenottoihin ja ”kaninkoloihin” olisi puututtava tekemällä suojaavista oletusasetuksista olennainen osa sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja. Laajentamalla ja yhdenmukaistamalla keskeisiä turvaominaisuuksia koskevat säännöt

varmistettaisiin varmuus ja yhdenmukaisuus koko sosiaalinen media+ -ympäristössä. Koska teknologia kehittyy nopeasti, keskeisiä turvaominaisuuksia koskevia sääntöjä olisi voitava mukauttaa, jotta voidaan puuttua uusiin haitallisiin suunnitteluominaisuuksiin.

// Siirretään sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisten palvelujen tarjoajille todistustaakka sen osoittamisesta, että niiden tuotteet ja palvelut ovat turvallisia alaikäisille.

Ikärajoja olisi sovellettava, kunnes sosiaalinen media ja muut digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat ottaneet käyttöön keskeiset turvallisuussuunnitteluun liittyvät ominaisuudet lasten ja nuorten suojelemiseksi. Ennen kuin palveluntarjoajat ovat osoittaneet, että niillä on käytössä turvalliset ja ikätasolle sopivat ominaisuudet ja että ne siten noudattavat EU:n ja kansallisia vaatimuksia, niiden ei pitäisi voida tavoittaa alaikäisiä. Mikäli on olemassa ”oletusarvoisesti turvallinen” versio, ikätasolle sopimattomat (aikuisille tarkoitetut) ominaisuudet olisi voitava aktivoida vasta tosiasiallisen iänvarmistuksen jälkeen.

// Vahvistetaan täytäntöönpano- ja arviointivalmiuksia.

Koska lasten turvallisuuteen verkossa sovelletaan jo monenlaisia sääntöjä (digipalvelusäädös, yleinen tietosuoja-asetus, tekoälysäädös jne.), valvontaviranomaisten olisi tehostettava yhteistyötä ja tietojenvaihtoa eri oikeudellisten kehysten välillä. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan välttää epä johdonmukaisuudet ja varmistaa perusoikeuksien suojeluun perustuva johdonmukainen, ennakoitava ja vaikuttava oikeudellinen ympäristö. Euroopan komission olisi tarkasteltava mekanismeja, jotka mahdollistavat saumattoman yhteistyön valvontaviranomaisten välillä, jotta voidaan hyödyntää jo olemassa olevia täytäntöönpanorakenteita. Lisäksi on tarpeen arvioida, olisiko täytäntöönpanosta ja arvioinnista vastaaville sääntelyviranomaisille osoitettava lisäresursseja tai niiden rakenteita uudistettava. Olisi harkittava toimia, joilla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan roolia täytäntöönpanon valvonnassa ja sen panosta täytäntöönpanon valvontavalmiuksiin, myös olemassa olevien rakenteiden kautta. Täytäntöönpanon valvontatoimien on täydennettävä toisiaan, ja niissä on vältettävä ristiriitaisuuksia.

// Hyväksytään pikaisesti toimenpiteitä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien velvoittamiseksi selkeästi ehkäisemään, havaitsemaan ja estämään verkossa, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, tapahtuva verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja ilmoittamaan siitä.

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä annetun väliaikaisen asetuksen voimassaolon päättymisestä johtuva aukko lasten suojelemissa on korjattava nopeasti. EU:n lainsäätäjien olisi pikaisesti hyväksyttävä ehdotettu pitkän aikavälin asetus lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yli 80 prosenttia rikostutkimuksista, jotka koskevat lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, saa alkunsa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien ilmoituksista. Lapset ovat usein liian peloissaan ilmoittaakseen siitä itse. Usein ainoa keino lopettaa lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, on havaita sitä todistava materiaali.

// Jäsenvaltiot voivat varotoimena ottaa käyttöön sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja koskevia ylimääräisiä pääsyräjoituksia, joita sovelletaan 13 vuotta täyttäneisiin.

Varotoimena käyttöön otettavien ylimääräisten pääsyräjoitusten olisi täydennettävä alle 13-vuotiaita koskevaa EU:n laajuista sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen pääsyräjoitusta. Nuorilla voi olla pääsy vain sellaiseen sosiaaliseen media+ -ympäristöön, joka on turvallinen sisällön ja suunnitteluominaisuuksien

osalta, ikätasolle sopiva ja suunniteltu heidän oikeutensa ja tarpeensa huomioon ottavalla tavalla. Koska historiallinen ja kansallinen konteksti vaihtelee jäsenvaltioittain, jäsenvaltiot saattavat haluta soveltaa korkeampaa ikärajaa kuin 13 vuotta. Kaikkia varotoimenä käyttöön otettavia ylimääräisiä kansallisia pääsyräjoituksia olisi arvioitava jatkuvasti. Lisäksi niitä oli mahdollisesti arvioitava uudelleen sen jälkeen, kun sosiaalisesta mediasta ja muista digitaalisista palveluista on tehty oletusarvoisesti turvallisia lapsille ja nuorille.

// Sovelletaankiukempia sääntöjä siihen, miten tutkijat saavat tietoja käyttöönsä ja voivat tarkastella niitä.

Digipalvelusäädöksen 40 artiklan mukaisesta tiedonsaannista heinäkuussa 2025 annettu delegoitu säädös on periaatteessa avannut hyväksytyille tutkijoille uuden väylän päästä käsiksi verkkoalustan tietoihin. Näitä tietoja voidaan käyttää sellaisen tutkimuksen tekemiseen, jolla edistetään järjestelmäriskien havaitsemista, tunnistamista ja ymmärtämistä sekä lasten turvallisuutta verkossa edistävien riskinhallintatoimenpiteiden arviointia.

Se, tuottaako tämä väylä tuloksia, riippuu siitä, noudattavatko sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat sääntöjä ja valvovatko sääntelyviranomaiset niiden noudattamista tehokkaasti. Lisäksi se riippuu väylän kattamien palvelujen laajuudesta sekä toimitettujen tietojen laadusta ja jatkuvuudesta. Komission olisi arvioitava 40 artiklan mukaisten tietoihin pääsyä ja tietojen tarkastelua koskevien vaatimusten toimivuutta sen jälkeen, kun ensimmäiset delegoituun säädökseen perustuvat tutkijoiden kokemukset on saatu. Tämä on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että verkkoalustat reagoivat tiedonsaantipyynn- töihin vaatimustenmukaisuus-, riskinarviointi- ja tutkimustarkoituksia varten.

Tiedonsaantivelvoitteet eivät ole ainoastaan keskeinen osa digipalvelusäädöksen tarjoamia läpinäkyvyyttä edistäviä välineitä. Ne ovat myös osa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien laajempia riskinhallintaan liittyviä vastuita. Myös pienempiä alustoja olisi kannustettava antamaan tutkijoille pääsy tietoihin, kun otetaan huomioon näistä alustoista alaikäisille aiheutuvat riskit ja riippumattoman valvonnan rooli näihin riskeihin puuttumisessa. FAIR-periaatteita^j olisi sovellettava automaattisesti 40 artiklan täytäntöönpanossa.

Suositukses lasten ja nuorten voimaannuttamiseksi verkossa

// Lisätään alaikäisten mahdollisuuksia osallistua turvallisesti ja aktiivisesti sosiaalinen media+ -ympäristön muokkaamiseen.

Lapsille ja nuorille olisi tarjottava mielekkäitä mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti lainsäädäntöön, toimintapolitiikkoihin ja koulutusaloitteisiin, joilla edistetään lasten turvallisuutta ja voimaannuttamista verkossa. Lasten ja nuorten osallistumista koskevia välineitä olisi hyödynnettävä aiempaa laajemmin tämän työn tueksi. Lapset olisi erityisesti otettava mukaan suunnittelemaan turvallisuuteen liittyviä toimintatapoja, koulutusohjelmia, arviointeja ja ohjeita. Toimenpiteitä olisi seurattava ja arvioitava jatkuvasti, jotta voidaan arvioida niiden vaikutusta lasten turvallisuuteen ja oikeuksiin.

j. FAIR-periaatteet (Guiding Principles for scientific data management and stewardship) esiteltiin vuonna 2016 Scientific Data -julkaisussa. Periaatteiden tarkoituksena on parantaa infrastruktuuria, jolla tuetaan tutkimustiedon uudelleenkäyttöä, parantamalla hakukoneiden ja henkilöiden mahdollisuuksia löytää ja hyödyntää tietoa. Ks. Wilkinson, M.D., et al. (2016). [The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship](#). Scientific Data, 3.

Osallistumisprosesseissa olisi varmistettava, että lapset saavat selkeää tietoa, ymmärtävät, miten heidän panostaan on tarkoitus käyttää, ja saavat palautetta prosessin tuloksista. Lisäksi olisi toteutettava erityisiä toimia muita heikommassa asemassa oleviin, syrjäytyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien lasten ottamiseksi mukaan. Kaikkiin lasten osallistumista koskeviin toimiin olisi liitettävä asianmukaisia suojaustoimenpiteitä.

// Vahvistetaan valitusmekanismeja sekä lasten ja nuorten oikeuksia kuluttajina.

Lasten ja nuorten tekemät ilmoitukset ja valitukset olisi käsiteltävä ensisijaisina sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien sisällönmoderointimenettelyissä. Nykyisten kehysten mukaisia palveluntarjoajien velvoitteita on vahvistettava asianmukaisen rahoituksen saamiseksi auttavia puhelimia ja valitusmekanismeja varten. Näiden mekanismien on oltava ikätasolle sopivia, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä, yksityisyyttä suojaavia ja tehokkaita.

// Valtavirtaistetaan digitaalista koulutusta ja lukutaitoa koskevat toimet, jotka on suunnattu alaikäisille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille.

Digitaalinen koulutus ja lukutaito olisi sisällytettävä kaikille koulutustasojille, sillä ne ovat keskeisiä perustaitoja niin alaikäisille, vanhemmille kuin opettajillekin. Digitaalisen hyvinvoinnin olisi oltava osa digitaalista koulutusta kaikissa ikäryhmissä.

Koulutuksen olisi annettava lapsille ja nuorille taito arvioida kriittisesti verkossa olevia tietoja ja lähteitä ja tunnistaa manipulointitekniikat, kuten disinformaatio, syväväärnökset ja kohdennettu mainonta. Sen avulla olisi myös saatava alaikäiset, vanhemmat ja opettajat ymmärtämään, miten digitaalista sisältöä luodaan ja jaetaan ja miten algoritmit muokkaavat sitä, mitä käyttäjät näkevät ja kokevat sosiaalinen media+ -maailmassa.

Jäsennellyssä verkkoturvallisuutta koskevassa koulutuksessa olisi kehitettävä käytännön taitoja, jotka liittyvät henkilötietojen suojaamiseen, yksityisyysasetusten hallintaan, digitaalisen identiteetin pitämiseen suojattuna ja riskien tunnistamiseen erityisesti sosiaalisessa mediassa, viestittelyssä ja verkkopeliympäristössä. Näitä taitoja olisi kehitettävä asteittain alkaen keskeisistä turvallisuuteen liittyvistä tottumuksista ja edeten kohti monimutkaisempaa ymmärrystä digitaalisista jalanjäljistä, suostumuksesta ja alustoihin liittyvistä riskeistä. Järkevää digilaitteiden käyttöä olisi tuettava antamalla ohjeita kohtuullisuudesta, tarkkaavaisuuden hallinnasta sekä liiallisen tai haitallisen käytön tunnistamisesta.

// Luodaan lisää mahdollisuuksia ja riittävä infrastruktuuri verkon ulkopuolisen toiminnan tukemiseksi.

Jäsenvaltioiden ja paikallisviranomaisten olisi tarjottava alaikäisille kohtuuhintaisia urheilu- ja taideharrastusmahdollisuuksia, nuorisokerhoja, kirjastoja ja yhteisötiloja ja tällä tavoin kannustettava heitä toimintaan verkon ulkopuolella ja tarjottava houkuttelevia vaihtoehtoja liialliselle digilaitteiden käytölle. Tämän olisi sisällettävä investoinnit turvallisiin, osallistaviin ja ikätasolle sopiviin ympäristöihin, joissa alaikäiset voivat olla yhteydessä toisiinsa, oppia, leikkiä ja luoda myönteisiä suhteita omissa yhteisöissään.

// Edistetään vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden kehittämistä yhdessä.

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi yhdessä vanhempainyhdistysten kanssa edistettävä vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden laatimista. Ohjeissa voitaisiin antaa selkeitä neuvoja vanhempien ja hoitajien voimaannuttamiseksi, jotta he voivat tukea alaikäisten turvallista, vastuullista ja myönteistä osallistumista sosiaaliseen

media+ -ympäristöihin. Ohjeissa olisi annettava käytännön neuvoja keskeisistä aiheista, kuten verkkoturvallisuus ja yksityisyys, digitaalinen hyvinvointi sekä eettinen ja vastuullinen toiminta, ja tarjottava tukea.

// Varmistetaan riittävä julkinen rahoitus ja yhteiset normit kansalaisjärjestöille ja vertaisneuvonnalle.

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että Safer Internet -keskukset ja vastaavat kansalaisjärjestöt saavat jatkossakin riittävästi rahoitusta ja että niiden työ perustuu asiantuntijoiden laatimiin yhteisiin normeihin. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan ylläpitää ja kehittää edelleen niiden toimintaa, mukaan lukien tiedotus-, koulutus- ja tukipalvelut. Julkinen rahoitus on ratkaisevan tärkeää riippumattomuuden ja yhtenäisyyden takaamiseksi.

Rahoituksen tuella olisi myös kehitettävä edelleen vertaisneuvontaa, auttavia puhelimia, vihjelinjoja, koulutusmateriaalia tiedotuskampanjoita ja valmiuksien kehittämistoimia. Lisäinvestointeja olisi kohdennettava näiden palvelujen näkyvyyden, saatavuuden ja tavoitettavuuden parantamiseen, myös haavoittuvassa asemassa olevien alaikäisten keskuudessa, sekä turvallisempia sosiaalinen media+ -ympäristöjä edistävien aloitteiden tukemiseen.

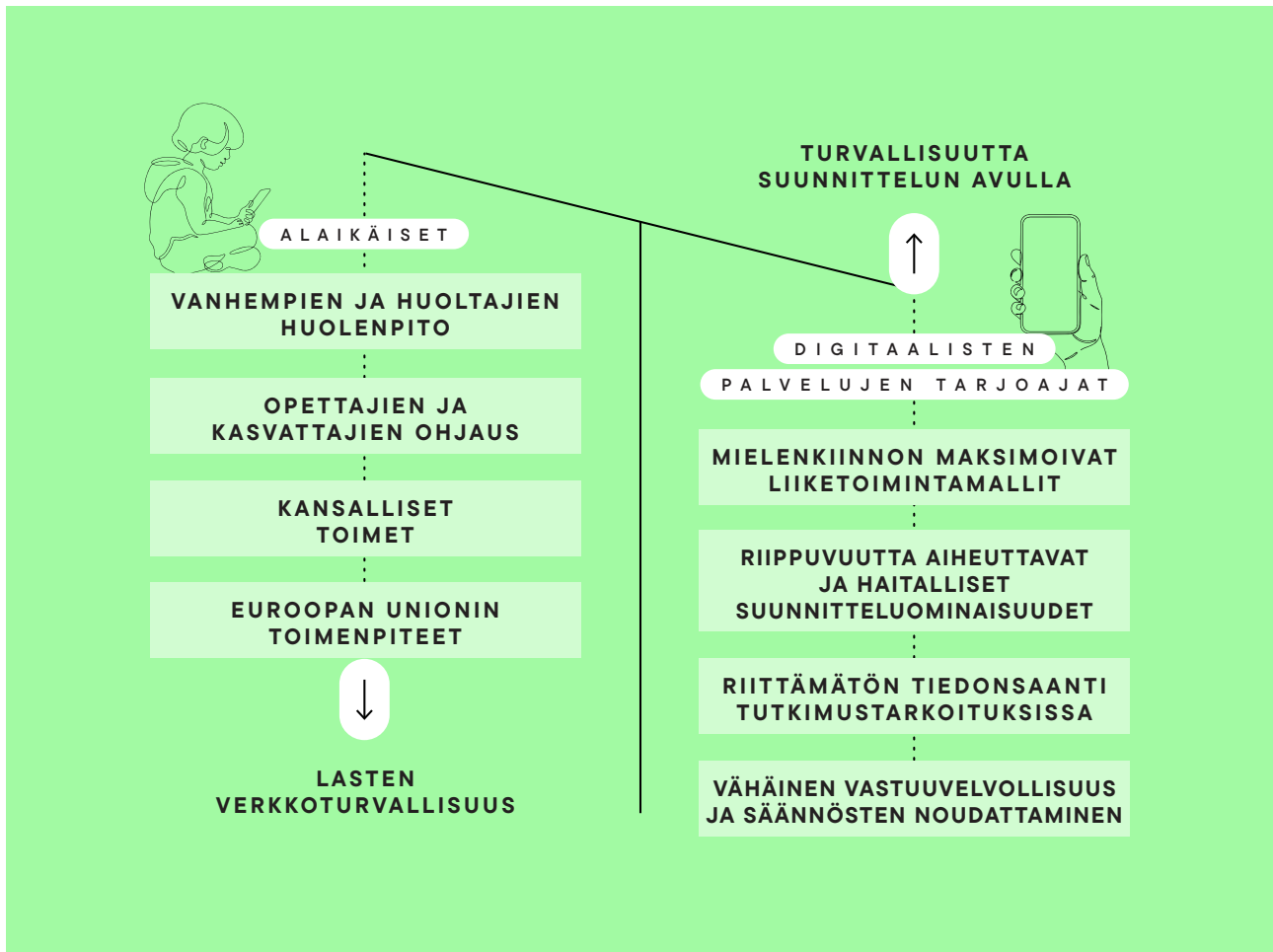
// Asetetaan saataville pitkäaikaista rahoitusta laajaa eurooppalaista pitkittäistutkimusta varten ja jatketaan satunnaistettujen kontrolloitujen tutkimusten tukemista.

Lasten verkkoturvallisuutta koskevissa laajoissa eurooppalaisissa pitkittäistutkimuksissa voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi North American Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) -tutkimuksesta^k. On tärkeää, että käytettävissä on laajoista eurooppalaisista pitkittäistutkimuksista (jotka kattavat vähintään kymmenen vuoden ajanjakson) saatua näyttöä, jotta voidaan tukea ikäkausikehitykseen pohjautuvaa ja neurobiologista lähestymistapaa lasten verkkoturvallisuuteen. Tämä auttaisi korjaamaan puutteet suurelta osin korrelaatioon perustuvissa havainnoissa, joita eurooppalaisessa kontekstissa on tehty sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön vaikutuksesta alaikäisten kehitykseen, fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen sekä heidän altistumisestaan verkossa esiintyville haitoille.

Satunnaistetuista kontrolloiduista tutkimuksista saadaan myös vahvempaa näyttöpohjaa toimintapolitiikka- ja varten. Tutkimusrahoituksella olisi nimenomaisesti tuettava ikäkausikehitykseen pohjautuvia ja psykopatologisia lähestymistapoja, joilla tutkitaan alaikäisten alttiutta verkossa esiintyville riskeille sekä sosiaalisten ja yksilöllisten tekijöiden vaikutusta tähän alttiuteen lapsuudessa ja nuoruudessa.

k. ABCD-tutkimus on laajin Yhdysvalloissa tehty pitkän aikavälin tutkimus lasten aivojen kehityksestä ja terveydestä. Tutkimuksessa seurataan yli 11 000:n iältään 9–10-vuotiaan lapsen käyttäytymisen kehitystä nuoruudesta varhaisaikuisuuteen. Tutkimustietojen avulla voidaan määrittää nuorten aivojen kehitystä koskevat vertailutasot. Tutkimuksessa tarkastellaan biologisen ja sosiaalisen sukupuolen, unen, liikunnan ja ruutuajan vaikutusta nuorten kehitykseen. Tutkimustulokset auttavat myös ymmärtämään mielenterveysongelmien kehittymistä nuoruuden aikana ja niiden suhdetta päihteiden väärinkäyttöön.

Kaavio 2: Ekosysteemin tasapainottaminen: sisäänrakennettu turvallisuus sosiaalinen media+ -ympäristöissä

Verkkoturvallisuus

VINKKEJÄ LAPSILLE JA NUORILLE

Tunne oikeutesi - Muista, että sinulla on oikeus olla turvassa ja että sinua tulee kunnioittaa verkossa.

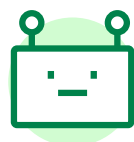
Ole kiilti muille verkossa - Sosiaalisen median ja pelien tulisi olla myönteisiä kokemuksia kaikille. Kohtele muita yhtä kunnioittavasti kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan.

Mieti ennen kuin julkaiset - Valokuvat, videot ja kommentit saattavat säilyä verkossa ikuisesti. Jaa vain sellaista materiaalia, jonka haluaisit muiden näkevän vuosia myöhemmin.

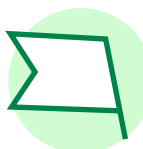
Suojaa henkilötietosi - Älä jaa verkossa yksityistietoja, kuten koko nimeäsi, osoitettasi, kouluasi, puhelinnumeroasi, salasanojasi tai reaaliaikaista sijaintiasi.

Muista, että tekoäly on väline, ei oikea henkilö - Tekoäly voi tehdä virheitä ja luoda vääriä tietoja, kuvia, videoita, ääniä ja viestejä.

Tarkasta ennen kuin luotat tai jaat - Kaikki verkossa oleva materiaali ei ole totta. Mieti, ovatko kaikki tiedot, varsinkin yllättävät tarinat, videot tai viestit, totta ja tarkasta lähteiden luotettavuus ennen kuin jaat materiaalia.

Tunnista vaara - Mieti ennen kuin vastaat "kavereiden kavereiden" outoihin pyyntöihin, "liian hyvä ollakseen totta" -tarjouksiin tai viesteihin, joilla sinua yritetään painostaa johonkin.

Älä ota vastaan valokuvia tai chat-pyyntöjä tuntemattomilta - Jos jonkun ikä tai henkilöllisyys mietityttää sinua, pyydä aikuista tarkastamaan, kuka kuvan tai viestin on lähettänyt (tai kerro viestin lähettäjälle, että isä tai äiti on vieressäsi, ja seuraa, miten lähettäjä reagoi).

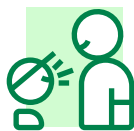
Käytä yksityisyys- ja turva-asetuksia - Pidä tilisi yksityisinä, käytä vahvoja salasanoja ja hyödynnä ylimääräisiä turvaominaisuuksia aina kun se on mahdollista.

Älä jaa yksityisiä kuvia - Älä koskaan jaa intiimejä valokuvia tai videoita, vaikka joku painostaisi sinua (varsinkin, jos olet alle 18-vuotias). Jos jaat kuvat, et voi enää tietää, miten niitä käytetään.

Estä, ilmoita ja tallenna todisteita - Jos joku verkossa kiusaa, huijaa, uhkaa tai saa olosi epämukavaksi, ilmoita siitä ja estä viestin lähettäjä. Säilytä kuvakaappaukset tai viestit.

Kerro luotettavalle aikuiselle, jos jokin tuntuu väärältä - Se ei ole tyhmää, etkä joudu vaikeuksiin avun pyytämisestä.

Auta tekemään internetistä turvallisempi paikka - Lue, miten sovellukset, pelit, verkkosivustot, algoritmit ja tekoäly toimivat, ja auta myös muita pysymään turvassa.

Kanna kortesi kekoon - Sinäkin voit muokata tulevaa digimaailmaa.

Verkkoturvallisuus

VINKKEJÄ VANHEMMILLE JA HUOLTAJILLE

Opasta lasta digilaitteiden järkevään käyttöön – Rajoita ruutuaikaa: ei ruutuaikaa, jos lapsi on 0–2-vuotias, ja sen jälkeen ruutuaikaa ikäryhmälle sopivasti ja valvonnassasi siihen asti, kun lapsi on 10–12-vuotias. Kun lapsi on 13–18-vuotias, ruutuaajan rajoituksista olisi yhä keskusteltava, jotta lapsella olisi riittävästi aikaa opiskella ja tavata ystäviään henkilökohtaisesti.

Tarkista, että lapsen käyttämät sovellukset ja pelit ovat hänen ikätasolleen sopivia.

Nuorten (alle 13-vuotiaiden) lasten **tulisi käyttää konsoleita ja digilaitteita vain aikuisen läsnä ollessa.**

Älä salli laitteiden käyttöä kylpyhuoneessa, makuuhuoneessa tai aterioilla

Kiinnitä huomiota verkossa ja pelien aikana käytävien keskustelujen sävyyn. Viittaako jokin vaaraan?

Viettäköö yhteistä verkkoaikaa – Pyydä lasta katsomaan suosikkisältöään kanssasi.

Älä kritisoi ”heidän juttujaan” – Auta lasta kehittämään omaa arvostelukykyään (saat samalla käsityksen algoritmin ehdotuksista).

Kannusta lasta puhumaan kanssasi, jos hän on huolissaan jostakin verkossa olevasta asiasta – vakuuta, että autat, etkä syytä, rankaise tai ota laitetta pois.

Jatka keskusteluja verkkoturvallisuudesta lapsen kasvaessa, myös kun hän on 16–18-vuotias ja myöhemminkin.

Vältä lasta koskevan sisällön jakamista (sharenting) – Harkitse huolellisesti ennen kuin jaat verkossa valokuvia tai videoita lapsista tai nuorista. Sinulle tuntemattomat ihmiset ja tekoäly voivat käyttää näitä tietoja monin tavoin.

Näytä esimerkkiä – Älä liimaudu laitteellesi, kun lapsia on paikalla. Anna heille heidän kaipaamaansa huomiota ja äläkä lyö laimin tärkeitä hetkiä ja keskusteluja lastesi kanssa.

Luettelo kaikista puheenjohtajien suosituksista luku luvulta

LUKU 1

Ikäkausikehitykseen perustuva lähestymistapa lasten verkkoturvallisuuteen

- // Suunnitellaan ja otetaan käyttöön lasten suojelemista verkossa koskevia ikätasolle sopivia toimenpiteitä
- // Varmistetaan, että verkkotilat ovat alaikäisille turvalliset
- // Lisätään alaikäisten ja heitä tukevien tahojen valmiuksia
- // (0–2-vuotiaat) – Lisätään huoltajien tietoisuutta ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehitykselle varhaislapsuudesta alkaen
- // (0–2-vuotiaat) – Vältetään sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä ja huolehditaan siitä, että erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten ruutualtistus jää mahdollisimman vähäiseksi
- // (0–2-vuotiaat) – Levitetään lapsista mahdollisimman vähän tietoja sosiaalisen median profileilla
- // (3–12-vuotiaat) – Varmistetaan, että lapset käyttävät digilaitteita ohjatusti ja valvotusti
- // (3–12-vuotiaat) – Tarjotaan lapsille ja heitä tukeville tahoille laadukasta digitaalista koulutusta ja hyvinvointikasvatusta
- // (13–18-vuotiaat) – Varmistetaan, että nuoret oppivat yhä itsenäisemmin toimimaan verkkoympäristössä

LUKU 2

Näyttö alaikäisten verkossa kohtaamista riskeistä

- // Hyödynnetään näyttöä aloilla, joita on tutkittu vain vähän, näyttöön perustuvan päätöksenteon parantamiseksi
- // Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen olisi aktiivisesti otettava riippumaton akateeminen asiantuntemus mukaan riskinhallintastrategioiden ja -välineiden suunnitteluun
- // Asetetaan saataville pitkäaikaista rahoitusta laajaa eurooppalaista pitkittäistutkimusta varten ja jatketaan satunnaistettujen kontrolloitujen tutkimusten tukemista
- // Investoidaan turvalliseen yhteiseen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuuriin, joka mahdollistaa sen, että pääsy alaikäisten tietoihin tapahtuu turvallisesti
- // Sovelletaan tiukempia sääntöjä siihen, miten tutkijat saavat tietoja käyttöönsä ja voivat tarkastella niitä

LUKU 3

Alaikäisten suojele nopeasti muuttuvassa sosiaalinen media+ -ympäristössä

- // Ehdotetaan yhdenmukaistettua EU:n laajuista rajoitusta alle 13-vuotiaiden pääsulle sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin

- // Otetaan käyttöön toimivia iänvarmistusjärjestelmiä, jotta voidaan tarkistaa ikä ja tukea turvalliseksi suunnittelemisen ja ikätasolle sopivuuden periaatteita alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa
- // Laajennetaan ja yhdenmukaistetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun keskeisiä turvaominaisuuksia
- // Siirretään sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisten palvelujen tarjoajille todistustaakka sen osoittamisesta, että niiden tuotteet ja palvelut ovat turvallisia alaikäisille
- // Vahvistetaan täytäntöönpano- ja arviointivalmiuksia
- // Hyväksytään pikaisesti toimenpiteitä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien velvoittamiseksi selkeästi ehkäisemään, havaitsemaan ja estämään verkossa, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, tapahtuva verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja ilmoittamaan siitä
- // Jäsenvaltiot voivat varotoimenä ottaa käyttöön sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja koskevia ylimääräisiä pääsyräjoituksia, joita sovelletaan 13 vuotta täyttäneisiin
- // Tiukennetaan kuluttajansuojapolitiikkaa alaikäisten suojelemiseksi verkossa
- // Koko ajan seurataan ja arvioidaan toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta
- // Kun lasten tietoja käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti, sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi varmistettava, että lasten etu on ensisijainen
- // Varmistetaan tuotevastuudirektiivin tuloksellinen täytäntöönpano

LUKU 4

Alaikäisten voimaannuttaminen, jotta he voivat toimia turvallisesti digimaailmassa

- // Lisätään alaikäisten mahdollisuuksia osallistua turvallisesti ja aktiivisesti sosiaalinen media+ -ympäristön muokkaamiseen
- // Vahvistetaan valitusmekanismeja sekä lasten ja nuorten oikeuksia kuluttajina
- // Rahoitetaan ja edistetään sellaisten EU:n arvoin perustuvan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen luomista ja käyttöä, joiden avulla alaikäiset voivat olla turvallisesti yhteydessä toisiinsa
- // Valtavirtaistetaan digitaalista koulutusta ja lukutaitoa koskevat toimet, jotka on suunnattu alaikäisille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille
- // Luodaan lisää mahdollisuuksia ja riittävä infrastruktuuri verkon ulkopuolisen toiminnan tukemiseksi
- // Edistetään vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden kehittämistä yhdessä
- // Varmistetaan, että vanhempien ja huoltajien käytössä on koko ajan uusimmat ja ajantasaiset valvontavälineet
- // Varmistetaan riittävä julkinen rahoitus ja yhteiset normit kansalaisjärjestöille ja vertaisneuvonnalle
- // Huolehditaan siitä, että terveydenhuoltojärjestelmä voi diagnosoida ja hoitaa riippuvuuksia ja muita mielenterveyshäiriöitä, jotka liittyvät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöön
- // Tuetaan opettajien koulutusta digitaalisen lukutaidon ja medialukutaidon sisällyttämiseksi opetukseen ja vanhempien osallistamiseksi.
- // Edistetään tekoälylukutaitoa olennaisena osana digitaalista koulutusta

- // Koulujen tulisi tarjota strukturoituja mahdollisuuksia mielenterveyden ja digitaalisen hyvinvoinnin parantamiseksi
- // Pedagogisissa toimenpiteissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin
- // Investoidaan turvalliseen, ennaltaehkäisevään, vankkaan ja luotettavaan koulutusalan digitaaliseen infrastruktuuriin

01

Ikäkausikehitykseen perustuva lähestymistapa lasten verkkoturvallisuuteen

Lapsuus erillisenä, suojattuna elämänvaiheena

Lapsuus on vasta hiljattain tunnistettu erilliseksi elämänvaiheeksi. Aikaisemmin lasten ei katsottu eroavan olennaisesti aikuisista.

Esimoderneissa ja varhaisissa teollisissa yhteiskunnissa tämä näkemys liittyi tiiviisti aineellisiin olosuhteisiin, etenkin ajatukseen lapsityövoiman taloudellisesta välttämättömyydestä. Kuvailemalla lapsia pieniksi aikuisiksi^{a1} peitettiin heidän erityiset tarpeensa ja haavoittuvuutensa, mikä viivytti lastensuojelukehysten syntyä.

Modernien tieteenalojen, kuten kehityslääketieteen ja -psykologian, yleistyminen johti toimintatavan muutokseen. Saatiin näyttöä siitä, että lasten kognitiivinen, emotionaalinen ja sosiaalinen kehitys etenevät erityisiä teitä pitkin. Tämä edistys auttoi määrittämään lapsuutta uudelleen erillisenä ja haavoittuvana elämänvaiheena^{a2}.

Käsitystä tukivat lasten- ja nuorisopsykiatrian näkemykset, jotka korostivat varhain koettujen vastoinikäymisten pitkäaikaisia seurauksia. Vähitellen lapsuutta ja nuoruutta alettiin pitää erillisinä elämänvaiheina, jotka vaativat suojelua ja tukea^{a3}.

Lasten vaiheittainen kehitys

Tämä kasvava tietoisuus loi 1900-luvulla perustan moderneille lasten ja nuorten suojeluun keskittyville kehyksille. Aluksi näissä kehyksissä keskityttiin suojelemaan lapsia fyysisessä maailmassa.

Keskeisiin esimerkkeihin kuuluu Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. Yleissopimuksessa alle 18-vuotiaita^a lapsia pidetään yhtenäisenä ryhmänä.

a. Sopimuksessa lapsella tarkoitetaan ”jokaista alle 18-vuotiaasta henkilöä”, ellei soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin. Ks. Yhdistyneet kansakunnat (1989). [Yleissopimus lapsen oikeuksista](#). I osa, 1 artikla.

Huolimatta siitä, miten nopeasti digitaaliset teknologiat ja palvelut, kuten sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, ovat kehittyneet ja miten ne ovat muuttaneet lasten elämää, monet lasten suojelua koskevat toimintamallit nojaavat edelleen epäsuorasti – tai suorasti – ajatukseen lapsista homogeenisenä ryhmänä.

Tämä oletus on harhaanjohtava. Kehitystiede osoittaa, että lasten kehitys etenee laadullisesti eri vaiheissa, joista jokaiselle on ominaista ainutlaatuiset kognitiiviset, emotionaaliset ja sosiaaliset valmiudet. Nämä valmiudet muokkaavat sitä, miten lapset hahmottavat ympäristöään ja ovat vuorovaikutuksessa ja viestivät sen kanssa, myös verkossa.

Ikätasolle sopivan suojelun tarve

Lasten altistuminen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palveluiden (lyhyesti 'sosiaalinen media+') maailmalle alkaa varhaisessa vaiheessa elämää ja kasvaa tasaisesti koko lapsuuden ajan niin intensiteetin, monimutkaisuuden kuin persooninninkin osalta⁹⁴. Erään tutkimuksen mukaan alle 2-vuotiaat lapset käyttävät digilaitteita keskimäärin 49 minuuttia päivässä. Kahdeksaan ikävuoteen mennessä ruutuaika on yli kolminkertaistunut, noin 3 tuntiin päivässä⁹⁵. On näyttöä siitä, että digitaaliset teknologiat vaikuttavat lasten kehitykseen kokonaisvaltaisesti ja rakenteellisesti ja että ne ovat osa monimutkaista ympäristöä, jossa lapset ja nuoret oppivat, muodostavat käsitystä itsestään ja samastuvat muihin.

Yksinkertaisesti sanottuna lasten kehitys vaikuttaa heidän vuorovaikutukseensa verkossa, minkä lisäksi tämä vuorovaikutus vaikuttaa heidän kehitykseen. Niinpä digitaalista maailmaa ei voida pitää lasten kehitykseen kuulumattomana vaan enemmänkin sen keskeisenä osana, etenkin lasten varttuessa⁹⁶. Tämä kaksisuuntainen vuorovaikutus korostaa tarvetta ikätasolle sopiville toimenpiteille, joilla suojellaan lapsia ja annetaan heille mahdollisuus navigoida verkossa turvallisesti ja luottavaisesti.

"Kehitystason edellyttämässä suojelussa otetaan huomioon, että lasten kognitiivinen kontrolli, tunnesäätely ja riskitietoisuus kypsyvät vielä."

— PROFESSORI EVA MÖHLER
SAARLANDIN YLIOPISTOLLISEN SAIRAALAN
LASTEN- JA NUORISOPSYKIATRIAN
PROFESSORI JA JOHTAVA YLILÄÄKÄRI

Ikätasolle sopivan suojelun keskeiset haasteet

TAIPUMUS KÄSITELLÄ LAPSIA YHTENÄ RYHMÄNÄ

Nykyiset lähestymistavat lasten verkkoturvallisuuteen perustuvat usein ajatukseen lapsista yhtenä ryhmänä, jolla on yhtenäiset tarpeet. Ajatus vaatii päivitystä. Nykyään ymmärretään, että lasten kehitys tapahtuu vaihteittain. Vaiheet muokkaavat sitä, miten lapset (0–12) ja nuoret (13–18) ovat tekemisissä verkkomaailman kanssa ja miten haavoittuvia he ovat erilaisille riskeille.

Myös sosiaaliset tekijät, sukupuoli ja seksuaalisuus, sosioekonominen tausta, rotu ja etninen alkuperä, uskonto, muuttoliiketausta ja erityisopetuksen tarve vaikuttavat merkittävästi lasten ja nuorten vuorovaikutukseen ja haavoittuvuuksiin verkossa⁹⁷.

ALAIKÄISTEN VALMIUKSIEN JA SOSIAALINEN MEDIA+:N VÄLINEN RISTIRIITA

Digitaaliset palvelut, myös sosiaalinen media, tarjoavat nopean ja jatkuvan tiedonkulun käyttämällä erittäin optimoituja osallistamisarkkitehtuureja, kuten algoritmi- ja suositusjärjestelmiä ja loputonta selaamista. Nämä ominaisuudet on suunniteltu nimenomaan vangitsemaan käyttäjien huomio⁹⁸.

Lasten ja nuorten valmiudet kuitenkin kehittyvät vähitellen, ja ne ovat puutteellisia pitkälle varhaisaikuisuuteen⁹⁹. Tämän seurauksena alaikäiset altistuvat yhä enemmän sosiaalinen media+ -ympäristöille ja sisällölle, joiden käsittelyyn heillä ei ole valmiuksia ja jotka voivat aiheuttaa vakavaa haittaa.

ALAIKÄISTEN ITSENÄISTYMINEN VERKON KÄYTTÄJINÄ

Kuten edellä mainittiin ja kuten seuraavissa kohdissa tarkastellaan laajemmin, lasten ja nuorten alati kehittyvät valmiudet määrittävät (osittain) sen, miten hyvin he pystyvät navigoimaan turvallisesti ja luottavaisesti verkossa eri ikäkausina.

Lapset eivät kasvaessaan enää ole täysin riippuvaisia vanhemmista ja huoltajista, vaan heidän itsenäisyytensä kasvaa ja aikuisina heistä tulee täysin itsenäisiä. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelulla on yhä suurempi vaikutus alaikäisten kehitykseen. Kun lapset kasvavat ja itsenäistyvät, heidän tukiverkostonsa (vanhempien ja huoltajien, opettajien ja kasvattajien) valmiudet suojella, valvoa ja ohjata alaikäisiä verkossa vähenevät.

SUOSITUKSET

Suunnitellaan ja otetaan käyttöön lasten suojelemista verkossa koskevia ikätasolle sopivia toimenpiteitä

Lasten ja nuorten vaihteellinen kehitys edellyttää sellaisten suojelutoimenpiteiden suunnittelua ja käyttöönottoa, jotka soveltuvat heidän kehittyviin valmiuksiinsa ja joilla puututaan tietyn ikäisten kohtaamiin riskeihin. Näissä toimenpiteissä olisi mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon alaikäisten henkilökohtainen ja sosiaalinen tilanne.

Varmistetaan, että verkkotilat ovat alaikäisille turvalliset

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajilla on ensisijainen vastuu varmistaa, että niiden palvelut ovat turvallisia kaikille lapsille ja nuorille. Tähän kuuluu myös turvallisten suunnitteluominaisuuksien käyttöönotto. Palveluntarjoajien on otettava ensisijainen vastuu sen varmistamisesta, että palveluihin pääsy ja niiden käyttö on turvallista alaikäisille.

Lisätään alaikäisten ja heitä tukevien tahojen valmiuksia

Jotta lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa suunnitellut toimenpiteet ovat tehokkaita, niissä on otettava huomioon heidän kehittyvät tarpeensa ja valmiutensa. Toimenpiteet on myös sovittava vanhempien ja huoltajien, opettajien ja kasvattajien (tukevien tahojen) muuttuvaan rooliin, jotta he voivat tukea alaikäisiä sekä valvoa ja ohjata näiden sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä kasvamisen aikana.

Ikäkohtaiset haasteet

Edellisessä kohdassa tarkasteltiin kolmea keskeistä haastetta ja niihin liittyviä suosituksia, joiden tarkoituksena on ohjata ikäkausikehitykseen perustuvan, lasten verkkoturvallisuutta koskevan lähestymistavan suunnittelua ja käyttöönottoa.

Tähän pohjautuen seuraavissa kohdissa tarkastellaan erilaisia piirteitä ja haavoittuvuuksia, jotka kuvaavat alaikäisten kehitystä kolmen ensisijaisen kehitysvaiheen aikana: 0–2 vuotta (varhaislapsuus) 3–12 vuotta (lapsuus) 13–18 vuotta (nuoruus).

Nämä ensisijaiset vaiheet käsittävät sekä alaikäisten kehittyvät valmiudet että heitä tukevien tahojen muuttuvan roolin lasten ja nuorten suojelemisessa ja voimaannuttamisessa verkossa:

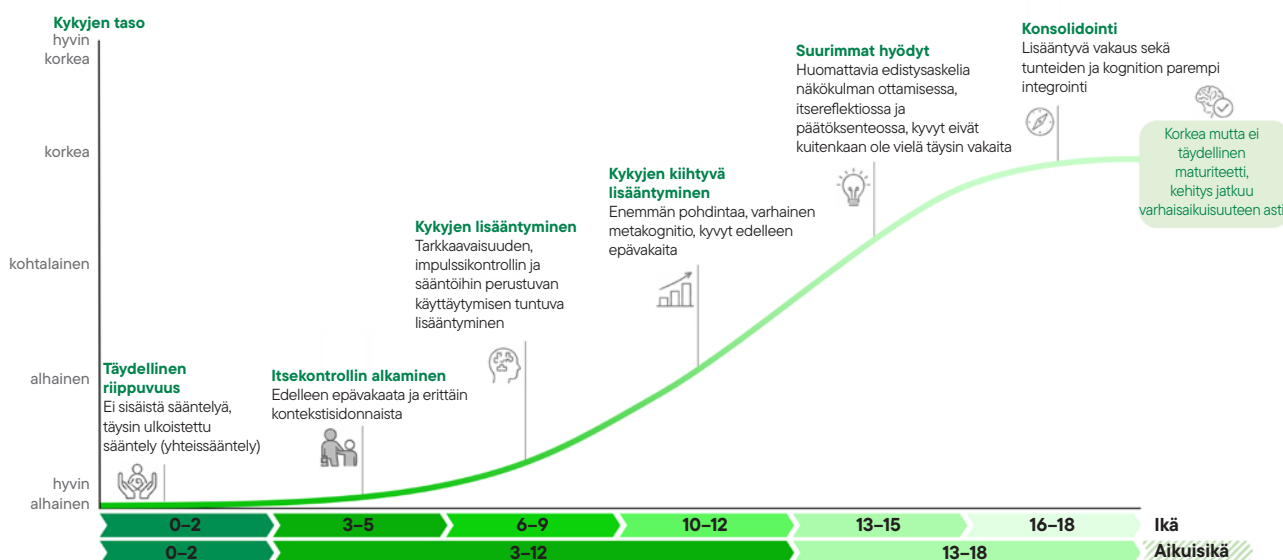
// 0–2 vuotta: varhaislapsuus erityisen suojattuna kehitysvaiheena

// 3–12 vuotta: lapsuus valvottuna kehitysvaiheena

// 13–18 vuotta: nuoruus itsenäistymisen vaiheena.

Kaavio 1: Keskeisten kykyjen vaiheittainen kehitys

Itsesääntely, harkinta ja kriittinen ajattelu

Tässä raportissa tarkastellaan alaikäisiin verkossa kohdistuvia riskejä ja esitetään suosituksia riskeihin puuttumiseksi näiden kolmen ensisijaisen kehitysvaiheen mukaisesti. Kehitysvaiheet on määritelty tässä analyysissä varhaislapsuudeksi, lapsuudeksi ja nuoruudeksi.

Tässä ensimmäisessä luvussa esitellään ensimmäinen kuudesta peruseriaatteesta, joita tekijät ehdottavat ohjenuoraksi lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi digitaalisessa maailmassa: tarve ikäkausikehitykseen perustuvalle lähestymistavalle lasten verkkoturvallisuuteen.

"Kaikilla alle 18-vuotiailla henkilöillä on erityiset oikeudet suojeluun ja ikätasolle sopiviin kokemuksiin."

— MIE OEHLenschLAGER,
TEKOÄLYN, ETIIKAN JA JULKISEN
POLITIIKAN RIIPPUMATON TUTKIJA

Jotta alaikäisten piirteitä ja ainutlaatuisia haavoittuvuuksia voidaan tarkastella kattavasti eri kehitysvaiheissa, heidän kehityksensä ensisijaiset vaiheet jaetaan toissijaisiin vaiheisiin (0–2, 3–5, 6–9, 10–12, 13–15 ja 16–18 vuotta), joita tarkastellaan perusteellisesti tässä luvussa.

Osa kutakin ensisijaista vaihetta koskevista suosituksista ei rajoitu ainoastaan kyseiseen vaiheeseen, vaan niitä sovelletaan eri vaiheissa määritetyllä tavalla.

0–2 vuotta: varhaislapsuus erityisen suojattuna kehitysvaiheena

Varhaislapsuus, erityisesti ensimmäiset 0–2 ikävuotta, on suurimman riippuvuuden ja perustavan kehityksen vaihe. Tänä aikana luodaan emotionaalisen turvallisuuden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, kielen oppimisen ja itsesääntelyn perusrakenteet.

Ydinprosessit, kuten tunnesiteiden muodostuminen, yhteissääntely sekä lapsen itsensä ja hänen ympäristönsä eriytyminen, syntyvät toistuvassa vuorovaikutuksessa responsiivisten huoltajien kanssa. Itsesääntely ei ole vielä vakiintunut sisäisesti, vaan se kehittyy vähitellen yhteissääntelyn kautta.

Varhainen yhteissääntely muodostaa tässä mielessä myös kehityksellisen perustan myöhemmälle itenäistymiselle ja itsemääräämisoikeudelle. Tunnesäätelyn, viestinnän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen vaiheittainen sisäistäminen syntyy toistuvien ihmissuhdekokemusten kautta, ei yksittäisestä altistumisesta digitaalisille ärsykeille.

Tässä vaiheessa kehitys pohjautuu ihmissuhteisiin. Itsesääntelyvalmiudet, tunne-elämän tasapaino ja varhaiset kognitiiviset rakenteet pystytetään ulkoisesti, ennen kuin ne sisäistetään.

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen tarve

Keskeisenä haasteena tässä vaiheessa on varmistaa, että pienet lapset saavat riittävästi suoraa vuorovaikutusta ihmisten kanssa. Vuorovaikutuksen laadun heikkeneminen voi vaikuttaa kiintymysprosesseihin ja heikentää varhaista kielen kehitystä ja perustavia viestintävalmiuksia, mikä vaikuttaa suoraan kehityskulkuihin.

Yhtenäisen, tunneviritteisen vuorovaikutuksen saatavuuden varmistaminen on keskeinen edellytys turvallisuudelle kehitykselle yhä digitalisoituvissa ympäristöissä. Tässä vaiheessa pienet lapset ovat lähes täysin riippuvaisia ulkoisesta sääntelystä.

Neurofysiologiset järjestelmät, jotka ovat mukana stressin sääntelyssä, kiihtymisen hillitsemisessä ja unen ja valveillaolon jaksoissa, ovat edelleen kehittymättömiä ja erittäin herkkiä ympäristön vaikutuksille. Tämä lisää haavoittuvuutta liialliselle aistiärsytykselle sekä unen ja stressin sääntelyn häiriintymiselle.

Tässä vaiheessa oppiminen perustuu vuorovaikutukseen, ei niinkään sisältöön. Pienet lapset omaksuvat merkityksen toimimalla kehollisesti ja vastavuoroisesti vanhempien ja huoltajien kanssa, eivät altistumalla passiivisesti ruudulla näkyville esityksille.

Varhainen kielen oppiminen ja viestintätaitojen kehitys ovat olennaisella tavalla riippuvaisia toistuvasta, vastaanottavaisesta ja mukautuvasta vuorovaikutuksesta vanhempien ja huoltajien kanssa. Oleellisia kehitysolosuhteita tässä vaiheessa ovat responsiivinen sanallinen osallistuminen, yhteinen huomio ja tunneviritteinen viestintä.

Ruutualtistuksen riskit

Tässä iässä on näyttöä suuremman ruutualtistuksen yhteydestä lyhyempään unen kestoon, häiriintyneisiin stressimalleihin ja vähäisempään huoltajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja kielelliseen syötteeseen¹⁰. Näistä haavoittuvuuksista voidaan erottaa biologiset, psykologiset ja kehitykselliset ulottuvuudet.

Pienet lapset ovat biologisesti erittäin alttiita liialliselle aistiärsytykselle kehittymättömien itsesääntelyjärjestelmien vuoksi¹¹. Psykologisesti kehitys riippuu johdonmukaisesta ja responsiivisesta vuorovaikutuksesta, minkä vuoksi pienet lapset ovat herkkiä huomion ja viestinnän katkeamiselle. Kehitykselliset riskit liittyvät tunnesiteiden muodostumiseen ja itsesääntelyn syntymiseen.

Tässä vaiheessa suurempi ruutualtistus on yhdistetty sosioemotionaalisiin vaikeuksiin, käytösongelmiin ja viivästyksiin itsesääntelyn kehittämisessä¹². Nämä suhteet ovat usein kaksisuuntaisia, sillä itsesääntelyn vaikeuksista kärsivät pienet lapset saattavat myös käyttää digilaitteita enemmän.

Huoltajien medioima digitaalinen altistuminen

Ikävuosina 0–2 altistuminen sosiaalinen media+:lle riippuu täysin huoltajista. Pienet lapset eivät pääsääntöisesti hallitse pääsyä, kestoa tai sisältöä. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä muovaavat pääasiassa vanhempien ja huoltajien käytännöt, rutiinit ja tilannekohtaiset tarpeet, kuten lapsen rauhoittaminen tai huomion suuntaaminen muualle¹³.

Varhaislapsuudessa digitaaliset riskit eivät periaatteessa synny niinkään suorasta vuorovaikutuksesta sisällön kanssa vaan enemmänkin siitä, millä tavoin sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut muovaavat hoivaympäristöjä uudelleen. Keskeinen käsite on teknoferenssi¹⁴. Tässä iässä huoltajan huomion pienikin herpaantuminen voi vähentää responsiivisuutta, yhteistä huomiota ja sanallista osallistumista¹⁴.

Pienten lasten huoltajien digilaitteiden käyttö on yhdistetty epäsuotuisampiin kehityksellisiin tuloksiin. Tämä ei johdu ensisijaisesti sisällöstä vaan vuorovaikutuksellisen tilan muotoutumisesta uudelleen¹⁵. Tässä mielessä varhaislapsuuden digitaalinen riski liittyy usein ihmissuhteisiin, ennen kuin se yksilöllistyy.

Kaupallista perhevaikuttamista käsittelevästä tutkimuksesta käy ilmi, että pienistä lapsista voi tulla yhä enemmän näkyvyyden, rahaksi muuntamisen ja tietojen poiminnan kohteita jo kauan ennen kuin he pystyvät ymmärtämään näitä prosesseja tai vaikuttamaan niihin itse. Tämä vahvistaa tarvetta vahvoille ulkoisille suojauskehyksille varhaislapsuuden aikana.

b. Teknoferenssillä tarkoitetaan vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen häiriintymistä teknologian vuoksi. Ks. Zhang ym. (2025). [Parental Technoference and Child Problematic Media Use: Meta-Analysis](#).

Varhaislapsuuden digitalisaatio

Perinteisen ruutupohjaisen vuorovaikutuksen lisäksi varhaislapsuuden digitalisaatioon liittyy kasvava ja yhä olennaisempi ulottuvuus. Yhä useampia leluja, kuten nukkeja ja vuorovaikutteisia leikkikaluja, täydennetään digitaalisilla ominaisuuksilla ja kasvavassa määrin tekoälyllä.

Tämä sosiaalinen media+ -ympäristön kehitys on erityisen olennaista, koska tekoälyä hyödyntävät lelut ja äänipohjaiset laitteet eivät välttämättä vaikuta lapsille pelkästään esineiltä vaan myös vastakaikua antavilta keskustelukumppaneilta. Varhaislapsuuden aikana kiintymys, yhteissääntely, kielen oppiminen ja symbolinen leikki riippuvat ihmisten välisestä vastaanottavaisesta ja mukautuvasta vuorovaikutuksesta.

Nämä järjestelmät herättävät erityisiä kehitykseen liittyviä huolia. Tekoälyä hyödyntävät lelut ja äänipohjaiset laitteet voivat simuloida responsiivisuutta tarjoamatta ihmissuhteille ominaista aitoa vastavuoroisuutta, tunnevirittyneisyyttä tai vastuunottoa.

Tekoälyä hyödyntäviin leluihin on usein myös lisätty mikrofoni, kamera, puheen käsittely tai sovelluspohjainen personointi. Tämä tuo mukaan yksityisyyteen ja tietosuojaan liittyviä riskejä iässä, jossa lapset eivät pysty ymmärtämään, hyväksymään tai vastustamaan tietojenkäsittelyä.

Ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen korvautuminen

Lasten vuorovaikutus digitaalisen maailman kanssa herättää huolta vuorovaikutteisten oppimisprosessien korvautumisesta tai vääristymisestä sekä uusista riippuvuuden ja liiallisen aistiärsytyksen muodoista. Näitä riippuvuuksia ei ole vielä käsitelty riittävästi nykyisissä tutkimus- tai sääntelykehyksissä.

Vanhempien ja huoltajien sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö saattaa vähentää aikaa, jota käytetään kasvokkaiseen vuorovaikutukseen lasten kanssa, vapaaseen leikkiin, liikuntaan ja uneen – joista kaikki ovat välttämättömiä varhaisen kehityksen kannalta¹⁶. Vakavimmillaan huoltajien vuorovaikutuksen korvautuminen voi vastata digitaalista laiminlyöntiä^c.

Huoltajan ja lapsen väliseen kasvokkaiseen vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat ulottuvat välitöntä liiallista aistiärsytystä tai tarkkaamattomuutta pidemmälle, mahdollisiin pitkäaikaisiin vaikutuksiin itsenäistymiseen, mielikuvitukselliseen leikkiin, viestintään sekä sisäisesti ohjattujen sosiaalisten ja emotionaalisten valmiuksien syntymiseen.

Hyvin rajoittava lähestymistapa digitaaliseen altistumiseen

Näistä haasteista huolimatta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö varhaislapsuudessa ei aina ole luonteeltaan haitallista. Tietyissä olosuhteissa sosiaalinen media+ -tilat voivat tukea varhaisen oppimisen osa-alueita. Näin on erityisesti silloin, kun vanhemmat ja huoltajat varmistavat, että sisältö vastaa ikätasoa (alhainen aistiärsytys, hidas tahti jne.) ja että siihen liittyy huoltajan aktiivinen rakentava vuorovaikutus eli mediaatio.

c. Tunteiden ja valvonnan laiminlyönnin vakiintuneisiin muotoihin (Dubowitz ym. 1993; Hildyard & Wolfe, 2002) pohjautuva digitaalinen laiminlyönti ulottaa nämä rakenteet digitaalisiin ympäristöihin. Kun vanhemmat käyttävät digilaitteita runsaasti lastensa seurassa, vuorovaikutus vähenee ja vanhempien responsiivisuus heikkenee. Lasten kielen kehitys voi heikentyä. Tämä korvautuminen voi myös synnyttää lapsissa hylkäämisen ja emotionaalisen etäisyyden tunteita, mikä lisää heidän masennuksen, ahdistuksen ja vihamielisyyden riskiään.

On näyttöä siitä, että yhteinen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö (yhteiskäyttö) voi helpottaa oppimista etenkin, kun siihen liittyy sanallista vuorovaikutusta ja tukemista¹⁷. Nämä vaikutukset näyttäivät kuitenkin olevan rajallisia ja riippuvan kontekstista.

Pienten lasten kanssa vuorovaikutus kasvokkain on tärkeää paitsi haittojen ehkäisemiseksi myös terveen sosioemotionaalisen, kielellisen ja kognitiivisen kehityksen mahdollistamiseksi. Turvallinen kiintyminen, responsiivinen viestintä ja huoltajan mallista oppiminen ovat keskeisiä suojaavia tekijöitä yhä enemmän digitalisoituvissa varhaislapsuuden ympäristöissä.

Yhdessä nämä havainnot tukevat hyvin rajoittavaa lähestymistapaa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöön varhaislapsuudessa, mikä vastaa keskeisten lasten terveydenhoidon viranomaisien ohjeita¹⁸. Vaikka tällaisia suosituksia ei välttämättä noudateta yleisesti, ne tarjoavat tärkeitä normatiivisia ohjeita, jotka vastaavat tämän ikäryhmän kehitystarpeita.

Huoltajakeskeinen vuorovaikutus verkossa

Varhaislapsuudessa lasten verkkoturvallisuuden tulee perustua huoltajien toimintaan. Koska pienet lapset eivät ole itsenäisiä käyttäjiä, vastuu heidän altistumisestaan digitaalisille ympäristöille on ensisijaisesti vanhemmilla ja huoltajilla.

Vanhempien mediaatiovalmiuksissa on eroja. Sosioekonominen asema, vanhempien mielenterveys ja vanhempien oma sosiaalinen media+:n käyttö vaikuttavat merkittävästi lasten altistumismalleihin (joita käsitellään tarkemmin 2. luvussa). Vanhempien suurempi stressi ja digilaitteiden käyttö on yhdistetty hyvin pienten lasten pidempään ja vähemmän jäsenneltyyn digitaalisten palvelujen käyttöön¹⁹. Siksi suositellaan vahvasti, ettei tässä ikäryhmässä käytettäisi digilaitteita.

PÄÄTELMÄT

Varhaislapsuuden aikaisesta turvallisuudessa verkossa ei ole kyse ensisijaisesti pienten lasten käyttäytymisen sääntelystä, vaan hoivaympäristöjen ja vuorovaikutustilanteiden jäsentämisestä. Suojelu riippuu kiintymyksen, yhteissääntelyn ja itsesääntelyn kehittymisen edellytysten säilyttämisestä. Nämä olosuhteet muodostavat perustan myöhemmille kehitysvaiheille.

Vakiintuneista ikäluokitusjärjestelmistä (esimerkiksi elokuva- ja peliluokituksesta) saadut näkemykset voivat tarjota suuntaviivoja. Jos sisältö on suunniteltu tälle ikäryhmälle, se olisi rajoitettava tiukasti alhaisen aistiärsytyksen, hidastahtisiin ja ei-kerronnallisiin muotoihin, jotka tukevat yhteistä käyttöä huoltajien kanssa. Tämä koskee myös yksinkertaisia näkö- tai kuuloärsykeitä, jotka on upotettu yhdessä käytettäviin ympäristöihin.

Nopeatahtista, erittäin stimuloivaa tai tunteita herättävää sisältöä olisi pidettävä kehityksen kannalta sopimattomana. Tällaisia ovat esimerkiksi nopeasti vaihtuvat kohtaukset, voimakkaat audiovisuaaliset tehosteet tai tunnepitoiset tarinat. Altistuminen kaikenlaiselle väkivaltaiselle, pelottavalle tai monimutkaiselle kerronnalliselle sisällölle on tässä iässä selvästi sopimatonta.

SUOSITUKSET (0–2 VUOTTA)

Lisätään huoltajien tietoja ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehitykselle varhaislapsuudesta alkaen

Parannetaan vanhempien ja huoltajien valmiuksia käyttämällä koulutuskampanjoita ja vanhemmuuden tukiohjelmia varhaislapsuuden merkityksestä lasten kehitykselle. Kerrotaan huoltajille, millaisia riskejä teknoferenssi aiheuttaa pienille lapsille esimerkiksi huoltajien käyttäessä sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja itse. Kannustetaan huoltajia pohtimaan verkkokäyttätymisensä suoria ja epäsuoria vaikutuksia kaikenikäisiin alaikäisiin, erityisesti pieniin lapsiin.

Digitaalisen laiminlyönnin riskit olisi tunnistettava lastensuojelua koskevissa kehyksissä. Vanhemmille, kouluille ja sosiaalipalveluille olisi kerrottava, miten digitaalisen laiminlyönnin merkit lapsilla ja nuorilla tunnistetaan varhaislapsuudesta alkaen.

Vältetään alle 3-vuotiailla lapsilla digilaitteiden ja sosiaalinen media+:n käyttöä

Elämän ensimmäisten 1 000 päivän aikana lasten kehitystarpeet liittyvät ensisijaisesti kiintymykseen, yhteissääntelyyn, aistikehitykseen ja varhaiseen kielen oppimiseen. Sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisille palveluille ja digilaitteille altistumisen välttäminen varhaislapsuudessa ei kuitenkaan tarkoita ehdotonta kieltoa.

Sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja voidaan tietyissä ihmissuhteisiin liittyvissä tilanteissa käyttää rajoitetusti pienten lasten kanssa, esimerkiksi osana yhteistä toimintaa (kuten perhekuvien katselua tai videopuhelua sukulaisten kanssa). Digilaitteiden käyttöä pienten lasten saamiseksi pysymään rauhallisina tai paikoillaan pitkiä aikoja tulisi kuitenkin ehdottomasti välttää.

Yleisesti ottaen vanhempien ja huoltajien olisi asetettava etusijalle kasvokkainen vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa (varhaislapsuudesta alkaen) alaikäisten terveen kognitiivisen, fyysisen ja emotionaalisen kehityksen tukemiseksi.

Levitetään lapsista mahdollisimman vähän tietoja sosiaalisen median profileilla

Sääntelykehyksissä on käsiteltävä lasten, erityisesti alle 3-vuotiaiden tietojen (myös kuvien ja videoiden) järjestelmällistä dokumentointia ja julkista levittämistä sosiaalisen median profileilla (esimerkiksi kun lapsista jaetaan sisältöä (sharenting) ja toimitaan perhevaikuttajana). Tämän ikäisillä lapsilla ei ole valmiuksia ymmärtää, mitä suostumus heidän digitaalisen representaationsa esittämiseen verkossa tarkoittaa. Heillä ei myöskään ole valmiuksia ymmärtää kaupallista kontekstia, jossa heidän dataansa käytetään, ja seurauksia, joita tällä voi olla heidän tulevaisuutensa kannalta.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat eivät saa kannustaa luomaan tai levittämään lapsia esittävää sisältöä rahaksi muuttamisen rakenteiden, algoritmisen vahvistamisen tai sitoutumiseen tähtäävien suunnitteluominaisuuksien kautta. Pelkän vapaaehtoisen huoltajien vastuun sijasta olisi otettava käyttöön täytäntöönpanokelpoisia sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen velvoitteita. Huoltajien tulisi saada selkeitä ohjeita varhaisen digitaalisen näkyvyyden pitkäaikaisista vaikutuksista lasten yksityisyyteen, ihmisarvoon ja oikeuteen määrätä itse omista tiedoistaan.

3–12 vuotta: lapsuus valvottuna kehitysvaiheena

3–5 VUOTTA: TARKASTI VALVOTUN KEHITYKSEN VAIHE

Lapset siirtyvät 3–5 ikävuoden välillä kehitysvaiheeseen, jolle on ominaista tarkoituksellinen toiminta jatkuvan ulkoisen rakenteen puitteissa. Lapset alkavat kehittää tarkoituksellista toimintaa, symbolista ajattelua ja johdonmukaisempaa minäkuva.

Neurologisen kehityksen osalta tätä vaihetta leimaa tarkkaavaisuuteen, toteutuskykyyn ja tunnesäätelyyn liittyvien järjestelmien jatkuva kypsyminen, sillä ne ovat edelleen puutteellisia ja herkkiä ulkoiselle ärsytykselle²⁰. Käytössä on kuitenkin jo palkitsemiseen liittyviä järjestelmiä. Lapset kehittävät yhä enemmän luontaista motivaatiota, uteliaisuuteen perustuvaa tutkimista ja itsenäisen tavoitteellisen käyttäytymisen varhaisia muotoja.

Tässä vaiheessa kehitys riippuu vahvasti mielikuvituksellisen leikin mahdollisuuksista, oma-aloitteisesta toiminnasta ja kykyjen kehittymistä tukevista ihmissuhdekokemuksista. Tähän kuuluu kerronnallisen minän muodostaminen esimerkiksi kielen ja roolileikin kautta.

Tämän ikäiset lapset voivat ylläpitää toimintaa rajallisen ajan, mutta heidän valmiutensa säännellä tarkkaavaisuutta, impulsseja ja tunteita riippuu edelleen vahvasti ulkoisesta tuesta kielen, jäljittelyn ja huoltajan ohjauksen muodossa. Tämä vaihe voidaan siksi ymmärtää siirtymänä yhteissäätelystä ohjattuun itsensäätelyyn.

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Haavoittuvuus välittömälle mielihyvälle

Tämä kuilu lasten tarkkaavaisuuteen, toteutuskykyyn ja tunnesäätelyyn liittyvien järjestelmien jatkuvan kypsymisen ja jo aktiivisten palkitsemisjärjestelmien välillä aiheuttaa epätasapainoa. Tämän ikäiset lapset reagoivat herkästi huomattaviin ärsykkeisiin ja välittömiin palkintoihin, mutta heidän kykynsä hillitä itseään ja sietää viivästystä on rajallinen.

Tämä tekee 3–5-vuotiaista lapsista erityisen haavoittuvaisia sosiaalinen media+ -ympäristöille, jotka on optimoitu välitöntä mielihyvää, toistuvaa palkitsemista ja jatkuvaa ulkoista aistiärsytystä varten. Kokeellinen näyttö viittaa siihen, että digitaaliset ympäristöt voivat häiritä turhautumisen sietokyvyn, sinnikkyuden ja sisäisesti ohjatun motivaation kehittymistä²¹.

Tämä kehityksellinen kokonaisuus luo erityisen haavoittuvuusprofiilin. Palkitsemisjärjestelmien ehdollistuminen lasten verkkovuorovaikutukseen liittyvän nopean palautteen, toistumisen ja ajoittaisen vahvistamisen kautta saattaa muovata välittömän mielihyvän odotuksia ja edistää käyttötottumuksiin liittyviä kaavoja²².

Liiallinen riippuvuus ulkoisista palkitsemisrakenteista voi myös vaikuttaa luontaisen motivaation kehittymiseen. Jos lasten digitaalisten teknologioiden käyttöön liittyy sellaisia ominaisuuksia kuin jatkuva vahvistaminen ja välitön palaute, riskinä on toiminnan siirtyminen kohti ulkoisesti säänneltyjä osallistumismalleja sen sijaan, että tutkiminen ja oppiminen olisi sisäisesti motivoitua.

Tämä on erityisen olennaista kehitysvaiheissa, joissa itsenäisyys ja kyvykkyys ovat vasta kehkeytymässä. Tutkimusten mukaan näihin haavoittuvuuksiin vaikuttavat vahvasti tilanteeseen liittyvät tekijät, kuten perheympäristö, vanhempien mediaatiovalmiudet ja sosioekonomiset olosuhteet²³.

Ruutualtistuksen riskit

Suurempi ruutualtistus tässä vaiheessa on yhdistetty vähäisempään itsesääntelyyn, etenkin lasten tarkkaavaisuudessa ja impulssien hallinnassa²⁴. Kuten edellä selvitetään, sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut voivat korvata kehityksen kannalta tärkeitä toimintoja, kuten vapaata leikkiä, liikuntaa, unta ja kasvokkaista vuorovaikutusta²⁵.

Nämä vaikutukset riippuvat kuitenkin tilanteesta ja niitä lieventävät sisällön laatu, yhteiskäyttö, ajoitus ja sosiaalinen ympäristö, eivät pelkästään sellaiset mittarit kuin ruutu-aika²⁶. Näyttö viittaa siihen, että tässä iässä verkkovuorovaikutus saattaa tukea oppimista, kun sisältö on vuorovaikutteista, ikätasolle sopivaa ja siihen liittyä huoltajan aktiivinen mediaatio²⁷.

Turvallisten vaihtoehtojen saatavuus verkon ulkopuolella

Lasten verkkoturvallisuutta ei voida saada kokonaisvaltaista käsitystä ottamatta huomioon lasten laajempaa arkiympäristöä. Tilanteissa, joissa lasten koulutus-, virkistys- ja sosiaaliset mahdollisuudet ovat rajalliset, erityisesti maaseudulla tai alipalveluilla alueilla, sosiaalinen media+ -ympäristöistä voi tulla toiminnan oletustiloja.

Tämä voi altistaa lapset haitoille ja vaikuttaa kielteisesti heidän kehitykseensä. Jotta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön mahdollisia haitallisia vaikutuksia lasten kehitykseen voidaan rajoittaa, vanhempien ja huoltajien olisi tarjottava turvallisia, verkon ulkopuolisia vaihtoehtoja varhaislapsuudesta alkaen. Huoltajien lisäksi digiympäristön ulkopuoliset rakenteelliset ja ympäristöön liittyvät olosuhteet muokkaavat altistumismalleja ja niihin liittyviä riskejä. Näitä ovat muun muassa pääsy turvallisiin julkisiin tiloihin, opetussuunnitelman ulkopuoliseen toimintaan ja tukea antaviin sosiaalisiin infrastruktuureihin.

Huoltajien alentuneet mediaatiovalmiudet

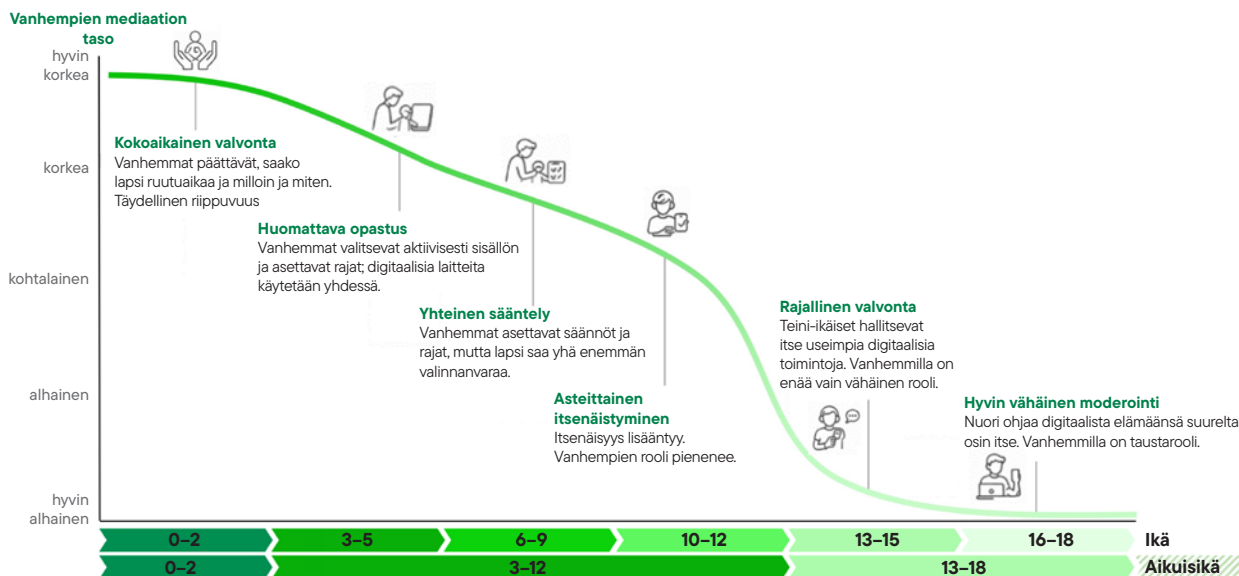
Ikävuosista 3–5 lähtien huoltajien mediaatio on edelleen keskeinen sääntelymekanismi, mutta siinä tapahtuu laadullinen muutos. Vanhemmat ja huoltajat siirtyvät suorasta hallinnasta kohti valvottua mediaatiota, yhteiskäyttöä ja tulkitsevaa tukea.

Lasten oma-aloitteisemmat toimet heikentävät puhtaasti ulkoisen hallinnan tehokkuutta, sillä vanhempien vaikutusvalta kilpailee erittäin sitouttavien digitaalisten järjestelmien kanssa. Vanhemmilla nykyään olevat valvontavälineet eivät useinkaan pysty tukemaan tätä siirtymää riittävästi esimerkiksi sosiaalinen media+ -tilojen hajanaisuuden ja puutteellisen käytettävyyden vuoksi²⁸.

Aktiivisen mediaation – sisällöstä keskustelemisen, käytön jäsentämisen ja asioiden selittämisen – on osoitettu tukevan oppimista ja lieventävän riskejä. Puhtaasti rajoittavat strategiat voivat osoittautua vähemmän tehokkaiksi ilman tällaista osallistumista²⁹. Huoltajien mediaatiota rajoittavat myös sellaiset tekijät kuin digilukutaito, sosioekonomiset resurssit, vanhempien stressi ja huoltajien oma digitaalisten palvelujen käyttö³⁰.

Kaavio 2: Vanhempien mediaation väheneminen kehityksen aikana

Lasten varttuessa vanhempien suora valvonta vähenee luontaisesti, samaan aikaan kun lapsen riippuvuus vanhemmista digitaalisessa maailmassa vähenee

PÄÄTELMÄT

Tämä vaihe edustaa kriittistä siirtymää lasten verkkoturvallisuudessa. Lapset eivät ole enää passiivisia altistuksen vastaanottajia vaan yhä aktiivisempia osallistujia digitaalisessa maailmassa, vaikka heiltä puuttuu edelleen vakaa itsesääntely. Altistuminen lisääntyy, mutta sisäinen sääntely on yhä vajavaista.

Samalla vastuu alkaa siirtyä vanhempien yksinomaisesta valvonnasta hajautetumpaan järjestelmään, jossa valvojina ovat perheet ja oppilaitokset. Toimintaperiaatteiden näkökulmasta tämä merkitsee vähäisempää mutta kuitenkin tärkeää roolia vanhempien harjoittamalle valvonnalle. Suurin haaste tässä iässä ei ole pelkästään altistumisen rajoittaminen vaan se, että estetään haitallisten käyttötapojen vakiintuminen varhaisessa iässä.

Tämän ikäryhmän osalta lasten suojelemista verkossa koskeviin toimenpiteisiin tulee sisältyä jäsenneily ympäristön ja institutionaalinen tuki. Tähän sisältyy pienille lapsille tarkoitettujen sovellusten ja digitaalisen sisällön ikätasolle sopiva suunnittelu, jossa käsitellään erityisesti palkitsemiseen ja huomion herättämiseen perustuvia mekanismeja.

Kun otetaan huomioon, että lasten oma-aloitteiset toimet lisääntyvät hitaasti tästä iästä alkaen, digitaalinen koulutus olisi integroitava varhaiskasvatukseen. Kun huomioidaan hoitajien jatkuva valvontarooli, vanhempien ohjausta ja yhteiskäytön käytäntöjä olisi vahvistettava erityisesti haavoittuvissa olosuhteissa.

Nykyisissä sääntelykehyksissä jätetään usein huomiotta tämä kehitysvaihe, sillä niissä keskitytään joko hyvin pieniin lapsiin tai nuoriin. Tämän seurauksena lasten erityisiin haavoittuvuuksiin ikävuosina 3–5 ei edelleenkään puututa riittävästi. Lasten verkkoturvallisuudessa on tässä iässä keskityttävä sellaisten ympäristöjen suunnitteluun, jotka tukevat lasten kehittyvää itsesääntelyä ja lisäävät huoltajien mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, miten lapset käyttävät digilaitteita.

6–9 VUOTTA: VALVOTUN KEHITYKSEN VAIHE

Lapset siirtyvät ikävuosina 6–9 kehitysvaiheeseen, jolle on ominaista kognitiivisen kyvykkyyden lisääntyminen, jäsennelly tavoitteellinen käyttäytyminen ja kykyihin perustuvan itsearvioinnin syntyminen. Lapset pystyvät nyt osallistumaan sääntöperusteiseen toimintaan yhä johdonmukaisemmin sekä kykenevät keskittymään pidempään ja pyrkimään määriteltyihin tavoitteisiin.

Kehitykseen kuulu olennaisesti kykyihin perustuvan minäkuvan muodostuminen, niin että omanarvontunto kytkeytyy yhä enemmän suoritukseen ja palautteeseen. Tässä vaiheessa kyvykkyyden ja minäpystyvyyden kehittämisestä tulee entistä tärkeämpää terveen psyykkisen kehityksen kannalta. Lapset kehittävät vaakaampaa itsesääntelyä, oppivat vähitellen sietämään turhautumista ja jatkavat haastavien tehtävien parissa.

Lapset alkavat myös saada tyydytystä taituruudesta ja sisäisesti koetusta kyvykkyydestä, eivät pelkästään välittömistä ulkoisista palkinnoista. Koulunkäynnin aloittamisen myötä jäsennellyistä arviointijärjestelmistä ja vertailusta samanikäisten kanssa tulee keskeisiä, ja ne muokkaavat sitä, miten lapset tulkitsevat kykyjään suhteessa ulkoisiin standardeihin.

Neurobiologisesti tätä vaihetta leimaa aivoverkostojen tehostuminen ja erikoistuminen erityisesti totuuskyykyyn liittyvillä alueilla. Palkitsemis- ja stressijärjestelmät ovat kuitenkin edelleen herkkiä, mikä luo kokonaisuuden, jossa lapset kykenevät paremmin itsesääntelyyn, mutta reagoivat edelleen ulkoiseen vahvistamiseen.

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Suurempi herkkyys ulkoiselle arvioinnille

Sosiaalinen media+ -ympäristöt risteävät suoraan näiden prosessien kanssa. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, jotka antavat mitattavissa olevaa palautetta, mukaan lukien pistemäärät, listaukset ja saavutukset, liittyvät läheisesti kyvykkyyteen perustuvaan itsearviointiin.

Tämä voi muovata motivaatiota ja minäkuvaa asettamalla menestykselle ulkoisia standardeja³¹ sisäisesti koetun taituruuden, uteliaisuuden ja oppimisprosessien sijasta. Tässä iässä tarkkaavaisuusjärjestelmät ovat edelleen herkkiä runsaasti aistiärsykeitä sisältäville ympäristöille, mikä voi kilpailla oppimisen edellyttämän jatkuvan tarkkaavaisuuden kanssa³².

Varhaisen riippuvuuden riski

Ikävuosina 6–9 lasten tottumukset vakiintuvat, kun sosiaalinen media+:n käyttöä, tarkkaavaisuutta ja motivaatiota koskevat mallit johdonmukaistuvat ajan mittaan. Tässä iässä palkitsemiseen perustuva vahvistaminen etenkin pelaamisessa voi edistää käyttötottumuksiin liittyvien kaavojen muodostumista³³. Näihin haavoittuvuuksiin vaikuttavat vahvasti tilanteeseen liittyvät tekijät, kuten perheympäristö, vanhempien mediaatio ja sosioekonomiset olosuhteet³⁴.

Näiden vuosien aikana lasten pääsy sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin laajenee merkittävästi. Koulunkäynnin aloittamisen myötä ja ikätoverien kanssa käytävän vuorovaikutuksen kasvaessa lapset pääsevät yhä useammin ja vähemmän valvottuina sosiaalinen media+ -tiloihin. Tähän laajentumiseen liittyy suoran vanhempien valvonnan asteittainen väheneminen, vaikka huoltajien valvonta on edelleen olennaista.

Tässä iässä vanhempien mediaatio siirtyy yhä enemmän kohti sääntöjen asettamista, seuranta ja opastusta. Sen tehokkuus kuitenkin vähenee, kun lasten itsenäinen digilaitteiden käyttö ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen monimutkaisuus lisääntyvät³⁵. Vastuu lasten digiympäristöjen muovamisesta jakautuu entistä enemmän sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien, huoltajien ja kasvattajien kesken.

Ruutualtistuksen riskit

Kuten varhaisemmissa vaiheissa, lasten verkkoalustojen käyttö sisältää riskin sille, että kehityksen kannalta olennaiset tosielämän toimet, kuten liikunta, uni ja kasvokkainen vuorovaikutus, korvautuvat³⁶. Eräs usein käytetty esimerkki on puhelimeton alakoulu, jonka tarkoitus on toimia vastapainona lasten yhä digitaalisemmalle elämälle. Tutkimusten mukaan älypuhelimien käytön rajoittaminen koulupäivän aikana voi paitsi parantaa lasten keskittymistä ja koulussa pärjäämistä myös vahvistaa sosiaalista vuorovaikutusta.

Tutkimuskatsaukset osoittavat, että älypuhelimettomat ympäristöt voivat parantaa sosiaalista hyvinvointia ja vähentää konflikteja, kuten verkkokiusaamista³⁷. Lisäksi esimerkiksi Alankomaissa saatu näyttö järjestelmätason toimenpiteistä viittaa siihen, että älypuhelimien käytön rajoittaminen edistää rauhallisempaa ja suotuisampaa oppimisympäristöä³⁸. Tutkimukset osoittavat jatkuvasti, että älypuhelimet voivat olla merkittävä häiriötekijä luokkahuoneissa ja että ne voivat heikentää lasten tarkkaavaisuutta³⁹.

Sopivissa olosuhteissa verkkoalustojen käyttö tässä iässä voi kuitenkin tukea lasten oppimista ja kognitiivista osallistumista etenkin, kun se on jäsenneltyä ja kehityksellisesti asianmukaista⁴⁰. Mukautuvat tuutorijärjestelmät ja opetussovellukset voivat tukea yksilöllisiä oppimispolkuja, antaa selityksiä ja vähentää riippuvuutta huoltajien tuesta. Tämä voi edistää koulutuksen osallisuutta.

PÄÄTELMÄT

Lasten verkkoturvallisuus edellyttää tässä vaiheessa monitasoista lähestymistapaa. Tämä osoittaa tarpeen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen ikätasolle sopivaa suunnittelua koskeville selkeille standardeille, erityisesti sellaisten ulkoisten palautejärjestelmien ja palkitsemismekanismien osalta, jotka ovat vuorovaikutuksessa lasten kehittyvän minäkuvan, itsesääntelyn ja luontaisen motivaation kanssa. Tarkkaavaisuuteen ja luontaiseen motivaatioon vaikuttavat toistuvat vahvistusmekanismit ja rahaksi muuntamisen ominaisuudet vaativat erityishuomiota.

Lasten digitaalista koulutusta olisi vahvistettava koulujärjestelmissä keskittyen teknisten taitojen lisäksi myös tarkkaavaisuuteen, itsesääntelyyn ja kriittiseen osallistumiseen. Verkkoalustojen käyttöön tarvitaan jäsenneltyjä kehyksiä, jotka tasapainottavat digitaalista osallistumista verkon ulkopuolisella toiminnalla.

Puhelimeton alakoulu voidaan katsoa kehityksellisesti asianmukaiseksi suojele- ja oppimisjärjestelyksi. Näin luodaan tiloja, joissa lapset voivat kehittää olennaisia sosiaalisia taitoja, kuten kasvokkain tapahtuvaa viestintää, konfliktien ratkaisua ja yhteistyöhön perustuvaa vuorovaikutusta. Nämä valmiudet muodostavat pohjan harkitsevammalle ja vastuullisemmalle verkkoalustojen käytölle myöhemmissä vaiheissa.

Tällaisia toimenpiteitä ei pitäisi katsoa digitaalisten teknologioiden kielloksi vaan pedagogiseksi ja valvotuksi verkkoalustojen käytöksi, joka vahvistaa lasten analogisia kokemuksia ja valmistaa lapsia vähitellen medialukutaitoon sosiaalinen media+ -ympäristöissä. Nämä toimenpiteet eivät korvaa vanhempien tai huoltajien roolia, sillä heidän tietoon perustuva rakenteellinen vuorovaikutuksensa on edelleen tehokkaan suojelun keskeinen osatekijä.

10–12 VUOTTA: VÄHÄISEMMIN VALVOTUN KEHITYKSEN VAIHE

Lasten kehityksessä ikävuodet 10–12 muodostavat olennaisen vaiheen, jolle on ominaista minäkuvan uudelleen muokkautuminen suhteessa muihin. Minäkuva eriytyy, mutta muuttuu myös epävakammaksi, koska lapset rakentavat identiteettiään yhä enemmän ikätovereihin vertaamisen, sosiaalisen asemoinnin ja koetun hyväksynnän kautta. Samaan aikaan ulkoisesta palautteesta tulee keskeinen itsearvioinnin järjestämisperiaate.

Vertaissuhteiden merkitys kasvaa huomattavasti. Ikätoverit toimivat entistä enemmän keskeisinä normien, arvojen ja käytösmallien vertailukohtina. Sosiaalisen vaikuttamisen prosessit, kuten mukautumisen paine, sosiaalinen vertailu ja lausumattomat ryhmänormit, muokkaavat merkittävästi lasten minäkuva ja käyttäytymistä.

Ikätoverien verkostot hoitavat tärkeitä tukitehtäviä. Ne tarjoavat emotionaalista validointia, sosiaalista suuntausta ja mahdollisuuksia selviytyä yhdessä kehityshaasteista. Ikätoverien tuki voi toimia sekä selviytymiskyvyn lähteenä että riskidynamiikan vahvistajana tilanteesta ja vallitsevista ryhmänormeista riippuen.

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Jatkuva pääsy verkkoon

län myötä nämä vertaisprosessit siirtyvät yhä enemmän digitaalisiin ympäristöihin. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut mahdollistavat lapsille jatkuvan, matalan kynnyksen ja usein rajattoman vuorovaikutuksen ikätoverien kanssa. Näin voidaan luoda ja ylläpitää sosiaalisia yhteyksiä ja yhteenkuuluvuutta fyysisten tilanteiden ulkopuolella.

Monelle tämän ikäiselle lapselle pääsy sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin on jo edellytys sosiaaliselle osallistumiselle. Edellisen vaiheen tapaan sosiaalinen media+:n käyttö voi korvata ratkaisevan tärkeitä kehitykseen liittyviä toimia, kuten liikuntaa, unta ja verkon ulkopuolista vuorovaikutusta⁴¹.

Voimistunut sosiaalinen vertailu

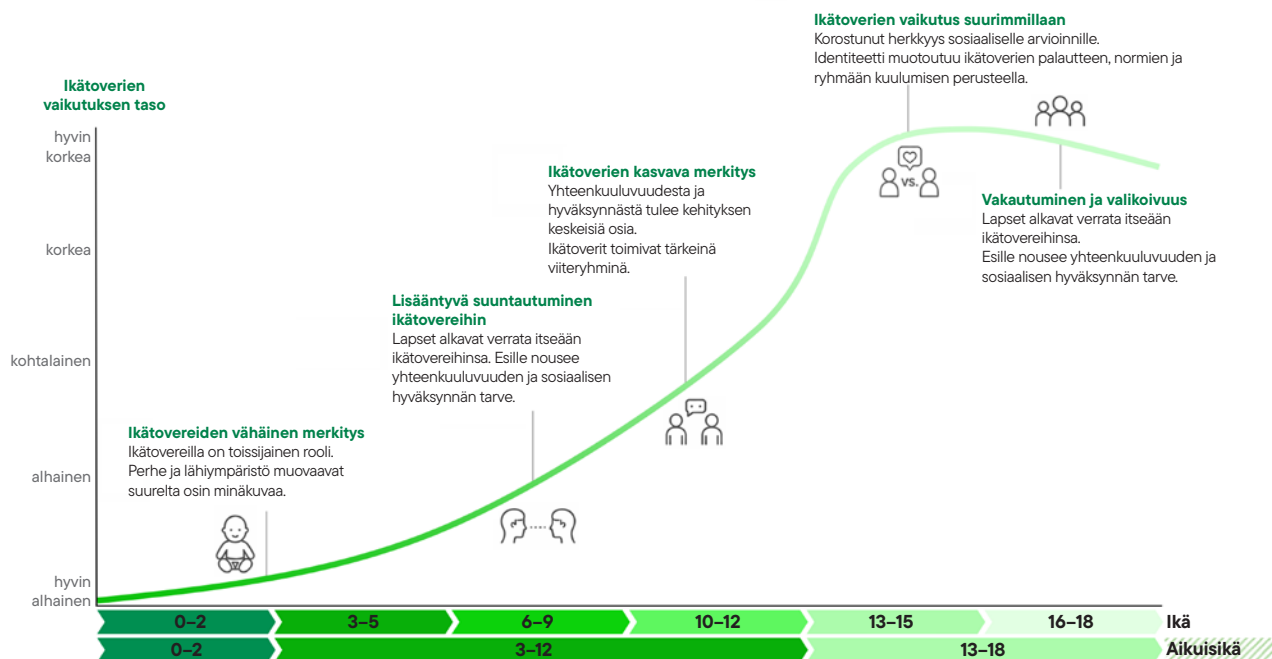
Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen rakenteelliset piirteet, erityisesti vuorovaikutuksen jatkuvuus, näkyvyys ja skaalautuvuus, voimistavat ikätoverien vaikutuksen seurauksia. Myös algoritmisesti jäsennellyt ympäristöt voivat vahvistaa tätä dynamiikkaa asettamalla jatkuvasti etusijalle tunnepitoista, sosiaalisesti palkitsevaa tai erittäin osallistavaa sisältöä.

Tässä iässä lapset arvioivat itseään yhä enemmän eri osa-alueilla, kuten ulkonäön, suosion ja sosiaalisen kyvykkyyden osalta. He alkavat myös tietoisesti kehittää itseilmaisuaan ja kokeilla eri identiteettejä etenkin digiympäristöissä.

Toinen mekanismi on normien ja käytösmallien sisäistäminen. Altistuminen riskikäyttäytymistä tai haitallisia normeja kuvaavalle sisällölle voi lisätä jäljittelyn todennäköisyyttä erityisesti vaiheessa, jossa normatiiviset puitteet kehittyvät edelleen⁴². Vakavammat riskit, kuten pakottaminen tai hyväksikäyttö, ovat harvinaisempia mutta mahdollisesti haitallisempia.

Kaavio 3: Ikätoverien vaikutuksen kasvu kehityksen aikana

Lasten kasvaessa ikätoverien vaikutus kasvaa ja saavuttaa huipun nuoruudessa, kun yhteenkuuluvuudesta, sosiaalisesta arvioinnista ja identiteetin ilmaisusta tulee keskeisiä

Algoritmien vaikutus identiteetin muodostumiseen

Kehitysvaiheessa, jota leimaa identiteetin muodostumisen alkaminen ja ikätoverien merkityksen kasvu, algoritmien vahvistaminen voi edistää mielipiteiden muovautumista, sosiaalista suuntautumista ja itsearviointia tavoilla, joita lapset eivät vielä osaa täysin tunnistaa tai vastustaa.

Sosiaalinen media+ -alustat tarjoavat välineitä identiteetin kuratointiin ja vaikutelmien hallintaan⁴³. Verkkoidentiteettiä ei vain koeta, vaan se on jatkuvasti esillä ja arvioitavana, jolloin syntyy uusi kehityksellinen ympäristö. Tämän ikäisille lapsille näkyvyydestä sosiaalisessa mediassa tulee merkityksellinen ulottuvuus ikätoverien keskuudessa saavutetun aseman osalta⁴⁴.

Lapset ovat yhä enemmän vuorovaikutuksessa personoitujen tietoympäristöjen kanssa, joiden sisältö valikoituu ennakkoidun osallistumisen mukaan sen sijaan, mikä on sopivaa kehityksen kannalta. Tämä voi vahvistaa olemassa olevia kiinnostuksenkohteita ja haavoittuvuuksia samalla, kun se vähentää altistuksen monimuotoisuutta ja luo tarkkaavaisuutta ja vahvistamista koskevia toistuvia mekanismeja⁴⁵.

Samalla identiteetin muodostuminen on edelleen epävakaa. Tämän ikäiset lapset ovat siksi erityisen alttiita ulkoisille vaikutuksille, kuten idealisoiduille esityksille ja ulkonäköperusteisille normeille, erityisesti visuaalisissa sosiaalisen media+ -ympäristöissä.

Mielenterveysriskit

Kun herkkyys sosiaaliselle arvioinnille kasvaa jyrkästi, lasten itsetunto ja emotionaalinen hyvinvointi vaihtelevat. Tässä vaiheessa verkossa syntyy ihmisten välisiä riskejä, mukaan lukien verkkokiusaaminen, syrjäyttäminen ja kielteiset kohtaamiset ikätoverien kanssa. Koska herkkyys sosiaaliselle arvioinnille on korostunut ja digitaalinen viestintä jatkuvasti läsnä, tällaiset kokemukset voivat vaikuttaa tunteisiin suuresti.

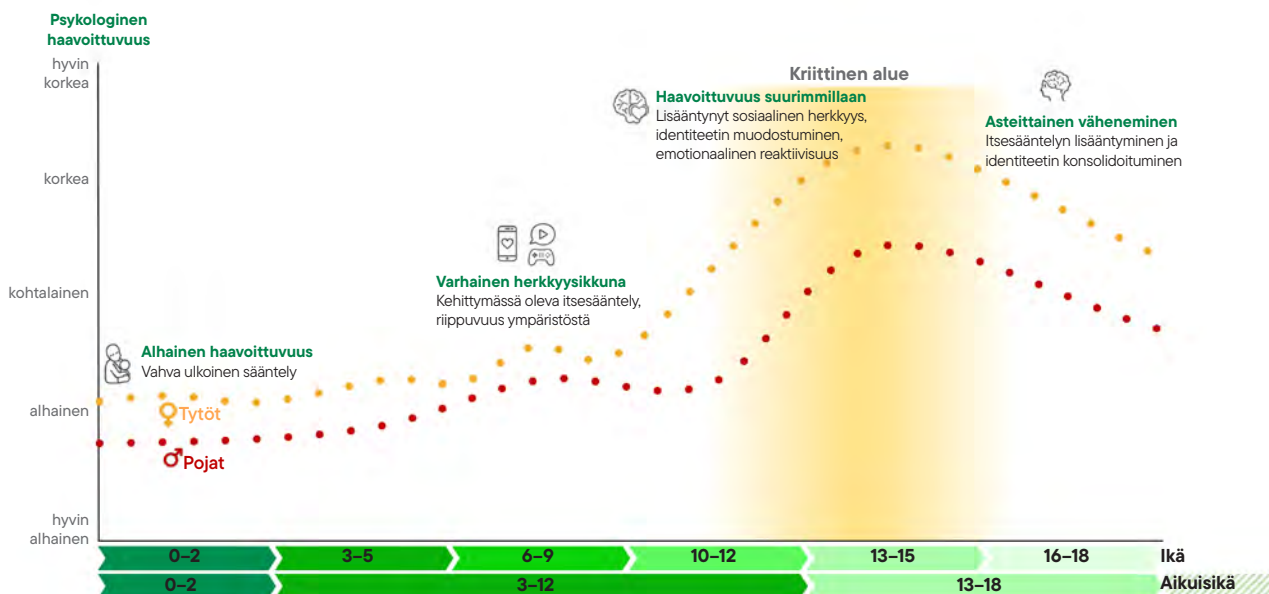
Älypuhelimien käytön osalta prospektiivinen pitkittäistutkimus osoittaa, että 12-vuotiailla älypuhelimien hankintaan saattaa liittyä mielenterveysongelmia ja riittämätöntä unta 13-vuotiaana. Näyttö viittaa siihen, että sen sijaan älypuhelimien hankinta 13-vuotiaana ei ole tilastollisesti yhteydessä masennukseen 14-vuotiaana. Näihin tuloksiin vaikuttaa myös käytön kesto. Vaikuttaa siltä, että 13-vuotiaana lapset ovat tunnetasolla valmiimpia hankkimaan älypuhelimien, käyttämään sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja ja käsittelemään mahdollisia haitallisia vaikutuksia mielenterveyteensä⁴⁶.

Monelle lapselle ikävuodet 10–12 merkitsevät ahdistuksen ja masennusoireiden kaltaisten sisäänpäin suuntautuvien ongelmien syntyvaihetta. Näiden ongelmien vaikutus on usein kaksisuuntainen, sillä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö paitsi vaikuttaa niihin myös muuttuu niiden myötä⁴⁷. Dynamiikka ei jakaudu tasaisesti. Näyttö viittaa siihen, että tytöt ovat erityisen haavoittuvaisia ulkonäköön perustuvalla vertailulla ja alustojen ohjaamalle sosiaaliselle arvioinnille.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen arkkitehtuurit muovaavat riskeille altistumista entisestään. Etenkin ihanteelliselle ja ulkonäkökeskeiselle sisällölle altistuminen on yhdistetty kehotyytymättömyyteen ja kielteiseen minäkuvaan erityisesti tytöillä⁴⁸. Tässä vaiheessa yksilölliset haavoittuvuudet, kuten ADHD, ahdistus tai sosiaaliset ongelmat, ovat vuorovaikutuksessa sosiaalinen media+ -ympäristöjen kanssa monimutkaisemmilla tavoilla, mikä usein vahvistaa ongelmallisia käyttötapoja⁴⁹. Sosiaalinen media+ -ympäristöjen vaikutusta lasten psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen sekä sosiaalisia ja yksilöllisiä riskitekijöitä käsitellään tarkemmin 2. luvussa.

Kaavio 4: Psykologinen haavoittuvuus kehityksen aikana

Herkkyyks mielenterveysongelmille ja digitaalisille riskeille

PÄÄTELMÄT

Ikävuodet 10–12 ovat merkityksellinen vaihe, jossa kehityksellinen herkkyys, valvonnan väheneminen ja digitaalisten palvelujen käyttö lähestyvät toisiaan. Digitaaliset riskit syntyvät näiden tekijöiden vuorovaikutuksesta, eivät yksinomaan yksilöllisestä käytöstä. Tämä vaihe on siksi keskeinen käännekohta lasten verkkoturvallisuudelle. Suurin haaste on kehityksellisen herkkyyden ja vahvistamismekanismien lähentyminen, mikä lisää itsetunnon epävakauden ja ongelmallisen käytön riskiä.

Tämä edellyttää siirtymistä vanhempikeskeisistä lähestymistavoista kohti rakenteellisesti suuntautunutta ja kehityksen osalta mukautettavaa sääntelyä. Mahdollisuutta käyttää digitaalisia laitteita on säänneltävä tarkasti tässä vaiheessa. Käytön olisi tapahduttava ensisijaisesti joko vanhempien suostumuksella ja valvonnassa tai jäsennellyssä koulutusympäristössä (esimerkiksi ohjatuissa koulupohjaisissa oppimissovelluksissa) eikä laitteiden rajoittamattoman, henkilökohtaisen omistuksen kautta. Tämä lähestymistapa auttaa tasapainottamaan varhaista digitaalista osallistumista ja tarvittavien suojelevien rajojen asettamista.

Institutionaalisilla toimilla, erityisesti kouluissa, olisi tuettava digitaalisia taitoja ja digilukutaitoa, psyykkistä selviytymiskykyä ja harkitsevaa osallistumista. Huoltajien valvonta on edelleen olennaista erityisesti vapaa-ajan käytössä. Sen vaikuttavuutta rajoittaa kuitenkin yhä enemmän lasten kehittyvä itsenäisyys sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen monimutkaisuus.

SUOSITUKSET (3–12 VUOTTA)

Varmistetaan ikätasolle sopivien laitteiden ja sosiaalinen media+:n valvottu käyttö

Lasten verkkovuorovaikutusta olisi 3 vuoden iästä alkaen rajoitettava ja valvottava sekä mukautettava asteittain lasten kehittyviin valmiuksiin jäsennellyllä tavalla. Laitteiden käyttöä olisi vältettävä, jolleivät vanhemmat anna siihen suostumista ja jollei käyttöä valvota. Huoltajien olisi edelleen suosittava kasvokkaista vuorovaikutusta ja verkon ulkopuolista toimintaa sekä huolehdittava lasten riittävästä nukkumisesta. Oppimisympäristössä lasten ja nuorten koulusta saamalla laitteilla tulisi olla määritelty opetustarkoitus. Alakoulujen tulisi olla suurelta osin laitteettomia lasten kehityksen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppimisen suojelemiseksi.

Tarjotaan lapsille ja heitä tukeville tahoille laadukasta digitaalista koulutusta ja hyvinvointikasvatusta

Lapsilla ja nuorilla olisi oltava mahdollisuus laadukkaaseen digi- ja medialukutaitoon (mukaan lukien tekoälylukutaito) liittyvään koulutukseen koko koulunkäynnin ajan varhaisesta iästä alkaen. Alaikäisten näkemyksiä digi- ja medialukutaitokasvatuksen suunnittelusta voitaisiin hyödyntää. Koulutuksen olisi annettava lapsille ja nuorille tiedot ja taidot, joita he tarvitsevat käsittääkseen riskit ja navigoidakseen turvallisesti verkossa.

Itsesääntelytaidot olisi nostettava etusijalle ensimmäisistä elinvuosista alkaen, ei vain kouluikäisille lapsille. Koulujen tulisi varmistaa, että lapset ja nuoret saavat tietoa hyvinvoinnista ja laadukasta mielenterveyskasvatusta. Asiaankuuluvia resursseja ja ammattilaisia on tarjottava tueksi lapsille sekä huoltajille ja kasvattajille (tukeville tahoille) näiden valvontarooleissa. Tukevien tahojen on myös osattava tunnistaa digitaalisen laiminlyönnin, haitallisen käytön ja verkossa tapahtuvan väkivallan varhaiset merkit ja tiedettävä, mistä he saavat tukea.

13–18: nuoruus itsenäistymisen vaiheena

13–15: ITSENÄISTYMISEN ENSIMMÄINEN VAIHE

Ikävuosien 13–15 välinen nuoruus edustaa alaikäisten identiteetin muodostumisen keskeistä vaihetta, jolle on ominaista aiempaa intensiivisempi tutkiminen, epävakaus ja koherenssin etsintä sosiaalisissa ympäristöissä. Vertaissuhteista tulee itsearviointin ja yhteenkuuluvuuden ensisijainen vertailukohta. Kognitiiviset valmiudet laajenevat, mikä mahdollistaa kehittyneemmän abstraktin ajattelun, näkökulman ottamisen ja itsereflektion.

Myös päätöksenteko ja itsesääntely paranevat, mutta riippuvat edelleen asiayhteydestä erityisesti emotionaalisesti tai sosiaalisesti latautuneissa tilanteissa. Identiteetin kehitys tapahtuu yhä enemmän digitaalisesti välityksessä ympäristöissä, joissa itseilmaisu, palaute ja sosiaalinen arviointi ovat jatkuvaa, näkyvää ja skaalautuvaa⁵⁰.

Neurobiologisesti nuoruutta leimaa epätasapaino erittäin aktiivisten tunne- ja palkitsemisjärjestelmien sekä kehittyvien kognitiivisten kontrollijärjestelmien välillä. Aivojen limbiseen järjestelmään liittyvät prosessit^d lisäävät emotionaalista reaktiivisuutta ja herkkyyttä sosiaaliselle palautteelle, mutta etuotsalohko (joka vastaa impulssien hallinnasta ja itsesääntelystä) kypsyy hitaammin. Hormonaaliset muutokset voimistavat tunnekokemusta entisestään.

Tästä syntyvässä kehityksellisessä kokonaisuudessa nuoret ovat reaktiivisempia, herkempiä sosiaaliselle arvioinnille ja taipuvaisempia riskinottoon etenkin ikätovereiden kanssa ollessaan. Vaikka itsesääntelyvalmiudet paranevat, sosioemotionaalinen käsittely ohittaa ne usein voimakkuudessaan⁵¹.

Psykologisesti tätä vaihetta määrittävät identiteettityön tehostunut muovaus, tunteiden vaihtelu ja riippuvuus ulkoisesta validoinnista. Itsetunto muuttuu epävakaa ja sosiaalisesta palautteesta riippuvaiseksi, kun nuoret harkitsevat itseilmaisuun entistä tarkemmin. Sosiaalinen media+ -ympäristöjen tuomat käyttömahdollisuudet, kuten muokattavuus, näkyvyys ja mitattavissa oleva palaute, edistävät näitä prosesseja⁵².

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Mielenterveysriskit

Tässä vaiheessa sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja käytetään tunteiden sääntelyyn ja selviytymiseen, mikä saattaa tarjota lyhytaikaisia etuja, mutta voi vahvistaa riippuvuutta ulkoisesta sääntelystä⁵³. Nuorten sosiaalinen media+:n käyttöön mielialan sääntelystrategiana voi liittyä masennuksen yleistymistä⁵⁴.

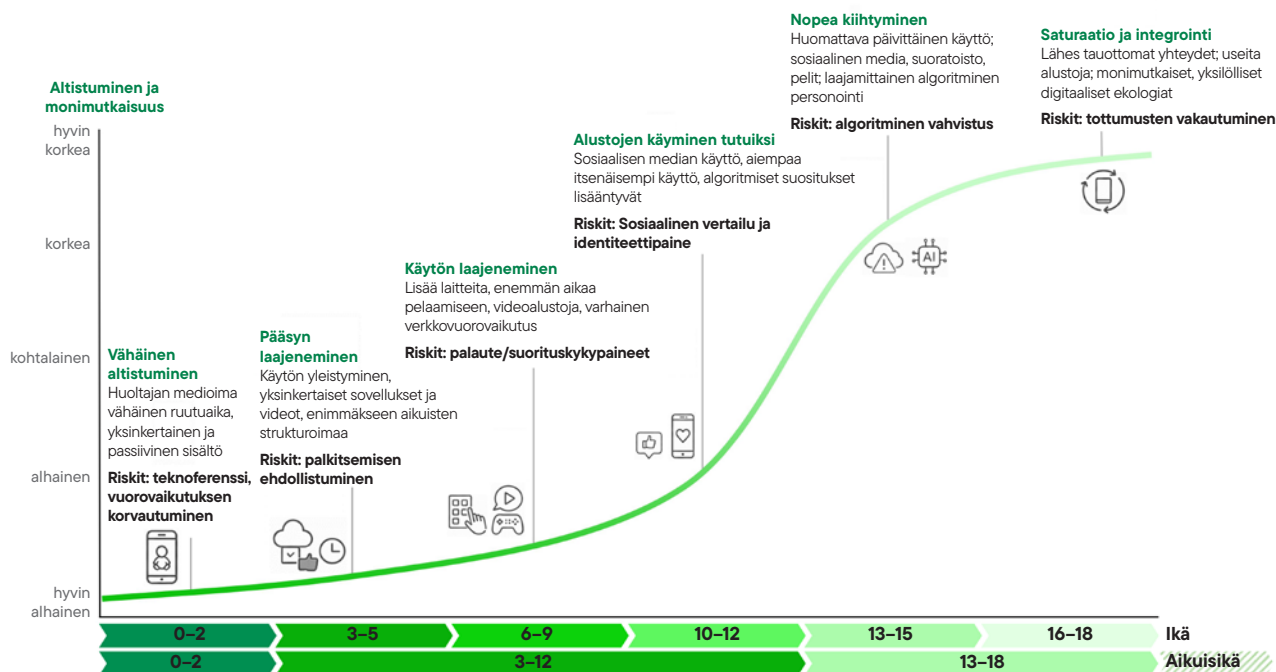
Nuoruus ikävuosina 13–15 on mielenterveysongelmille altistumisen merkittävin vaihe, jota ohjaavat kehitykseen liittyvien muutosten ja ympäristön vaikutusten vuorovaikutus. Tähän vaiheeseen liittyy enemmän sisäänpäin suuntautuneita ongelmia, kuten masennusta ja ahdistusta⁵⁵. Korostunut herkkyyys sosiaaliselle vertailulle, palautteelle ja syrjäytymiselle luo erityisiä haavoittuvuuspolkuja sosiaalinen media+ -ympäristöissä. Itseilmaisuun ja identiteetin epävakauteen liittyvät paineet voivat heikentää minäkuvan selkeyttä.

Riskinottokäyttäytyminen on voimakkainta, ja ikätovereiden välinen dynamiikka muovaa sitä suuresti. Digitaalinen näkyvyys ja palaute voivat vahvistaa tätä. Yksilölliset ja tilanteesta riippuvat tekijät, kuten olemassa olevat mielenterveysongelmat ja perheen stressi, vaikuttavat yhdessä sosiaalinen media+ -ympäristöjen kanssa ja usein vahvistavat haavoittuvuuksia ajan myötä⁵⁶. Pitkittäissuuntainen näyttö viittaa siihen, että nämä riskit eivät jakaudu tasaisesti. Erittäin voimakkaita ja pysyviä kielteisiä vaikutuksia havaitaan nuorilla tytöillä.

d. Limbinen järjestelmä on joukko aivorakenteita, jotka liittyvät tunteiden käsittelyyn, motivaatioon ja palkitsemiseen.

Kaavio 5: Digitaalinen altistuminen ja monimutkaisuus kehityksen aikana

Sosiaalinen media+ -ympäristöihin pääsy sekä niihin osallistumisen intensiteetti ja monimutkaisuus lisääntyvät

Tekoälyyn ja sosiaaliseen mediaan sekä muihin digitaalisiin palveluihin liittyvät riskit

Nuoruuden digitaalisia riskejä voimistavat itsenäisen käytön, kehityksellisen herkkyyden ja algoritmisesti jäsenneltynä ympäristöjen lähentyminen. Erityisen olennainen tekoälyn riski tässä vaiheessa koskee keskusteluagentteja ja ”tekoälykumppaneita”. Nuoret voivat käyttää tällaisia järjestelmiä paitsi viihteeksi tai tiedonhakuun myös henkilökohtaisiin, emotionaalisiin tai kriisiin liittyviin keskusteluihin.

Vuorovaikutus on usein suunniteltu vahvistavaksi, konflikteja välttäväksi ja aina saatavilla olevaksi. Vaikka tämä voi tarjota jonkinlaista matalan kynnyksen tukea, se myös luo yksipuoliseen kiintymiseen ja tunnetason riippuvuuteen liittyviä riskejä. Tämä voi olla seurausta vähäisemmästä altistumisesta monitulkintaisuudelle, erimielisyyksille ja keskinäiselle vastuulle, jotka ovat ominaisia ihmissuhteille.

Jos tällaisiin järjestelmiin päästään ilman luotettavaa iän todentamista tai riittäviä suoja-toimia, syntyy lisää riskejä, jotka liittyvät seksuaalissävytteiseen viestintään, manipulointiin, houkutteluun seksuaalisiin tarkoituksiin ja kriisitilanteisiin liittyvään sisältöön. Tekoälykumppanit eivät edusta vain digitaalisen sisällön toista muotoa vaan uudenlaista sosioemotionaalista ympäristöä, joka edellyttää erityistä kehitystä ja sääntelyä koskevaa huomiota.

Keskeinen mekanismi piilee algoritmisessa vahvistamisessa. Suositusjärjestelmissä asetetaan etusijalle sisältö, joka tuottaa suurimman osallistumisen ja usein vahvistaa tunnepitoista ja identiteettiin liittyvää materiaalia. Tämä voi muovata käsitystä ja käytöstä ajan mittaan vahvistamalla olemassa olevia haavoittuvuuksia⁵⁷. Monet sosiaaliset mediat ja muut digitaaliset palvelut edistävät jatkuvaa sosiaalista arviointia, joka altistaa nuoret jatkuvalla palautteella ja vertailulla. Tämä voi lisätä tunteiden epävakautta ja riippuvuutta ulkoisesta validoinnista.

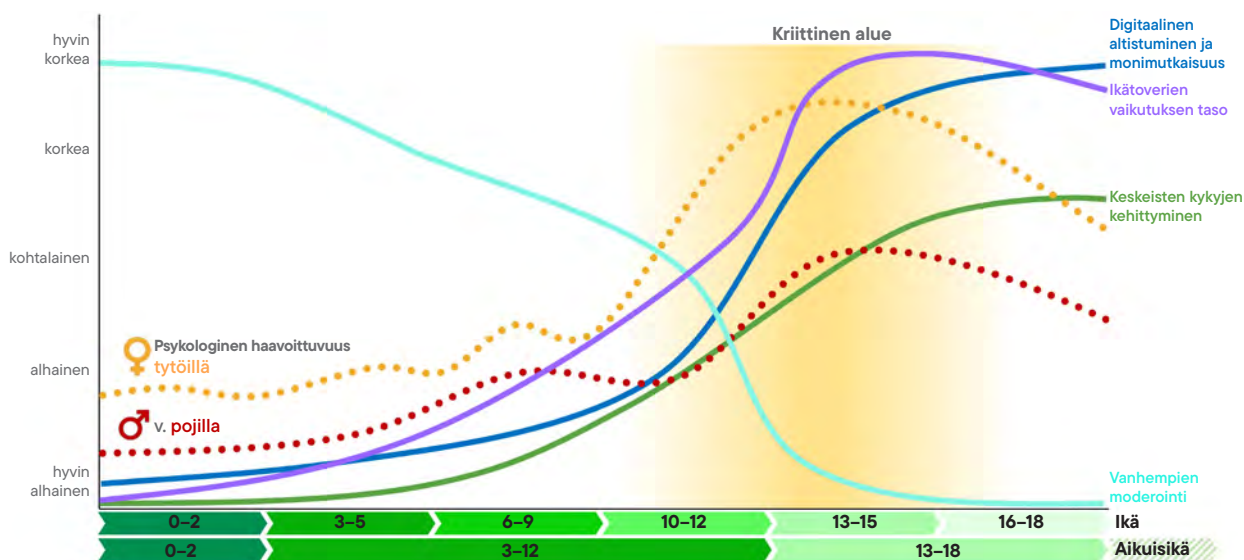
Riippuvuusriskit

Suunnitteluominaisuudet, kuten vaihtelevat palkinnot, loputon selaaminen ja jatkuva saatavuus, edistävät ongelmallista tai pakonomaista käyttöä, sillä ne hyödyntävät nuorten korostunutta herkkyyttä palkitsemiselle⁵⁸. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöön on liitetty myös unihäiriötä, hyvinvoinnin heikkenemistä ja henkistä ahdinkoa, vaikka vaikutukset ovat yleensä pieniä ja tilanteen määrittämiä⁵⁹.

Olennaista on, että nämä riskit eivät ole yhtäläisiä kaikissa palveluissa eivätkä ennalta määrättyjä. Ne syntyvät kehitykseen liittyvien haavoittuvuuksien ja digitaalisten ominaisuuksien yhteisvaikutuksesta ja korostavat, että digitaalisten palvelujen vaikutusten kuvaamiseen tarvitaan kattavampia malleja⁶⁰.

Kaavio 6: Digitaalisen altistumisen, haavoittuvuuden ja sääntelyvalmiuksien kehityksellinen ristiriita

Yhdessä nämä polut osoittavat, että digitaalinen altistuminen kasvaa nopeasti samalla, kun vanhempien mediaatio vähenee ja nuoren sääntelykyvyt kehittyvät hitaammin. Tämä suuntaus vastaa psykologisen haavoittuvuuden huippua nuoruuden aikana.

PÄÄTELMÄT

Nuoret siirtyvät 13-vuotiaasta alkaen valvotusta ohjattuun verkkoalustojen käyttöön. Nuorilla on suurempi vapaus tutustua verkkomailman tarjoamiin mahdollisuuksiin muodostaa yhteyksiä, oppia ja tutkia luovuuttaan. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut tarjoavat nuorille mahdollisuuden kehittää lempiharrastuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan sekä jakaa niitä muiden kanssa.

Itsenäistymiskehitys on normaali osa kasvamista yhtä lailla nykypäivän verkkomailmassa kuin verkon ulkopuolellakin. Kysymys ei ole nuorten itsenäistymisen jarruttamisesta vaan siitä, miten heidän altistumistaan mahdollisille haitoille voidaan vähentää erityisen haavoittuvassa kehitysvaiheessa. Haavoittuvuudelle on ominaista identiteetin muodostumisen, korostuneen sosioemotionaalisen herkkyyden ja algoritmisesti jäsenneltyjen ympäristöjen lähentyminen.

Digitaalisia riskejä ei aiheudu pelkästään altistumisesta vaan sen voimakkuudesta ja rakenteesta sosiaalinen media+:ssa, jonka tarkoituksena on sitouttaa mahdollisimman paljon korostuneen herkässä iässä. Nämä tekijät tekevät nuoruudesta keskeisen vaiheen sekä tutkimukselle että sääntelylle.

Tässä iässä perinteiset huoltajien ja kasvattajien valvonnan muodot muuttuvat yhä tehottomammiksi ja vaikeammin toteutettaviksi. Riskeihin vaikuttavat yhä enemmän sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen rakenteet eikä pelkästään yksilön käyttäytyminen. Keskeisenä haasteena on puuttua algoritmijärjestelmiin, jotka vaikuttavat altistumiseen ja käyttäytymiseen ja toimivat melko läpinäkymättömästi.

Sääntelytavoissa on tasapainotettava suojelu ja nuorten tarve itsenäisyyteen ja osallistumiseen verkossa. Toimiva suojelu edellyttää ikäkausikehityksen huomioon ottavaa ja monitasoista lähestymistapaa, jossa yhdistyvät sosiaalinen media+:n sääntely, koulutustoimet sekä itsesääntelyn ja digitaalisten palvelujen kriittisen käytön tukeminen.

Viimeaikainen tutkimus osoittaa, että sosiaalinen media+:n yleisillä käyttökielloilla on vähemmän tehoa kuin usein oletetaan. Vaikka tällaisilla toimenpiteillä pyritään vähentämään altistumista ja siihen liittyviä riskejä, näyttö niiden tehokkuudesta on tällä hetkellä rajallista erityisesti nuorten osalta. Liian rajoittavia lähestymistapoja voidaan kiertää tai ne saattavat siirtää riskejä vähemmän säänneltyihin ympäristöihin.

Tätä taustaa vasten ikäkausikehityksen huomioivaksi vaihtoehdoksi on ehdotettu ikätasoista säännellyn osallistumisen mallia, jossa yhdistyvät tietosuojaa ylläpitävä iän todentaminen, sisäänrakennettu turvallisuus ja mediakasvatus. Tällä lähestymistavalla yhdenmukaistetaan suojelutoimenpiteet lasten kehittyvien valmiuksien kanssa ja tasapainotetaan turvallisuutta, osallistumista ja lasten oikeuksia sisäänrakennetussa lasten verkkoturvallisuuden kehityksessä.

16–18 VUOTTA: ITSENÄISTYMISEN TOINEN VAIHE

Keskinuoruus on vaihe, jossa identiteetti vahvistuu ja itsenäisyys kasvaa. Aiemmin kokeillut roolit, arvot ja käsitykset itsestä alkavat vakiintua, minkä seurauksena itseilmaisuu on johdonmukaisempaa ja sisäänrakennetumpaa. Samalla kognitiiviset valmiudet ottavat harppauksen kehityksessä. Näihin sisältyvät abstrakti päättely, pitkän aikavälin suunnittelu ja harkitseva päätöksenteko.

Tämä kehitys tukee itsenäisempää osallistumista sosiaalisiin järjestelmiin sekä koulutus- ja talousjärjestelmiin. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut eivät ole enää tiloja, joissa tehdään kokeiluja, vaan arjen kiinteä osa, joka muokkaa viestintää, osallistumista ja itseilmaisua⁶¹. Neurobiologisesti aivot lähestyvät toiminnallista kypsyttä erityisesti etuotsalohkossa. Tämä johtaa parempaan itsekontrolliin, suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Emotionaaliset ja kognitiiviset järjestelmät vakiintuvat entisestään, mikä mahdollistaa vakaamman tunnesäätelyn ja paremman pitkäaikaisten seurausten ennakkoinnin. Kehitys on kuitenkin vielä kesken ja kypsyminen jatkuu varhaisaikuisuuteen asti⁶². Näiden vuoksi nuori on vakaampi mutta samalla edelleen herkkä runsaasti aistiärsykeitä sisältäville ympäristöille.

IKÄKOHTAISET HAASTEET

Polkuriippuvuus

Vaikka kypsyys lisääntyy tässä iässä, haavoittuvuuksia on edelleen. Aiemmin puhjenneet mielenterveysongelmat voivat jatkua etenkin, jos niiden taustalla olevia tekijöitä ei käsitellä⁶³. Tämä korostaa tarvetta suojella alaikäisiä mahdollisilta haitoilta paitsi nuoruudessa myös hyvinkin varhaisessa iässä.

Vaikka itsesääntely on parantunut, se riippuu edelleen tilanteesta, ja erittäin osallistavat digiympäristöt voivat haastaa sen. Lisäksi käyttäytymismallien vahvistuminen tuo mukanaan polkuriippuvuuden ja tekee vakiintuneista tavoista vaikeampia muuttaa. Digitaaliset riskit liittyvät tässä iässä vähemmän uusien asioiden ilmaantumiseen ja enemmän vakauttamiseen ja vahvistamiseen.

Ongelmallisen käytön riskit

Vakiintuneita käyttötapoja, kuten ongelmallista ja liiallista käyttöä tai riippuvuutta, ylläpidetään ja vahvistetaan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen ominaisuuksilla (esimerkiksi henkilökohtaiset suositukset, jatkuvat sisältövirrat ja palkitsemiseen perustuva osallistaminen)⁶⁴. Algoritmijärjestelmät muokkaavat edelleen altistumista ja käyttäytymistä, usein alitajuisesti⁶⁵. Lisäksi haavoittuvuuksia muokkaavat rakenteellinen eriarvoisuus, kuten perheympäristö, ja resurssien saatavuus⁶⁶.

Sosiaalinen media+:n käyttöön liittyy edelleen esimerkiksi unihäiriöitä, tunneperäistä stressiä ja sosiaalista vertailua. Vaikutuksia ohjaavat kuitenkin entistä enemmän pitkäaikaiset mallit akuutin kehitykseen liittyvän herkkyyden sijasta⁶⁷. Tietojen hyödyntämiseen, kaupalliseen vaikuttamiseen ja digitaaliseen talouteen osallistumiseen liittyvät riskit korostuvat, kun nuoret ovat aktiivisempia sosiaalisen media+:ssa.

PÄÄTELMÄT

Keskinuoruus haastaa lasten verkkoturvallisuuden, sillä se merkitsee siirtymää suojellusta alaikäisyydestä täysi-ikäisyyteen. Suurin haaste tässä iässä on nuorten itsenäistymisen ja edelleen ilmenevien kehityksellisten haavoittuvuuksien yhteensovittaminen.

Toinen keskeinen ongelma on ristiriidan syntyminen. 16–18-vuotiaita kohdellaan usein täysin itsenäisinä käyttäjinä, vaikka kehitysprosessit ovat edelleen käynnissä. Tämä korostaa tarvetta järkeviä ikärajoja täsmällisempiin sääntelytapoihin, joissa otetaan huomioon asteittaiset siirtymät kehityksessä.

Tehokkaan suojelun tulee tässä vaiheessa käsitellä pääsyn ja sisällön lisäksi myös rakenteellisia olosuhteita, jotka muovaavat pitkäaikaista käyttäytymistä, mukaan lukien sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelu, algoritmijärjestelmät ja tietojenkäsittelykäytännöt. Tässä itsenäistymisen vaiheessa nuoria tulisi tukea heidän kehittäessään sosiaalisen media+:n käyttöön kestäviä ja harkitsevia tapoja, kuten itsesääntelyä ja digiympäristöjen kriittistä tuntemusta.

Riskit ovat yhä kumulatiivisempia, ja niitä muokkaavat vakiintuneet tavat ja rakenteelliset vaikutukset, ei niinkään välitön kehityksellinen herkkyys. Lasten verkkoturvallisuuden on siksi ulotuttava tähän vaiheeseen, jotta se kattaa siirtymän itsenäiseen osallistumiseen, rinnakkain kehityksellisten haavoittuvuuksien kanssa. Toimenpiteillä tulisi edistää sellaisten kestävien osallistamiskäytäntöjen kehittämistä, jotka ohjaavat nuoria aikuisuuteen.

SUOSITUKSET (13–18 VUOTTA)

Varmistetaan sosiaalinen media+:n ikätasolle sopivan itsenäisen käytön kehittyminen

Nuoret voivat 13-vuotiaista alkaen siirtyä valvotusta itsenäiseen sosiaaliseen media+:n käyttöön. Vanhemmilla ja huoltajilla, opettajilla ja kasvattajilla on yhä tärkeä rooli nuorten verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen ohjaamisessa. Nuoria tukevien tahojen tulisi edistää kasvokkaista vuorovaikutusta ja verkon ulkopuolista toimintaa, mukaan lukien riittävä uni. Oppimisympäristössä laitteen käytölle tulisi määrittää opetustarkoitus.

Päätelmät

Tässä luvussa on tarkasteltu lasten verkkoalustojen käyttöön liittyviä keskeisiä piirteitä ja riskejä kolmessa kehitysvaiheessa: varhaislapsuus (0–2 vuotta), lapsuus (3–12 vuotta) ja nuoruus (13–18 vuotta). Yleisten suositusten tarkoituksena oli ohjata sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajia, sääntelyviranomaisia, huoltajia ja kasvattajia noudattamaan ikätasolle sopivaa lähestymistapaa lasten verkkoturvallisuuteen toimivaltansa ja vastuidensa mukaisesti.

Analysoimalla saatavilla olevaa näyttöä alaikäisten terveyteen ja hyvinvointiin kohdistuvista riskeistä näissä kehitysvaiheissa luotiin pohja vaiheittaiselle lähestymistavalle, jolla lasten ja nuorten vuorovaikutusta verkossa voidaan ohjata kolmessa ensisijaisessa vaiheessa:

// 0–2 vuotta: varhaislapsuus erityisen suojattuna kehitysvaiheena

// 3–12 vuotta: lapsuus valvottuna kehitysvaiheena

// 13–18 vuotta: nuoruus itsenäistymisen vaiheena.

Raportin 3. luvussa käsitellään tarkemmin nykyisiä lasten verkkoturvallisuutta koskevia kehyksiä ja välineitä. Raportin 4. luvussa esitetään toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on voimaannuttaa alaikäisiä verkossa ja heitä tukevia tahoja lasten ja nuorten sosiaalisen media+:n käytön ohjaamisessa. Seuraavassa 2. luvussa kuvataan tarkemmin lapsille verkossa aiheutuvia riskejä heidän kehityksensä eri vaiheissa, myös suhteessa erilaisiin sosiaalisiin ja yksilöllisiin tekijöihin.

02

Näyttö alaikäisten verkossa kohtaamista riskeistä

Kuten 1. luvussa todettiin, lasten verkkoturvallisuutta ei voida käsitteellistää pelkästään kehityksen näkökulmasta. Sellaiset tekijät kuin sosioekonominen tausta ja sukupuoli vaikuttavat suuresti lasten ja nuorten käyttäytymiseen verkossa ja heidän alttiuteensa käyttöön liittyville riskeille⁶⁸. Alaikäisten haitoille altistumiseen vaikuttavat myös seksuaalisuus, rotu ja etninen alkuperä, uskonto, muuttoliiketausta ja erityisopetuksen tarve.

Tässä luvussa tarkastellaan toista kuudesta peruseriaatteesta, joita puheenjohtajat ovat ehdottaneet toiminnan ohjaamiseksi: tasa-arvoa ja monimuotoisuutta. Siinä kuvataan, miten eri-ikäisille ja eri sosioekonomisille ryhmille verkossa aiheutuviin riskeihin ja haittoihin liittyvä eriarvoisuus on yhteydessä alaikäisten tarpeisiin koko heidän kehityksensä ajan. Siinä arvioidaan myös alaikäisten verkossa tapahtuvaa altistumista erilaisille riskeille (esimerkiksi laittomalle sisällölle ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen haitallisille suunnitteluominaisuuksille), jotka vaikuttavat heidän fyysiseen ja psyykkiseen terveyteensä.

Tällä hetkellä sosiaalisen median ja mielenterveyden välisestä mahdollisesta kielteisestä yhteydestä on huomattavasti enemmän näyttöä (esimerkiksi verkkokiusaamiseen ja haitalliseen sisältöön keskittyvää näyttöä) kuin sen myönteisistä vaikutuksista. Suuri osa näytöstä, joka koskee sosiaalisen median mahdollista haittaa alaikäisten terveydelle ja hyvinvoinnille, on korreloivaa, eikä siitä voida tehdä syy-yhteyttä koskevia päätelmiä. Se kuitenkin antaa riittävästi viitteitä, joiden mukaan on perusteltua ryhtyä toimiin alaikäisten suojelemiseksi verkossa.

Huolimatta näytön saatavuudesta tietyillä aloilla jotkin tietojen puutteet vaikeuttavat kattavaa analyysia, jossa otetaan huomioon sosiaaliset ja yksilölliset riskitekijät kehityksen näkökulmasta. Yleisemmin läpinäkyvyyden ja sosiaalisen median tietoihin pääsyn puute vaikeuttaa tutkimusta alaikäisten sosiaalisen median käytön myönteisistä ja kielteisistä vaikutuksista⁶⁹.

Pitkittäistutkimusten lisääminen ja Euroopan laajuiset tietojoukot voisivat parantaa kokonais kuvan saamista lasten ja nuorten eri sosiaalisen media+ -ympäristöissä kohtaamien riskien seurauksista. Alaikäisiä koskevat yksityiskohtaiset tutkimukset edellyttävät aina tutkimuseettistä huolellisuutta⁷⁰.

Osa kerätystä näytöstä on johtanut myös joihinkin väärinkäsityksiin julkisessa keskustelussa. Esimerkkinä voidaan mainita sosiaalisen median aiheuttama ”aivomätä”, sillä joidenkin raporttien mukaan liiallinen sosiaalisen median käyttö saattaa vähentää harmaata ainetta ihmisen aivoissa⁷¹. Tällaiset väittämät ovat liian yksinkertaistavia, eivätkä perustu lääketieteelliseen näyttöön.

Tässä luvussa esitellään ja vahvistetaan nykyistä näyttöpohjaa. Ratkaisevassa asemassa on vankka näyttö siitä, miten riskit ja haitat liittyvät erilaisiin digitaalisiin palveluihin pelkän sosiaalisen median sijasta, jotta näyttöä voidaan hyödyntää asianmukaisissa toimissa alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa. 4. luvussa tarkastellaan lasten ja nuorten mahdollisuuksia digitaalisessa maailmassa.

Sosiaaliset ja yksilölliset riskitekijät

SUKUPUOLI JA SEKSUAALISUUS

Tyttöihin ja poikiin kohdistuvat riskit

Nuoret naiset ja tytöt ovat erityisen alttiita useille sukupuolittuneille haitoille verkossa. Tähän sisältyy seksistinen ja naisvihamielinen kiusaaminen ja suhteeton altistuminen seksuaalisille haitoille⁷², kuten intiimien kuvien ja avoimen seksuaalisten syvävääreännösten luvattomalle jakamiselle verkossa⁷³.

Yleisemmin tutkimus viittaa siihen, että tytöt kokevat verkkokiusaamista poikia todennäköisemmin⁷⁴. Eräissä tutkimuksissa jopa 63 prosenttia eurooppalaisista tytöistä ilmoitti kokeneensa jonkinlaista verkkohäirintää sosiaalisessa mediassa⁷⁵.

On näyttöä siitä, että nuorten naisten ja tyttöjen verkossa kokemat haitat muuttuvat iän myötä. 13–15-vuotiaat tytöt saattavat kokea todennäköisemmin ryhmäkeskusteluista poissulkemista, kehon vuoksi häpäisemistä, juoruamista ja julkista nöyryyttämistä⁷⁶. Samoin 11–18-vuotiaat nuoret naiset saattavat kokea todennäköisemmin seksuaalista tai kontrolloivaa hyväksikäyttöä, kuten pakottamista, syvävääreännöksiä ja houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin. Vaikka tämän ikäisten tyttöjen riski on erityisen suuri, myös pojat altistuvat näille vaaroille.

Tekoälyn yleistyneisyys ja sisällyttäminen verkkosovelluksiin ja -palveluihin lisää riskejä⁷⁷. Esimerkiksi syvävääreännöksiä voidaan käyttää pahantahtoisesti muiden verkkokiusaamiseen⁷⁸. Syvävääreännösten keksimisen jälkeen niiden luonti on ollut kasvussa, ja niitä voidaan käyttää verkkovälitteiseen seksuaaliväkivaltaan⁷⁹. Syvävääreännökset ovat tuoneet mukanaan uuden haittaulottuvuuden, joka vahingoittaa henkilön mainetta ja voi muiden verkkokiusaamisen muotojen tapaan johtaa myös psykologisiin traumoihin.

Tytöt saattavat altistua enemmän sosiaaliseen vertailuun liittyville haitoille verkossa, ja heille kehittyy todennäköisemmin kielteinen kehonkuva⁸⁰. Tutkimus viittaa siihen, että verkkoalustojen käyttö voi lisätä ihanteellista kehonkuvaa koskevaa vertaispainetta⁸¹.

Tytöt myötäilevät tai kannattavat todennäköisemmin yhteisöjä, jotka kannustavat syömishäiriöihin⁸². On saatu näyttöä yhteydestä nuorten tyttöjen verkossa tapahtuvan, itseilmaisuuksiin tähtäävän vuorovaikutuksen, kuten sosiaalisen median käytön, ja mielenterveydelle aiheutuvien kielteisten vaikutusten, kuten masennuksen ja ahdistuksen, välillä⁸³. Erityisen vaarassa saattavat olla 10–12-vuotiaat tytöt.

Yleisesti tytöt viettävät sosiaalisessa mediassa enemmän aikaa ja käyttävät verkkokeskustelutoimintoja enemmän kuin pojat⁸⁴. Joissakin tutkimuksissa tyttöjen kohtalainen tai runsas digitaalisten palvelujen käyttö on liitetty mielenterveysongelmien yleistymiseen ja hyvinvoinnin heikkenemiseen⁸⁵.

Pojat taas viettävät todennäköisemmin aikaa verkkopelien parissa. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että verkkopelaamiseen liittyy mielenterveysongelmia, kuten masennusta ja ahdistusta. Yhteys sosiaalisen median käytön ja mielenterveysongelmien välillä saattaa kuitenkin olla suurempi kuin pelaamisen yhteys

mielenterveysongelmiin⁸⁶. Seksuaalisten rikkomusten riski on pojille suurempi verkossa kuin todellisissa ympäristöissä. Heidän haavoittuvuuttaan näissä olosuhteissa aliarvioidaan usein⁸⁷.

Lisäksi tytöt ja pojat saattavat selviytyä verkkohaitoista eri tavoin. Verkkokiusaamista kohdanneet nuoret miehet saattavat todennäköisemmin käyttää selviytymistekniikkana välttelyä, koska normit kannustavat nuoria miehiä hoitamaan ongelmiaan itse sen sijaan, että he hakisivat apua lähipiiristä⁸⁸. Sekä tytöillä että pojilla sosiaalisen median käyttö on liitetty tutkimuksissa heikompaan mielenterveyteen ja hyvinvointiin⁸⁹.

Hlbtq+ -yhteisöt

Seksuaalista monimuotoisuutta edustavat lapset ja nuoret kokevat verkossa muita todennäköisemmin vihaa⁹⁰ ja väkivaltaa, kuten verkkokiusaamista⁹¹ ja seksuaalista häirintää⁹². Digitaaliset palvelut voivat myös lisätä nuorten hlbtq+ -käyttäjien kokemuksia seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelusta ja painostamisesta sekä riskiä joutua ”tulemaan kaapista” ilman suostumusta⁹³.

Väestötasolla hlbtq+ -yhteisöihin kuuluvista ihmisistä 63 prosenttia ilmoittaa kohdanneensa verkossa väkivaltaista sisältöä ja disinformaatiota, jotka kohdistuvat hlbtq+ -yhteisöihin⁹⁴. Näyttö viittaa siihen, että hlbtq+ -yhteisöihin kuuluvat nuoret saattavat todennäköisemmin käyttää verkkotiloja seksuaalisuutensa ja identiteettinsä etsimiseen, seksuaaliterveyteen liittyvien tietojen hakemiseen tai vertaistuen ja yhteyden hakemiseen altistamatta itseään riskeille, joita kasvokkain voisi syntyä⁹⁵.

Tämä voi lisätä hlbtq+ -lasten ja -nuorten altistumista riskeille ja haitoille verkossa. Vaikka verkkotiloja puolustetaan laajalti, koska niiden kautta seksuaalista monimuotoisuutta edustavat lapset ja nuoret voivat pitää yhteyttä ja saada vertaistukea, näytön mukaan kasvokkainen vuorovaikutus saattaa edelleen tarjota tukea paremmin kuin verkossa tapahtuva⁹⁶.

SOSIOEKONOMINEN TAUSTA

Heikommista sosioekonomisista taustoista tulevilla nuorilla on muita todennäköisemmin kielteisiä verkkokokemuksia, mukaan lukien verkkokiusaaminen⁹⁷, liiallinen laitteiden käyttö, riippuvuus sosiaalisesta mediasta⁹⁸ ja sosiaalisen median ongelmallinen käyttö⁹⁹. Myös sellaiset sosioekonomiset tekijät kuin perheen pienemmät tulot saattavat lisätä lasten ja nuorten haitallisten kokemusten yleisyyttä verkossa¹⁰⁰.

Perhetausta vaikuttaa merkittävästi alaikäisten altistumiseen haitoille verkossa. Lapset ja nuoret, joiden vanhempien digilukutaito on heikko, saattavat altistua suuremmille haitoille verkossa¹⁰¹. Näyttö viittaa siihen, että heikommista sosioekonomisista taustoista tulevilla nuorilla on yleensä heikompi digilukutaito, joka auttaisi heitä navigoimaan verkossa turvallisemmin, ja he saattavat käyttäytyä riskialttiimmin verkossa¹⁰².

Sen sijaan etuoikeutetummassa asemassa olevilla perheillä saattaa olla paremmat valmiudet ja käytössään parempia resursseja, joilla he voivat ohjata lastensa ja nuortensa myönteistä vuorovaikutusta digitaalisten teknologioiden kanssa¹⁰³ ja puuttua kielteisiin vaikutuksiin. Tällä tavoin digitaalisten palvelujen, myös sosiaalisen median, ongelmakäyttö voi vahvistaa olemassa olevaa eriarvoisuutta nuorten ja nuorten aikuisten terveydessä, kouluttautumisessa ja menestymisessä.

Vaikka kaupungissa tai maaseudulla asuminen ei välttämättä vaikuta suoraan alaikäisten haitoille altistumiseen verkossa, maaseudulla asuvat lapset ja nuoret saattavat todennäköisemmin käyttää selviytymiskeinona asioiden välttelyä, mihin liittyy enemmän kielteisiä seurauksia mielenterveyteen. Tämä tuo esiin tarpeen kehittää ohjelmia, joilla puututaan sosiaaliseen eriarvoisuuteen, myös maaseudulla ja alipalveluilla alueilla, jotta alaikäisillä olisi vähäisempi todennäköisyys kohdata verkkohaittoja¹⁰⁴.

ROTU, ETNINEN ALKUPERÄ, USKONTO JA MAAHANMUUTTAJATAUSTA

Rotuvähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat verkossa muita todennäköisemmin haittoja, kuten verkkokiusaamista, rotusyrjintää ja häirintää¹⁰⁵. Euroopasta saatu näyttö osoittaa, että vihapuhe verkossa kohdistetaan ihmisiin usein heidän rotunsa tai etnisen alkuperänsä, uskontonsa, kansalaisuutensa tai maahanmuuttajataustansa vuoksi, ja kohteena ovat useimmiten esimerkiksi mustat, romanit, juutalaiset ja muslimit¹⁰⁶. Lisäksi verkosta löytyneen vihapuheen yleisimpiin muotoihin kuuluvat rasismi, uskontoon perustuva viha, seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva viha ja seksismi¹⁰⁷.

Euroopan unionista saatu näyttö viittaa lisäksi siihen, että nämä kokemukset verkossa heijastavat laajempia vähemmistöyhteisöihin kohdistuvia syrjintämalleja. Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) mukaan lähes puolet (47 %) kyselyyn vastanneista muslimeista 13:ssa EU:n jäsenvaltiossa ilmoitti kokeneensa rotusyrjintää viimeisten viiden vuoden aikana. Tähän sisältyy häirintä ja syrjintä koulutuksessa, työelämässä ja julkisissa tiloissa. Monet ilmoittivat altistuneensa myös muslimien vastaiselle vihamielisyydelle verkossa¹⁰⁸. Vastaavasti FRA:n afrikkalaistaustaisille tekemässä kyselytutkimuksessa lähes puolet vastaajista kertoi kokeneensa rotusyrjintää, ja verkkoympäristöt määriteltiin olennaiseksi ympäristöksi, jossa rasistisia loukkauksia esiintyy¹⁰⁹.

Verkossa esiintyvä vihapuhe vaikuttaa yhä normalisoidummalta ja vähätellymmältä. Euroopan neuvoston rasmin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) on korostanut vihapuheen lisääntymistä kaikkialla Euroopassa. Se huomauttaa, että etninen alkuperä ja uskonto kuuluvat yleisimpiin riskitekijöihin verkossa esiintyvälle vihapuheelle, ja varoittaa muukalaisvihan sekä muslimien, juutalaisten ja mustien vastaisen retoriikan olevan entistä normalisoidumpaa digitaalisissa tiloissa¹¹⁰.

Lisäksi väestötasolla on näyttöä siitä, että sisällönmooderointijärjestelmien rajoitukset ja poistotoimenpiteet voivat vaikuttaa suhteettomasti vähemmistötaustaisiin ihmisiin näissä järjestelmissä käytettyjen algoritmien vääristymien vuoksi¹¹¹. Tämä heijastaa laajempaa huolta etnisyyteen ja sukupuoleen liittyvistä vääristymistä puheentunnistus- ja ennustusmalleissa, joita digitaalisten palvelujen tarjoajat käyttävät haitallisen sisällön automaattiseen etsintään verkossa¹¹².

ERITYISOPETUSTA TARVITSEVAT LAPSET

On näyttöä siitä, että erityisopetusta tarvitsevat ja vammaiset nuoret kohtaavat todennäköisemmin haittoja¹¹³, kuten vihapuhetta, verkkokiusaamista, verkossa esitettyjä uhkia, häirintää, seksuaaliselle sisällölle altistumista ja seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelua verkossa¹¹⁴.

Sellaiset tekijät kuin viestinnän esteet ja tunnelukutaito voivat pahentaa vammaisten lasten ja nuorten haavoittuvuuksia verkkotiloissa¹¹⁵. Vammaisten alaikäisten kokema sosiaalinen eristäytyminen ja haavoittuvuuden tunteet lisäävät merkittävästi uhriksi joutumisen riskiä¹¹⁶.

Näyttö viittaa siihen, että vammaiset lapset ja nuoret voivat kokea itsensä ilmaisun mukavammaksi verkkotiloissa¹¹⁷. Lisäksi vammaiset alaikäiset jakavat verkossa kiinnostuksenkohteitaan ja harrastuksiaan, pelaavat pelejä muiden kanssa ja hakevat terveystietoa ja henkistä tukea enemmän huolimatta siitä, että heidän altistumisensa haitoille verkossa on yleisempää¹¹⁸.

Tutkimukset viittaavat myös siihen, että lapset ja nuoret, joilla on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD) tai muu neurologinen kehityshäiriö, altistuvat enemmän ongelmalliselle verkon käytölle¹¹⁹. Lisäksi alaikäiset, joilla on autismikirjon häiriön, älyllisen kehityksen häiriöiden tai muiden kehityshäiriöiden

piirteitä, joutuvat yhä todennäköisemmin kiusaamisen kohteiksi verkossa¹²⁰. Myös pidempi ruutu-aika voi liittyä ADHD-oireiden lisääntymiseen¹²¹.

On tärkeää huomata, että lapsiin ja nuoriin verkossa vaikuttavat sosiaaliset ja yksilölliset riskitekijät ovat päällekkäisiä. Esimerkiksi vammaiset alaikäiset saattavat todennäköisemmin kohdata verkossa vihapuhetta sukupuolensa, seksuaalisuutensa, rotunsa tai uskontonsa vuoksi¹²². Tämä osoittaa, että lasten verkkoturvallisuutta edistäviä toimenpiteitä suunniteltaessa on otettava huomioon erilaisten sosiaalisten ja yksilöllisten tekijöiden välinen vuorovaikutus ja se, miten nämä tekijät lisäävät tiettyjen sosiaalisten ryhmien altistumista haittoille.

MIELENTERVEYSRISKIT

Maailman terveysjärjestön tietojen mukaan joka seitsemännellä 10–19-vuotiaalla maailmassa on mielenterveysongelma¹²³. Eurooppalaisella tasolla mielenterveyttä koskeva vuoden 2023 Eurobarometri-tutkimus osoitti, että 59 prosentilla nuorista oli ollut tunne-elämän tai psykososiaalinen ongelma, kuten masentuneisuus tai ahdistuneisuus¹²⁴.

Nuorten joukossa masennus, ahdistus ja käytöshäiriöt ovat yleisimpiä sairauden aiheuttajia¹²⁵. Maailmanlaajuisesti itsemurha on nuorten johtava kuolinsyy¹²⁶ (ks. alla: Itsensä vahingoittaminen ja itsetuhoisuus). Väestötasolla haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, jotka kuuluvat hlbtq+ -yhteisöihin tai joilla on maahanmuuttaja- tai pakolaistaustaa, altistuvat suurimmalle riskille¹²⁷.

Näyttö viittaa siihen, että tytöt ovat erityisen haavoittuvia esimerkiksi ulkonäköön perustuvalle vertailulle ja sosiaaliselle arvioinnille alustoilla. Monelle alaikäiselle ikävuodet 10–12 merkitsevät ahdistuksen ja masennusoireiden kaltaisten sisäänpäin suuntautuvien ongelmien syntyvaihetta. Mielenterveysongelmat voivat jatkua nuoruuteen, jolloin haavoittuvuus on suurimmillaan, jos taustalla olevia tekijöitä ei käsitellä.

Mielenterveysongelmilla on ensinnäkin vakavia suoria vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kehitykseen. Ne vaikuttavat myös alaikäisten läsnäoloon ja suoriutumiseen koulussa ja myöhemmin heidän työllistettävyyteensä¹²⁸. Tietojen mukaan digitaalisten palvelujen käyttö, etenkin sosiaalinen media, vaikuttaa laajalti lasten ja nuorten terveyteen ja kehitykseen.

Eräissä tutkimuksissa todettiin, että yli kolmen tunnin liialliseen sosiaalisen median käyttöön päivässä voi liittyä kielteisiä vaikutuksia mielenterveydelle, etenkin masennusta ja ahdistusta¹²⁹. Vastaavasti 22 EU:n jäsenvaltiota kattavan vuoden 2022 PISA-arvioinnin tulokset osoittivat, että 15-vuotiaat kokevat sitä todennäköisemmin mielenterveysongelmia, mitä enemmän he viettävät aikaa verkossa¹³⁰.

NÄYTTÖ MIELENTERVEYSONGELMIEN JA DIGITAALISTEN

PALVELUJEN KÄYTÖN KAKSISUUNTAISESTA VAIKUTUKSESTA

Lasten ja nuorten mielenterveydellä ja vuorovaikutuksella sosiaalinen media+ -maailman kanssa on monimutkainen keskinäinen suhde. Sosiaalisen median osalta näyttö viittaa alaikäisten verkkovuorovaikutuksen ja mielenterveysongelmien yleisyyden kaksisuuntaiseen vaikutukseen¹³¹. Tämä tarkoittaa, että lasten ja nuorten vuorovaikutus verkkotiloissa saattaa paitsi aiheuttaa myös voimistaa mielenterveysongelmia, kuten masennusta¹³².

Olemassa oleva näyttö tukee käsitystä, että kielteiset kokemukset verkossa ovat erittäin yleisiä nuorilla, joilla on mielenterveysongelmia jo entuudestaan¹³³. Sosiaalisia tilanteita pelkäävät nuoret saattavat olla erityisen taipuvaisia viettämään enemmän aikaa sosiaalisessa mediassa tai kehittämään ongelmallisia

käyttötapoja¹³⁴. Sosiaalisia tilanteita pelkäävät henkilöt kääntyvät joskus sosiaalisen median puoleen luodakseen myönteisiä suhteita verkossa ja lievittääkseen kasvokkaisen vuorovaikutuksen aiheuttamaa ahdistusta, mutta tämä lisää välttelevää käyttäytymistä.

Vastaavasti alaikäisten altistuminen iän kannalta sopimattomalle sisällölle, mukaan lukien fyysistä itsensä vahingoittamista, syömishäiriöitä ja itsemurhaa kuvaava tai näihin kannustava sisältö, todennäköisesti pahentaa olemassa olevaa tilannetta.

Sosiaalisessa mediassa oleville nuorille laadukkaat verkon ulkopuoliset verkostot ja persoonallisuuspiirteet, kuten sisään- tai ulospäin suuntautuneisuus, saattavat toimia suojaavina tai riskitekijöinä. Tutkimukset viittaavat siihen, että ulospäin suuntautuneilla nuorilla, joilla on hyvä itsetunto ja laadukkaita ystävyyssuhteita verkon ulkopuolella, sosiaalisen median käyttö saattaa vahvistaa verkon ulkopuolisia suhteita ja lisätä tukea verkossa.

Sen sijaan sisäänpäin suuntautuneet nuoret, joilla on heikko itsetunto ja heikommat sosiaaliset verkostot verkon ulkopuolella, saattavat herkemmin etsiä uusia ystäviä verkosta. Tämä voi lisätä ei-toivottujen yhteydenottojen tai ei-toivoton sisällön riskejä¹³⁵.

"On tarkasteltava laajemmin ja perusteellisemmin erilaisia tähän liittyviä teknologioita. [...] Pelkästään sosiaaliseen mediaan keskittyminen on aivan liian kapeakatseista, sillä muut teknologiat, kuten generatiivinen tekoäly, aiheuttavat alaikäisille vertailukelpoisia elleivät jopa suurempia riskejä."

— JUDITH SIMON,
TIETOTEKNIIKAN ETIIKAN PROFESSORI,
HAMPURIN YLIOPISTO

TEKOÄLYVÄLINEET JA -KUMPPANIT SOSIAALINEN MEDIA+:SSA

Viimeaikaiset teknologiset edistysaskeleet ovat nopeuttaneet generatiivisen tekoälyn, suurten kielimallien chattibottien ja tekoälykumppaneiden käyttöä lasten ja nuorten keskuudessa. Tähän siirtymään liittyy kasvava huoli näiden teknologioiden vaikutuksista alaikäisten mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Siksi puheenjohtajat ovat valinneet käyttää tässä raportissa laajaa käsitettä sosiaalinen media+.

Toisin kuin varhaisempia digitaalisia mielenterveyteen keskittyviä välineitä, kuten sovelluksia ja virtuaalitodellisuutta, joilla oli vaikeuksia käytön ylläpitämisessä, tekoälyä hyödyntäviä chattibotteja käyttävät jo nyt miljoonat lapset ja nuoret, jotka hakevat tietoa (myös mielenterveysongelmista), vuorovaikutusta ja henkistä tukea. Osa varhaisesta näytöstä viittaa hyötyihin, kuten tekoälyä hyödyntävien keskusteluagenttien mahdollisuuteen auttaa masennusoireiden vähentämisessä¹³⁶.

Tutkimus osoittaa myös tekoälyyn perustuvien rajapintojen mahdolliset hyödyt osallistavalle opetukselle sellaisten oppilaiden keskuudessa, joilla on näköön liittyviä, fyysisiä tai kognitiivisia rajoitteita¹³⁷. Tekoälyvälineiden vaikutusta alaikäisten opetukseen ja osaamisen kehittämiseen on kuitenkin analysoitava laajemmin kokonais kuvan saamiseksi mahdollisista hyödyistä ja riskeistä¹³⁸.

Tiedotusvälineissä ja varhaisessa tutkimuksessa on noussut esiin huolestuttavia merkkejä tekoälyyn liittyvien ”psykoottisten” oireiden, parasosiaalisen kiintymyksen, riippuvuusmallien¹³⁹ ja itsemurhaan yllyttämisen mahdollisuuksista¹⁴⁰. On näyttöä siitä, että alaikäiset kokevat tekoälykumppanit usein ihmismäisinä¹⁴¹. Ne eivät välttämättä kuitenkaan tarjoa aitoa empaattista tukea, ja ne voivat aiheuttaa riskejä alaikäisten mielenterveydelle¹⁴².

Nuorilla lapsilla voi olla erityinen alttius kiintyä tekoälykumppaneihin, joita he saattavat pitää vastakaikua antavina keskustelukumppaneina. Nuoret, jotka käyttävät näitä välineitä henkilökohtaisiin ja tunnepitoisiin keskusteluihin, altistuvat myös kiintymys- ja riippuvuusriskeille.

Tuore eurooppalainen tutkimus osoitti, että yli 86 prosenttia irlantilaisista, ranskalaisista, saksalaisista ja ruotsalaisista teini-ikäisistä käyttää tekoälyvälineitä. Heistä yli puolet keskustelee arkaluonteisista aiheista ja ratkoo henkilökohtaisia ongelmia tekoälyvälineiden kanssa¹⁴³. Tutkimus osoitti, että tekoälyvälineitä käyttävät nuoret kärsivät todennäköisemmin ahdistusoireista.

Tekoälyjärjestelmät voivat hyödyntää alaikäisten haavoittuvuuksia käyttämällä hyväkseen heidän luontaista uteliaisuuttaan, palkintojen tavoitteluaan, painealttiuttaan ja välittömän mielihyvän haluaan. Ne voivat myös pahentaa manipulatiivisten suunnittelutekniikoiden, kuten käyttäytymisen ohjaamisen, vaikutusta¹⁴⁴.

Tekoälyn koulutusdataan sisältyneet algoritmiset ja yhteiskunnalliset vinoumat voivat myös edistää disinformaatiota, väärää tietoa ja stereotypioita, joita alaikäiset saattavat sisäistää jo varhaisesta iästään alkaen¹⁴⁵. Tekoälyä hyödyntävällä hyväksikäytöllä voi olla lapsille ja nuorille vakavia ja pitkäaikaisia seurauksia, kuten riippuvuus, keskittymisen ja kognitiivisten valmiuksien heikkeneminen, huono koulumenestys ja sosiaaliset vaikeudet.

Lapsille voi etenkin ikävuosina 6–12 kehittyä varhaisia riippuvuuksia, jotka voivat jatkua nuoruuteen ja sen jälkeen. Lisää tutkimusta tarvitaan tekoälyvälineiden lapsille ja nuorille tarjoamista mahdollisuuksista ja myös siitä, miten voidaan havaita haitat ja varmistaa, että ihmisen suorittama valvonta on edelleen keskeinen osa tekoälyvälitteistä tukea.

Lisäksi tekoälyyn perustuvia ominaisuuksia (esimerkiksi peliympäristöissä, mukaan lukien tekoälyyn perustuvat hahmot, yksilöllinen sisällöntuotanto ja pelien sisäiset chattibotit) ei käsitellä kaikilta osin nykyisessä lainsäädäntökehityksessä, jotta alaikäisiä voitaisiin suojella asianmukaisesti verkossa.¹⁴⁶

YKSINÄISYYS SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTÖN SYYNÄ TAI SEURAUKSENA

Lapsilla ja nuorilla yksinäisyys voi olla sosiaalisen median käytön syy tai seuraus¹⁴⁷. Jos yksinäisyyttä voidaan pitää syynä, eristäytymisen tunteet voivat kannustaa sosiaalisen median käytön lisäämiseen¹⁴⁸ uusien ystävyysuhteiden muodostamiseksi. Yksinäisyys voi myös ohjata käytöstä, kuten epärealistisen kuvan antamista itsestä verkossa, mikä puolestaan voi pahentaa yksinäisyyden tunteita¹⁴⁹.

Yleisemmin verkossa koetut haitat voivat kannustaa alaikäisiä vetäytymään sosiaalisesta toiminnasta ja koulusta, menettämään luottamusta muihin ja osallistumaan vastahakoisemmin sellaiseen verkkotoimintaan, joka edistää hyvinvointia (kuten yhteydet ystäviin tai palveluihin)¹⁵⁰. On tärkeää tunnustaa, että verkossa ilmenevät haitat, myös verkkokiusaaminen, ovat usein päällekkäisiä fyysisessä maailmassa esiintyvien haittojen kanssa.

PASSIIVISEN JA AKTIIVISEN KÄYTÖN EROT

Sosiaalinen media+:n suunnittelu on toinen tärkeä tekijä siinä, miten nämä palvelut vaikuttavat lasten ja nuorten mielenterveyteen. Kaupallisia tavoitteita varten optimoidut automatiikka voi johtaa siihen, että alaikäisille syötetään näennäisen loputtomasti haitallista sisältöä, johon voi kuulua peittelemättömiä kuvia itsensä vahingoittamisesta, sisältöä syömishäiriöistä tai seksuaalisia kuvia¹⁵¹.

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttötavalla on vaikutusta siihen, miten se voi vaikuttaa heidän mielenterveyteensä ja hyvinvointiinsa. Passiiviseen käyttöön, kuten selailuun ja vieritykseen, voi liittyä enemmän masennusoireita, yksinäisyyttä ja stressiä¹⁵².

Sen sijaan aktiivinen käyttö, kuten julkaiseminen, kommentoiminen, viestien lähettäminen ja ”tykkääminen”, korreloivat usein hyvinvoinnin lisääntymisen, elämään tyytyväisyyden (erityisesti tyttöjen) ja paremman sosiaalisen tuen kokemuksen kanssa. Joissakin havainnoissa on kuitenkin saatu vaihtelevia tuloksia aktiivisesta ja passiivisesta käytöstä ja masennuksen esiintymisestä¹⁵³.

HUOLI OMASTA KEHONKUVASTA JA SYÖMISKÄYTTÄYTYMINEN

Sosiaalisen median alustat tarjoavat lapsille ja nuorille laajalti syömiskäyttämiseen liittyvää sisältöä, joka sisältää sekä terveellisiä että epäterveellisiä käytäntöjä. Syömishäiriöihin kannustavat kanavat aiheuttavat merkittävää huolta, ja ne voivat edistää häiriintynyttä syömiskäyttämistä, haitaten paranemista¹⁵⁴.

Tällaiset kanavat voivat käyttää muuttuvia aihetunnisteita, jotta sosiaalisen median alustat eivät havaitse ja estä niitä. Ne kannustavat laihuuteen ja täydellisyyteen pyrkimiseen sekä edistävät itsearvostuksen vähenemistä. Tällainen käyttäytyminen liittyy erityisesti teinityttöjen syömishäiriöihin¹⁵⁵ 10-vuotiaasta alkaen.

Täydellistä kehoa kuvaavien julkaisujen ja ihanteellisena pidettyä laihuutta esittävien kuvien laaja leviäminen ja normalisoiminen, joka tapahtuu usein kuvakeskeisen sosiaalisen median kautta, saattaa lisätä lasten ja nuorten kehotyytymättömyyttä ja -häpeää entisestään.

Altistuminen voi johtaa korostuneeseen itsensä esineellistämiseen, huoleen omasta kehonkuvasta ja jopa toiveeseen kauneusleikkauksista. Varsinkin nuorilla, erityisesti teinitytöillä, on riski kehittää kehonkuvasta kielteinen käsitys, jota sosiaalisen median kuvaukset ihanteellisesta kehosta ruokkivat¹⁵⁶.

DISINFORMAATIO JA VÄÄRÄ TIETO

Alaikäiset suosivat uutisten ja tietojen lähteenä usein sosiaalista mediaa ja verkkoalustoja perinteisiin tiedotusvälineisiin nähden¹⁵⁷. He altistuvat siksi laajalti disinformaatiolle ja väärälle tiedolle verkossa.

Kahdeksanteen ikävuoteen mennessä noin puolet lapsista on ilmoittanut kohdanneensa väärää tietoa viikoittain¹⁵⁸. Mitä vanhempi lapsi, sitä todennäköisemmin hän kertoo kohdanneensa väärää tietoa¹⁵⁹. Yhdysvalloissa yksi kyselytutkimus osoitti, että väärä sisältö verkossa on johtanut harhaan yli kolmasosaa teini-ikäisistä¹⁶⁰.

Lapset ja nuoret eivät välttämättä edes tunne väärän tiedon ja disinformaation käsitteitä, jolloin ongelmasta ilmoitetaan vähemmän, eikä siihen liittyviä riskejä tunneta. Tämä korostaa kuilua lasten kognitiivisten ja tunne-elämän valmiuksien ja verkossa heille ilmenevien riskien välillä. Vaikka noin 70 prosenttia nuorista EU:ssa ilmoitti osaavansa tunnistaa disinformaation verkossa luotettavasti¹⁶¹, heidän vastauksiinsa vaikuttavat näkemys disinformaation merkityksestä sekä muut tekijät (sukupuoli, sosioekonominen tausta jne.).

Kun syntyy yhä kehittyneempiä teknologioita, joilla voidaan luoda ja levittää väärää tietoa ja disinformaatiota, mukaan lukien tekoälyvälineet¹⁶², etenkin alaikäisten käyttäjien on entistä vaikeampaa erottaa epäluotettavaa tietoa luotettavasta.

Väärä tieto ja disinformaatio voivat aiheuttaa suoraa haittaa alaikäisille, minkä lisäksi he saattavat levittää sitä ikätovereilleen¹⁶³ esimerkiksi suosion tai vahvistuksen saamiseksi¹⁶⁴. Erityisen huolestuttava suuntaus on se, että nuoret etsivät sosiaalisesta mediasta yhä enemmän tietoa henkilökohtaisista ja (psykykseen) terveyteen liittyvistä ongelmista, vaikka verkossa on runsaasti väärää tietoa näistä aiheista¹⁶⁵.

Vuonna 2021 tehty mediatutkimus osoitti, että yhdellä sosiaalisen median alustalla lähes 90 prosenttia käyttäjistä näki ensimmäisten 35 minuutin aikana covid-19-rokotteita koskevaa väärää tietoa¹⁶⁶. Nämä havainnot korostavat tarvetta suojaustoimenpiteisiin, joilla rajoitetaan väärän tiedon ja disinformaation leviämistä verkossa.

EU:n digipalvelusäädöksen mukaisissa erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden riskinarviointi- ja -vähentämissykleissä niin palveluntarjoajat kuin kansalaisyhteiskunta havaitsivat kansanterveyteen kohdistuvia järjestelmäriskkejä, jotka johtuvat lääketieteellisen disinformaation ja väärän tiedon laajamittaisesta leviämisestä. Samalla tavoin verkkomarkkinapaikkojen tarjoajat panivat merkille järjestelmäriskkejä, jotka johtuvat laillisten mutta haitallisten aineiden, laittomien, vaatimustenvastaisten tai sääntelemättömien lääkinnällisten tuotteiden myynnistä markkinapaikoilla. Huolta aiheuttavat myös itsensä vahingoittamiseen, syömishäiriöihin ja terveyden kannalta riskialttiiseen käyttäytymiseen liittyvät sisällöt.

Tämä korostaa, miten tärkeää lasten ja nuorten ja lisäksi huoltajien ja kasvattajien on omaksua digitaaliset taidot ja digilukutaito jo varhaisessa iässä. Julkisissa palveluissa, myös terveystalveissa, tulisi pohtia, miten verkossa voidaan tarjota lapsille, nuorille ja huoltajille paikkansa pitävää ja ikätasolle sopivaa tietoa ja ohjausta psyykkisistä, fyysisistä, seksuaalisista ja muista terveyteen liittyvistä ongelmista¹⁶⁷.

ITSENSÄ VAHINGOITTAMINEN JA ITSETUHOISUUS

Nuorten itsensä vahingoittamisen yleisyyttä on vaikea varmentaa sairaalakäyntejä koskevien tietojen rajallisuuden vuoksi, mutta näyttö viittaa sen lisääntymiseen¹⁶⁸. Maailman terveysjärjestö (WHO) mainitsee itsemurhan kolmanneksi suurimmaksi kuolinsyynä 15–29-vuotiaiden keskuudessa maailmanlaajuisesti vuonna 2021. Tähän ikäryhmään kuuluvat naiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.¹⁶⁹

Sosiaalinen media+:n käyttäminen itsensä vahingoittamista koskevaan sisältöön pääsemiseksi ja sen jakamiseksi on yhteiskunnallinen ongelma. Tällainen toiminta edistää itsensä vahingoittamisen normalisointia ja sille turtumista. Tutkimusten mukaan itsensä vahingoittamiseen tai itsemurhaan liittyvälle sisällölle altistuminen sosiaalisessa mediassa voi johtaa tällaisen käytöksen jäljittelyyn, niin kutsuttuun Werther-efektiin¹⁷⁰. Itsemurhaan ja itsensä vahingoittamiseen liittyvän sisällön käyttö sosiaalisessa mediassa voi myös lisätä todennäköisyyttä nähdä vastaavaa sisältöä tulevaisuudessa algoritmisen vahvistamisen kautta¹⁷¹.

Nuoret voivat julkaista itsensä vahingoittamiseen liittyvää sisältöä sosiaalisessa mediassa tunteakseen yhteenkuuluvuutta tai hakeakseen validointia tai tukea. Saatua palautetta voi kuitenkin olla vaikea käsitellä. Vaikka se voi tarjota myönteistä tukea, se voi myös tahattomasti vahvistaa itsensä vahingoittamiseen tai

itsetuhoisuuteen liittyvää käytöstä¹⁷². Sosiaalisen median vaikutuksen ja itsetuhoisuuden suhde on monimutkainen, ja siihen liittyy epäsuoria ja monitahoisia yhteyksiä (ks. ”White Tigerin” tapausta koskeva ruutu).

Uhriksi joutumisen verkossa, myös verkkokiusaamisen, ja sen myötä mahdollisesti pahenevan lasten ja nuorten eristyneisyyden tunteen on katsottu olevan yhteydessä itsensä vahingoittamiseen ja itsetuhoisuuteen liittyvien ajatusten yleistymiseen¹⁷³. Sosiaalinen media+:n rooli näissä tilanteissa edellyttää huolellista harkintaa, jotta kielteisiä vaikutuksia voidaan lieventää ja jotta haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria sekä heitä tukevia tahoja voidaan auttaa tehokkaasti.

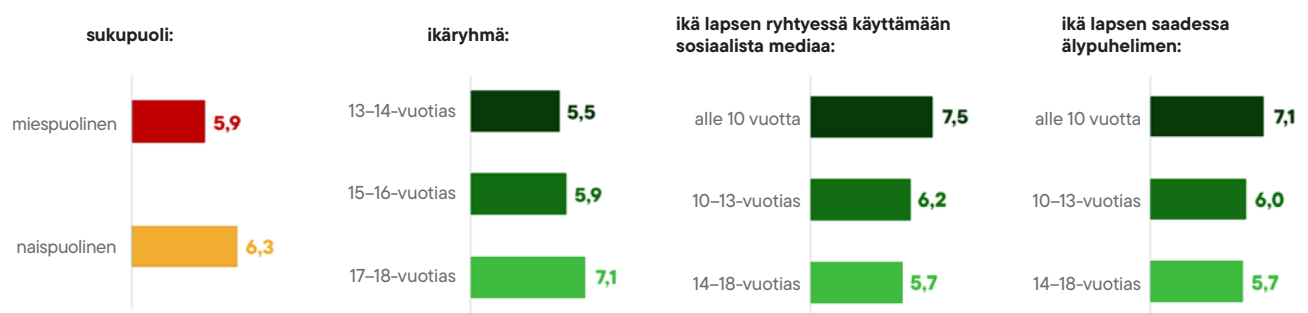
Fyysiset terveysriskit

Suurin osa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen fyysisistä terveysvaikutuksista liittyy alaikäisten digilaitteiden käyttöön yleensä, ei esimerkiksi sosiaaliseen mediaan. Sosiaalisen median tavoin ruutu-aikaan ei välttämättä liity vain kielteisiä vaikutuksia, sillä vaikutukset riippuvat vahvasti itse toiminnasta. Keskeisiä tutkimusaiheita alalla ovat ruutuajan vaikutus lasten ja nuorten näköön, aivojen kehitykseen, alkoholin käyttöön ja uneen¹⁷⁴.

Eurobarometrin tiedot liiallisen ruutuajan ja sosiaalisen median vaikutuksesta nuorten mielenterveyteen osoittavat, että 13–18-vuotiaat käyttävät digilaitteita tyypillisenä koulupäivänä keskimäärin 4,5 tuntia. Viikonloppuna aika nousee keskimäärin 6,1 tuntiin vuorokaudessa, ja lähes puolet nuorista (46 %) ylittää 6 tuntia. Viikonloppuisin 14 prosenttia nuorista ylittää 10 tuntia päivässä.

Kaavio 1: Nuorten lisääntynyt digilaitteiden käyttö viikonloppuna

Kysymys: Kuinka paljon kaikkiaan vietät aikaa digilaitteilla (älypuhelin, tietokone, tabletti, televisio, pelikonsoli)?^a

Lähde: Euroopan komissio (2026). Impact of excessive screen time and social media on young people's mental health, kesäkuu 2026, Eurobarometri-tutkimus.

a. Huomautus: luvut kuvaavat keskimääristä digilaitteiden käyttöä tunteina päivässä (viikonlopun aikana).

NÄKÖ JA FYYSINEN TERVEYS

"Suurin osa lasten verkkoturvallisuutta koskevassa erityispaneelissa käsitellyistä riskeistä, mukaan lukien liiallinen ruutuaika ja tekoäly-kumppanisovellusten käyttö, koskevat lasten ja nuorten lisäksi kaikenikäisiä."

— ALBERTO MONGE ROFFARELLO,
DIGITAALISEN HYVINVOINNIN JA
EETTISEN TEKÖÄLYSUUNNITTELUN
APULAISPROFESSORI, POLITECNICO
DI TORINO

Pitkittyneen digilaitteiden käytön tiedetään lisäävän selkäkivun, päänsäryn¹⁷⁵ ja digitaalisen näkörasituksen riskejä. Näiden oireiden riskiä lisäävät pitkä ruutuaika, korjaamaton näkö, pieni teksti, matala resoluutio, huono näytön korkeus tai etäisyys ja riittämätön valaistus¹⁷⁶.

Lapset ovat erityisen haavoittuvaisia pitkittyneen ruutuaajan aiheuttamille näköongelmille, koska monilla on diagnosoimattomia näköhäiriöitä tai heille tehdään heikkolaatuisia näöntarkastuksia¹⁷⁷.

Liiallisen ajan viettäminen sosiaalinen media+:ssa voi myös aiheuttaa vaihtoehtokustannuksen, jos lapset ja nuoret eivät pysty osallistumaan kehityksensä ja terveytensä kannalta olennaisiin toimiin, kuten liikuntaan ja leikkiin verkon ulkopuolella.

UNI

Muita yleisiä sosiaalisen median käytön fyysisiä terveysriskejä ovat liikunnan, ulkona vietetyn ajan ja unen väheneminen¹⁷⁸. Riittävä uni on elintärkeää lasten ja nuorten kehitykselle, tunnesäätelylle, muistin konsolidointumiselle, aivojen kypsymiselle ja kasvuhormonin vapautumiselle¹⁷⁹. Tästä huolimatta suuri osa nuorista ei noudata iänmukaisia unisuosituksia¹⁸⁰.

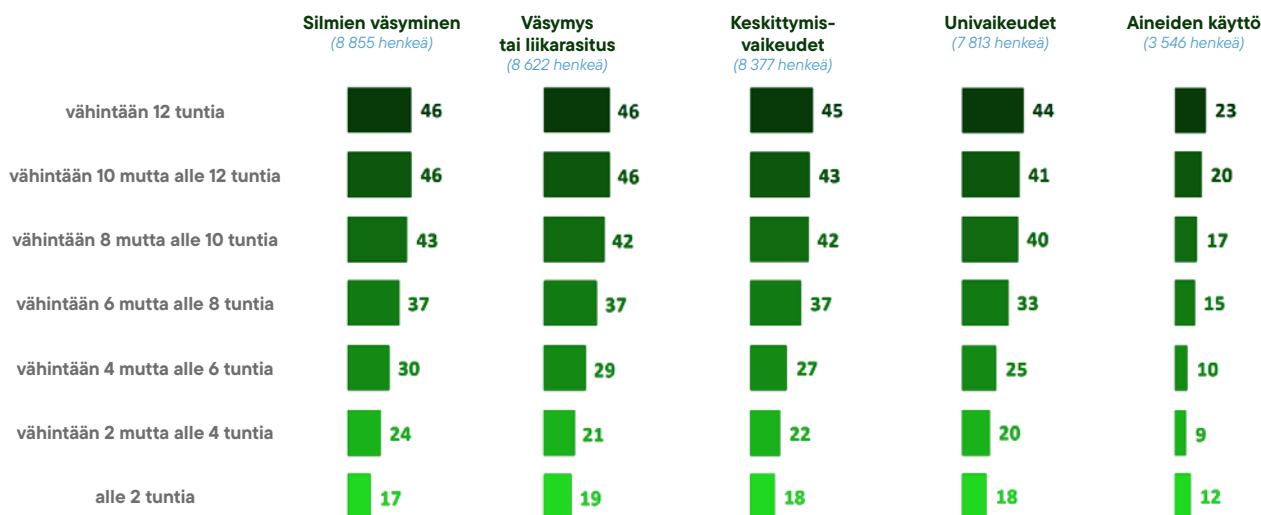
Näyttö viittaa siihen, että lasten ja nuorten digilaitteiden käyttö voi vähentää unta ja heikentää sen laatua, sillä se korvaa unta, tarjoaa psykologisia aistiärsyksiä ja estää melatoniinin tuotantoa (erityisesti sinisen valon säteilyn vuoksi)¹⁸¹. Ruutuaika voi myös korvata ulkona vietettyä aikaa, mikä vaikuttaa kielteisesti uneen¹⁸² ja alaikäisten yleiseen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.

Kyselytutkimusten mukaan nuoret käyttävät digilaitteita runsaasti ilta-aikaan. Ikäkohtaiset mallit osoittavat, että vanhempien valvonta suojelee alle 5-vuotiaita lapsia suurelta osin. Sen sijaan 6–12-vuotiailla unilataenssi pitenee ja unen laatu heikkenee, ja 13–15-vuotiaat puolestaan kertovat nukahtamisen viivästymisestä, heikentyneestä unen laadusta ja unta edeltävästä kognitiivisesta kiihtymyksestä¹⁸³.

Yleiset toimenpiteet ruutuaajan lyhentämiseksi (esimerkiksi digilaitteiden käytön vähentäminen ennen nukkumaanmenoa, iltayhdeksän jälkeen) ovat vaikuttaneet myönteisesti unen keston¹⁸⁴ ja seuraavan päivän valppauteen¹⁸⁵. Tutkimus, jossa tutkitaan runsaan ruutualtistuksen vaikutuksia alaikäisten aivojen kehitykseen, perustuu pitkälti korrelaatioon, eikä se pysty osoittamaan syy-yhteyttä.

Kaavio 2: Nuorten lisääntyvät oireet ruutuajan mukaan

Kysymys: Mitä seuraavista olet mahdollisesti kokenut viimeksi kuluneiden 30 päivän aikana?^b

Lähde: Euroopan komissio (2026). Impact of excessive screen time and social media on young people's mental health, kesäkuu 2026, Eurobarometri-tutkimus.

RIIPPUVUUTTA AIHEUTTAVAT JA MANIPULOIVAT KÄYTTÖLIITTYMÄRATKAISUT

Maaailman terveysjärjestön näytön mukaan yli kolmasosa nuorista ilmoitti olevansa jatkuvasti yhteydessä ystäviinsä verkossa. Joka kymmenes nuori osoittaa merkkejä ongelmallisesta sosiaalisen median käytöstä, jolle on ominaista riippuvuutta muistuttavat oireet¹⁸⁶.

Riippuvuuslääketieteen tutkimuksessa painopiste on viime aikoina siirtynyt yksittäisistä tekijöistä, jotka synnyttävät tai luonnehtivat riippuvuutta aiheuttavaa käyttäytymistä verkossa, myös sosiaalisen median ja muiden tällaiseen käytökseen kannustavien digitaalisten palvelujen suunnitteluun. Lapsilla voi 6–12-vuotiaana olla erityinen riski kehittää sosiaalisen media+:n käytön myötä varhaisia riippuvaisuuksia aiheuttavia käytösmalleja. Nämä riskit jatkuvat varhaisnuoruuteen.

Joidenkin sosiaalisen media+ -ympäristöjen riippuvuutta aiheuttavat ja manipuloivat käyttöliittymäratkaisut¹⁸⁷ vääristävät tai heikentävät (tahallisesti tai tahattomasti) käyttäjien kykyä tehdä itseenäisiä ja tietoon perustuvia valintoja tai päätöksiä. Riippuvuuksia aiheuttavia ominaisuuksia ovat muun muassa automaattinen toistaminen, loputon selaaminen, pelillistäminen ja päivittäminen vetämällä. Manipuloiviin käyttöliittymäratkaisuihin (harhauttavaan suunnitteluun) kuuluvat väärennetyt ajastimet, verkkorajapinnat, joiden tarkoitus on johtaa kuluttajia ostoihin, tilauksiin tai muihin valintoihin, sekä piilotetut tiedot¹⁸⁸.

b. Huomautus: luvut edustavat niiden vastaajien prosenttiosuutta (%), jotka ilmoittavat ongelmista ruutuajan mukaan (viikonlopun aikana).

Tutkimusten mukaan myös muut toiminnot, kuten ”tykkääminen” ja push-ilmoitukset, voivat edistää pakonomaista käyttäytymistä¹⁸⁹. Tutkimuksissa on saatu viitteitä myös siitä, että osallistumisen maksimoimiseen tähtäävät alustat vaikuttavat nuoriin enimmäkseen kielteisesti¹⁹⁰. Koska nuorilla on tietty kehitykselliset ominaisuudet ja ikätovereiden hyväksyntä on olennaista identiteetin muodostumiselle, nuoret ovat erityisen alttiita tällaiselle vakuuttavalle suunnittelulle¹⁹¹. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat myös nuoret aikuiset ja aikuiset, joilla on jo valmiiksi ongelmia hyvinvoinnin kanssa¹⁹².

Euroopan komission vuoden 2024 digitaalista oikeudenmukaisuutta koskevassa toimivuustarkastuksessa¹⁹³ havaittiin, että ihmiset kohtaavat hyvin usein manipuloivien käyttöliittymäratkaisujen kaltaisia ominaisuuksia verkossa. Jopa 97 prosenttia EU:n kuluttajien käyttämistä suosituimmista verkkosivustoista ja -sovelluksista käytti ainakin yhtä manipuloivan käyttöliittymäratkaisun muotoa. Havaittiin myös, että 31 prosenttia kuluttajista käytti enemmän aikaa ja rahaa verkossa riippuvuutta aiheuttavan suunnittelun vuoksi.

Järjestelmällistä muutosta varten painopisteen tulee siirtyä yksilön vastuusta sosiaalinen media+:n suunnittelustrategioiden laajempaan vaikutukseen. Tutkijat tarkastelevat sosiaalisen median alustojen datavetoisia liiketoimintamalleja, jotka suosivat voittoja tuovaa osallistamista, ja pohtivat eettistä suunnittelua korostavia vaihtoehtoisia malleja¹⁹⁴.

Vastauksena on ollut laajempi vaatimus, että lasten edut otetaan ensisijaisesti huomioon digitaalisten ympäristöjen suunnittelussa ja hallinnassa¹⁹⁵ heidän digitaalisen hyvinvointinsa tukemiseksi.

RIIPPUVUUS ALKOHOLISTA TAI MUUSTA AINEESTA

Viime vuosikymmenen aikana tutkimuksissa on kartoitettu ja tutkittu nuorten sosiaalisen median käytön ja alkoholinkäytön yhteyttä¹⁹⁶. Alkoholilla on hyvin läsnä sosiaalisessa mediassa, mutta sen yleisyys ja esittäminen vaihtelevat olennaisesti erilaisissa digitaalisissa palveluissa¹⁹⁷. Alkoholilla myönteinen esittäminen sosiaalisessa mediassa muovaa asenteita ja koettuja normeja¹⁹⁸. Alkoholiiin liittyvälle sisällölle altistuminen ja tällaisen sisällön jakaminen on liitetty alkoholin lisääntyvään käyttöön, mikä luo kaksisuuntaisen, toistuvan vahvistusmekanismin¹⁹⁹.

Tätä suhdetta tasoittavat yksilölliset erot, kuten luonteenpiirteet, sosiaalinen tilanne ja kehitysvaihe. Perheympäristöt voivat lieventää näitä vaikutuksia, sillä perheen ja ikätovereiden kielteiset näkemykset alkoholista vaimentavat verkossa olevan alkoholia koskevan sisällön vaikutusta²⁰⁰. Tulevan tutkimuksen painopisteisiin kuuluvat tutkimusten laajentaminen WEIRD-ryhmän^e ulkopuolelle, ajallisen dynamiikan selkeyttäminen ja sen tutkiminen, miten erilaiset sisältötyypit (myönteiset kuvaukset, mainonta ja ennaltaehkäisevät viestit) vaikuttavat nuorten juomatapoihin ja nuorten juomatavat niihin.

Päihteiden käytön osalta on näyttöä siitä, että sosiaalisessa mediassa on saatavilla runsaasti päihteiden käyttöön kannustavaa tai sitä aktiivisesti kuvaavaa sisältöä. Tämä voi vaikuttaa päihteiden käyttöä koskeviin asenteisiin, käytösmalleihin ja näkemyksiin riskeistä etenkin lasten ja nuorten keskuudessa²⁰¹. Tutkimusten mukaan huumeisiin liittyvä sosiaalisen median sisältö liittyy alkoholin tavoin kasvavaan todennäköisyyteen käyttää kannabista ja useita eri päihteitä²⁰².

c. Länsimainen, koulutettu, teollistunut, rikas ja demokraattinen (Western, Educated, Industrialized, Rich, and Democratic, WEIRD) väestöryhmä.

ALTISTUMINEN RIKOLLISUUDELLE JA LAITTOMALLE SISÄLLÖLLE

VERKOSSA

Europolin mukaan lapset ja nuoret altistuvat verkossa useille rikoksille, mukaan lukien houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin, lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta, radikalisaatio tai värväminen väkivallantekoihin ja terrorismiin²⁰³. Nämä riskit kasvavat alaikäisten käyttäessä verkkotiloja²⁰⁴, kuten kasvaa myös altistuminen haitalliselle tai loukkaavalle sisällölle, mukaan lukien pääsy pornografiaan hyvin varhaisesta iästä alkaen²⁰⁵.

Saksassa saatu näyttö osoittaa, että lasten houkuttelu seksuaalisiin tekoihin ja lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta verkossa ovat yleistyneet huomattavasti viimeisimpien sukupolvien keskuudessa. Tämä voi johtua suuremmasta altistuksesta digiympäristölle sekä sosiaalisen median yleistymisestä viime vuosikymmeninä. Nämä havainnot korostavat, että lasten ja nuorten verkossa kohtaamiin riskeihin on puututtava kiireellisesti ja kohdennetusti²⁰⁶.

LAPSIIN KOHDISTUVAA SEKSUAALIVÄKIVALTA TODISTAVA

MATERIAALI

Viime vuosikymmeninä sosiaalinen media+ -tiloista on tullut keskeisiä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin lisääntymisessä sekä sen tuottamisessa, leviämisessä ja kuluttamisessa. Vuoden 2025 Internet Watch Foundation -järjestön löytämistä lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyvistä verkkosivuista 63:a prosenttia isännöitiin EU:n jäsenvaltioissa.

Yhdysvaltain kansallisen kadonneiden ja hyväksikäytettyjen lasten keskuksen (NCMEC) vuoden 2025 tietojen mukaan seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelu verkossa on lisääntynyt huolestuttavaa vauhtia, raporttien mukaan 158 prosenttia viimeisten kolmen vuoden aikana. Rikolliset käyttävät järjestelmällisesti sosiaalista mediaa, viestintäsovelluksia ja pelialustoja saadakseen yhteyden alaikäisiin ja houkutellakseen näitä seksuaalisiin tarkoituksiin. Nämä verkossa tapahtuvat vuorovaikutukset johtavat usein verkon ulkopuolella tapahtuvaan hyväksikäyttöön, mikä osoittaa vahvan yhteyden verkossa tapahtuvan seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelun ja siihen liittyvien verkon ulkopuolisten rikosten välillä.

Teknologinen kehitys, mukaan lukien generatiivinen tekoäly, lisää riskejä ja nopeuttaa mahdollisen hyväksikäytön laajuutta. Tekoälyn yleistymisen on johtanut tekoälyllä tuotetun, lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin räjähdysmäiseen kasvuun, sillä ilmoitusten määrä on kasvanut vuoden 2023 viidestä tuhannesta tapauksesta 1,3 miljoonaan tapaukseen vuonna 2025²⁰⁷.

Pelkästään vuosina 2024–2025 tekoälyllä tuotetut lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa koskevat videot lisääntyivät yli 26-kertaisesti. Näistä 65 prosenttia katsottiin luokan A materiaaliksi, vakavimmaksi väkivallan muodoksi. Näyttö korostaa, miten suuren uhan sosiaalinen media+ -ympäristöt ja generatiivinen tekoäly aiheuttavat, kun lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali pääsee leviämään nopeasti.

Keinotekoisien mutta todentuntuisten materiaalin kulutus voi vahvistaa olemassa olevaa seksuaalista kiinnostusta. Suojellaan Lapsia ry:n vuonna 2021 tekemän kyselyn 5 171 vastaajasta 44 prosenttia kertoi, että lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin katselu sai heidät pohtimaan yhteydenottoa alaikäisiin, ja 37 prosenttia ilmoitti pyrkineensä yhteyksiin alaikäisten kanssa²⁰⁸.

Tytöt voivat olla erityisen alttiita haitoille. Internet Watch Foundation -järjestön vuoden 2025 tutkimuksessa 97 prosenttia tekoälyllä tuotetuista, lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa koskevista kuvista esitti tyttöjä²⁰⁹. Erityisen haavoittuvassa asemassa saattavat olla 12–18-vuotiaat nuoret tytöt.

Verkossa tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö liittyy läheisesti myös ihmiskauppaan. Digitaaliset palvelut voivat helpottaa uhrien värväystä, hallintaa ja rahaksi muuttamista, myös laajamittaisissa toimissa, joihin liittyy suoratoistoon perustuvaa hyväksikäyttöä. Tällainen hyväksikäyttö on yksi maailmanlaajuisesti nopeimmin kasvavista, nimettömyyden mahdollistamista muodoista. Uhreille aiheutuu vakavaa ja pitkäkestoisia haittaa.

Uhrit raportoivat pitkäaikaisista psykologisista seurauksista, kuten ahdistuksesta, häpeästä ja jatkuvasta tunnistetuksi tulemisen pelosta²¹⁰. Materiaalin jatkuva leviäminen verkossa pidentää kokemusta uhriksi joutumista määrittämättömästi, joten haitta ei lakkaa alkuperäisen väkivallan päätyttyä.

Euroopan komission yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) sisäisessä tutkimuksessa todettiin, että vaikka sosiaalisen median alustat eivät ole lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin ensisijaisia isäntäalustoja, tätä materiaalia voidaan levittää niiden kautta, usein linkeillä ulkoisiin sivustoihin tai salattuihin kanaviin.

Sosiaalisen median alustoihin sisällytetyt algoritmijärjestelmät voivat vahvistaa lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia, jolloin käyttäjät, myös rikoksenteikijät ja alaikäiset, helpommin löytävät materiaalin ja saavat siihen pääsyn.

Rikolliset voivat käyttää hyväksi myös muuta sosiaalisen median alustoilla olevaa alaikäisiä esittävää sisältöä, vaikka se ei välttämättä olekaan lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia. Tämä lisää lapsiin ja nuoriin kohdistuvia riskejä. Jos alaikäiset altistuvat lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavalle materiaalille, se voi aiheuttaa emotionaalista tai psyykkistä haittaa, ahdistusta, masennusta ja traumoja.

Seksuaaliväkivaltaa jo kohdanneille lapsille ja nuorille verkkoympäristöt voivat lisätä uudelleen uhriksi joutumisen riskiä²¹¹. Koska lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali on koko ajan saatavilla ja leviää, väkivallan kokemus voi uusiutua kauankin sen jälkeen, kun alkuperäinen rikos on päättynyt²¹². Toisin kuin monissa verkon ulkopuolisten rikosten tapauksessa, digitaalista materiaalia voidaan kopioida, jakaa uudelleen ja käyttää loputtomasti, mikä aiheuttaa jatkuvaa ahdinkoa ja epävarmuutta uhreille, jotka usein tietävät, että kuvia tai videoita heihin kohdistuvasta väkivallasta levitetään edelleen.

Näyttö viittaa myös siihen, että lapsuudessa seksuaaliväkivaltaa kokeneet saattavat olla erityisen alttiita haitallisille kokemuksille verkossa²¹³. Lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan on liitetty lisääntynyt suuririskinen käyttäytyminen verkossa, suurempi altistus seksuaaliselle sisällölle verkossa, lisääntynyt verkkokiusaamisen uhriksi joutuminen ja suurempi verkossa käynnistyvän uudelleen uhriksi joutumisen riski²¹⁴. Nämä haavoittuvuudet saattavat heijastaa trauman pitkäaikaista vaikutusta psykososiaaliseen kehitykseen ja seksuaaliseen minäkuvaan, eivät pelkästään yksilölliseen käyttäytymiseen²¹⁵.

Toistuva altistuminen seksuaaliselle tai hyväksikäyttöä kuvaavalle materiaalille verkossa voi näin ollen vahvistaa traumaoireita, häiritä toipumista ja lisätä uudelleen uhriksi joutumisen todennäköisyyttä. Samaa aikaan altistuminen lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavalle materiaalille voi osaltaan normalisoida seksuaalista hyväksikäyttöä alaikäisten keskuudessa, mikä lisää sen riskiä, että haavoittuvassa asemassa olevat lapset joutuvat kokemaan väkivaltaa tai pakottamista uudelleen. On olennaista estää lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin leviämistä paitsi käynnissä olevan väkivallan pysäyttämiseksi myös siksi, että niin vähennetään uudelleen uhriksi joutumisen riskiä ja tuetaan uhreiksi joutuneiden lasten ja nuorten pitkäaikaista toipumista²¹⁶.

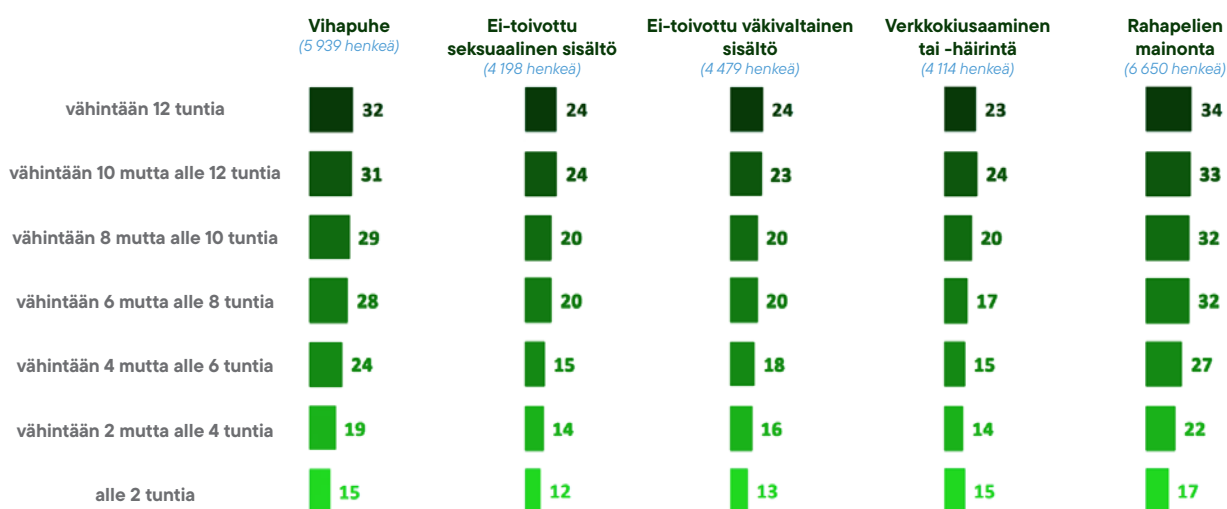
Alaikäisillä, jotka altistuvat tälle materiaalille tai joita houkutellessaan seksuaalisiin tarkoituksiin sosiaalinen media+:ssa, on suurempi riski joutua itse hyväksikäytön tai väkivallan uhreiksi. Toistuva altistuminen lapsiin

kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavalle materiaalille voi turruttaa alaikäisiä sen haitallisille vaikutuksille, mikä voi normalisoida hyväksikäyttöä.

Aiemmin seksuaaliväkivaltaa kokeneilla lapsilla ja nuorilla on suurempi riski joutua uudelleen uhreiksi verkossa. On näyttöä siitä, että aiempaan lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyy suurempi haavoittuvuus teknologia-avusteiselle seksuaaliselle houkuttelulle ja seksuaaliväkivallalle, mikä korostaa tämän ryhmän kohdennetun suojelun tarvetta²¹⁷.

Kaavio 3: Mitä enemmän nuoret viettävät aikaa digilaitteiden parissa, sitä enemmän he kohtaavat ei-toivottua ja laitonta sisältöä

Kysymys: Oletko nähnyt tai kokenut jotakin seuraavista sosiaalisessa mediassa viimeisten kolmen kuukauden aikana?^d

Lähde: Euroopan komissio (2026). Impact of excessive screen time and social media on young people's mental health, kesäkuu 2026, Eurobarometri-tutkimus.

RADIKALISOITUMINEN JA VÄRVÄÄMINEN VÄKIVALLANTEKOIHIN JA TERRORISMIIN

Sosiaalinen media+ -ympäristöillä on merkittävä rooli alaikäisten radikalisoitumisessa ja värväämisessä terrori-iskuihin ja väkivaltaisiiin ääriliikkeisiin. Sosiaalisessa mediassa, salatuissa viestintäpalveluissa ja verkko-yhteisöissä levitetään propagandaa, luodaan verkostoja ja ollaan suoraan yhteydessä alaikäisiin.

Vuoden 2025 EU:n terrorismitilannetta ja -suuntauksia koskeva raportti osoittaa, että lähes kolmasosa epäillyistä, jotka pidätettiin EU:ssa vuonna 2024 terrorismiin liittyvien rikosten vuoksi, oli alaikäisiä tai nuoria aikuisia²¹⁸. Ilmoitetuista 133 nuoresta epäillyistä 70 oli alle 18-vuotiaita. Suurimmalla osaa nuorista epäillyistä oli yhteyksiä jihadistiseen terrorismiin. Seuraavina tulivat yhteydet oikeistoterrorismiin ja väkivaltaisiiin ääriliikkeisiin.

Värvääminen voi alkaa hyvin varhaisessa iässä, joskus jopa 8- tai 9-vuotiaana. Lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvaisia järjestäytyneen rikollisuuden ja terroristiryhmien verkossa käyttämille värväyskeinoille,

d. Huomautus: luvut edustavat niiden vastaajien prosenttiosuutta (%), jotka ilmoittavat riskeistä ruutuajan mukaan (viikonlopun aikana).

sillä nämä tahot käyttävät usein peliympäristöjä ja verkkofoorumia houkutellakseen alaikäisiä mukaan tällaiseen toimintaan.

Näyttö osoittaa, että EU:ssa terrorismirikoksista tuomitut alaikäiset ovat saattaneet radikalisoitua verkossa itse ilman suoraa ohjausta, ja algoritmeihin perustuva sisältö on keskeisessä asemassa radikaalien ajatusten vahvistamisessa. Säännöllinen altistuminen väkivaltaiselle sisällölle verkossa voi vaarallisella tavalla normalisoida ihmisille aiheutuvaa haittaa ja kärsimystä ja johtaa niihin turtumiseen²¹⁹.

”White Tigerin” tapaus (ks. ruutu alla) kuvaa, miten verkkoalustat voivat antaa rikollisverkostoille ja rikollisille mahdollisuuden houkutella alaikäisiä verkossa toimiviin väkivaltaverkostoihin ja miten ne helpottavat hyväksikäyttöä, houkuttelua ja henkistä väkivaltaa.

”WHITE TIGERIN” TAPAUUS

”White Tigerin” tapaus keskittyy Saksassa kesällä 2025 pidätettyyn epäiltyyn, jonka väitetään olleen merkittävä tekijä verkossa toimivassa, väkivaltaisessa nihilistisessä ääriliikkeessä ”764”. ”White Tiger” -salanimellä toiminutta epäiltyä syytetään yli 200 rikoksesta, joiden uhreina on yli 30 lasta ja nuorta^e. Epäilty oli 16-vuotias ja 19-vuotias syyllystyessään väitettyihin rikoksiin.

Epäiltyjä rikoksia ovat muun muassa Yhdysvalloista kotoisin olevan 13-vuotiaan pojan yllyttäminen itsemurhaan, joka esitettiin suorana lähetyksenä verkossa vuonna 2022. Muita tapauksia ovat 11–15-vuotiaiden houkuttelu itsensä vahingoittamiseen verkossa katsojien edessä sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin tuottaminen. Uhreja on löydetty useista maista, pääasiassa Saksasta, Yhdysvalloista, Yhdistyneestä kuningaskunnasta ja Kanadasta. Epäiltyä syytetään siitä, että hän on verkossa tarkoituksella etsinyt haavoittuvassa asemassa olevia, eristäytyneitä tai ahdistuneita lapsia ja nuoria, mukaan lukien hltiq+ -identiteettiään tutkivat henkilöt.

Epäillyn väitetään käyttäneen nopeita houkuttelukeinoja ja luoneen voimakkaita tunneriippuvuuksia, minkä avulla hän on vähitellen eristänyt uhrin heidän verkon ulkopuolisista tukijärjestelmistään. Kun uhri oli eristetty, houkuttelu muuttui pahantahtoiseksi radikalisoimiseksi väkivaltaisiin ääri-ideologioihin ja psykologiseksi kidutukseksi. Oikeudenkäynti epäiltyä vastaan alkoi Saksassa vuonna 2026. Tapaus asettaa haasteita syyttäjälle ylikansallisten ja virtuaalisten ulottuvuuksien vuoksi.

764-verkostossa uhrien uskoa omaan toimijuuteensa rapautetaan voimakkaalla kiristyksellä, doksaamisen uhalla ja psykologisella manipuloinnilla. Rikoksenteijät käyttivät alaikäisten suosimia yleisiä digitaalisia palveluja järjestelmällisesti heitä vastaan. Teini-ikäisiä pakotettiin myös toteuttamaan yhä vaarallisempia käskyjä, kuvaamaan halventavia tekoja ja omaksumaan ryhmän nihilistinen ideologia kieroutuneena validoinnin muotona.

Keskeistä on, että uhreja kiristetään usein tekemään rikoksia itse, ja verkosto pakottaa heidät ottamaan kohteekseen, houkuttelemaan ja käyttämään hyväksi muita alaikäisiä. Tämä dynamiikka havainnollistaa lasten uhriksi joutumisen ja rikosten tekemisen päällekkäisyyttä, kun alaikäisiä pakotetaan rikoksiin muita lapsia vastaan tai kannustamaan näitä itsensä vahingoittamiseen. Yksityisiin verkkotiloihin liittyvä ideologinen häilyväisyys, verkossa ilmenevien haittojen sekoittuminen sekä itsensä vahingoittamisen ja väkivallan vähittäinen voimistuminen vaikeuttavat pyrkimyksiä havaita ja tuoda oikeuden eteen verkossa toimivat väkivaltaiset ääriliikeverkostot.

e. Oikeudenkäynti on käynnissä. Esitetyt rikokset ovat väitettyjä, eivätkä määrää oikeudenkäynnin tulosta millään tavalla.

ALAIKÄISTEN TIETOJEN (VÄÄRIN)KÄYTTÖ

Lapset ja nuoret kohtaavat sosiaalinen media+:aa käyttäessään useita riskejä, jotka koskevat heidän henkilötietojensa käsittelyä ja käyttöä. Keskeinen ongelma on alaikäisten profilointi. Käyttäjien käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa seurataan tyypillisesti eri tarkoituksia varten evästeillä ja vastaavilla seurantateknologioilla. Tällaisen seurannan eniten yksityisyyttä loukkaava muoto on sivustojen välinen seuranta personoitua mainontaa varten. Monet sosiaalisen median alustat keräävät henkilötietoja paitsi laitteiden evästeiden kautta myös palvelintensa avulla mittakaavassa, joka voi loukata alaikäisten yksityisyyttä. Tietyissä tapauksissa digitaalisten palvelujen tarjoajat ja mainostajat voivat kerätä tietoja useista eri lähteistä^f.

Tällaisten käytäntöjen avulla palveluntarjoajat voivat muodostaa kattavan kuvan alaikäisten käyttäytymisestä, mieltymyksistä, kiinnostuksenkohteista, liikkeistä ja toiminnasta verkossa^g. Ne voivat myös paljastaa lapsen tai nuoren elämäntyyliin tai vakaumuksiin liittyviä yksityiskohtia, vaikka alaikäiset eivät olisi suoraan antaneet näitä tietoja. Kattava tiedonkeruu voi heikentää alaikäisten kykyä hallita tietoaan ja altistaa heidät odottamattomille riskeille, kuten paineelle tehdä sovelluksen sisäisiä ostoja tai ostaa lisäpalveluja.

Vaikka lapset voivat nojata yleisen tietosuojasetuksen mukaiseen ehdottomaan ”oikeuteen tulla unohdetuksi”²²⁰, alaikäinen voi vedota tähän oikeuteen vasta käsittelyn jälkeen. Tämä edellyttää luonnollisesti myös sitä, että lapset ymmärtävät tämän oikeuden ja osaavat vedota siihen.

Tähän liittyy myös se, että alaikäiset kohtaavat riskejä käyttäessään sosiaalista mediaa ja digitaalisia palveluja, joihin voi liittyä suositusjärjestelmiä ja -algoritmeja. Nämä järjestelmät näyttävät usein personoituja sisältöyötteitä ja mainoksia käyttäytymisdatan ja tehtyjen hakujen perusteella. Ne voivat myös ohjata alaikäisiä haitalliseen tai sopimattomaan sisältöön, jonka tarkoituksena on kannustaa liialliseen käyttöön. Nämä käytännöt lisäävät lasten ja nuorten altistumista riskeille ja mahdollisuutta pakonomaiseen tai riippuvuutta aiheuttavaan käyttäytymiseen.

Kummassakaan tapauksessa alaikäiset eivät välttämättä tiedä henkilötietojensa keruusta, sen laajuudesta ja tietojen käyttötarkoituksista. Tällaisten käytäntöjen vuoksi on vaikeampaa määrittää, antoivatko lapset suostumuksensa vapaaehtoisesti, mikä on yleisen tietosuojasetuksen mukainen keskeinen periaate.

Toinen ongelma on alaikäisten geopaikannustietojen käyttö. Esimerkiksi liikkumiseen ja säähän liittyvät tavalliset sovellukset voivat kerätä näitä tietoja, joilla maailmanlaajuiset tietojen välittäjät käyvät usein kauppaa. Jos lapsen tai nuoren sijainti voidaan jäljittää tai havaita, hänen henkilötietojensa on mahdollista käyttää väärin, mikä voi vaikuttaa kielteisesti hänen fyysiseen terveyteensä ja hyvinvointiinsa niin verkossa kuin sen ulkopuolella. Vaikka paikannustietojen käyttö edellyttää tyypillisesti suostumusta^h, alaikäiset voivat antaa suostumuksensa valvomattomina esimerkiksi ottaessaan käyttöön puhelimelleen ladatun sovelluksen ilman, että heidän ikänsä todennetaan ja suostumuksensa vahvistetaan sen kautta.

f. Ks. esimerkiksi *Meta Platforms Inc v. Bundeskartellamt* (C-252/21).

g. *Meta Platforms Inc v. Bundeskartellamt* (C-252/21).

h. Jos geopaikannustiedot tuotetaan perinteisten puhelinpalvelujen yhteydessä (paikka, josta puhelu soitettiin tai tekstiviesti lähetettiin), tämä noudattaa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 9 artiklaa. Jos geopaikannustiedot saadaan muulla keinolla (yleensä mobiililaitteen GPS-sijaintitoiminnon kautta), tämä kuuluu yleisen tietosuojasetuksen ja mahdollisesti erilaisten oikeusperustojen piiriin. Kun kuitenkin otetaan huomioon geopaikannustietojen yksityisyyttä loukkaava luonne, entinen 29 artiklan mukainen tietosuojatöryhmä ja Euroopan tietosuojaneuvosto pitävät suostumusta tarpeellisenä.

Lisäksi tietoturvaloukkaukset voivat johtaa eri tavoin alaikäisten fyysiseen, aineelliseen tai aineettomaan haittaan²²¹. Tällaisia voivat olla lasten henkilötietojen hallinnan menettäminen, oikeuksien rajoittaminen, syrjintä, identiteettivarkaus tai petos, taloudellinen menetys ja pseudonymisoinnin luvaton kumoaminen. Siihen voi sisältyä myös muita merkittäviä taloudellisia tai sosiaalisia haittoja.

VIDEOPELIT

Videopelit tarjoavat lapsille ja nuorille viihteen lisäksi sosiaalisia tiloja, joissa he voivat olla yhteydessä muihin ja viestiä muiden kanssa verkossa. Osa näytöstä viittaa siihen, että videopeleistä voi olla hyötyä prososiaalisen käyttäytymisen²²², yhteisöjen muodostamisen ja eskapismien muodossa²²³. Tällä hetkellä arvioidaan, että 80 prosenttia alaikäisistä (2–18-vuotiaista) käyttää 30 prosenttia viihteajastaan pelaamiseen²²⁴.

Videopeleillä on hyvin erilaisia muotoja, joten niiden riskit alaikäisille vaihtelevat. Useat eniten pelattavat pelit tarjoavat alustamaisia ominaisuuksia. Avoin viestintä näissä palveluissa voi altistaa alaikäiset riskeille, kuten verkkokiusaamiselle seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelulle ja radikalisoitumiselle²²⁵, ja tarjota heille haitallista tai ikätasolle sopimatonta sisältöä. Esimerkiksi välittäjinä toimivissa videopeleissä käyttäjät voivat pelata ja luoda omaa sisältöään tai pelejään. Käyttäjien luoma sisältö lisää alaikäisten riskiä altistua ikätasolle sopimattomalle sisällölle.

Tietyt alustat myös jakavat pelejä. Sekä videotelit että tällaiset alustat voivat käyttää kaupallisia menettelyjä, kuten saalislaatikoita, maksuja pelin jatkamiseksi, sovelluksen sisäisiä ostoja ja virtuaalivaluuttoja, jotka voivat olla manipulatiivisia, johtaa ei-toivottuun kulutukseen, pakonomaiseen tai riippuvuutta aiheuttavaan käytökseen²²⁶. Vuonna 2018 digipeliriippuvuus¹ lisättiin kansainvälisen tautiluokituksen 11. painokseen (ICD-11). Se näyttää olevan yleisintä nuorilla ja nuorilla miehillä (12–20-vuotiaat).

Erään kyselyn mukaan 12 prosentilla nuorista oli ongelmapelaamisen riski²²⁷. Tämä näyttö viittaa myös siihen, että 11–15-vuotiailla pojilla on suurempi ongelmapelaamisen riski kuin tytöillä. Nuorilla digipeliriippuvuus on liitetty lisääntyneeseen ulkoistamiseen (kuten epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja vihanhallintaongelmiin) ja sisäistämiseen (esimerkiksi henkiseen ahdinkoon ja itsetunnon heikkenemiseen). Digipeliriippuvuudesta kärsivillä nuorilla voi olla suurempi riski alisuoriutua koulussa, keskeyttää koulunkäynti sekä kokea psykososiaalisia ja uneen liittyviä ongelmia.

Kesäkuussa 2026 yleiseurooppalainen videopelien ikäluokitusjärjestelmä PEGI lisäsi luokituskriteereihinsä uusia luokkia puuttuakseen verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen riskeihin videopelejä pelattaessa. Uusien pelien luokittelussa käytetään nyt laajempia kriteereitä, jotka koskevat sekä sisältöä että toimintoja. Tällaisia ovat esimerkiksi pelien sisäiset ostot, maksulliset satunnaiset tuotteet, viestintäominaisuudet ja jatkuvaan pelaamiseen kannustavat toiminnot. Osa näistä ominaisuuksista on nyt sidottu tiettyihin ikäluokkiin, jotta voidaan arvioida, tuleeko videopelin ikäluokitusta nostaa.

Saksan Unterhaltungssoftware Selbstkontrollen (USK) edustajan mukaan vähintään yhtä uusista USK-kriteereistä on sovellettu noin 30 prosenttiin kaikista peleistä, jotka on arvioitu järjestelmän päivittämisen jälkeen. Näistä noin kolmasosa on saanut sen seurauksena korkeamman ikäluokituksen²²⁸.

- i. Digipeliriippuvuus määritellään pelaamiseksi, jolle on ominaista "heikentynyt pelaamisen hallinta, pelaamisen suosiminen muuhun toimintaan nähden siinä määrin, että pelaaminen on muita kiinnostuksenkohteita ja arjen toimintoja tärkeämpää, ja pelaamisen jatkuminen tai lisääntyminen kielteisistä seurauksista huolimatta". Ks. Maailman terveysjärjestö (2020). Addictive behaviours: Gaming disorder.

SOSIAALINEN MEDIA+:N YHTEISET PIIRTEET JA RISKIT

Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut vaihtelevat suuresti, mutta niillä on yhteisiä piirteitä. OECD²²⁹ ja tutkijat ovat kehittäneet eri luokituksia riskeille, joille lapset ja nuoret saattavat altistua verkossa. Viiden kohdan luokitus (5-C) auttaa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajia, tiedeyhteisöä ja poliittisia päättäjiä saamaan paremman kokonaiskuvan alaikäisten riskeistä verkossa ja arvioimaan niitä²³⁰.

Viisi riskiluokkaa ovat seuraavat:

- // Käyttäytymiseen liittyvät riskit: alaikäisten riskit joutua mukaan haitalliseen toimintaan, todistaa sitä tai joutua sen uhriksi
- // Kontakteihin liittyvät riskit: alaikäisten riskit tavata vihamielisiä toimijoita tai joutua näiden kohteeksi verkossa
- // Sisältöön liittyvät riskit: riskit nähdä haitallista sisältöä
- // Sopimukseen liittyvät riskit: alaikäisten riskit tehdä mahdollisesti haitallisia sopimuksia
- // Monialaiset riskit: riskit, jotka liittyvät alaikäisten terveyteen, yksityisyyteen ja oikeudenmukaiseen kohteluun (syrjimättömyyteen).

EU:n algoritmikeskus (ECAT)²³¹ on yhdistänyt yleisiä ominaisuuksia tämän luokituksen riskeihin alaikäisten verkkoturvallisuutta koskevassa matriisissa, jota kuvataan seuraavassa taulukossa. On tärkeä huomata, että eri-ikäiset alaikäiset altistuvat eri mittakaavassa näihin ominaisuuksiin liittyville riskeille.²³²

YLEISET VERKKO-OMINAISUUDET JA NIIHIN LIITTYVÄT VIISI RISKILUOKKAA

Ominaisuudet	Kuvaus	Viisi riskiluokkaa
Mainonta	Käyttäjille näytettävä mainossisältö, jonka tarkoituksena on usein edistää tuotteiden tai palvelujen myyntiä.	Sisältö, käyttäytyminen, sopimukset, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys), monialainen (syrjintä)
Iänvarmistus/-todennus	Menetelmät sen varmistamiseksi, että käyttäjät täyttävät alustan ikävaatimukset.	Sisältö, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys), monialainen (syrjintä)
Tekoälychattibotit	Automaattiset järjestelmät, jotka simuloivat keskustelua käyttäjien kanssa käyttäen tekoälyä.	Sisältö, monialainen (terveys)
Kauneussuodattimet	Työkalut, jotka parantavat tai muuttavat käyttäjän ulkonäköä valokuviissa tai videoissa.	Monialainen (terveys)
Kommentit/mielipiteet	Palaute tai mielipiteet sisällöstä tai julkaisuista.	Sisältö, käyttäytyminen, sopimukset, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)
Kaupalliset menettelyt	Strategiat ja toimet, joilla sosiaalinen media+:ssa mainostetaan ja myydään tuotteita tai palveluja.	Käyttäytyminen
Yhteydenottosuositukset	Käyttäjille suunnatut ehdotukset ottaa yhteyttä muihin käyttäjiin sosiaalinen media+:ssa.	Kontaktit, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)
Sisältösuositukset	Käyttäjien saamat ehdotukset.	Sisältö, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys), monialainen (syrjintä)
Oletusasetukset	Sosiaalinen media+:n alkuasetukset, kun käyttäjä aloittaa käytön.	Sisältö, monialainen (yksityisyys)
Toimituksellinen sisältö	Ammattimaisten kirjoittajien tai toimittajien verkkoalustalle luoma sisältö.	Sisältö
Generatiivinen tekoäly	Generatiivinen tekoäly, joka luo uutta sisältöä tai tietoa.	Käyttäytyminen, sisältö, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)
Geopaikannus	Tietojen käyttäminen käyttäjän fyysisen sijainnin määrittämiseen.	Monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)
Saalislaatikot	Virtuaalituotteet, jotka sisältävät satunnaisia palkintoja ja joita ostetaan usein oikealla rahalla.	Käyttäytyminen, monialainen (terveys)
Markkinapaikat	Sosiaalinen media+, jossa käyttäjät voivat ostaa ja myydä tavaroita tai palveluja.	Sisältö, käyttäytyminen, sopimukset, monialainen (terveys)
Ilmoitukset	Hälytykset tai viestit, jotka kertovat käyttäjille toiminnasta tai päivityksistä alustalla.	Monialainen (terveys)
Verkkosuunnittelun rajapinta	Sosiaalinen media+:n ulkoasu ja ominaisuudet.	Monialainen (terveys)
Vanhemmille tarkoitetut valvontavälineet	Huoltajille tarkoitetut valvontavälineet, joilla he voivat seurata ja hallita alaikäisten toimintaa verkossa.	Monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)
Yksityisviestit	Käyttäjien välinen yksityinen viestintä, joka ei näy julkisesti.	Kontaktit, sopimukset
Ilmoittaminen ja korjaaminen	Keinot, joilla käyttäjät voivat merkitä ja korjata ongelmia alustalla.	Käyttäytyminen, sisältö, monialainen (yksityisyys), monialainen (syrjintä)
Ehdot	–	Sopimukset
Käyttäjien luoma sisältö	Mikä tahansa sisältö – kuten teksti, video, kuva, arvostelu tai kommentti – jota käyttäjät luovat ja jakavat sosiaalinen media+:ssa.	Käyttäytyminen, sisältö, monialainen (terveys), monialainen (yksityisyys)

Lähde: MANOLIOS, S., Online Minor Protection Matrix, CHAUDRON, S., SALA, A. ja GOMEZ, E. (toimittajat), Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2026, JRC147657.

Suosituksset

Haasteista huolimatta lasten verkkoturvallisuutta edistävät toimintapolitiikat on suunniteltava tarvelähtöisesti ja kehitykselle sopivalla tavalla, jossa otetaan huomioon lasten ja nuorten monimutkaiset ja heterogeeniset sosiaaliset ja yksilölliset tilanteet ja taustat. Digitalisoituvassa maailmassa alaikäiset altistuvat usein sosiaalinen media+:lle passiivisesti ensisijaisen huoltajan kautta jo ensimmäisinä elinpäivinään huolimatta siitä, katsotaanko alaikäisiä tällöin aktiivisiksi käyttäjiksi.

Poliittisten päättäjien haasteena on ottaa tämä monimutkaisuus huomioon kohdennetuissa toimintapolitiikoissa ja varmistaa samalla tuloksellinen täytäntöönpano ja arviointi. Ratkaisevassa asemassa on vankka näyttö siitä, miten riskit ja haitat liittyvät erilaisiin sosiaalisiin medioihin ja muihin digitaalisiin palveluihin, jotta näyttöä voidaan hyödyntää asianmukaisissa toiminnoissa alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa. Sosiaalinen media+:n erityispiirteet, toiminnot tai muodot voivat olla eri määrin haitallisia riippuen lapsen tai nuoren sosiaalisesta ja henkilökohtaisesta tilanteesta.

Erityisen haavoittuvaisia verkossa esiintyville haittoille voivat olla alaikäiset, joilla on muuttoliiketaustaa, jotka kuuluvat rodullisiin, etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöryhmiin tai hlbtq+ -yhteisöön, jotka tarvitsevat erityisopetusta, joilla on rajoitteita tai jotka kärsivät olemassa olevista mielenterveysongelmista. Tätä altistumista suurentavat digitaaliset palvelut, joihin sisältyy haitallista, manipuloivaa tai riippuvuutta aiheuttavaa sisältöä tai suunnittelua. Näiden ominaisuuksien kehittyessä myös tutkimuksen ja näytön keräämisen tulisi kehittyä.

Tutkimuksen toteutuminen edellyttää keskeistä ainesosaa: luotettavaa tietoa, joka saadaan suoraan lähteestä – palveluntarjoajilta itseltään. Vain olennaisen datan avulla tutkijat, kasvattajat ja poliittiset päättäjät voivat saada kokonaiskuvan järjestelmäriskeistä, seurata uusia uhkia ja suunnitella asianmukaisia suoja-toimia.

EU on toteuttanut merkittäviä toimia varmistaakseen, että tutkimusta helpotetaan tarkoituksenmukaisella, kohtuullisella ja tehokkaalla pääsyllä verkkoalustoilta saataviin tietoihin, erityisesti digipalvelusäädöksen nojalla, mikä helpottaa sekä julkisten että ei-julkisten tietojen saatavuutta alaikäisiin verkossa vaikuttavien järjestelmäriskien tutkimiseksi. Tämän nykyisen kehityksen ja sellaisten toimien pohjalta, jotka palveluntarjoajien olisi toteutettava (ks. myös 4. luvussa esitetyt suositukset), voitaisiin harkita seuraavia suosituksia:

SUOSITUS 1

Hyödynnetään näyttöä aloilla, joita on tutkittu vain vähän, näyttöön perustuvan päätöksenteon parantamiseksi

Tutkijoiden olisi edelleen hyödynnettävä näyttöä lasten ja nuorten sosiaalinen media+:n käyttöön liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista aloilla, joita on tutkittu vain vähän. Keskeisiä vahvistettavia aloja ovat alaikäisten sosiaalinen media+:n käytön heterogeeniset vaikutukset koko kehityksen ajan, alaikäisten rahankäyttö

”Lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttöä koskevien suositusten olisi perustuttava näyttöön ja parhaisiin käytettävissä oleviin tieteellisiin tutkimuksiin.”

— PROFESSORI CHRISTOPH PIEH,
PSYKOSOMAATTISEN LÄÄKETIETEEN JA
PSYKOTERAPIAN LAITOKSEN JOHTAJA,
KREMSIN TÄYDENNYSKOULUTUSYLIOPISTO

verkossa (myös verkossa toimivilla markkinapaikoilla), tekoälyvälineet (myös tekoälykumppanit) ja eettisen sosiaalinen media+:n suunnittelu. Tiettyjen sosiaalisten medioiden ja digitaalisten palvelujen kontrolloidut käyttäjätutkimukset ovat tärkeitä tiettyjen suunnitteluominaisuuksien tai ominaisuuksien ryhmän vaikutusten selvittämiseksi. Tiettyjen ominaisuuksien syy-yhteyksien selventämiseksi olisi toteutettava satunnaisesti kontrolloituja kokeita. Palveluntarjoajilla on tärkeä vastuu tällaisten tutkimusten helpottamisesta siten, että ne antavat pääsyn riippumattomille tutkijoille.

Sosiaalinen media+:n käytön mahdolliset myönteiset vaikutukset esimerkiksi ohjatuissa hoito- tai oppimisympäristöissä on toinen ala, jota olisi tutkittava tarkemmin. Lisäksi tulisi tarkastella lähemmin sosiaalisia ja yksilöllisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat sosiaalisen media+:n seurauksiin alaikäisten kehitykselle, sekä näiden tekijöiden välistä vuorovaikutusta. Näitä näkemyksiä tarvitaan, jotta voidaan lisätä tietoa ja vahvistaa näyttöön perustuvaa päätöksentekoa, jolla edistetään lasten turvallisuutta ja voimaantumista verkossa.

SUOSITUS 2

Palveluntarjoajien olisi aktiivisesti otettava riippumaton akateeminen asiantuntemus mukaan riskinhallintastrategioiden ja -välineiden suunnitteluun

Sovellettavien sääntöjen noudattamisen lisäksi sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien olisi aktiivisesti otettava riippumattomia asiantuntijoita ja alaikäisiä mukaan riskinhallintastrategioidensa ja -välineidensä suunnitteluun ja alaikäisille tarkoitettujen tiettyjen verkko-ominaisuuksien ja -palvelujen kehittämiseen. Vankkojen ja perusteltujen näkemysten varmistamiseksi olisi saatava edustus monien eri tieteenalojen asiantuntemuksesta ja erilaisten menetelmien käytöstä.

SUOSITUS 3

Asetetaan saataville pitkäaikaista rahoitusta laajaa eurooppalaista pitkittäistutkimusta varten ja jatketaan satunnaistettujen kontrolloitujen tutkimusten tukemista

Lasten verkkoturvallisuutta koskevissa laajoissa eurooppalaisissa pitkittäistutkimuksissa voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi North American Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) -tutkimuksesta. On tärkeää, että käytettävissä on laajoista eurooppalaisista pitkittäistutkimuksista (jotka kattavat vähintään kymmenen vuoden ajanjakson) saatua näyttöä, jotta voidaan tukea ikäkausikehitykseen pohjautuvaa ja neurobiologista lähestymistapaa lasten verkkoturvallisuuteen. Tämä auttaisi korjaamaan puutteet suurelta osin korrelaatioon perustuvissa havainnoissa, joita eurooppalaisessa kontekstissa on tehty sosiaalisen media+:n käytön vaikutuksesta alaikäisten kehitykseen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen sekä heidän altistumisestaan verkossa esiintyville haitoille.

Satunnaistetuista kontrolloiduista tutkimuksista saadaan myös vahvempaa näyttöpohjaa toimintapolitiikka- ja varten. Tutkimusrahoituksella olisi nimenomaisesti tuettava ikäkausikehitykseen pohjautuvia ja psykopaatologisia lähestymistapoja, joilla tutkitaan alaikäisten alttiutta verkossa esiintyville riskeille sekä sosiaalisten ja yksilöllisten tekijöiden vaikutusta tähän alttiuteen lapsuudessa ja nuoruudessa.

SUOSITUS 4

Investoidaan turvalliseen yhteiseen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuuriin, joka mahdollistaa sen, että pääsy alaikäisten tietoihin tapahtuu turvallisesti

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden olisi investoitava turvalliseen ja yhteiseen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuuriin, joka perustuu FAIR-periaatteisiin ([ks. alla olevat tiedot](#)) ja jonka avulla tutkijat ja poliittiset päättäjät voivat myös saada arkaluonteisia, ei-julkisia tietoja alaikäisten suojelusta verkossa noudattaen kaikilta osin sovellettavia yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevia lakeja.

Yhteisessä infrastruktuurissa olisi käytettävä FAIR-periaatteita^j (löydettävissä oleva, saatavilla oleva, yhteentoimiva ja uudelleenkäytettävä), jotta varmistetaan tietojen ja tutkimuksen vankkuus, luotettavuus ja uudelleenkäytettävyys. Tutkimusyhteisön kanssa tulisi tehdä yhteistyötä tietojen jatkuvan parantamisen ja saatavuuden sekä menetelmällisten innovaatioiden käytön varmistamiseksi.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajia olisi kannustettava edistämään yhteisen tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä, jotta voidaan vahvistaa alaikäisiä verkossa suojelevien toimenpiteiden näyttöpohjaa.

SUOSITUS 5

Sovelletaan tiukempia sääntöjä siihen, miten tutkijat saavat tietoja käyttöönsä ja voivat tarkastella niitä

Digipalvelusäädöksen 40 artiklan mukaisesta tiedonsaannista heinäkuussa 2025 annettu delegoitu säädös on periaatteessa avannut hyväksytyille tutkijoille uuden väylän päästä käsiksi verkkoalustan tietoihin. Näitä tietoja voidaan käyttää sellaisen tutkimuksen tekemiseen, jolla edistetään järjestelmäriskien havaitsemista, tunnistamista ja ymmärtämistä sekä lasten turvallisuutta verkossa edistävien riskinhallintatoimenpiteiden arviointia.

Se, tuottaako tämä väylä tuloksia, riippuu siitä, noudattavatko sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat sääntöjä ja valvovatko sääntelyviranomaiset niiden noudattamista tehokkaasti. Lisäksi se riippuu väylän kattamien palvelujen laajuudesta sekä toimitettujen tietojen laadusta ja jatkuvuudesta. Komission olisi arvioitava 40 artiklan mukaisten tietoihin pääsyä ja tietojen tarkastelua koskevien vaatimusten toimivuutta sen jälkeen, kun ensimmäiset delegoituun säädökseen perustuvat tutkijoiden kokemukset on saatu. Tämä on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että verkkoalustat reagoivat tiedonsaantipyynn- töihin vaatimustenmukaisuus-, riskinarviointi- ja tutkimustarkoituksia varten.

Tiedonsaantivelvoitteet eivät ole ainoastaan keskeinen osa digipalvelusäädöksen tarjoamia läpinäkyvyyttä edistäviä välineitä. Ne ovat myös osa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien laajempia riskinhallintaan liittyviä vastuita. Myös pienempiä alustoja olisi kannustettava antamaan tutkijoille pääsy tietoihin, kun otetaan huomioon näistä alustoista alaikäisille aiheutuvat riskit ja riippumattoman valvonnan rooli näihin riskeihin puuttumisessa. FAIR-periaatteita olisi sovellettava automaattisesti 40 artiklan täytäntöönpanossa.

^j FAIR-periaatteet (Guiding Principles for scientific data management and stewardship) esiteltiin vuonna 2016 Scientific Data -julkaisussa. Periaatteiden tarkoituksena on parantaa infrastruktuuria, jolla tuetaan tutkimustiedon uudelleenkäyttöä, parantamalla hakukoneiden ja henkilöiden mahdollisuuksia löytää ja hyödyntää tietoa. Ks. Wilkinson, M.D., et al. (2016). [The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship](#). Scientific Data, 3.

03

Alaikäisten suojelu nopeasti muuttuvassa sosiaalinen media+ -ympäristössä

Edellisessä luvussa tarkasteltiin erilaisia riskejä, joita sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö voi aiheuttaa lasten ja nuorten psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle ja hyvinvoinnille, sekä sitä, miten nämä riskit risteävät sosiaalisten ja yksilöllisten tekijöiden kanssa ja lisäävät sen myötä alaikäisten altistumista haitoille.

Tässä luvussa kuvataan, miten EU:n ja sen jäsenvaltioiden nykyinen lainsäädäntö ja välineet puuttuvat näihin riskeihin ja parantavat lasten verkkoturvallisuutta.

Analyysi perustuu puheenjohtajien esittelemien kuuden ohjaavan periaatteen (joiden tarkoituksena on ohjata lasten verkkoturvallisuutta parantavia toimia) kolmanteen ja neljänteen pilariin: lasten suojelemiseen sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien vastuuvuolisuuteen ja kuluttajien oikeuksiin. Luvun alussa tarkastellaan keskeisiä EU:n ja jäsenvaltioiden käytettävissä olevia säädöksiä ja lainsäädäntövälineitä ja annetaan esimerkkejä niiden tähänastisesta onnistuneesta täytäntöönpanosta.

Puheenjohtajat käyttivät keskeisiä EU:n säädöksiä lasten verkkoturvallisuudesta yhtenä lähtökohtana poh-tiessaan, miten alaikäisten suojelua verkossa voidaan parantaa. Erityispaneelin kokouksissa keskusteltiin paljon myös tehokkaimpien EU:n tason välineiden sisällöstä ja soveltamisalasta sekä lainsäädännön ja/tai täytäntöönpanon puutteiden kartoittamisesta.

Yleisesti tunnustetaan, että EU on luonut vahvan lainsäädäntökehiksen – mutta teknologiat kehittyvät nopeasti, liiketoimintamallit mukautuvat, uusia ominaisuuksia kehittyä ja sääntelyviranomaisten on mukauttava näiden mukaan, olipa kyse sitten nykyisten sääntöjen täytäntöönpanosta tai puutteiden korjaamisesta. Alaikäisten suojelu nopeasti muuttuvassa sosiaalinen media+:ssa edellyttää jatkuvaa arviointia ja huomiota, jotta pysytään muutosten tahdissa.

Kohdassa ”Keskenäiset asiat” yksilöidään useita aloja, joilla nykyisiä säädöksiä ja välineitä on vahvistettava. Luvun lopussa esitetään joukko suosituksia siitä, miten näiden nykyisten säädösten täytäntöönpanoa voidaan vahvistaa ja miten haitallisiin käytäntöihin sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttämiin ominaisuuksiin ja toimintoihin voidaan puuttua paremmin lasten verkkoturvallisuuden tukemiseksi.

Ikätasolle sopivan lasten suojelun tarve verkossa

Kuten 1. luvussa todetaan, tehokkaan lähestymistavan lasten verkkoturvallisuuteen tulee perustua näkemykseen siitä, että lasten ja nuorten kehitys tapahtuu vaihteittain. Alaikäiset ovat erityisen alttiita tietyille riskeille eri hetkinä matkallaan aikuisuuteen. Lasten ja nuorten kehittyvät valmiudet määrittävät osittain, missä määrin heillä on valmiudet käsitellä näitä riskejä.

Tässä analyysissä käytetään lähtökohtana vastaavia kansainvälisiä ja EU:n lasten oikeuksia koskevia kehityksiä^a. Lasten verkkoturvallisuutta edistävien toimenpiteiden tulee perustua lasten oikeuksien tunnustamiseen. Lasten suojelemista koskevissa säädöksissä tulee huomioida paremmin myös huoltajien ja kasvattajien muuttuvat roolit alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön valvonnassa.

Kasvava poliittinen tahto rajoittaa lasten ja nuorten pääsyä mahdollisesti haitalliseen sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin sekä niiden käyttöä on askel oikeaan suuntaan, kun laaditaan ikäkausikehityksen paremmin huomioivaa lähestymistapaa lasten verkkoturvallisuuteen. Ensimmäiset tulokset maista, jotka ovat ottaneet käyttöön yleisiä sosiaalisen median ikärajoja (esimerkiksi Australia), osoittavat, että useimmat alaikäiset löytävät keinon kiertää näitä rajoituksia²³³.

Osa alaikäisistä on samaan aikaan lakannut käyttämästä riskialtista sosiaalinen media+:aa, ja heillä on nyt enemmän aikaa verkon ulkopuoliseen toimintaan (mukaan lukien urheilu ja sosiaalinen vuorovaikutus kasvotusten). Tämä osoittaa, että normit alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytössä voivat muuttua asteittain ja että tämän muutoksen mahdollisuus on tunnustettava.

Edessä on kuitenkin vielä useita haasteita, jotta ikärajoja käyttöön ottamalla voidaan vahvistaa alaikäisten suojelua verkossa ja antaa heille tilaisuus hyödyntää digitaalisen maailman tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä haasteita tarkastellaan myöhemmin tässä luvussa osana kohtaa ”Keskenkäiset asiat”.

Varmistetaan turvalliset suunnitteluominaisuudet verkossa

Kuten 2. luvussa todetaan, on saatu yhä enemmän näyttöä alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön mahdollisista haitoista. Lasten ja nuorten riskit sosiaalinen media+ -ympäristöissä eivät ole sattumanvaraisia. Monissa tapauksissa ne ovat seurausta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien tietoisista valinnoista, sillä niiden tarkoitus on saada käyttäjät – myös alaikäiset, jotka pääsevät niihin helposti – osallistumaan mahdollisimman paljon. Sosiaalinen media+:n jatkuvasta kehityksestä käyttäjien huomion saavuttamiseksi ja pitämiseksi on tullut osa monien palveluntarjoajien ydinliiketoimintamalleja.

Sääntelyviranomaisia kehoitetaan yhä enemmän soveltamaan riskiperusteista lähestymistapaa ja puuttumaan luontaisiin riskeihin, mukaan lukien riippuvuutta aiheuttava tai pakonomainen käyttö, joita tietty ominaisuudet ja toiminnot aiheuttavat lapsille ja nuorille. Tarkoituksena on varmistaa, että sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut suunnitellaan turvallisiksi. Vaikka tällaisten ongelmien ratkaisemiseksi on onnistuttu ottamaan käyttöön useita keinoja, sääntelyviranomaiset joutuvat usein puolustusasemaan.

a. Erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien komitean yleiset huomautukset, Euroopan unionin perusoikeuskirja ja lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia.

**"Yksikään lelu,
lääke tai ajoneuvo
ei saavuta lapsia
ilman riippumatonta
arviointia ennen
markkinoille
saattamista;
digitaaliset tuotteet
ovat silmäänpestävä
poikkeus, sillä niitä
tutkitaan tarkasti
vasta haittojen
tulua ilmi."**

— ALEX COONEY,
CYBERSAFEKIDSIN TOIMITUSJOHTAJA JA
YKSI YRITYKSEN PERUSTAJISTA

Tällä hetkellä sääntelyviranomaisten on tyypillisesti osoitettava tiettyjen ominaisuuksien ja toimintojen haitallisuus vasta sen jälkeen, kun ne on otettu käyttöön sisämarkkinoilla ja kun miljoonat lapset ja nuoret ovat saattaneet jo käyttää niitä. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajilla tulisi olla suurempi vastuu varmistaa ja osoittaa, että niiden palveluissa käytettävät ominaisuudet eivät ole haitallisia, ennen kuin ne asetetaan alaikäisten saataville.

Näin ollen voitaisiin säätää, että sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien, jotka ottavat käyttöön, ylläpitävät tai päivittävät lapsille ja nuorille mahdollisesti riskejä aiheuttavia palveluja, on osoitettava palvelujensa tai uusien toimintojensa turvallisuus alaikäisten käytössä ennen niiden markkinoille tuloa. Lasten ja nuorten suojelun tulisi olla olennainen osa sosiaalisen media+:n arkkitehtuuria ja keskeinen standardi heti sen kehittämisen ja suunnittelun alussa.

Vahvistetaan täytäntöönpanoa ja arviointia

Viimeisenä muttei vähäisimpänä asiana on vahvistettava voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpanoa EU:n ja kansallisella tasolla. EU:lla on yksi maailman edistyneimmistä lainsäädännöllisistä välineistöistä, jonka avulla se voi varmistaa, että alaikäiset voivat navigoida verkossa turvallisesti ja luottavaisesti. Näiden sääntöjen tehokkuus riippuu kuitenkin niiden täytäntöönpanosta. Nykyisen lainsäädännön puutteet on täytettävä ja sääntelyviranomaisten välistä yhteistyötä EU:n ja kansallisella tasolla vahvistettava.

Täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi saatetaan tarvita lisäresursseja. Voimassa olevien säädösten arviointi on olennaista lainsäädännön ja täytäntöönpanon tulosten varmistamiseksi. Kansalaisyhteiskunnalla ja tutkijoilla on tässä tärkeä tehtävä. Näitä rooleja olisi vahvistettava, jotta varmistetaan lainsäädännön tehokas suunnittelu ja käyttöönotto. Tavoitteena on, että lapset ja nuoret voivat kasvaa verkossa turvallisesti.

EU:n nykyinen lainsäädäntö

Seuraavassa kohdassa tarkastellaan EU:n ja jäsenvaltioiden käytettävissä olevaa EU:n nykyistä lainsäädäntöä ja välineitä alaikäisten suojelemiseksi^b verkossa. Tämä analyysi keskittyy EU:n lainsäädäntöön, jonka täytäntöönpanoa erityispaneelin puheenjohtajat katsovat tarpeelliseksi vahvistaa tai tehostaa entisestään. On tietenkin monia tärkeitä välineitä, joita ei käsitellä yksityiskohtaisesti tässä luvussa mutta jotka ovat olennainen osa EU:n nykyistä toimintapolitiikkaa.

b. Huomautus: tämän luvun seuraavissa kohdissa käsitteet "lapset" ja "alaikäiset" esiintyvät sellaisina kuin niitä käytetään tietyissä sääädöksissä.

Näihin kuuluvat etenkin vuoden 2008 puitepäättös rasismien ja muukalaisvihan torjumisesta, direktiivi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta, direktiivi epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä, direktiivi uhrien oikeuksista ja komission suositukset yhdenmukaisista lastensuojelujärjestelmistä.

Ennaltaehkäiseviä toimia, kuten digitaalista koulutusta ja digilukutaitoa (mukaan lukien tekoälylukutaito), hyvinvointikasvatusta sekä alaikäisten, huoltajien ja kasvattajien tukea, käsitellään 4. luvussa, jossa keskitytään lasten ja nuorten voimaannuttamiseen verkossa.

DIGIPALVELUSÄÄDÖS JA ALAIKÄISTEN SUOJELUA KOSKEVAT

SUUNTAVIIVAT

Digipalvelusäädöksessä esitetään täysin yhdenmukaistetut säännöt välityspalvelujen tarjoamiselle, jotta voidaan luoda turvallinen, ennakoitava ja luotettava, käyttäjien oikeuksia kunnioittava verkkoympäristö etenkin alaikäisille. Digipalvelusäädös hyväksyttiin vuonna 2022, ja sitä alettiin soveltaa kaikilta osin erittäin suuriin verkkoalustoihin ja erittäin suuriin verkossa toimiviin hakukoneisiin^c 25. elokuuta 2023. Digipalvelusäädöstä alettiin soveltaa kaikkiin muihin sen soveltamisalaan kuuluihin palveluihin 17. helmikuuta 2024.

Digitaalisista palveluista on tullut tärkeä osa arkea digitaalisella aikakaudella, ja nämä palvelut yleistyvät koko ajan. Digipalvelusäädöksellä onkin kehitetty sähköistä kaupankäyntiä koskevassa direktiivissä vuodesta 2000 alkaen vahvistettuja perusperiaatteita, jotta voidaan puuttua alaikäisten uusiin riskeihin ja haasteisiin verkossa ja edistää digitaalisten palvelujen tarjoajien vastuullista käyttäytymistä.

Viime kädessä digipalvelusäädöksellä pyritään luomaan verkkoympäristö, jossa kaikki voivat käyttää perusoikeuksiaan. Tämä tarkoittaa muun muassa velvoitteiden asettamista verkkoalustoille, jotta varmistetaan alaikäisten korkeatasoinen yksityisyydensuoja ja turvallisuus verkossa²³⁴.

Soveltamisala

Digipalvelusäädöksellä säännellään erityisesti välittäjäpalvelujen tarjoajia. Nämä ovat digitaalisia palveluja, jotka helpottavat kolmannen osapuolen sisällön isännöintiä ja vuorovaikutusta verkossa. Välityspalvelujen määritelmä kattaa palveluntarjoajat, jotka ainoastaan välittävät tietoja (esimerkiksi internetpalveluntarjoajat), ”välimuistiin tallentamisen” (tietojen siirtämisen väliaikaisen varastoinnin avulla), mukaan lukien verkko-operaattorit; ja tietojen isännöinnin käyttäjien pyynnöstä (esimerkiksi pilvipalvelut ja verkkoalustat).

Välittäjäpalveluihin kuuluvat esimerkiksi kaikki verkkoalustat, kuten verkossa toimivat markkinapaikat, sosiaalinen media, verkkopelit tai videopelit, joissa käyttäjät voivat pelata ja luoda omaa sisältöään (paitsi jos nämä ominaisuudet ovat vain pieniä lisäyksiä valmiiseen videopeliin), sovelluskaupat, videoiden jakamis- ja suoratoistosivustot sekä verkkoalustat, joissa käyttäjät voivat katsella, julkaista ja jakaa sisältöä.

Digipalvelusäädöstä ei sovelleta yksityisiin tai suoriin (henkilöiden välisiin) viestintäpalveluihin tai -ominaisuuksiin eikä digitaalisiin palveluihin, joilla ei ole välitystoimintoa^d. Kohtuullisuuden varmistamiseksi joitakin

^c. Digipalvelusäädöksessä erittäin suuret verkkoalustat ja erittäin suuret verkossa toimivat hakukoneet määritellään palveluiksi, joilla on kuukausittain yli 45 miljoonaa aktiivista käyttäjää EU:ssa.

^d. ”Välitystoiminnolla” tarkoitetaan palveluja, jotka edistävät kolmannen osapuolen sisältöä palvelun eri vastaanottajien välillä. Esimerkkejä muista kuin välittäjäpalveluista ovat verkkokauppiat, monet videopelit, joissa ei ole kolmansien osapuolten vuorovaikutusta tai sisällön luontia, tai yksittäiset verkkosivustot tai sovellukset.

digipalvelusäädöksen verkkoalustoille asettamia velvoitteita ei sovelleta sellaisten verkkoalustojen tarjoajiin, jotka katsotaan mikro- tai pienyrityksiksi niiden tulojen ja henkilöstömäärän vuoksi. Tätä poikkeusta ei sovelleta, jos nämä palvelut on nimetty erittäin suuriksi verkkoalustoiksi niiden käyttäjien määrän perusteella.

Täytäntöönpano

Digipalvelusäädöksen avulla komissio voi avata muodollisia tutkimuksia suurimpia alustoja vastaan sen perusteella, että ne aiheuttavat erilaisia riskejä alaikäisille, pysyen samalla joustavana reagoimaan uusiin riskeihin ja teknologian kehitykseen. Tutkimuksissa on aina noudatettava asianmukaista menettelyä ja kaikkia muita yritysten kannalta tarpeellisia oikeudellisia takeita.

Kun otetaan huomioon digipalvelusäädöksen täysin yhdenmukaistetut säännöt, jotka muodostavat sellaisenaan sovellettavan asetuksen, EU:n jäsenvaltiot eivät voi hyväksyä tai pitää voimassa kansallista lainsäädäntöä, joka on päällekkäinen digipalvelusäädöksen kanssa tai joka asettaa velvoitteita välittäjäpalvelujen tarjoajille. Tähän sisältyy iäntodentamisvelvoitteiden asettaminen verkkoalustoille.

Tämä vaikuttaisi sääntöjen suoraan ja yhdenmukaiseen soveltamiseen sisämarkkinoilla. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan kuitenkin unionin oikeuden mukaisesti säätää tiettyjen tuotteiden tai palvelujen käyttämiseksi edellytetystä vähimmäisiästä, kuten myös alaikäisten suojelua koskeissa komission suuntaviivoissa ilmoitetaan.

Digipalvelusäädöksen täytäntöönpano perustuu jaettuun valvonta- ja täytäntöönpanovaltuuksiin kansallisella ja EU:n tasolla. Komissiolla on yksinomainen toimivalta erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden (ks. alla olevat tiedot) tarjoajiin.

Erittäin suuret verkkoalustat ja erittäin suuret verkossa toimivat hakukoneet

Digipalvelusäädöksen mukaan erittäin suuriin verkkoalustoihin ja erittäin suuriin verkossa toimiviin hakukoneisiin^e sovelletaankin lisävelvoitteita niiden laajan ulottuvuuden ja vaikutusvallan vuoksi. Velvoitteilla puututaan huoliin siitä, että nämä palvelut voivat aiheuttaa laajalle levinneitä riskejä, mikä johtaa korkeimman huolellisuusstandardin soveltamiseen.

Digipalvelusäädöksen mukaan²³⁵ erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden on ennakoivasti kartoitettava, arvioitava ja lievennettävä todellisia ja ennakoitavissa olevia järjestelmäriskkejä, jotka syntyvät niiden palvelujen tarjoamisesta, mukaan lukien alaikäisiin vaikuttavat riskit. Jos alustalla on alle 45 miljoonaa käyttäjää kuukausittain, digipalvelusäädöksen täytäntöönpano on niiden EU:n jäsenvaltion kansallisten viranomaisten vastuulla, jossa yrityksen toimipaikka sijaitsee.

Erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden on otettava käyttöön kohtuullisia, oikeasuhteisia ja tehokkaita toimia määritettyjen riskien lieventämiseksi. Tähän voi sisältyä palvelujen suunnittelun, ominaisuuksien ja toiminnan mukauttaminen sekä palvelujen osana käytettävien algoritmijärjestelmien mukauttaminen. Erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden on tarjottava käyttäjille jokaisesta suositusjärjestelmästä vähintään yksi vaihtoehto, joka ei perustu profilointiin.

^e. Kattava luettelo nimetyistä erittäin suurista verkkoalustoista ja erittäin suurista verkossa toimivista hakukoneista: Euroopan komissio (2026). [Nimettyjen erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden valvonta digipalvelusäädöksen nojalla](#).

Koska on tarpeen varmistaa riippumattomien asiantuntijoiden suorittama todentaminen, erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajat ovat riippumattoman tarkastustoiminnan kautta vastuuvollisia siitä, että ne noudattavat digipalvelusäädöksen velvoitteita.

Digipalvelusäädöksen alaikäisten suojelua koskevat suuntaviivat

Digipalvelusäädöksen alaikäisten suojelua koskevat suuntaviivat asettavat täytäntöönpanolle vertailukohdan sen varmistamiseksi, että kaikilla alaikäisten saatavilla oleville verkkoalustoilla on korkeatasoinen yksityisyydensuoja ja turvallisuus.

Suuntaviivojen pääasiallisia suositeltuja toimenpiteitä ovat seuraavat:

// Asetetaan alaikäisten tilit oletusarvoisesti mahdollisimman yksityisiksi ja turvallisiksi esimerkiksi geopaikannuksen ja muiden tilien suosittelun osalta.

// Otetaan käyttöön iän todentaminen, jos tietty tuotteet tai palvelut aiheuttavat alaikäisille suuren riskin (esimerkiksi pornografisen sisällön saatavuuden) ja jos näitä riskejä ei voida lieventää vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. Määritetään selkeästi, mitä alusta pitää alaikäisille haitallisena sisältönä ja käyttäytymisenä. Tämä kattaa kaiken sisällön ja käyttäytymisen, joka on EU:n tai kansallisen lainsäädännön mukaan laitonta. Annetaan tietoa näistä standardeista ja odotuksista. Otetaan käyttöön moderointikäytäntöjä ja -menettelyjä, joissa määritellään, miten sisältö ja käyttäytyminen havaitaan ja miten sitä moderoidaan siten, että rajoitetaan alaikäisten altistumista sille.

// Estetään tuntemattomia tilejä ottamasta yhteyttä alaikäisiin ja piilotetaan alaikäisten henkilötiedot, tiedot ja sosiaalisen median sisältö tileiltä, joihin he eivät ole yhteydessä. Esimerkiksi kaksi nimettyä erittäin suurta verkkoalustaa on asettanut alle 16-vuotiaiden käyttäjien profiilit automaattisesti yksityisiksi. Tämä tarkoittaa, että heidän lataamansa videot ovat vain heidän hyväksymiensä henkilöiden nähtävissä.

// Estetään tilejä lataamasta alaikäisten julkaisemaa sisältöä ja ottamasta siitä näyttökuvia, jotta estetään seksuaalisella kuvamateriaalilla kiristäminen.

// Muokataan suositusjärjestelmiä, jotta voidaan vähentää alaikäisten riskiä haitallisen sisällön

"Tehdään digipalvelusäädöksen 28 artiklan mukaisista suuntaviivoista pakollisia digitaalisten palvelujen tarjoajille. Tämä olisi tehokas, oikeutettu, nykyisen lainsäädännön ja sääntelyn mukainen ja ennen kaikkea ratkaiseva keino kunnioittaa lasten oikeuksia digiympäristössä."

— SONIA LIVINGSTONE,
LONDON SCHOOL OF ECONOMICS
AND POLITICAL SCIENCE -YLIOPISTON
PROFESSORI JA EU KIDS ONLINE
-VERKOSTON JÄSEN

kohtaamiselle tai ”kaninkoloon” joutumiselle, jossa alaikäinen altistuu pitkille sisältöketjuille syömishäiriöistä, itsensä vahingoittamisesta tai itsemurhasta.

- // Laaditaan suojatoimia, jotka koskevat verkkoalustoihin lisättyjä tekoälychattibotteja. Varoitetaan alaikäisiä siitä, että vuorovaikutus tekoälyominaisuuden kanssa eroaa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja että tällaisten ominaisuuksien antamat tiedot voivat olla virheellisiä tai harhaanjohtavia.
- // Otetaan käyttöön moderointivälineitä parantavia toimenpiteitä. Varmistetaan, että käyttäjien ilmoitus-, palaute- ja valitusmekanismit ovat tehokkaita, näkyviä, lapsiystävällisiä ja helposti saatavilla. Varmistetaan, että tällaisilla mekanismeilla voidaan ilmoittaa ja antaa palautetta alustan kaikista alaikäisten kokemukseen kuuluvista olennaisista elementeistä.
- // Asetetaan vanhemmilla oleville valvontavälineille vähimmäisvaatimukset. Näiden välineiden tulisi olla ikätasolle sopivia ja helposti käytettäviä, saavutettavia ja aktivoitavia. Niiden olisi myös oltava yhteentoimivia ja tehokkaita, eivätkä ne saisi rajoittaa alaikäisten oikeuksia yksityisyyteen tai palveluihin pääsyyn kohtuuttomasti.
- // Otetaan käyttöön käyttäjien tukivälineet. Tähän sisältyvät suoraan näkyvät varoitusviestit, linkit asiaan kuuluihin tukilinjoihin tai muihin lähteisiin, kun alaikäiset etsivät, lataavat sivustolle, luovat, jakavat tai vastaanottavat mahdollisesti laiton sisältöä. Lisäksi voitaisiin ottaa käyttöön alaikäisten vuorovaikutusta ja yhteydenottoja rajoittavia hallintavaihtoehtoja.
- // Varmistetaan, että alaikäisiä suojellaan taloudellista hyväksikäyttöä edustavilta käytännöiltä. Alaikäisiä ei saa altistaa käytännöille ja tekniikoille, jotka voivat aiheuttaa liiallista tai ei-toivottua rahankäyttöä tai riippuvuutta (esimerkiksi maksulliset ”saalislaatikot”).
- // Laaditaan hallintokäytäntöjä, kuten sisäisiä toimintapolitiikkoja, prosesseja, rooleja ja vastuita alaikäisten turvallisuuskulttuurin edistämiseksi palveluissa.
- // Varmistetaan, että kaikki tiedot, varoitukset ja muu viestintä ovat lapsiystävällisiä, ikätasolle sopivia, helppotajuisia ja kaikkien alaikäisten saatavilla ja että ne esitetään selkeästi ja asianmukaisessa käytötilanteessa. Yleisesti ottaen digipalvelusäädöksessä kaikkia käyttäjiä, myös alaikäisiä, suojellaan vähimmäisvaatimuksilla (esimerkiksi verkkoalustojen on esitettävä ehtonsa helppotajuisesti paikallisella EU-kielellä, jotta käyttäjät, myös alaikäiset, pystyvät tutustumaan ehtoihin, jotka he ovat hyväksymässä).

Riskiperusteinen lähestymistapa

Digipalvelusäädöksen suuntaviivoissa sovelletaan riskiperusteista lähestymistapaa, sillä eri verkkoalustat voivat aiheuttaa alaikäisille erilaisia tai eri tason riskejä. Suuntaviivoissa otetaan huomioon, että nämä riskit voivat vaihdella alustan koon, ulottuvuuden ja tyypin, sen luonteen, aiotun tai nykyisen käytön, ominaisuuksien ja käyttäjäkunnan sekä sen vaikutuksen lasten oikeuksiin ja muihin oikeuksiin ja vapauksiin mukaan. Alustojen olisi otettava nämä tekijät huomioon suuntaviivoja sovellettaessa.

Tämän riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti suuntaviivoissa vahvistetaan, miten palveluntarjoajien olisi täytettävä velvoitteet tarjota alaikäisille korkeatasoinen yksityisyydensuoja ja turvallisuus kohtuullisella ja asianmukaisella tavalla. Palveluntarjoajien olisi harkittava toteuttamiensa suojelutoimenpiteiden vaikutusta lasten oikeuksiin ja muihin oikeuksiin ja vapauksiin perustaen tällaiset toimenpiteet korkeimpiin saatavilla oleviin standardeihin, lasten näkökulmaan ja oikeuksiin. Tässä yhteydessä olisi sovellettava varovaisuusperiaatetta, kun on viitteitä siitä, että käytäntö, ominaisuus tai suunnitteluvalinta aiheuttaa riskejä lapsille, kunnes on näyttöä siitä, että ne eivät ole haitallisia.

Digipalvelusäädöksen mukaiset erityiset kiellot

Mainonnan osalta digipalvelusäädös kieltää verkkoalustojen tarjoajia esittämästä mainoksia, jotka perustuvat alaikäisten henkilötietojen profilointiin, kun ne tietävät kohtuullisella varmuudella palvelun vastaanottajan olevan alaikäinen.

Digipalvelusäädös kieltää myös manipuloivat käyttöliittymäratkaisut ("pimeät kaavat"). Tällä tarkoitetaan tapaa, jolla verkkorajapinnat on suunniteltu suostuttelemaan tai manipuloimaan käyttäjiä tekemään tiettyjä valintoja etujensa vastaisesti. Manipuloivien käyttöliittymäratkaisujen kieltä sovelletaan tilanteissa, jotka eivät jo kuulu kuluttajalainsäädännön (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin) ja tietosuojasääntöjen (yleisen tietosuoja-asetuksen) soveltamisalaan.

Luotetut ilmoittajat

Digipalvelusäädöksen ansiosta käyttäjien on helpompi ilmoittaa laittomasta sisällöstä (kuten laittomasta vihapuheesta ja lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavasta materiaalista) ja laittomista tavaroista, sillä digipalvelusäädöksessä säädetään käyttäjystävällisistä ilmoitusjärjestelmistä, joita myös alaikäiset voivat käyttää. Kansalaisjärjestöille, jotka ovat asiantuntijoita tietynlaisen laittoman verkkosisällön havaitsemisessa, voidaan myöntää "luotetun ilmoittajan" asema.

Luotettujen ilmoittajien alustoille lähettämiä ilmoituksia laittomasta sisällöstä käsitellään ensisijaisesti. Tällä hetkellä digitaalisten palvelujen koordinaattorit ovat nimenneet luotetuiksi ilmoittajiksi yli 70 järjestöä, joilla on asiantuntemusta alaikäisten suojelusta verkossa, huijauksista ja petoksista aina väärennetyjen tuotteiden torjuntaan.

YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan riskiperusteista lähestymistapaa. Mitä suurempi riski henkilötietojen käsittelystä on henkilöiden oikeuksille ja vapauksille, sitä tiukemmat velvoitteet rekisterinpitäjille asetetaan ja sitä vahvemmat suoja-toimet on otettava käyttöön.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään erityisesti, että lapset tarvitsevat erityistä suojelua. Lasten käyttäessä verkkopalvelua on varmistettava, että käytössä on erityisiä tietosuojatoimenpiteitä, joilla varmistetaan asianmukainen suojelun taso palvelun käytöstä aiheutuvia riskejä vastaan. Asetuksessa otetaan huomioon, että lapset eivät välttämättä tunne täysin henkilötietojensa käytön riskejä ja seurauksia.

Asiaankuuluvat tietosuojaperiaatteet

Tietoja käsittelevien organisaatioiden on noudatettava tietosuojaperiaatteita, jotka ovat erittäin merkityksellisiä lasten suojelemiseksi verkossa. Esimerkiksi tietojen minimoinnin periaate edellyttää, että organisaatiot keräävät ja myöhemmin käyttävät mahdollisimman vähän lasten tietoja.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate edellyttää, että kun lasten tietoja kerätään yhteen tarkoitukseen, organisaation ei pitäisi käyttää niitä mihinkään muuhun tarkoitukseen. Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate edellyttää, että organisaation tulee toteuttaa asianmukaiset turvatoimet lapsen tietojen suojaamiseksi laittomalta tai luvattomalta käytöltä.

Toinen tärkeä toimenpide on henkilötietoja keräävien ja käyttävien organisaatioiden velvoite noudattaa sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa²³⁶. Tämä edellyttää, että palveluun lisätään

tietosuojatoimenpiteitä niiden suunnittelusta lähtien ja että käytetään oletusarvoisesti korkeatasoisimpia yksityisyysasetuksia.

Nämä vaatimukset edellyttävät myös, että organisaatio toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet alaikäisten suojelemiseksi. Tämän periaatteen noudattaminen voi edellyttää erilaisia toimenpiteitä tarjottavan palvelun ja rekisteröidylle aiheutuvan riskin mukaan. Toimenpiteisiin voisivat kuulua esimerkiksi seuraavat:

- // varmistetaan, että lasten henkilötietoja ei jaeta järjestelmällisesti kolmansille osapuolille
- // varmistetaan, että lasten henkilöllisyyttä tai yhteystietoja ei tuoda muiden saataville ilman vanhempien suostumusta
- // poistetaan geopaikannus käytöstä oletusarvoisesti
- // vältetään ohjauskeinoja, jotka rohkaisevat tai kannustavat lapsia antamaan tarpeettomia tietoja.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään myös lapsiin kohdistuvista erityisistä läpinäkyvyyttä koskevista vaatimuksista. Siinä edellytetään, että kun lapset käyttävät tuotetta tai palvelua, joka käsittelee heidän henkilötietojaan (esimerkiksi jos heillä on tili tietyssä palvelussa), tuotteen tai palvelun on annettava selkeällä ja yksinkertaisella kielellä helposti saatavilla olevat selitykset siitä, miten lapsen henkilötietoja käytetään.

Tämä on erityisen tärkeää, koska lapset eivät aina tiedä, mitä heidän henkilötiedoillaan (esimerkiksi valokuvat ja videot) tarkoitetaan ja että heidän tietojensa voidaan käyttää esimerkiksi kohdennettujen mainosten ja sovelluksen sisäisten kokemusten räätälöintiin.

Oikeusperusta

Yleisen tietosuoja-asetuksen keskeinen suojaominaisuus on, että henkilötietoja käsittelevällä organisaatiolla (rekisterinpitäjällä) on oltava tietojen käsittelyyn oikeusperusta. Sen tulee nojata johonkin yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistetusta kuudesta oikeusperustasta²³⁷. Annetulle kuudelle oikeusperustalle ei ole hierarkiaa. Rekisterinpitäjien tulisi valita sopivin perusta ottaen huomioon kunkin eri oikeusperustan vaatimukset.

Yksi näistä oikeusperustoista on suostumus. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen, nimenomainen, tietoon perustuva ja yksiselitteinen, se on osoitettava selkeästi suostumusta ilmaisevalla toimella ja henkilöiden tulee voida peruuttaa se yhtä helposti kuin he antoivat sen²³⁸. Vapaaehtoinen suostumus ei ole mahdollinen, jos lapsilla ei ole todellista vapaan valinnan mahdollisuutta tai jos he kokevat olevansa pakotettuja antamaan suostumuksensa. Jotta suostumus voi olla tietoinen, rekisterinpitäjän on selitettävä lapsille esteettömästi ja selkeällä ja yksinkertaisella kielellä, miten se aikoo käsitellä keräämiään tietoja²³⁹.

Kun suostumus nojaa ”tietoyhteiskunnan palvelun” oikeusperustaan^f (kuten sosiaalisen median alustat ja videopelit), lapset voivat antaa suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn 16 vuoden iästä alkaen.

f. Useimmat verkkopalvelut katsotaan tietoyhteiskunnan palveluiksi. Tähän sisältyvät sovellukset, hakukoneet, sosiaalisen median alustat, verkkoviestintä- tai internetpohjaiset puhelinpalvelut, verkossa toimivat markkinapaikat, sisällön suoratoistopalvelut (esimerkiksi video-, musiikki- tai pelipalvelut), uutis- tai koulutussivustot sekä kaikki verkkosivustot, jotka tarjoavat muita tavaroita tai palveluja käyttäjille internetin välityksellä. Ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 25 kohta.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus alentaa tätä ikää 13–16 vuoden välille. Jos lapsi on alle 16-vuotias, käsittely on lainmukaista, jos vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai luvan.

Jäsenvaltiot ovat määrittäneet eri ikäryhmiä, kun tietoyhteiskunnan palvelut nojaavat suostumukseen. Vuoden 2025 lopussa saatujen lukujen mukaan seitsemän jäsenvaltiota on asettanut suostumuksen vähimmäisiäksi 13, kuusi jäsenvaltiota 14, viisi jäsenvaltiota 15 ja yhdeksän jäsenvaltiota 16.

Vastuuvollisuuden periaatteen mukaisesti rekisterinpitäjän on kyettävä osoittamaan noudattaneensa yleistä tietosuoja-asetusta. Tähän kuuluu myös sen varmistaminen, että saatu suostumus on pätevä. Käytännössä rekisterinpitäjän voi kuitenkin olla vaikeaa varmistaa, että vanhempainvastuunkantajalta mahdollisesti saatu suostumus on pätevä. Voi olla vaikea vahvistaa, että lapsen puolesta suostumuksen antaneella henkilöllä on siihen oikeudellinen toimivalta.

Lisäksi rekisterinpitäjän olisi tietojen minimoinnin periaatteen mukaisesti käsiteltävä ainoastaan tätä tarkoitusta varten tarvittavia tietoja ja vältettävä arkaluonteisten henkilötietojen (kuten arkaluonteisia hoitojärjestelyjä koskevien asiakirjojen) käsittelyä, jotta pätevä suostumus voidaan osoittaa asianmukaisesti.

Vaativuudesta vanhempainvastuunkantajan suostumuksen hankkimisesta ei kuitenkaan sovelleta, kun tietoja käsitellään muun oikeusperustan, kuten sopimuksen tai oikeutetun edun, nojalla (ks. alla olevat tiedot). Tämä tarkoittaa, että kun sosiaalisen median yritys nojaa jompaankumpaan näistä perustoista lasten tietojen käsittelyä varten (esimerkiksi määrittääkseen heidän tilinsä palveluun ja palveluissa tapahtuvaan vuorovaikutukseen pääsyä varten), lisäsuojatoimia lasten tietojen käsittelyyn suostumuksen nojalla ei sovelleta.

Kun organisaatio käsittelee henkilötietoja sopimuksen perusteella, kunkin jäsenvaltion tehtävänä on määrittää, missä iässä lapsi voi tehdä sopimuksen.

Toinen perusta, johon verkkopalvelut nojaavat, on oikeutettu etu. Tällä tarkoitetaan lapsen henkilötietojen käsittelyä rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilön edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut. Oikeutettu etu ei ole käsittelyn oletusarvoinen oikeusperusta.

Kun rekisterinpitäjät nojaavat oikeutettuun etuun lasten henkilötietojen käsittelyssä yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla, vastuuvollisuuden periaatteen mukaisesti niiden tulee varmistaa, että ne täyttävät kaikki yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan vaatimukset ennen käsittelyn suorittamista⁹. Yksi näistä vaatimuksista on, että lapsen edut tai perusoikeudet ja -vapaudet eivät saa syrjäyttää rekisterinpitäjän oikeutettuja etuja²⁴⁰.

Unionin tuomioistuin on todennut, että rekisterinpitäjän suorittaessa tällaista arviointia on kiinnitettävä erityistä huomiota tilanteeseen, jossa rekisteröity on lapsi. Se huomautti yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 38 kappaleen mukaisesti, että lapset tarvitsevat erityistä suojelua. Lisäksi unionin tuomioistuin on todennut, että tällaista erityistä suojelua olisi sovellettava lasten henkilötietojen käsittelyyn markkinointitarkoituksiin tai henkilö- tai käyttäjäprofiilien luomiseen tai suoraan lapsille suunnattujen palvelujen tarjoamiseen²⁴¹.

⁹. Kuten unionin tuomioistuin on vahvistanut, yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa määrätään kolme kumulatiivista edellytystä, jotta käsittely olisi lainmukaista: "ensinnäkin, että tavoitellaan rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettua etua, toiseksi, että henkilötietojen käsittely on tarpeen oikeutetun edun toteuttamiseksi, ja kolmanneksi, että [rekisteröidyn] edut tai perusvapaudet ja -oikeudet eivät syrjäytä [...] etua." Ks. unionin tuomioistuimen tuomio C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), 106 kohta.

Rekisterinpitäjien olisi myös otettava huomioon lapsen oikeuksiin ja vapauksiin puuttumisen laajuus ja intensiteetti. Niiden tulisi kyetä osoittamaan, että lasten etu otettiin ensisijaisesti huomioon ja että asianmukaiset suojatoimet on otettu käyttöön²⁴². Lapsen etu tulisi asettaa etusijalle, kun otetaan huomioon kilpailevia etuja.

Rekisterinpitäjien olisi myös otettava huomioon lapsen kohtuulliset odotukset siitä, miten hänen henkilötietojaan käytetään. Lapsen odotukset voivat myös vaihdella hänen ikänsä mukaan²⁴³. Käsittelyn monimutkaisuudesta riippuen lapsen rajallinen kyky ymmärtää tietojen käsittelyä lisää käsittelyn odottamattomien tai suhteettomien seurausten riskiä.

On huomattava, että Euroopan tietosuojaneuvoston mukaan tietynlaiset tietojen käsittelytoimet, kuten laajamittainen profilointi ja kohdennettu mainonta²⁴⁴, tietyin rajoitetun poikkeuksin, eivät yleensä vastaa velvoitetta lasten erityisen suojelun varmistamisesta²⁴⁵.

Jos rekisterinpitäjän oikeutetut edut ovat ristiriidassa lapsen etujen tai perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa, lapsen edut ja oikeudet tulisi yleensä asettaa etusijalle. Jos tämä ei ole mahdollista, rekisterinpitäjän tulisi nojata toiseen oikeusperustaan tietojen käsittelyssä tai lopetettava tietojen käsittely.

Muut asiaa koskevat säännökset

Yleisellä tietosuoja-asetuksella parannetaan lasten suojelua myös siltä osin kuin on kyse heidän oikeudestaan tietojen poistamiseen ottaen huomioon, että lapsi ei välttämättä ole tuntenut täysin käsittelyyn liittyviä riskejä ja haluaa myöhemmin poistaa tiedot²⁴⁶. Asetuksessa säädetään myös, että lapsiin ei tulisi kohdistaa profilointia tai automaattista päätöksentekoa²⁴⁷, ja tarjotaan lapsille erityistä suojelua heihin kohdistuvassa markkinoinnissa²⁴⁸.

Euroopan tietosuojaneuvosto on katsonut, että ”organisaatioiden tulisi yleisesti välttää lasten profilointia markkinointitarkoituksia varten [...] ja että tällainen profilointi tulisi sallia erittäin rajoitetuissa tilanteissa, kuten silloin, kun se on tarpeen lapsen hyvinvoinnin suojelemiseksi”²⁴⁹.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa määrätään myös olosuhteet, joissa edellytetään tietosuoja koskevaa vaikutustenarviointia. Tämä edellyttää, että organisaatiot arvioivat käyttäjien henkilötietojen ehdotettuun käsittelyyn liittyvät riskit ja vähentävät tarvittaessa käyttäjille, myös lapsille, aiheutuvaa riskiä. Riskinarvioinneissa olisi otettava huomioon lapsikäyttäjien eri-ikäisyys ja kehitystarpeet.

Lasten riskinarvioinneissa tulisi huomioida myös lasten henkilötietojen käsittelystä aiheutuvat riskit lasten yleiselle hyvinvoinnille. Tähän sisältyvät kaikki fyysiset, henkiset tai taloudelliset haitat, joita käsittelystä voi aiheutua. Lapsen edun periaatteen on oltava yksi tärkeimmistä riskinarvioinnin välineistä, kun lasten henkilötietojen käsittelylle tehdään vaikutustenarviointi.

Jos riski on edelleen suuri ehdotettujen toimenpiteiden käyttöönoton jälkeen, organisaation tulee kuulla tietosuojaviranomaistaan. Tietosuojaviranomaiselta edellytetään kirjallisia ohjeita, ja se voi myös käyttää mitä tahansa toimivaltaansa, mukaan lukien käsittelyn kieltäminen, jos riskit ovat liian suuret eikä niitä voida lieventää riittävästi²⁵⁰.

TEKOÄLYSÄÄDÖS

Tietosuojaviranomaisen lisäksi tekoälysäädös luo kattavan oikeudellisen kehyksen tekoälyn sääntelylle EU:ssa. Tekoälysäädöksellä on tärkeä rooli lasten oikeuksien suojelun vahvistamisessa, sillä se määrittää suojatoimia terveyden, turvallisuuden ja perusoikeuksien suojelemiseksi tekoälyn kehityksessä ja käyttöön- otossa. Tekoälysäädöksessä noudatetaan riskiperusteista lähestymistapaa ja otetaan käyttöön tekoälyjär- jestelmiä koskevat säännöt, jotka perustuvat niiden mahdollisesti aiheuttamaan riskitasoon.

Useat tekoälyn käyttötapaukset, joilla on merkittävä vaikutus lasten oikeuksiin, luokitellaan tekoälysäädök- sen mukaan suuririskisiksi esimerkiksi silloin, kun niitä käytetään opetuksen ja ammatillisen koulutuksen alalla. Suuririskisten tekoälyjärjestelmien on täytettävä tietyt vaatimukset sen varmistamiseksi, että ne ovat turvallisia ja luotettavia, kuten riskinhallinta, läpinäkyvyys ja ihmisen suorittama valvonta. Erityisesti suuriris- kisen tekoälyjärjestelmän riskinhallintajärjestelmässä on otettava huomioon, kohdistuuko alle 18-vuotiaisiin todennäköisesti haittavaikutuksia.

Kun arvioidaan suuririskisen tekoälyjärjestelmän^h tietynlaisen käytön vaikutusta perusoikeuksiin, tiettyjen tällaisten järjestelmien käyttöönottajien on otettava huomioon niiden henkilöiden ja ryhmien luokat, joihin järjestelmä todennäköisesti vaikuttaa, kuten esimerkiksi lapset. Euroopan komissio on julkaissut julkista kuulemista varten suuririskisten tekoälyjärjestelmien luokittelua koskevien ohjeiden luonnoksen, joka si- sältää esimerkkejä siitä, mitkä käytännöt kuuluvat tekoälysäädöksen soveltamisalaan ja mitkä eivät²⁵¹.

Tekoälyjärjestelmien kehittyvän luonteen vuoksi lainsäätäjät ovat lisäksi nopeasti sopineet tekoälyä koske- vasta digitaalialan koontiasetuksesta tiukentaakseen sääntöjä, joilla edistetään myös alaikäisten parempaa suojelua. Uusissa säännöissä kielletään erityisesti tekoälyjärjestelmät, jotka tuottavat ilman suostumusta tuotettua, avoimen seksuaalista ja intiimiä sisältöä tai lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia, kuten kohteita alastomiksi muuntavat tekoälysovellukset. Tekoälyä koskevan koontiasetuksen mukaisesti suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevia velvoitteita aletaan soveltaa joulukuussa 2027 (erilli- siin tekoälyjärjestelmiin, kuten tiettyihin opetuksessa käytettäviin tekoälyjärjestelmiin) ja elokuussa 2028 (tekoälyjärjestelmiin, jotka on sisällytetty säänneltyihin tuotteisiin, kuten leluihin).

Kielletyt käytännöt

Tekoälysäädös kieltää tekoälykäytännöt, joilla manipuloidaan tai huijataan lapsia tai käytetään hyväksi hei- dän haavoittuvuuksiaan. Näillä kielloilla pyritään estämään tekoälyjärjestelmiä manipuloimasta alaikäisiä tai hyödyntämästä kognitiivisia ja muita rajoitteita, joita lapsilla voi olla heidän tehdessään päätöksiä, joita he eivät muuten olisi tehneet. Kielloilla pyritään myös suojelemaan alaikäisiä haitalliselta sopimattomalta vaikuttamiselta, manipuloinnilta ja hyväksikäytöltä.

Asetuksen kieltoja on sovellettu 2. helmikuuta 2025 alkaen. Komissio on julkaissut kiellettyjä tekoälyyn liittyviä käytäntöjä koskevat suuntaviivat, jotka sisältävät esimerkkejä siitä, mitkä käytännöt kuuluvat teko- älysäädöksen soveltamisalaan²⁵².

Esimerkki kielletystä tekoälykäytännöstä on tekoälyä hyödyntävä sovellus, joka kannustaa alaikäisiä to- teuttamaan yhä riskialttiimpia haasteita, kuten kiipeämään huonekalujen päälle, kurkottamaan korkealla oleville hyllytasolle tai käsittelemään teräviä esineitä vastineeksi digitaalisista palkkioista ja virtuaalisista

^h. Tekoälyä koskevan koontiasetuksen mukaisesti suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevia velvoitteita aletaan soveltaa joulukuussa 2027 (erillisiin tekoälyjärjestelmiin, kuten tiettyihin opetuksessa käytettäviin tekoälyjärjestelmiin) ja elokuussa 2028 (tekoälyjärjestelmiin, jotka on sisällytetty säänneltyihin tuotteisiin, kuten leluihin).

kehuista. Tällaiset järjestelmät hyödyntävät lasten haavoittuvuuksia käyttämällä väärin heidän luontaista uteliaisuuttaan ja palkintojen tavoitteluaan sekä saattavat aiheuttaa heille merkittävää haittaa.

Toinen esimerkki kielletystä tekoälyyn liittyvästä käytännöstä ovat pelit, jotka on suunniteltu voimakkaasti riippuvuutta aiheuttaviksi, sillä niissä hyödynnetään lapsille ja nuorille ominaisia haavoittuvuuksia (mukaan lukien itsekontrollin puute). Tällaiset pelit käyttävät tekoälyä analysoidessaan lasten yksilöllistä käyttäytymistä ja mieltymyksiä, joiden perusteella ne luovat yksilöllisiä ja ennalta arvaamattomia palkintoja riippuvuutta aiheuttavien vahvistamisohjelmien ja toistuvien mekanismien, kuten dopamiinin erittämisen, avulla. Tämä kannustaa liialliseen pelaamiseen ja pakonomaiseen käyttöön.

Nämä pelit on suunniteltu aiheuttamaan erittäin voimakasta riippuvuutta (tai niiden vaikutus on sellainen) ja käyttämään hyväksi lapsille ominaisia heikkouksia. Näitä ovat muun muassa heidän rajallinen kykynsä ymmärtää pitkän aikavälin seurauksia, painealttiutensa, itsekontrollin puutteen ja taipuvaisuutensa välittömän mielihyvän tavoitteluun.

Yleiskäyttöiset tekoälymallit

Tekoälysäädöksessä määrätään erityisiä riskinarvioinnin ja lieventämisen velvoitteita tehokkaimmille yleiskäyttöisille tekoälymalleille, joihin liittyy järjestelmäriski. Näiden sääntöjen noudattamiseksi useimmat johtavat yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajat ovat allekirjoittaneet yleiskäyttöistä tekoälyä koskevat käytäntösäännöt²⁵³.

Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien on arvioitava ja lievennettävä konkreettisia riskiskenaarioita. Tähän voi sisältyä laittomasta, väkivaltaisesta, vihamielisestä, radikalisoivasta tai väärästä sisällöstä syntyvien laittomien, väärin tai syrjivien sisältöriskien levittäminen. Mallien tarjoajien on ilmoitettava riskinhallintaprosessin tuloksista Euroopan komissiolle ennen markkinoille saattamista.

Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajilta vaaditaan lieventävinä toimenpiteinä esimerkiksi mallin syötteiden ja/tai syötteiden seuranta ja suodatusta. Tähän sisältyy haitallisen sisällön syntymisen estäminen. Yleiskäyttöisiä tekoälymalleja koskevia velvoitteita alettiin soveltaa 2. elokuuta 2025.

Läpinäkyvyysvelvoitteet

Petoksen, toiseksi henkilöksi tekeytymisen ja väärentämisen estämiseksi tekoälysäädös määrää tiettyjen tekoälyjärjestelmien tarjoajille ja käyttöönottajille läpinäkyvyysvelvoitteita²⁵⁴. Tekoälysäädöksen mukaan tarjoajien on varmistettava, että tekoälyjärjestelmät, joiden tarkoituksena on olla suoraan vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa (kuten chattibotit), suunnitellaan ja kehitetään siten, että kyseisille henkilöille kerrotaan heidän olevan vuorovaikutuksessa tekoälyjärjestelmän kanssa, ellei tämä ole ilmeistä. Tätä velvoitetta sovelletaan joka tapauksessa chattibotteihin, jotka ovat vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

Asiasta ilmoittaminen ei poista tunnetason riippuvuuteen liittyviä riskejä täysin. Näiden järjestelmien vuorovaikutteisen ja usein osallistavan luonteen vuoksi on kuitenkin olennaisen tärkeää, että käyttäjille ilmoitetaan selkeästi heidän olevan tekemisissä tekoälyjärjestelmän kanssa, joka on ohjelmoitu lisäämään heidän mielenkiintoaan, eivät toisen henkilön kanssa.

Generatiiviset tekoälyjärjestelmät

Generatiivisten tekoälyjärjestelmien tarjoajilla ja käyttöönottajilla on velvoite merkitä tekoäyllä tuotettu tai manipuloitu sisältö, kuten kuvat, ääni tai video, ja mahdollistaa sen havaitseminen sekä velvoite merkitä syväväärennökset ja tietyt muut tekoälyn tuottamat julkisia asioita koskevat julkaisut.

Tunteentunnistusjärjestelmän tai biometrisen luokittelujärjestelmän käyttöönottajien on ilmoitettava henkilöille, jos nämä altistuvat järjestelmän toiminnalle. Euroopan komissio helpottaa näiden velvoitteiden noudattamista muun muassa julkaisemalla tekoäyllä tuotettua sisältöä koskevat käytäntösäännöt²⁵⁵ ja suuntaviivat, joita valmistellaan parhaillaan sen jälkeen, kun ne julkaistiin julkista kuulemistä varten²⁵⁶. Velvoitteita läpinäkyvyyttä koskevista vaatimuksista sovelletaan 2. elokuuta 2026 alkaen.

Tekoälykumppanit

Tekoälykumppanien suosio kasvaa lasten keskuudessa, ja niiden käyttöön liittyviä riskejä on havaittu. Asetuksen mukaan tekoälykumppaneiden ja vastaavien chattibottien luokittelu riippuu ensisijaisesti niiden käyttötarkoituksesta, toiminnoista ja käyttöyhteydestä.

Näistä tekijöistä riippuen tekoälykumppani voi muodostaa kielletyn käytännön (esimerkiksi tapauksissa, joissa lasten haavoittuvuuksia käytetään hyväksi merkittävästi haitallisilla tavoilla). Niitä voidaan myös pitää suuririskisenä tekoälyjärjestelmänä (esimerkiksi silloin, kun niihin sisältyy tunteentunnistustoimintoja, tai joissakin käyttötapauksissa koulutuksen yhteydessä). Niihin voi myös liittyä läpinäkyvyysvelvoitteita, joiden mukaan käyttäjille tulee ilmoittaa, että he eivät ole vuorovaikutuksessa toisen henkilön kanssa.

KULUTTAJANSUOJAVÄLINEET

Kun puututaan lasten digiympäristössä kohtaamiin haittoihin, on tärkeää ottaa huomioon rikosoikeudellista vastuuta, siviilioikeudellista vastuuta ja tuotevastuuta koskevat lähestymistavat.

Rikosoikeudellisen vastuun avulla voitaisiin käsitellä tiettyjen haitallisten tekojen, kuten lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin levittämisen tai verkossa tapahtuvan seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelun, kieltämistä ja näistä teoista rankaisemista. Rikosoikeudellinen vastuu nojaa valtion syytetoimiin ja rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Vaikka rikoksiin liittyvät syytetoimet ovat kaikkein vakavimpien rikosten osalta välttämättömiä, ne ovat ensisijaisesti reaktiivisia. Ne tapahtuvat yleensä haitan jo ilmettyä ja niissä tunnistetaan ja otetaan toimien kohteeksi yksittäisiä rikkojia, ei haittoja mahdollistavia järjestelmällisiä olosuhteita. Tietynlaisen toiminnan rangaistavaksi säättämiseen sisältyy kuitenkin myös tärkeitä ennaltaehkäiseviä ja ennakkoivia elementtejä.

Siviilioikeudellinen vastuu ja tuotevastuu taas voisivat tarjota ennaltaehkäiseviä ja korvaavia toimenpiteitä eri yksityisten osapuolten välille. Se koskee oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuiden jakamista yksityisten osapuolten kesken, mukaan lukien sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja suunnittelevat ja ylläpitävät yritykset, sekä oikeussuojakeinojen tarjoamista, jos näitä velvollisuuksia rikotaan.

Siviilioikeudellista vastuuta ja tuotevastuuta koskevissa tapauksissa avainasemassa on kuluttajansuojalainsäädäntö. Mikä tärkeää, tämän näkökulman ansiosta sääntelyviranomaiset ja yksityiset asianosaiset voivat haastaa verkkopalvelujen tarjoajien suunnitteluvalintoja. Juuri tämä tuotevastuunäkökulma on johtanut viime aikojen merkittävimpään lainsäädännön kehitykseen Yhdysvalloissa

Yhdysvalloissa yksi viimeaikaisista tapauksista, jotka koskevat alustojen riippuvuutta aiheuttavia malleja, perustuu kuluttajalainsäädäntöön. New Meksikon valamiehistö päätti maaliskuussa 2026, että verkkoalustojensa ylläpitäjänä Meta rikkoi tahallisesti kuluttajansuojalakeja, ja määräsi yrityksen maksamaan 375 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria.

"Alustojen tulisi kehittyä samaa tahtia kuin lapsi. [...] Kaikki alaikäisille suunnatut suosittelijajärjestelmät on optimoitava lapsen hyvinvoinnin, ei osallistamisen kannalta."

— GABRIELE BATTIMELLI,
PAREMPI INTERNET LAPSILLE+ -LÄHETTLÄS ITALIASTA

Valtakunnansyyttäjä nosti asiasta kanteen epäoikeudenmukaisia käytäntöjä koskevan lainsäädännön nojalla. Kohteena olivat alustan suunnittelu- ja turvallisuuskäytännöt, mukaan lukien suositusjärjestelmät, jotka altistivat alaikäiset saalistajille. Valamiehistö katsoi, että yritys oli johtanut kuluttajia harhaan palvelujensa turvallisuuden osalta, sillä sisäiset asiakirjat osoittivat haitan olleen tiedossa.

Samaan aikaan Los Angelesissa ensimmäisessä riippuvuutta sosiaalisesta mediasta koskevassa testitapaukseksi valitussa oikeudenkäynnissä valamiehistö ratkaisi Metan ja YouTube'n vahingoksi muun muassa huolimattomuutta suunnittelua ja varoittamisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevat vaatimukset. Tapaus perustuu yksityiseen vahingonkorvausoikeuteen. Tuomioistuin määritteli nimenomaisesti piirteitä, jotka aiheuttavat alaikäiselle haittaa, kuten loputtoman vierityksen, algoritmeihin perustuvan syöntein, automaattisen toiston ja mahdollisimman suureen osallistamiseen tähtäävät mekanismit.

Tuomiossa tunnustetaan, että riippuvuutta aiheuttavat suunnitteluominaisuudet voivat olla kannekelpoisia tuotevikoja erityisesti, jos yritykset tuntevat riskit eivätkä lievennä niitä.

EU:ssa EU:n kuluttajansuojalainsäädäntöä sovelletaan lapsiin haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien ryhmänä useiden välineiden avulla. Se toimii horisontaalisena "turvaverkkona", jota sovelletaan kaikkiin elinkeinonharjoittajiin, hyödykkeisiin tai palveluihin, jotka on suunnattu kuluttajille, myös digitaalisessa ympäristössä, liiketoimintamallista tai käytetyistä teknologioista riippumatta.

Nykyiset EU:n kuluttajansuojasäännöt, erityisesti sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi, tunnustavat lapset haavoittuvassa asemassa oleviksi kuluttajiksi, jotka tarvitsevat tehostettua suojelua. Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevassa direktiivissä kielletään harhaanjohtavat ja aggressiiviset kaupalliset menettelyt, jotka käyttävät hyväksi lasten herkkäuskoisuutta tai kokemuksen puutetta.

Siinä myös kielletään kehottamasta lapsia ostamaan mainostettuja tuotteita tai suostuttelemaan vanhempiaan ostamaan niitä heille. Kuten sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaa direktiiviä varten annetuissa ohjeissa²⁵⁷ kuvataan, sopimattomia kaupallisia menettelyjä voivat olla myös manipuloivat käyttäytymisratkaisut ("dark patterns"), mahdollisimman suurta kulutusta tai huomiota tavoittelevat ominaisuudet (kuten epäselvät sovelluksen sisäiset valuutat) ja sopimaton vaikuttajamarkkinointi. Tästä huolimatta digitaalista oikeudenmukaisuutta koskevassa toimivuustarkastuksessa²⁵⁸ todettiin, että kuluttajat yleisesti ja erityisesti lapset ja teini-ikäiset tarvitsevat tehostettua suojelua verkossa.

Kuluttajanoikeusdirektiivissä säädetään sopimusta edeltävistä velvoitteista, kuten hinnoittelua, elinkeinonharjoittajan henkilöllisyyttä tai peruuttamisoikeutta koskevasta läpinäkyvyydestä. Vaikka direktiivi ei koske

nimenomaisesti lapsia, sitä sovelletaan kaikkiin digitaalisiin transaktioihin (esimerkiksi pelin sisäisten virtuaalivaluuttojen ostoon), myös niihin, joissa on mukana alaikäisiä.

Lisäksi kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva direktiivi tekee ei-yksilöllisesti neuvotelluista sopimusehdoista kohtuuttomia ja sitomattomia, jos ne aiheuttavat merkittävän epätasapainon kuluttajan vahingoksi. Tämä sisältää tapaukset, joissa kuluttaja on alaikäinen.

Näiden lisäksi yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessa edellytetään, että kaikki sen soveltamisalaan kuuluvat kuluttajatuotteet, myös verkkoon liitetyt tuotteet, ovat turvallisia. Tämän asetuksen soveltamisala on laaja, jotta se voi toimia kaikkien EU:n markkinoille saatettujen tai EU:n markkinoilla saataville asetettujen tuotteiden turvaverkkona.

Tuoteturvallisuutta arvioidessaan valmistajien on otettava huomioon tuotetta käyttävät kuluttajaryhmät selvittämällä haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien, kuten lasten, riskit. Niiden on myös ryhdyttävä vastaaviin riskinvähentämistoimenpiteisiin. Asetuksessa keskitytään sekä kuluttajien fyysisen että psyykkisen terveyden suojelemiseen, mikä voi olla olennaista esimerkiksi alaikäisten suosimien sovellusten tai chattibottien osalta.

TUOTEVASTUUDIREKTIIVI

Tuotevastuudirektiivi on yhdenmukaistettu siviilioikeudellinen vastuukehys, jolla varmistetaan, että viallisesta tuotteesta kärsineet henkilöt voivat vaatia tuottajalta vahingonkorvausta haitan ilmetessä. Uusi tuotevastuudirektiivi tuli voimaan 8. joulukuuta 2024, ja jäsenvaltioiden on saatettava se osaksi kansallista lainsäädäntöään 9. joulukuuta 2026 mennessä.

Alkuperäisen tuotevastuudirektiivin perusteet pysyvät ennallaan uudistetussa tuotevastuudirektiivissä. Viallisesta tuotteesta kärsineen henkilön on osoitettava tuotteen viallisuus ja syy-yhteys viallisuuden ja ilmenneen haitan välillä. Uudistetussa tuotevastuudirektiivissä selvennetään soveltamisalaa kattamaan ohjelmistot, mukaan lukien sovellukset, käyttöjärjestelmät ja tekoälyjärjestelmät, ja määritetään vastuusäännöt, jos tuotteita muutetaan merkittävästi ”uuden elämän” antamiseksi niille.

Siinä selvennetään myös, että tuotevastuudirektiivin mukaisiin korvattaviin vahinkoihin voi kuulua lääketieteellisesti tunnistettu henkinen haitta. Tuotevastuudirektiivi mukauttaa vastuusääntöjä myös yhä monimutkaisempiin maailmanlaajuisiin arvoketjuihin varmistamalla, että vähintään yksi EU:ssa toimiva vastuullinen talouden toimija (myös mahdollisesti alustat) voidaan määrittää.

Uusi tuotevastuudirektiivi tarjoaa mahdollisuuden korvausten hakemiseen tapauksissa, joissa vialliset digitaaliset tuotteet aiheuttavat haittaa lapsille. Esimerkiksi lapsella, joka sairastuu masennukseen sovelluksen riippuvuutta aiheuttavan suunnittelun vuoksi tai joka vahingoittaa itseään chattibotin vahingollisten vastausten jälkeen, saattaa nyt olla oikeus korvauksiin tuotevastuudirektiivin mukaisesti.

AUDIOVISUAALISIA MEDIAPALVELUJA KOSKEVA DIREKTIIVI

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi on audiovisuaalista sisältöä sääntelevän EU:n media-lainsäädännön keskeinen osa. Siinä asetetaan alakohtaisia velvoitteita audiovisuaalisille mediapalveluille ja videonjakoalustoille alaikäisten suojelemiseksi haitalliselta audiovisuaaliselta sisällöltä.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin mukaan videonjakoalustojen on koostaan riippumatta sisällytettävä ehtoihinsa mediasisältöä koskevat EU-standardit. Tämä koskee myös standardeja alaikäisten

suojelemiseksi sisällöltä, joka voi häiritä heidän fyysistä, psyykkistä tai moraalista kehitystään. Niiden on myös toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä (esimerkiksi mekanismit haitallisesta sisällöstä ilmoittamiseksi tai sen merkitsemiseksi, iän todentaminen, vanhempien valvontamekanismit ja sisällön luokitusjärjestelmät), joilla estetään alaikäisiä katsomasta haitallista audiovisuaalista sisältöä. Haitallisimpaan sisältyötyyppiin, kuten pornografiaan tai perusteettomaan väkivaltaan, on sovellettava tiukimpia toimenpiteitä, joilla alaikäisiä estetään katsomasta haitallista sisältöä.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin jatkuvassa arvioinnissa sekä sen vuoden 2026 kolmannelle neljännekselle suunnitellussa tulevassa tarkistuksessa keskitytään erityisesti alaikäisten suojeeluun haavoittuvassa asemassa olevina katsojina verkossa. Siinä arvioidaan nykyisten sääntöjen asianmukaisuutta ja kartoitetaan mahdolliset puutteet voimassa olevassa lainsäädännössä. Osana tätä arvioidaan, olisiko tehtävä enemmän sen varmistamiseksi, että katsojia, erityisesti alaikäisiä, suojellaan riittävästi heidän katsoessaan audiovisuaalista sisältöä verkossa. Tähän sisältyy vaikuttajien tarjoama sisältö, ja siinä otetaan huomioon markkinoiden ja sääntelyn kehitys. Tämä kehitys ja muuttuvat katselutottumukset luovat haasteita, jotka voivat aiheuttaa riskejä katsojille, erityisesti alaikäisille.

Verkkoympäristössä on ilmennyt uusia uhkia ja riskejä, jotka ovat lisänneet alaikäisten altistumista haitalliselle audiovisuaaliselle sisällölle, kuten verkkokiusaamiselle, syömishäiriöille sekä itsemurhaan tai itsensä vahingoittamiseen kannustamiselle. Tarkistuksessa pohditaan, tuleeko audiovisuaalisen haitallisen sisällön käsittelyä tämentää lisää ja mitä toimenpiteitä tarvitaan sen varmistamiseksi, että alaikäiset eivät katso tällaista sisältöä.

POLIITTISTA MAINONTAA KOSKEVA ASETUS

Poliittista mainontaa koskevassa asetuksessa vahvistetaan poliittisen mainonnan palvelujen tarjoamista koskevat läpinäkyvyys- ja huolellisuusvelvoitteet. Asetuksessa otetaan käyttöön erityisiä vaatimuksia kohdentamistekniikoiden ja mainosten näyttämistekniikoiden käytölle verkossa tapahtuvassa poliittisessa mainonnassa, joka perustuu henkilötietojen käsittelyyn. Asetuksella edistetään alaikäisten suojelua ja mahdollistetaan samalla yhtäläiset edellytykset ensikertalaisille äänestäjille.

Toisaalta poliittista mainontaa koskevassa asetuksessa kielletään profiloinnin käyttö, johon kuuluu sellaisten alaikäisten henkilötietojen käsittely, joiden tiedetään olevan vähintään yhden vuoden verran kansallista äänestysikää nuorempia. Toisaalta asetuksessa sallitaan läpinäkyvän poliittisen mainonnan tavoittaa ensikertalaiset äänestäjät ja annetaan heille mahdollisuus tehdä tietoon perustuvia demokraattisia valintoja.

LASTEN SUOJELU VERKKOVÄLITTEISELTÄ SEKSUAALIVÄKIVALLALTA

JA SEKSUAALISELTA HYVÄKSIKÄYTÖLTÄ

Lapsiin kohdistuva verkkovälitteinen seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö kuuluvat haitallisimpiin riskeihin, joita lapset ja nuoret saattavat kohdata digitaalisessa maailmassa. Rikoksenteelijät voivat olla niin aikuisia kuin myös muita alaikäisiä. Lapsille ja nuorille on kerrottava riskeistä, kuten seksiviesittelystä ja seksuaalisella kuvamateriaalilla kiristyksestä, sekä mahdollisista oikeudellisista seurauksista rikoksenteelijoille.

Sukulaisten ja huoltajien hyväksikäyttämät uhrin tarvitsevat usein siviilioikeuteen perustuvia lastensuojelutoimenpiteitä yhdistettynä sosiaalityöhön ja turvalliseen sijoittamiseen. Monet uhrin saattavat tarvita psykoterapiaa.

Toimenpiteet lasten suojelemiseksi verkkovälitteiseltä seksuaaliväkivallalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä ovat osa lastensuojelun rikosoikeudellista ulottuvuutta, joka on EU:n ja jäsenvaltioiden toimivallan risteyskohdassa.

Määrittämällä tietyn sisällön, joka on joko itsessään laitonta tai joka liittyy laittomaan toimintaan, nämä välineet johtavat myös vastaaviin digipalvelusäädöksen asianmukaista huolellisuutta koskeviin velvoitteisiin. Niissä käsitellään sisällön muuttumista laittomaksi ja tarjotaan tehokas kehys tällaisen sisällön levittämistä vastaan.

Euroopan komissio on ryhtynyt toimiin lapsiin kohdistuvan verkkovälitteisen seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Vuonna 2022 se esitti ehdotuksen pysyvästä ja kattavasta EU:n sääntelykehyksestä lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Tämä koostuu verkkopalvelujen tarjoajien velvoitteista estää palveluissaan lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin levittäminen ja lasten houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin. Vain silloin, kun ennaltaehkäisevät toimenpiteet eivät ole riittäviä, verkkopalvelujen tarjoajat voitaisiin velvoittaa havaitsemaan, raporttoimaan, poistamaan tai estämään lapsiin kohdistuva verkkovälitteinen seksuaaliväkivalta.

Ehdotuksen mukaan toimivaltaisilla kansallisilla viranomaisilla olisi valtuudet pyytää oikeusviranomaiselta tai riippumattomalta hallintoviranomaiselta havaitsemis-, poistamis- tai estämismääräyksiä. Määräykset annettaisiin vasta, kun niiden tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus on arvioitu perusteellisesti.

Ehdotuksessa säädetään myös uuden EU-keskuksen perustamisesta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, jotta digitaalisten palvelujen tarjoajien ja viranomaisten on helpompi noudattaa asetuksen mukaisia velvoitteitaan. Asetusta koskevat neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä. Euroopan komissio tukee Euroopan parlamenttia ja neuvostoa sellaiseen yhteisymmärrykseen pääsyssä, jolla varmistetaan lasten tehokas suojeleminen, kunnioittaen samalla kaikkia asianomaisia perusoikeuksia kaikilta osin, ja johdonmukaisuus voimassa olevan lainsäädännön, erityisesti digipalvelusäädöksen, kanssa.

Lainsäätäjien äskettäinen sopimus lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjuntaa koskevan direktiivin uudelleenlaadinnasta on myös vahvistanut entisestään EU:n kehystä lapsiin kohdistuvan verkkovälitteisen ja muun seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi. Tarkistetuilla säännöillä päivitetään nykyistä kehystä sen varmistamiseksi, että uudet uhat, kuten tekoälyllä tuotettu lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali, seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelu ja seksuaalisella kuvamateriaalilla kiristäminen ja lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan suoratoisto, kriminalisoidaan ja ne johtavat tehokkaisiin syytetoimiin.

Tarkistetuilla säännöillä vahvistetaan myös oikeudellista kehystä lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja uhrien auttamiseksi. Tämä saavutetaan määräämällä lapsiin läheisessä ja välittömässä yhteydessä oleville henkilöille taustatarkistuksia tai varmistamalla, että uhrit voivat hakea syytteesenpanoa riittävän ajan kuluessa rikoksen tekemisen jälkeen.

Lainsäädäntöehdotusten lisäksi EU toteuttaa myös muita kuin lainsäädäntötoimia, kuten koordinoinnin ja yhteistyön rahoittamista ja helpottamista. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisyverkosto kokoaa yhteen 50 asiantuntijaa jakamaan parhaita käytäntöjä, kertomaan tutkimuksesta ja tukemaan tarkoin arvioitujen toimenpiteiden kehittämistä ja täytäntöönpanoa lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan estämiseksi myös verkossa.

Rikosoikeus on välttämätön lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumiseksi, mutta se ei voi olla ainoa väline, jolla tähän hirvittävään rikokseen puututaan tehokkaasti. Lasten suojeleminen seksuaaliväkivallalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä edellyttää koko yhteiskunnan kattavaa lähestymistapaa. Tähän olisi

otettava mukaan viranomaisia, lainvalvontaviranomaisia, oikeusviranomaisia, oppilaitoksia, kansalaisjärjestöjä, perheitä, yhteisöjä ja sosiaalisen median sekä muiden digitaalisten palvelujen tarjoajia. Näiden rikosten tehokas ennaltaehkäisy ja niihin reagoiminen eivät riipu pelkästään vankkoista lainsäädännöllisistä toimenpiteistä, vaan koordinoituista toimista ja monialaisesta ja -tasoisesta toiminnasta.

RADIKALISOITUMISEN EHKÄISEMINEN

EU:n terroristista sisältöä koskeva asetus suojelee haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä, kuten lapsia, radikalisoivalle materiaalille altistumiselta verkossa. Asetuksessa edellytetään, että säilytyspalvelun tarjoajat poistavat terroristisen sisällön tunnin kuluessa siitä, kun ne ovat saaneet toimivaltaiselta kansalliselta viranomaiselta poistamismääräyksen.

Tätä täydennetään useilla muilla kuin lainsäädäntöehdotuksilla. Yksi tällainen keino on EU:n internetfoorumi. Foorumi on julkisen ja yksityisen sektorin alusta, joka kokoaa yhteen EU:n jäsenvaltiot, lainvalvontaviranomaiset, teollisuuden ja kansalaisyhteiskunnan koordinoimaan väärinkäytösten torjuntaa. Tähän sisältyy terroristien, väkivaltaisten ääriliikkeiden ja muiden vihamielisten toimijoiden tekemä hyväksikäyttö. Tällaiset toimijat saattavat esimerkiksi houkutella lapsia seksuaaliväkivaltaa, huumekauppaa, järjestäytynyttä rikollisuutta, ihmiskauppaa tai maahanmuuttajien salakuljetusta varten.

Kaikkialla EU:ssa lapset ovat vaarassa joutua rikoksen uhriksi tai tulla värväytyksi rikollisuuteen joko verkossa tai sen ulkopuolella. Euroopan komissio laatii parhaillaan toimintasuunnitelmaa lasten suojelemiseksi rikollisuudelta. Tämän odotetaan täydentävän nykyisiä välineitä määrittämällä jäljellä olevat puutteet ja tarjoavan johdonmukaisemman ja koordinoitumman lähestymistavan lasten suojelemiseksi rikollisuudelta sekä uhreina että tekijöinä, verkossa ja sen ulkopuolella.

VERKKOKIUSAAMISEN VASTAINEN TOIMINTASUUNNITELMA

Verkkokiusaaminen on lasten ja nuorten kasvava ongelma verkkomaailmassa, ja sillä on merkittäviä vaikutuksia lasten mielenterveyteen ja hyvinvointiin, osallisuuteen ja kehitykseen.

Sen huolestuttavaan yleisyyteen puuttumiseksi Euroopan komissio hyväksyi maaliskuussa 2026 verkkokiusaamisen vastaisen toimintasuunnitelman²⁵⁹. Toimintasuunnitelmalla pyritään ehkäisemään verkkokiusaamista, helpottamaan siitä ilmoittamista ja varmistamaan tehokas tuki uhreille. Toimintasuunnitelmassa EU:n jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan täydentäviä toimia kansallisella tasolla.

Tähän sisältyy kansallisten kiusaamisen vastaisten strategioiden kehittäminen, ennaltaehkäisyn ja varhaisen havaitsemisen vahvistaminen kouluissa ja muissa yhteyksissä, joissa lapset viettävät aikaa. Toimintasuunnitelmassa muihin tärkeisiin toiminta-aloihin kuuluvat uhrien tukipalvelujen parantaminen ja sen varmistaminen, että ilmoitusjärjestelmät yhdistetään asianmukaiseen oikeudelliseen, sosiaaliseen, psykologiseen ja koulutukselliseen tukeen.

Tämän lisäksi komission suosituksessa yhdenmukaisesti lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta lapsen edun mukaisesti²⁶⁰ kehoitetaan EU:n jäsenvaltioita ryhtymään kaikkiin asianmukaisiin oikeudellisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimenpiteisiin lasten kiusaamisen estämiseksi ja heidän suojelemisekseen, myös verkossa. Tähän kuuluu kattavien kiusaamisen vastaisten suunnitelmien kehittäminen.

EU:N IÄNTODENTAMISRATKAISU

Voimassa olevan lainsäädännön rinnalla Euroopan komissio on kehittänyt ja laajentaa toimintavälineistöä iän todentamiseksi, jotta voidaan suojella lapsia ja nuoria verkossa ja rajoittaa heidän altistumistaan haitalliselle sisällölle. Tämä välineistö sisältää verkostoja, alustoja, teknisiä ratkaisuja ja kanavia alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa.

Komissio on kehittänyt EU:n iäntodentamISRatkaisun, joka on vankka, käyttäjäystävällinen ja yksityisyyttä suojeleva. Tätä varten jäsenvaltioiden saataville on annettu suunnitelma mukautusta ja täytäntöönpanoa varten. Mukautettuna ratkaisu voi ottaa huomioon eri ikäryhmät. Jäsenvaltiot voivat julkaista ratkaisun itsenäisenä sovelluksena ja/tai lisätä sen iäntodentamistoimintona EU:n digitaalisen identiteetin lompakkoihinsa. Ratkaisu käyttää avointa lähdekoodia, joten myös kolmannet maat tai markkinatoimijat voivat ottaa ratkaisun käyttöön ja kehittää sitä entisestään.

EU:n iäntodentamISRatkaisu voisi olla sopiva väline ikärajoitusten soveltamiseksi käytännössä, jos siihen liitetään asianmukaisia vaihtoehtoja alaikäisten iän todistamiseksi. EU:n jäsenvaltiot soveltavat erilaisia lähestymistapoja henkilöasiakirjojen tai sähköisen tunnistamisen käyttämiseen ja myöntämiseen, joten kaikilla alaikäisillä ei välttämättä ole omaa passia. Siten EU:ssa tehokkaasti toimiva iän todentaminen edellyttää sellaisten luotettavien ikätodistusten tarjoajien nimeämistä, jotka voivat todistaa vaaditun iän.

Tämän prosessin nopeuttamiseksi Euroopan komissio antoi suosituksen EU:n laajusten iäntodentamisteknologioiden yhteisestä kehiksestä. Komissio määrittelee osana suositusta EU:n iäntodentamISRatkaisun yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Järjestelmässä esitetään yksityiskohtaisesti vaatimukset, jotka koskevat luotamusmallia, hallintoa ja vaatimuksia, jotka ikätodistusten ja iäntodentamISRatkaisujen tarjoajien on täytettävä.

Suosituksessa kannustetaan EU:n jäsenvaltioita hyödyntämään EU:n iäntodentamissuunnitelmaa, mukautamaan sitä kansallisiin konteksteihin ja asettamaan iäntodentamISRatkaisut saataville 31. joulukuuta 2026 mennessä suunnitelman perusteella.

Jäsenvaltioita pyydettiin lisäksi toimittamaan komissiolle 30. kesäkuuta 2026 mennessä täytäntöönpanosuunnitelma, jossa esitetään, miten ne aikovat asettaa EU:n iäntodentamISRatkaisun saataville. Jäsenvaltioita kannustetaan tekemään yhteistyötä keskenään ja olemaan yhteydessä Euroopan komissioon, tutkijoihin ja kansalaisyhteiskuntaan kansallisten ratkaisujensa käyttöönotossa. Iän todentamiseen liittyviä haasteita, myös sääntelyn hajanaisuuden mahdollisia riskejä EU:ssa, tarkastellaan jäljempänä tässä luvussa kohdassa ”Keskenäiset asiat”.

Täytäntöönpanon valvonnan nykyiset tulokset

Voimassa olevan EU:n lainsäädännön tehokkuus riippuu lainsäädännön täytäntöönpanosta. Digipalvelusäädöksessä otettiin käyttöön kokonaan uusi täytäntöönpanorakenne, jossa komissio valvoo keskitetysti isoimpia alustoja ja kansallisesta valvonnasta vastaavat digipalvelukoordinaattorit. Tämä rakenne tuottaa nyt päätöksiä, menettelyjä ja näkyviä muutoksia säännösten noudattamisessa, ja siitä aletaan saada tuloksia.

Tekoälysäädöksessä on vastaavasti mukautettu täytäntöönpanorakenne, jossa komissio valvoo keskitetysti yleiskäyttöisiä tekoälymalleja ja useimpia yleiskäyttöisiin tekoälymalleihin perustuvia tekoälyjärjestelmiä, kun tekoälyjärjestelmän ja mallin tarjoaja on sama (tai samassa yrityksessä). Tekoälysäädöksen koontiaseutuksessa käyttöön otetun lisäinnovaation mukaan komissio valvoo keskitetysti myös sellaisia tekoälyjärjestelmiä, jotka on digipalvelusäädöksen mukaan nimetty erittäin suuriksi verkkoalustoiksi tai erittäin suuriksi verkossa toimiviksi hakukoneiksi tai sisällytetty näihin.

Yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanoa valvovat riippumattomat kansalliset tietosuojaviranomaiset. Tietosuojaviranomaiset tuottavat edelleen päätöksiä, määräävät huomattavia sakkoja ja muita korjaavia toimenpiteitä todetessaan rekisterinpitäjien rikkoneen tietosuojasääntöjä.

Kansalliset sääntelyviranomaiset ja -elimet varmistavat audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin täytäntöönpanon. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevassa direktiivissä käyttöön otetuilla vaatimuksilla varmistetaan kansallisten sääntelyviranomaisten ja -elinten institutionaalinen ja toiminnallinen riippumattomuus, joita eurooppalainen medianvapaussäädös vahvistaa.

Kuluttajansuojalakien, mukaan lukien EU:n direktiiveistä ja asetuksista johtuvat säännöt, täytäntöönpano kuuluu ensisijaisesti jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten toimivaltaan. Vaikka komissiolla ei nykyisin ole suoraa täytäntöönpanovaltaa kuluttajaoikeuden alalla, se koordinoi ja tukee jäsenvaltioiden täytäntöönpanotyötä kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä annetun asetuksen nojalla. Tällä luodaan rajatylittävä täytäntöönpanoa koskeva yhteistyökehys, jonka avulla jäsenvaltioiden kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä vastaavat viranomaiset voivat puuttua yhdessä rajatylittäviin ja EU:n laajuisiin kuluttajainsäädännön rikkomuksiin.

DIGIPALVELUSÄÄDÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANORAKENNE

Digipalvelusäädöksen täytäntöönpanorakenteeseen kuuluu komission suora ja keskitetty toimivalta erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden osalta sekä koordinointi ja yhteistyö useiden kansallisten viranomaisten kanssa, erityisesti Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnassa, jossa on myös alaikäisten suojelua käsittelevä työryhmä.

Tämä on uusi täytäntöönpanokehys, jonka etuna on, että se keskittää valvonnan komission tasolle suurimpien, saumattomasti yli rajojen toimivien alustojen osalta. Jotkin näistä alustoista kuuluvat maailman suurimpiin ja parhaiten resursoituihin yrityksiin, joiden tulot ylittävät usein EU:n jäsenvaltioiden BKT:n. Tämä kehys edistää myös sääntöjen johdonmukaista soveltamista kaikkialla EU:ssa ja kansallisella tasolla (esimerkiksi alaikäisten suojelua koskevien suuntaviivojen ja oikeuskäytännön kautta).

Pelotevaikutus on merkittävä, sillä näillä maailman suurimpiin kuuluvilla sakotusvaltuuksilla ja välitoimilla voidaan saada aikaan nopeita muutoksia alustojen käytännöissä, kuten TikTokin sitoumukset ja TikTok Liten poistaminen markkinoilta EU:ssa osoittavat²⁶¹. Tutkimusten yhteydessä Euroopan komissiolla on vankat täytäntöönpanovälineet ja tutkimusvaltuudet. Tähän sisältyy erityisesti kyky pyytää yksityiskohtaisia ja arkaluonteisia tietoja ja tehdä tarkastuksia palveluntarjoajien tiloissa. Tämä mahdollistaa ennennäkemättömän pääsyn palveluntarjoajien järjestelmiin, suunnitteluun ja päätöksiin.

Äärimmäisissä tapauksissa, joissa rikkomus jatkuu ja aiheuttaa vakavaa ja kiireellistä haittaa, komissio voi pyytää palveluntarjoajan sijoittautumisjäsenvaltion digitaalisten palvelujen koordinaattoria pyytämään, että toimivaltainen oikeusviranomainen määrää väliaikaisen rajoituksen palveluun pääsyyn²⁶².

Euroopan komissio on tarvinnut huomattavasti lisää valmiuksia täytäntöönpanotoimiinsa, joita se toteuttaa koko ajan yhä enemmän. Niistä tulee vähitellen ajallisesti entistä tehokkaampia, mistä kertovat alustavat havainnot TikTokin mahdollisesti riippuvuutta aiheuttavasta suunnittelusta ja Metan iänvarmistuksesta. Tässä on ollut apua alaikäisten suojelua koskevissa suuntaviivoissa esitetystä vaatimustenmukaisuuden vertailukohdista.

Komissio on alustavasti hahmotellut odotuksiaan täytäntöönpanotoimiin liittyvien keskeisten kysymysten osalta, mukaan lukien alustavat havainnot ja sitoumukset. Palveluntarjoajien olisi hyödynnettävä näitä

tietoja, ja tietojen tulisi näkyä näiden jatkuissa riskinarviointi- ja -vähentämissykleissä. Tämän odotetaan johtavan muutoksiin alustojen palveluissa, ennen kuin virallisia täytäntöönpanotoimia edes tarvitaan.

Ottaen huomioon resurssit, joita tarvitaan oikeustoimiin komission täytäntöönpanon kohteena olevia yrityksiä vastaan, kaikissa täytäntöönpanokehyksissä olisi varmistettava, että myös menettelyvaatimusten varmistamiseen käytetään aikaa ja että kaikkiin mahdollisiin varotoimiin ryhdytään, jotta tuomiot eivät muutu eri oikeusasteissa.

Digipalvelusäädöksen riskiperusteinen ja teknologianeutraali lähestymistapa muodostaa perustan tulevaisuuden vaatimukset täyttävälle täytäntöönpanotoimille. Tämä kehittyä alustojen riskinarviointi- ja tarkastusjaksojen, täytäntöönpanotoimiin liittyvien sitoumusten tai muiden reagointitapojen sekä uusien palvelujen nimeämisen ansiosta. Äskettäin aloitettu X:ää koskeva tutkimus, joka liittyy sen Grok-tekoälyjärjestelmään ja intiimien kuvien (myös tekoälyllä tuotettujen kuvien) jakamiseen ilman suostumusta, osoittaa, miten digipalvelusäädöksen mukaisella täytäntöönpanolla voidaan käsitellä verkkoalustoihin lisättyjä uusia ongelmallisia käytäntöjä tai ominaisuuksia nopeasti.

Vastaavasti WhatsAppin äskettäinen nimeäminen erittäin suureksi verkkoalustaksi osoittaa, miten palvelut voivat kuulua digipalvelusäädöksen soveltamisalaan, koska niillä on verkkoalustojen toimintoja ja ominaisuuksia.

DIGIPALVELUSÄÄDÖKSEEN LIITTYVÄT PÄÄTÖKSET JA MENETTELYT

Euroopan komissio ja kansalliset viranomaiset ovat aloittaneet tai saattaneet päätökseen useita alaikäisten suojelua koskevia täytäntöönpanotoimia sen jälkeen, kun digipalvelusäädös otettiin käyttöön. Jäljempänä esitetyt päätökset ja menettelyt asettivat toiminnalle vertailukohdan, jonka perusteella alustojen vaatimustenmukaisuutta tällä hetkellä arvioidaan. Käytäntö kehittyä edelleen täytäntöönpanotoimien edetessä, esimerkiksi kattamaan muita palveluja ja ongelmia, ja siihen vaikuttavat jatkuvat riskinarviointi- ja -vähentämissykliä sekä tarkastussykliä.

Helmikuussa 2026 Euroopan komissio hyväksyi alustavat havainnot, joiden mukaan TikTok ei mahdollisesti täytä digipalvelusäädöksen suojausstandardeja. Näiden havaintojen mukaan TikTokiin tulee muuttaa palvelunsa perusrakennetta esimerkiksi poistamalla käytöstä keskeisiä riippuvuutta aiheuttavia ominaisuuksia, kuten loputon vieritys, ottamalla käyttöön tehokkaita ruutuajan taukoja (myös yön aikana) ja mukauttamalla suositusjärjestelmäänsä²⁶³.

Maaliskuussa 2026 komissio hyväksyi neljää erittäin suurta pornografista alustaa (Pornhub, XNXX, Stripchat ja XVideos) esitetyt alustavat havainnot, joiden mukaan ne eivät ole ottaneet käyttöön asianmukaista iän todentamista²⁶⁴. Tätä täydennettiin Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnan koordinoimilla toimilla pienempiä pornografisen sisällön alustoja vastaan²⁶⁵.

Huhtikuussa 2026 Euroopan komissio antoi myös alustavan kertomuksen, jossa todettiin Metan rikkoneen velvoitettaan estää alle 13-vuotiaita alaikäisiä käyttämästä Instagramia ja Facebookia²⁶⁶.

Myös Snapchatia vastaan on käynnissä täytäntöönpanotoimia, joilla tutkitaan epäiltyä puutteellista iänvarmistusta ja oletusasetuksia, riittämätöntä alaikäisten suojelua seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelulta tai rikoksiin värväämiseltä ja tehottomia sisällönmoderointivälineitä, jotka estäisivät sellaisten tietojen leviämisen, jotka ohjaavat käyttäjiä laittomien tuotteiden, myös huumeiden, ja ikärajoitettujen tavaroiden myyntiin²⁶⁷.

Hyväksytyjen sitoumusten osalta AliExpress on hyväksynyt oletusjärjestelmän, joka rajoittaa aikuisille tarkoitettujen tuotteiden näkyvyyttä, mukaan lukien aikuisille tarkoitettujen tuotteiden automaattinen sumeneminen tekoälypohjaisen reaaliaikaisen skannauksen avulla²⁶⁸.

Kansallisella tasolla Alankomaiden kuluttaja- ja markkinaviranomainen tutkii Roblox-videopelialustan mahdollisia riskejä, joita alaikäiset kohtaavat alustalla²⁶⁹.

Käynnissä on lisäksi menettelyjä, jotka koskevat Facebookin, Instagramin, X:n Grok-järjestelmän²⁷⁰, Sheinin²⁷¹ ja Temun²⁷² riippuvuutta aiheuttavaa sisältöä, suositusjärjestelmiä, laittoman sisällön (mukaan lukien lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali) levittämistä ja markkinapaikkojen suojaustoimia. Aiempi TikTok Litea koskeva tutkimus johti komission sitoumuksista antamaan päätökseen ja tämän ominaisuuden pysyvään poistamiseen EU:n markkinoilta.

Edellä mainittuja palveluja ja ongelmia koskevien tulevien täytäntöönpanotoimien vaikutukset selventävät komission konkreettisia odotuksia ja asettavat riman korkealle vaatimustenmukaisuuden osalta. Tämä antaa tietoa tutkinnan kohteena olevien yksittäisten verkkoalustojen ja myös kaikkien muiden digipalvelusäädöksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien palveluntarjonnan muutoksia varten.

Jotta digipalvelusäädöksen koko potentiaali voidaan hyödyntää nyt, kun tämä täytäntöönpanorakenne on toiminnassa, säädöstä voi olla tarpeen vahvistaa entisestään sen varmistamiseksi, että täytäntöönpanoasiat saadaan käsiteltyä riittävällä nopeudella ja kiireellisyydellä ja säädös toimii täydellä tehokkuudella. Tätä varten kaikilla täytäntöönpanoon kansallisella ja EU:n tasolla osallistuvilla viranomaisilla olisi koko ajan oltava asianmukaiset resurssit tehtävänsä täyttämiseen.

TEKOÄLYSÄÄDÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANORAKENNE

Tekoälysäädöksen täytäntöönpanorakenteeseen kuuluu suora ja keskitetty komission täytäntöönpanovalta yleiskäyttöisten tekoälymallien (mukaan järjestelmäriskin sisältävien) ja yleiskäyttöisiin tekoälymalleihin perustuvien tekoälyjärjestelmien osalta, kun mallin ja järjestelmän on kehittänyt sama tarjoaja tai samaan yritykseen kuuluva tarjoaja.

Tekoälysäädöksen koontiasetuksessa käyttöön otetun lisäinnovaation mukaan Euroopan komissio valvoo keskitetysti myös tekoälyjärjestelmiä, jotka on digipalvelusäädöksen mukaan nimetty erittäin suuriksi verkkoalustoiksi tai erittäin suuriksi verkossa toimiviksi hakukoneiksi tai sisällytetty näihin. Muiden tekoälysäädöksen soveltamisalaan kuuluvien tekoälyjärjestelmien osalta täytäntöönpanon valvonnasta vastaavat kansalliset markkinavalvontaviranomaiset.

EU:n tekoälytoimiston ja kansallisten markkinavalvontaviranomaisten täytäntöönpanovalta tulee voimaan 2. elokuuta 2026. Tekoälytoimisto valvoo tästä päivästä alkaen sääntöjä, jotka koskevat yleiskäyttöisiä tekoälymalleja²⁷³, järjestelmäriskin sisältäviä yleiskäyttöisiä tekoälyjärjestelmiä²⁷⁴ ja yleiskäyttöisiin tekoälymalleihin perustuvia tekoälyjärjestelmiä, kun mallin ja järjestelmän on kehittänyt sama tarjoaja tai samaan yritykseen kuuluva tarjoaja, sekä erittäin suuriin verkkoalustoihin ja erittäin suuriin verkossa toimiviin hakukoneisiin lisättyjä tekoälyjärjestelmiä. Tekoälyä koskevan koontiasetuksen mukaisesti suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevia velvoitteita aletaan soveltaa joulukuussa 2027 (erillisiin tekoälyjärjestelmiin, kuten tiettyihin opetuksessa käytettäviin tekoälyjärjestelmiin) ja elokuussa 2028 (tekoälyjärjestelmiin, jotka on sisällytetty säänneltyihin tuotteisiin, kuten leluihin).

YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANORAKENNE

Yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanoa valvovat kunkin EU:n jäsenvaltion tietosuojaviranomaiset, joilla on valtuudet tutkia valituksia, suorittaa tarkastuksia, määrätä korjaavia toimenpiteitä ja määrätä hallinnollisia sakkoja tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Kun yritys (rekisterinpitäjä) käsittelee henkilötietoja useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa, yrityksen valvonnasta vastaa johtava tietosuojaviranomainen eli sen jäsenvaltion tietosuojaviranomainen, jossa yrityksen päätoimipaikka sijaitsee.

Johtava valvontaviranomainen tekee yhteistyötä ja koordinoi toimintaansa niiden muiden EU:n jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten kanssa, joissa tietojenkäsittelyllä on vaikutusta. Tätä kutsutaan keskitetyn asioinnin malliksi.

Tietosuojaviranomaiset voivat aloittaa tutkimuksia yksittäisten valitusten, tietoturvaloukkauksia koskevien pakollisten ilmoitusten, tiedotusvälineiden julkaisemien tietojen tai omien tutkimustensa perusteella. Tietosuoja sääntöjä rikkoneisiin organisaatioihin voidaan kohdistaa käsittelykieltoja, noudattamismääräyksiä tai sakkoja, jotka ovat enintään 20 miljoonaa euroa tai 4 prosenttia vuotuisesta maailmanlaajuisesta liikevaihdosta sen mukaan, kumpi on suurempi.

Kuten EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa toistetaan, kaikkien tietosuojaviranomaisten on oltava riippumattomia. Kaikkien jäsenvaltioiden on varmistettava, että tietosuojaviranomaisilla on riittävät tekniset, taloudelliset ja henkilöstöresurssit tehokkaaseen tehtäviensä hoitoon ja valtuuksiensa käyttöön.

Euroopan tietosuojaneuvosto kokoaa yhteen kaikki valvontaviranomaiset varmistaakseen yleisen tietosuoja-asetuksen yhtenäisen soveltamisen. Se tuottaa ohjeita yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta. Euroopan tietosuojaneuvosto laatii parhaillaan ohjeita lasten tietojen käsittelystä. Euroopan tietosuojaneuvosto edistää myös tietosuojaviranomaisten välistä yhteistyötä.

Yleinen tietosuoja-asetus on teknologianeutraali ja noudattaa riskiperusteista lähestymistapaa. Tämä tarkoittaa, että organisaatioiden on toteutettava asiaankuuluvat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet suhteessa tietojenkäsittelytoimiensa aiheuttamaan riskiin.

Viime vuoden lopulla hyväksyttiin yleisen tietosuoja-asetuksen menettelyasetus. Asetuksella otettiin käyttöön uusia sääntöjä, joilla parannetaan kansallisten tietosuojaelinten välistä yhteistyötä yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanossa rajatylittävien tietosuoja valitusten käsittelyn nopeuttamiseksi. Toukokuussa 2025 tietosuojaviranomaiset julkaisivat Helsingin julkilausuman selkeyden, tuen ja sitoutumisen lisäämisestä. Lausumassa ne sopivat yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen ja täytäntöönpanon yhdenmukaisuuden parantamisesta.

VALITUT YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN

TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMET JA -MENETTELYT

Yleinen tietosuoja-asetus on ollut voimassa vuodesta 2018. Tänä aikana organisaatioille on määrätty yli 7 miljardin euron sakot tietosuoja sääntöjen rikkomisesta²⁷⁵. Tietosuojaviranomaiset voivat käyttää valtuuksiaan vaatien yrityksiä tekemään käsittelytoimistaan vaatimustenmukaisia. Näin tietosuojaviranomaiset voivat olla yhteydessä rekisterinpitäjiin ennen tutkimuksen aloittamista, mikä säästää aikaa ja resursseja.

Esimerkkinä voidaan mainita, että Irlannin tietosuojaviranomainen oli yhteydessä Metaan Instagramin merkintöjen osalta helmikuussa 2023. Kun lapsi halusi merkitä julkisen tilin, jota hän ei seurannut, hän sai ilmoituksen: Tiliä ei voitu merkitä. Muuta tilisi julkiseksi, jos haluat merkitä muita, jotka eivät seuraa sinua.²⁷⁶

Tämä ilmoitus sisälsi myös ”Siirry asetuksiin” -painikkeen, joka johti käyttäjän valikkoon, jossa hän voi muuttaa käyttäjätilinsä yksityisestä julkiseksi. Kun lapsi muutti asetusta, häntä ei varoitettu muutoksen mahdollisista seurauksista eikä ohjattu usein kysytyihin kysymyksiin tai ohjeeskuksen artikkeliin.

Tietosuojarekisterinpitäjän kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen käyttäjäilmoituksiin tehtiin muutoksia. Ilmoitus päivitettiin muotoon: Tiliä ei voitu merkitä. Tilisi on yksityinen, joten voit merkitä vain seuraajasi. Voit hallita yksityisyyttäsi Asetukset-kohdassa.

”Siirry asetuksiin” -painike korvattiin ”Lisätietoja”-painikkeella, joka ohjaa käyttäjät ohjeeskuksen artikkeliin. Artikkelissa kerrotaan, miten käyttäjätili voidaan milloin tahansa muuttaa yksityiseksi, miten yksityiset ja julkiset tilit eroavat toisistaan, miten käyttäjät voivat hallita yksityisyyttä Instagramissa ja kuka voi nähdä nuoren julkaisut Instagramissa.

Tietosuojaviranomaiset ovat tehneet useita päätöksiä lasten tietoihin liittyvistä tietosuoja-asetuksen rikkomuksista. Ne ovat myös säätäneet käsittelykielloista, jotka kielsivät rekisterinpitäjää käsittelemästä rekisteröityjen henkilötietoja, myös lasten tietoja, kunnes käsittely oli yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaista. Alla kuvataan joitakin tällaisia toimia.

Useat tietosuojaviranomaiset ovat aloittaneet rekisterinpitäjiä koskevia tutkimuksia, koska nämä eivät ole noudattaneet sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatetta. Esimerkiksi Irlannin tietosuojaviranomainen määräsi TikTokille 345 miljoonan euron sakon, koska sen todettiin rikkovan useita yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä.

Näihin kuuluivat sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan sekä tietojen minimoinnin periaatteet. Tietosuojaviranomainen havaitsi TikToken rikkovan näitä säännöksiä, koska se teki lasten tileistä oletusarvoisesti julkisia kaikille TikToken käyttäjille ja sen ulkopuolisille henkilöille.

Irlannin tietosuojaviranomainen havaitsi myös, että TikTok käytti manipuloivia käyttöliittymäratkaisuja ohjataksaan lapset valitsemaan julkisen tilin oletusarvoisesti. Tällöin kuka tahansa pystyi katselemaan heidän sisältöään, mikä rikkoi sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan sekä oikeudenmukaisuuden periaatteita. Viranomaisen mukaan TikTok ei myöskään onnistunut varmistamaan, että lapsen tiliä ”perhemoodin” kautta valvoneiden aikuisten vahvistettiin olevan lapsen vanhempia tai huoltajia²⁷⁷.

Lisäksi Irlannin tietosuojaviranomainen määräsi Instagramille 450 miljoonan euron sakon, koska se katsoi tämän rikkoneen sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatetta. Instagram oli sallinut lasten perustaa yritystilejä, joilta vaadittiin julkisten yhteystietojen esittämistä profiilissa. Tietosuojaviranomainen havaitsi Instagramin rikkovan tätä periaatetta, koska kaikki käyttäjätilit asetettiin oletusarvoisesti julkisiksi. Tällöin kuka tahansa saattoi katsella lapsen sisältöä, ellei hän muuttanut asetusta²⁷⁸.

Italian tietosuojaviranomainen kielsi väliaikaisesti TikToken käsittelytoimet lasten turvallisuuteen liittyvien huolenaiheiden, erityisesti 10-vuotiaan italialaistytön kuoleman, vuoksi. Kiellon myötä TikToken täytyi välittömästi rajoittaa käsittelytoimia niiden käyttäjien osalta, joiden ikää ei varmuudella pystytty selvittämään. Tämän myötä alusta tarkisti italialaisten käyttäjiensä iän uudelleen ja sulki yli puoli miljoonaa tiliä, joiden epäiltiin kuuluneen alle 13-vuotiaille alaikäisille – nuoremmille kuin TikTok sallii²⁷⁹.

Irlannin tietosuojaviranomainen käynnisti aiemmin tänä vuonna X:ää koskevan tutkimuksen, joka liittyi Grok-tekoälyvälineellä ilman lupaa tuotettujen, seksuaalissävytteisten kuvien luomiseen, myös lapsista. Tietosuojaviranomainen tutkii, noudattaako X useita artikloja, mukaan lukien tietojen minimointi ja sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja²⁸⁰.

AUDIOVISUAALISIA MEDIAPALVELUJA KOSKEVAN DIREKTIIVIN

TÄYTÄNTÖÖNPANO JA ALAIKÄISTEN SUOJELU VERKOSSA

Alaikäisten suojeleminen on tiedotusvälineiden sääntelyviranomaisten keskeisiä täytäntöönpanoalueita. Vuonna 2024 audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmä (ERGA) arvioi tiedotusvälineiden sääntelyviranomaisten hyväksymiä alaikäisten suojelemaan koskevia toimenpiteitä. Se totesi, että on tarpeen vahvistaa ja tarkentaa kriteerejä alaikäisille haitallisen sisällön luokittelumiseksi.

Italiasta voidaan antaa esimerkki audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin täytäntöönpanosta alaikäisten suojelemaan. Direktiiviä sovellettiin videonjakoalustoihin. Italian viestintäalan sääntelyviranomaisen AGCOM pani merkille TikTokin ”French scar” -haastevideot. Videonjakoalustoja koskevan säädöksen mukaisesti AGCOM aloitti tutkimuksen, jonka myötä TikTok, Irlannissa toimiva videonjakoalusta, poisti videot.

Saksan sääntelyviranomaisen DLM on hyväksynyt toimenpiteitä Kyproksella ja Tšekissä sijaitsevia pornografisia alustoja vastaan. Rajatylittävä menettely perustui sähköistä kaupankäyntiä koskevaan direktiiviin audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin mukaisesti. Oikeusperustana oli alaikäisten suojelemaan tiedotusvälineissä tehty valtioiden välinen sopimus (JMStV), jolla audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja asiaa koskeva oikeussääntö oli kielto jakaa pornografiaa alaikäisille ja iän todentamista koskevat säännöt.

Eurooppalainen medianvapaussäädös²⁸¹ määrittää rajatylittävän menettelyn, jolla pyydetään toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevia videonjakoalustoja koskevien velvoitteiden täytäntöönpanoa. Säädöstä on käytetty myös useihin Kyproksella sijaitseviin pornografisiin alustoihin. Tämä kannusti asianomaisia alustoja noudattamaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin alaikäisten suojelemaan koskevia velvoitteita, myös iän todentamista. Kyproksen sääntelyviranomaisen arvioi parhaillaan asianomaisten palveluntarjoajien (Stripchat) vastauksia siitä, miten ne ovat ottaneet iän todentamisen käyttöön useissa maissa, esimerkiksi Saksassa.

KULUTTAJANSUOJAA KOSKEVASTA YHTEISTYÖSTÄ (CPC) ANNETUN

ASETUksen VERKOSTO

Kuten kuluttaja-asioiden toimintaohjelmassa 2030 todetaan, Euroopan komissio ehdottaa kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä (CPC) annetun asetuksen tarkistamista, jotta kuluttajalainsäädännön täytäntöönpanoa voidaan vahvistaa entisestään. Tämä voisi auttaa keskittämään suoria täytäntöönpanovaltuuksia tietyissä tapauksissa EU:n tasolle.

Tämä tekisi täytäntöönpanosta CPC-asetuksen nojalla sekä nopeampaa että ennaltaehkäisevämpää. Se auttaisi myös suojelemaan paremmin alaikäisiä, joiden erityisen haavoittuvuuden ja kokemuksen puutteen vuoksi riski altistua sopimattomille kaupallisille menettelyille verkossa on suuri.

CPC-VERKOSTON TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMET

Digitaalialan osalta Euroopan komissio julkaisi maaliskuussa 2025 CPC-verkoston yhteisen kannan Star Stable -verkkopeliin²⁸². Verkosto havaitsi sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin ja kuluttajanoikeusdirektiivin rikkomuksia, kuten lasten kehottamista tai painostamista ostamaan tai suostuttelemaan aikuisia ostamaan heille pelin sisäistä valuuttaa tai tuotteita, manipuloivia käyttöliittymäratkaisuja

(pelin sisäisen valuutan tai sisällön niukkuutta koskevat väittämät), lapsille mukautettujen selkeiden ja läpinäkyvien tietojen puute pelin sisäisen virtuaalivaluutan ostamisesta ja käyttämisestä sekä vaikuttajien tuottaman sisällön kaupallisen luonteen ilmoittamatta jättäminen. Komissio helpottaa parhaillaan CPC-verkoston ja yrityksen välistä vuoropuhelua näiden EU:n kuluttajalainsäädännön rikkomusten lopettamiseksi.

Komissio julkaisi maaliskuussa 2025 CPC-verkoston pelin sisäisiä virtuaalivaluuttoja koskevat keskeiset periaatteet, jotka kuvastavat CPC-viranomaisten yhteistä tulkintaa voimassa olevasta EU:n kuluttajansuojalainsäädännöstä (pääasiassa sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi ja kuluttajanoikeusdirektiivi). Näillä keskeisillä periaatteilla pyritään edistämään videopelialan läpinäkyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta ostettavien virtuaalivaluuttojen käytössä sekä varmistamaan, että kuluttajien, erityisesti lasten, haavoittuvuuksia kunnioitetaan²⁸³.

Vaikuttajamarkkinointi kiinnostaa CPC-verkostoa suuresti myös silloin, kun nämä käytännöt koskevat lapsia. Vuonna 2023 CPC-viranomaiset 22 jäsenvaltiosta tekivät tehotutkinnan 576 vaikuttajan julkaisuille tarkistaakseen, ilmoittavatko vaikuttajat mainonnasta EU:n kuluttajalainsäädännön mukaisesti. Tehotutkinnan tuloksena 62 prosenttia tarkastetuista vaikuttajista merkittiin jatkotutkimusta varten²⁸⁴. Euroopan komissio on perustanut myös Influencer Legal Hub -alustan, josta vaikuttajat saavat käytännön tietoa EU:n lainsäädännön noudattamisesta²⁸⁵.

Helmikuussa 2022 käynnistettiin CPC-verkoston koordinoitu toiminta TikTokia vastaan. Se vastasi CPC-viranomaisten huoliin, jotka liittyivät piilomarkkinointiin, lapsiin kohdistettuihin aggressiivisiin mainontakeinoihin ja tiettyihin TikTokin käytäntöjen sopimusehtoihin, joita voitaisiin pitää kuluttajien kannalta harhaanjohtavina ja hämmentävinä.

Kesäkuussa 2022 TikTok sitoutui mukauttamaan käytäntönsä mainontaa ja kuluttajansuojaa koskeviin EU:n sääntöihin²⁸⁶. CPC-viranomaiset valvovat TikTokin vaatimustenmukaisuutta, erityisesti sitä, ovatko sen kaupalliset käytännöt (esimerkiksi mainonta) riittävän läpinäkyviä, jotta lapset kuvan niiden luonteesta.

KULUTTAJAJAVALISTUS JA KULUTTAJIEN OIKEUSSUOJA

Koska hiljattain hyväksyttiin direktiivi 2025/2647/EU, jolla tarkistetaan vaihtoehtoista riitojenratkaisua koskeva direktiivi, kuluttajat voivat palata tuomioistuimen ulkopuolisiin riidanratkaisumenettelyihin ratkaistakseen digitaalisiin palveluihin ja sisältöön liittyviä riitoja sekä ennen sopimuksen tekoa annettavia tietoja koskevia riitoja, kun sopimus on saatu valmiiksi.

Direktiivin soveltamisalan laajentaminen toi tuomioistuimen ulkopuoliset riitojenratkaisumenettelyt digitaaliselle aikakaudelle varmistamalla, että useampia kuluttajariitoja voitaisiin ratkaista tällä tavalla. Esimerkkeinä voidaan mainita videopelitalukseen tai alaikäiselle suunnatun tuotteen kuvaukseen liittyvä riita. Edustajakanteita koskeva direktiivi antaa nimetyille oikeutetuille yksiköille, kuten kuluttajajärjestöille ja julkisille elimille, mahdollisuuden nostaa kanteita kuluttajien yhteisten etujen suojelemiseksi. Tämä koskee myös alaikäisiä, joihin lainvastaaiset elinkeinonharjoittajien menettelyt vaikuttavat.

Toimissa voidaan vaatia lainvastaisten menettelyjen lopettamista ja kuluttajien kollektiivisten oikeussuojakeinojen käyttämistä. Kanteita voidaan nostaa direktiivin liitteessä I lueteltujen yli 70 EU:n säädöksen kattamien kuluttajien oikeuksien täytäntöönpanemiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi, yleinen tietosuoja-asetus, digimarkkinasäädös, digipalvelusäädös ja tekoälysäädös. Aina kun EU:n lainsäätäjät harkitsevat uutta EU:n välinettä kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi, väline voidaan lisätä liitteeseen, jolloin se voidaan panna täytäntöön EU:n kollektiivisten oikeussuojakeinojen avulla.

Keskeneräiset asiat

HAITALLISEEN SUUNNITTELUUN EI PUUTUTA RIITTÄVÄSTI

Vaikka voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpano on monissa tapauksissa alkuvaiheessa, riittävän ajan ja resurssien myötä sen odotetaan tuovan muutosta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien liiketoimintamalliin määrittelemällä, mitkä tämän mallin osat ovat viime kädessä yhteensopivia EU:n perusoikeuksien kanssa, mukaan lukien lapsen oikeudet.

Selkeä esimerkki tästä on alaikäisten profilointiin perustuvan mainonnan kieltäminen. Tämä kieltäminen on samankaltainen kuin erityisiä henkilötietoryhmiä käyttävään profilointiin perustuvan markkinoinnin kieltäminen, ja se torjuu suoraan sellaisen käytännön hyväksyttävyyden, joka kuuluu olennaisesti useiden alustojen liiketoimintamalliin.

Toinen esimerkki on sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien riskinarviointi- ja -vähentämisvelvoitteet. Näiden velvoitteiden vuoksi palveluntarjoajien on pyrittävä saamaan parempi kokonaiskuva riskeistä, joita niiden palvelut aiheuttavat perusoikeuksille, kuten lapsen oikeuksille, ja estämään ja lieventämään näitä riskejä.

Tästä huolimatta jäljellä on useita puutteita. Ensinnäkin EU:n nykyisessä lainsäädännössä tukeudutaan usein lueteltuihin käytäntöihin (esimerkiksi tiettyihin riippuvuutta aiheuttaviin ominaisuuksiin). Tämä luo rakenteellisen viiveen. Ominaisuuksiin perustuva toimintamalli voi johtaa sääntelyn puutteisiin, kun digitaaliset palvelut kehittyvät ajan myötä pidemmälle kuin lainsäädännössä nimenomaisesti luetellut ja käsitellyt ominaisuudet. Tämä kehitys voi olla tarkoituksellista, jotta vältettäisiin sääntelyviranomaisten suorittama täytäntöönpanon valvonta.

Lisäksi riskit ovat usein monialaisia, eivätkä ne johdu yksittäisestä ominaisuudesta tai toiminnosta, vaan monien ominaisuuksien vuorovaikutuksesta tai palvelun laajemmasta suunnittelusta. Audio-visuaalisen sisällön uudet muodot on otettava huomioon. Esimerkiksi laajennettua todellisuutta hyödyntävään tekniikkaan perustuvat immersiiiviset ympäristöt ja lyhyet, automaattisesti toistettavat videot ovat aiheuttaneet lapsille riskejä, joita ei ennakoitu asiaa koskevien säädösten käyttöönoton yhteydessä.

Lainsäädäntöä voidaan mukauttaa täytäntöönpanon aikana, kuten digipalvelusäädöksen alainen X/Grok-tutkimus ja WhatsAppin nimeäminen erittäin suureksi verkkoalustaksi osoittavat. Tämä mukautus tapahtuu kuitenkin ominaisuus kerrallaan sen jälkeen, kun haitta on havaittu, virallisten täytäntöönpanomenettelyjen tahdissa.

Lisäksi EU:n nykyisessä lainsäädännössä puututaan alustojen ydinliiketoimintaan epäsuorasti tarjoamalla perusoikeuksiin perustuva kehys, jonka puitteissa

"Tarkoituksenamme ei ole sulkea lapsia pois, vaan varmistaa, että digitaalinen maailma palvelee heitä heidän kasvaessaan. Jos teknologian tarjoajat haluavat pääsyn lapsiin, heidän on todistettava vaatimusten täyttyminen."

— LEANDA BARRINGTON-LEACH,
PÄÄJOHTAJA, 5RIGHTS FOUNDATION

kaikkien liiketoimintamallien olisi toimittava. Esimerkiksi erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajien on noudatettava suositusjärjestelmiä koskevia erityisiä läpinäkyvyys- ja suunnitteluvaatimuksia²⁸⁷, ja erittäin suurten verkkoalustojen tarjoajien on tarjottava suositusjärjestelmistään vähintään yksi vaihtoehto, joka ei perustu profilointiin²⁸⁸. Se, miten konkreettisesti niiden tulisi tai ei tulisi suunnitella suositusjärjestelmiään, voidaan määrittää täytäntöönpanotoimien yhteydessä.

Tällä hetkellä sääntelyviranomaiset ovat usein puolustusasemassa yrittäessään panna lainsäädäntöä täytäntöön nopeasti kehittyvässä sosiaalinen media+ -ympäristössä. Lainsäädännössä saatetaan määritellä tiettyjä ominaisuuksia ja toimintoja, jotka kehittyvät edelleen sen jälkeen, kun digitaaliset palvelut on saatettu markkinoille. Tämä saattaa altistaa miljoonia käyttäjiä, myös lapsia ja nuoria, haittoihin liittyville riskeille. Joissakin tapauksissa riskit voivat toteutua tai käydä ilmi vasta sen jälkeen, kun palvelut on saatettu markkinoille, esimerkiksi sen vuoksi, miten näitä ominaisuuksia tai toimintoja käytetään käytännössä, tai tilanteesta riippuen. Täytäntöönpanon osalta voidaan todeta, että kyseenalaistaessaan palveluntarjoajien huolellisuusveloitteiden täyttämisen EU:n ja kansallisten täytäntöönpanoelinten on nykyisin usein todistettava, että sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut ovat haitallisia. Nämä oikeudelliset prosessit kestävät pitkään ja ovat kalliita, ja ne käydään erittäin hyvin varustettuja suuria yrityksiä vastaan.

Näin ollen voitaisiin säätää, että sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien, jotka ottavat käyttöön, ylläpitävät tai päivittävät lapsille ja nuorille mahdollisesti riskejä aiheuttavia palveluja, on osoitettava palvelujensa tai uusien toimintojensa turvallisuus alaikäisten käytössä ennen niiden markkinoille tuloa.

ERIÄVÄT KANSALLISET LÄHESTYMISTAVAT IKÄRAJOITUKSIIN JA LASTEN SUOSTUMUKSEEN

Ikäkysymys on nykyisen lainsäädännön näkyvin toimintapoliittinen puute. Tässä yhteydessä on otettava huomioon kaksi osa-aluetta. Ensinnäkin yleisen tietosuojasetuksen mukaan lasten tulee yleensä olla vähintään 16-vuotiaita antaakseen tietoyhteiskunnan palveluille suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyä varten. Yleisessä tietosuojasetuksessa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus alentaa tätä ikää 13–16 vuoden välille. Jos lapsi on alle 16-vuotias (tai muussa jäsenvaltion määrittämässä iässä), käsittely on laillista vain, jos vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai luvan.

Toiseksi useat EU:n jäsenvaltiot säätävät tai harkitsevat nyt säätävänsä alaikäisten ikärajoituksista sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin pääsulle, ja joillakin jäsenvaltioilla on jopa omat lähestymistapansa EU:n ja jäsenvaltioiden suostumuksen raja-arvoihin. Jäsenvaltioiden lähestymistavat vähimmäisikään poikkeavat soveltamisalan, ikärajan, palvelujen ja sen osalta, voiko vanhempien suostumus syrjäyttää ikärajan.

Kun kansalliset aloitteet ikärajoitusten asettamisesta sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin pääsulle yleistyvät, kasvavat myös riskit sisämarkkinoiden pirstaloitumisesta ja alaikäisten epätasa-arvoisesta suojelutasosta EU:ssa. Useat jäsenvaltiot, kuten Itävalta, Kypros, Tanska, Ranska, Luxemburg, Kreikka, Espanja ja Slovenia, vaativat EU:n laajuista lähestymistapaa ikärajoituksiin sosiaalinen media+-aan pääsulle.

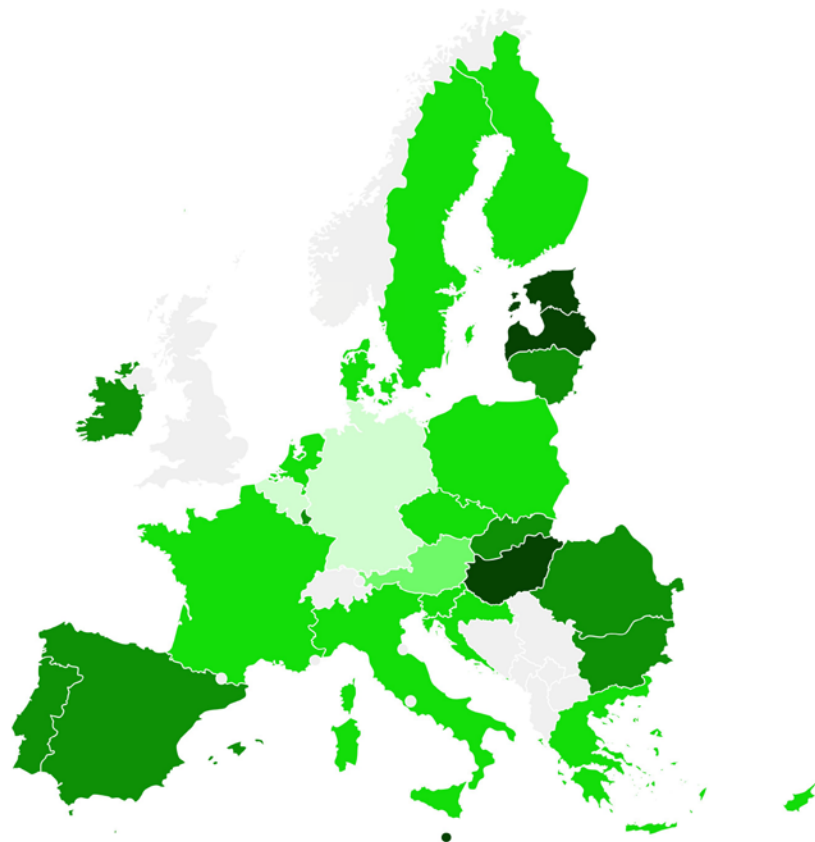
Puheenjohtajavaltion Tanskan aloitteesta 25 jäsenvaltiota allekirjoitti lokakuussa 2025 Jyllannin julistuksen, jossa vaadittiin turvallisempaa digiympäristöä alaikäisille muun muassa iän todentamisen ja alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen soveliasta käyttöikää koskevien arviointien avulla. Eurooppa-neuvoston 23. lokakuuta 2025 antamissa päätelmissä ja Eurooppa-neuvoston 19. maaliskuuta 2026 antamissa päätelmissä korostetaan alaikäisten suojelun merkitystä verkossa.

Keskusteluja käydään kaikissa jäsenvaltioissa, joko kansallisissa parlamenteissa, hallituksissa tai kansalaisyhteiskunnassa, ja niissä keskitytään ikärajoitusten käyttöönottoon eri tasoilla. Ikärajoituksia ehdotetaan välillä 13–16 vuotta, ja joskus niissä sallitaan eri ikäraja vanhempien suostumuksen perusteella. Italia, Ranska ja Kreikka ovat virallisesti ilmoittaneet komissiolle lakiluonnoksista TRIS-tietokannan (Technical Regulations Information System) kautta.

Ranska, Italia ja Tanska harkitsevat alle 15-vuotiaiden pääsyn rajoittamista. Kypros ja Romania ehdottavat ikärajaksi 16:ta vuotta ja Saksa 13:a vuotta. Kreikka ja Tanska ehdottavat kahta tasoa, joissa alle 15-vuotiaiden pääsy on rajoitettu ja 12–15-vuotiaat tarvitsevat vanhempien suostumuksen (Tanska 13–15).

Kaavio 1: EU:n jäsenvaltiot, jotka ehdottavat tai harkitsevat ikärajoituksia sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin

- 16 vuotta
- 15 vuotta
- 14 vuotta
- 13 vuotta
- Ei sovelleta

Koska monet jäsenvaltiot harkitsevat vähimmäisiän asettamista sosiaalinen media+:lle eriävin soveltamisaloin ja näihin liittyvin velvoittein, yhdenmukaisesti lähestymistapa EU:n tasolla olisi tärkeä sen varmistamiseksi, että alaikäiset saavat samantasoista suojelua verkossa kaikkialla EU:ssa. Jotta voidaan varmistaa yhtäläinen suojelun taso, on myös ratkaisevan tärkeää pohtia, miten mahdolliset ikärajoitukset voivat liittyä turvallisuustoimenpiteisiin, joista säädetään erityisesti EU:n lainsäädännössä, kuten digipalvelusäädöksessä.

Jäsenvaltioiden ehdottamat ikärajoitukset voivat liittyä tai niillä voidaan pyrkiä puuttumaan tietynlaisen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen aiheuttamiin erityisiin riskeihin. Jotta voidaan varmistaa alaikäisten yhtäläinen suojelun taso, yhdenmukainen lähestymistapa iän todentamiseen on yhdistettävä sääntelyviranomaisten tehokkaisiin turvallisuustoimenpiteisiin ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien käyttämiin turvallisuusominaisuuksiin (joko sisäänrakennetun tai oletusarvoisen turvallisuuden kautta).

"Selkeä EU:n laajuinen vähimmäisikä tarjoaisi vanhemmille heti tukea, vähentäisi lapsiin kohdistuvaa ikätoverien ja sosiaalista painetta sekä tarjoaisi alustoille vahvan kannustimen suunnitella palvelunsa uudelleen lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin mukaisesti."

— LIES CRAEYNEST,
KIDSUNPLUGGED-LIIKKEEN PERUSTAJA

IKÄRAJOITUKSIA JA SUOSTUMUSTA KOSKEVAT LÄHESTYMISTAVAT

Jäsenvaltio	Kansallisen tason keskustelut digitaalisten palvelujen ikärajoituksista ja mahdolliset ikärajoitusten osalta toteutetut toimet	Ehdotettu tai harkittu vähimmäisikä	Ikä, jossa lapsi voi antaa suostumuksena tietojensa käsittelyyn verkossa
Belgia	Flanderin hallitus hyväksyi huhtikuussa 2026 alustavan asetusalunoksen, jolla otetaan käyttöön lakisääteinen 13 vuoden ikäraja tietyille, alaikäisille mahdollisesti haitallisille verkkoalustoille.	13	13
Bulgaria	Oppositio puolue ehdotti toukokuussa 2026 lastensuojelulakiin muutoksia, joilla rajoitetaan alle 16-vuotiaiden pääsyä sosiaaliseen mediaan. Pääsy sosiaaliseen mediaan sallittaisiin 13 vuoden iästä lähtien vanhempien suostumuksella.	16	14
Tšekki	Ei vielä ehdotuksia. Hallituspuolue ANO (PřE) aikoo ehdottaa tänä vuonna lainsäädäntöä alle 15-vuotiaiden sosiaaliseen mediaan pääsyn kieltämiseksi.	15	15
Tanska	Lainsäädäntöehdotus on valmisteilla. Hallitus ilmoitti marraskuussa 2025 saavuttaneensa poliittisen yhteisymmärryksen alle 15-vuotiaiden pääsyä sosiaaliseen mediaan koskevasta kiellosta. Pääsy sallittaisiin 13 vuoden iästä lähtien vanhempien suostumuksella.	15	15
Viro	Ajatusta ikärajoitusten asettamisesta sosiaaliselle medialle vastustetaan yleisesti.	Ei sovelleta	13
Saksa	Ei vielä lainsäädäntöehdotusta. Hallitus ilmaisi marraskuussa 2025 periaatteellisen tukensa mahdolliselle sääntelylle ja perusti asiantuntijakomitean, joka julkaisi raporttinsa 24. kesäkuuta. Komitea ehdotti 13 vuoden vähimmäisikää ja esitti markkinoille pääsyn rajoituksia palveluille, jotka eivät ole turvallisia, sekä toivoi EU:n tason toimintamallia. Poliittiset puolueet ja kansalaisjärjestöt ovat tehneet useita ehdotuksia.	13	16
Irlanti	Ei vielä lainsäädäntöaloitetta. Varapääministeri (Tánaiste) ilmaisi kannattavansa alle 16-vuotiaiden sosiaaliseen mediaan pääsyn rajoittamista. Kielto ei saanut kannatusta taide-, media-, viestintä-, kulttuuri- ja urheilualan sekakomiteassa toukokuussa 2026.	16	16
Kreikka	Tarkoituksena on hyväksyä laki kesällä 2026 ja panna se täytäntöön tammikuusta 2027 alkaen.	15	15
Espanja	Espanjan hallitus antoi huhtikuussa 2025 lainsäädäntöehdotuksen henkilötietojen käsittelyn suostumusikärajan nostamisesta. Pääministeri ilmoitti helmikuussa 2026, että Espanja kieltää alle 16-vuotiaiden pääsyn digitaalisille alustoille.	16	14
Ranska	Vuonna 2025 on tehty lainsäädäntöehdotus (parlamentin molemmat kamarit ovat hyväksyneet kantansa, mutta kompromissitekstistä on vielä päästävä yhteisymmärrykseen). Lain odotetaan tulevan voimaan syyskuussa 2026. Ranska ehdottaa eriytettyä järjestelmää, jossa tietyt, haitallisiksi nimetyt sosiaalisen median palvelut kielletään alle 15-vuotiailta ja muiden sosiaalisen median palvelujen käyttöön tarvitaan vanhempien suostumus.	15	15

Jäsenvaltio	Kansallisen tason keskustelut digitaalisten palvelujen ikärajoituksista ja mahdolliset ikärajoitusten osalta toteutetut toimet	Ehdotettu tai harkittu vähimmäisikä	Ikä, jossa lapsi voi antaa suostumuksena tietojensa käsittelyyn verkossa
Kroatia	Vuonna 2025 annettiin lainsäädäntöehdotus, mutta se hylättiin maaliskuussa 2026.	15	16
Italia	Hallitus suunnittelee lainsäädäntöaloitetta, jolla kielletään alle 15-vuotiaiden pääsy sosiaaliseen mediaan. Vuosina 2024 ja 2026 esitettiin kaksi erillistä parlamentaarista aloitetta, mutta ne eivät ole edenneet, koska pääministerin mukaan kiello ei ehkä ole paras vaihtoehto.	15	14
Kypros	Hallitus ilmoitti vuonna 2026 lainsäädäntöaloitteesta.	15	14
Latvia	Ei vielä lainsäädäntöehdotusta. Hallituskoalitio päätti maaliskuussa 2026 laatia asetuksen, jolla rajoitetaan tiettyä ikää nuorempien lasten pääsyä sosiaaliseen mediaan.	Ei sovelleta	13
Liettua	Vuonna 2026 tehtiin lainsäädäntöehdotus.	16	14
Luxemburg	Parlamentti on antanut päätöslauselman (tammikuu 2026), jossa kehoitetaan luomaan EU-kehys tai koordinoimaan toimia Belgian, Saksan ja Ranskan kanssa.	16	16
Unkari	Ei vielä ehdotuksia.	Ei sovelleta	16
Malta	Helmikuussa 2026 järjestettiin julkinen kuuleminen sosiaalisen median uudistuksesta. Kuulemisen tuloksia tarkastellaan parhaillaan.	Ei sovelleta	13
Alankomaat	Koalitionhallituksen suunnitelmissa (tammikuu 2026) kehoitetaan asettamaan EU:n tasolla vähimmäisikä sosiaalisen median käytölle.	15	16
Itävalta	Liittovaltion hallituksen ilmoituksen mukaan on tarkoitus antaa lainsäädäntöehdotus kesällä 2026.	14	14
Puola	Parlamentin alahuoneen (Sejm) eräiden jäsenten ja digitaaliasioista vastaavan ministeriön ilmoitukset.	15	16
Portugali	Parlamentin lainsäädäntöaloitteen valmistelu vuonna 2026 (kuulemisvaihe).	16	13
Romania	Lainsäädäntöehdotus digitaalisesta täysikäisyydestä julkaistiin vuonna 2025. Muistakin, eri menettelyvaiheissa olevista ehdotuksista keskustellaan.	15–16	16
Slovenia	Hallitus ilmoitti helmikuussa 2026 valmistelewansa alle 15-vuotiaiden sosiaalisen median käytön sääntelyä.	15	15
Slovakia	Investoinneista, aluekehityksestä ja tietotekniikasta vastaava ministeriö ilmoitti vuonna 2026 lainsäädäntöehdotuksesta.	16	16
Suomi	Pääministeri ja kokoomus julkaisivat marraskuussa 2025 kannanoton, jossa kannatettiin alle 15-vuotiaille asetettavaa sosiaalisen median käyttökieltoa. Kansallisten suositusten mukaan alle 13-vuotiaiden ei tulisi käyttää sosiaalista mediaa.	15	13
Ruotsi	Hallitus perusti komitean tutkimaan mahdollisuutta kieltää lasten pääsy sosiaaliseen mediaan tiettyyn ikään saakka. Komitea ehdotti, että sosiaalisen median käytölle asetettaisiin 15 vuoden ikäraja.	15	13

EU:N IÄNTODENTAMISRATKAISUN KÄYTTÖÖNOTTO

JÄSENVALTIOISSA

EU:n iäntodentamiskausi edustaa uusinta tekniikkaa, ja sitä koskeva suunnitelma on valmis jäsenvaltioiden ja markkinoimijoiden mukautettavaksi. Näiden välineiden tehokkuuden lasten verkkoturvallisuuden vahvistamisessa määrää kuitenkin viime kädessä se, miten jäsenvaltiot, markkinoimijat ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat todellisuudessa hyödyntävät niitä.

Jotta EU:n iäntodentamiskausi voi toimia tehokkaasti, on tärkeää myös nimetä luotettavat ikätodistusten tarjoajat. Euroopan komission toistuvista kehotuksista huolimatta monet jäsenvaltiot eivät ole vielä ryhtyneet nimeämään luotettavia ikätodistusten tarjoajia.

Yhdenmukaistettua EU:n ikärajoitusta sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin pääsyä varten ei voida panna täytäntöön ilman iän todentamisen ekosysteemiä, jolla alaikäisten ikä voidaan todistaa. Nykyistä EU:n iäntodentamiskausia voidaan teknisesti laajentaa yli 18-vuotiaista muihin ikäryhmiin, esimerkiksi nuoriin, kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Ilman luotettavia ikätodistusten tarjoajia, jotka voivat myöntää ikätunnisteita alaikäisille, sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat saattavat kuitenkin turvautua muihin, vähemmän vankkoihin menetelmiin (esimerkiksi omaan ilmoitukseen) ja/tai heikommin yksityisyyttä suojaaviin menetelmiin. Jäsenvaltioilla voi näin olla vaikeuksia varmistaa, että ikä todennetaan tehokkaasti.

TÄYTÄNTÖÖNPANOTARPEET: VALMIUDET, NOPEUS JA

SÄÄNTELYVIRANOMAISTEN VÄLINEN KOORDINOINTI

Tähänastinen täytäntöönpano osoittaa, että nykyiset säädökset voivat johtaa päätöksiin ja näkyviin vaatimustenmukaisuuden muutoksiin. Se tuo myös esiin useita haasteita.

Tehokas täytäntöönpano on ratkaisevan tärkeää lasten verkkoturvallisuuden varmistamiseksi. Tämä edellyttää riittäviä valtuuksia ja hyvin resursoituja viranomaisia. Käytännössä ristiriitaiset täytäntöönpanoraken- teet voivat aiheuttaa useita ongelmia. Niitä ovat muun muassa vähäisten resurssien jakautuminen entisestään, käyttöönottoaika, monimutkaisuuden lisääntyminen ja mahdollisesti kilpailevat tai päällekkäiset pätevyyydet. Nämä ongelmat voivat haitata vaatimusten noudattamista tai jopa tarjota sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajille mahdollisia perusteita vaatimustenmukaisuuden välttämiseksi tai viivyttämiseksi.

Sääntelyviranomaisten merkittävä haaste on riittävän henkilöstön ja tarvittavan asiantuntemuksen ylläpitäminen. Palveluntarjoajien toiminnan monimutkaistuessa sääntelyviranomaisten on varmistettava, että niillä on riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä, jotta ne voivat arvioida sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen lainmukaisuutta tuloksellisesti. Tämä pätee sekä EU:n että kansallisella tasolla.

Toinen laajempi haaste on lastensuojelujärjestelmiin (myös julkisen täytäntöönpanon tukemiseen) osoitettujen taloudellisten ja henkilöresurssien saatavuus ja koordinointi²⁸⁹. Edellä esitetyn täytäntöönpanoon liittyvän todistustaakan kääntäminen voi auttaa parantamaan täytäntöönpanovalmiuksia ja tuottamaan parempia tuloksia ilman, että sääntelyviranomaisten vähäisiä resursseja rasitetaan entisestään sekä EU:n että kansallisella tasolla.

LASTEN TURVALLISUUDEN PUUTE: VERKKOVÄLITTEINEN

SEKSUAALIVÄKIVALTA JA SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Väliaikaisessa asetuksessa, jota sovellettiin vuodesta 2021 aina 3. huhtikuuta 2026 asti, säädettiin väliaikaisista säännöistä, joilla poikettiin tiettyistä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin velvoitteista. Asetuksen myötä henkilöiden välisten tiettyjen viestintäpalvelujen tarjoajat pystyivät hyödyntämään teknologioita henkilötietojen ja muiden tietojen käsittelyyn, jotta ne pystyivät havaitsemaan lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia ja seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelua sekä poistamaan materiaalin palveluistaan.

Euroopan komissio ehdotti joulukuussa 2025 väliaikaisen asetuksen voimassaolon jatkamista vuoteen 2028 asti väliaikaisena ratkaisuna, kunnes lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan estämistä ja torjuntaa koskeva pitkän aikavälin asetus hyväksytään. Euroopan parlamentti ja neuvosto eivät kuitenkaan päässeet sopimukseen ehdotuksesta. Tämän seurauksena väliaikaisen asetuksen soveltaminen lakkasi 3. huhtikuuta 2026, mikä aiheutti oikeudellista epävarmuutta EU:n tasolla.

Pitkäaikaisessa asetuksessa on löydettävä mahdollisimman pian ratkaisu lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan havaitsemiseen yksityisessä viestinnässä, jossa useimmat näistä rikoksista tapahtuvat. Näiden palvelujen tarjoajien ennakoiva ongelmien havaitseminen on ollut lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa koskevien tutkimusten pääasiallinen lähde yli 15 vuoden ajan.

Olisi tärkeää havaita tiedossa oleva lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali, jotta lapset eivät joudu uudelleen uhriksi, ja myös uusi tällainen materiaali, joka usein viittaa käynnissä olevaan väkivaltaan. Lisäksi tulisi havaita tekoälyllä tuotettu lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali. Viimeksi mainittu on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosina (vuoden 2023 viidestä tuhannesta ilmoituksesta 1,3 miljoonaan ilmoitukseen vuonna 2025). Näiden lisäksi tulisi havaita seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelu, jotta estetään tuleva ja pysäytetään käynnissä oleva väkivalta. Tällainen houkuttelu on kasvanut räjähdysmäisesti (12-kertaisesti viimeisten kolmen vuoden aikana).

Muut nykyisen lainsäädännön puutteet koskevat lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön uusia muotoja, jotka liittyvät teknologiseen kehitykseen ja joita ovat muun muassa tekoälyllä tuotettu lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaaliⁱ, seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelu verkossa, väkivallan suoratoisto, rikosten teko-ohjeiden levittäminen ja verkkopalvelun ylläpito lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa varten. Näitä ongelmia käsitellään rikosoikeudellisen kehityksen ehdotetussa tarkistuksessa (direktiivi 2011/93/EU).

i. Lasten oikeuksien paremman suojelun varmistamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat sopineet tekoälyä koskevan koontiasetuksen yhteydessä, että lainsäädäntöön sisällytetään sellaisten tekoälyjärjestelmien kieltäminen, jotka tuottavat ilman suostumusta intiimiä sisältöä ja lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia. Tätä kieltoa sovelletaan 2. joulukuuta 2026 alkaen.

Suosituksset

SUOSITUS 1

Ehdotetaan yhdenmukaistettua EU:n laajuista rajoitusta alle 13-vuotiaiden pääsyle sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin.

Tarvitaan yhdenmukaistettu EU:n laajuinen rajoitus, joka koskee alle 13-vuotiaiden pääsyä sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, tekoälykumppanit mukaan luettuina. Yhdenmukaistettu pääsyrajoitus helpottaisi oikeasuhteisen ja oikeuksia kunnioittavan iänvarmistuksen toteuttamista ja edistäisi sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajiin sovellettavia oletusarvoista turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Alle 13-vuotiailla olisi oltava ajallisesti rajoitettu pääsy ikätasolle sopiviin sosiaaliseen media+ -ympäristöihin vain vanhempien luvalla ja valvonnassa tai kouluympäristössä. Nuorten olisi 13 vuotta täytettyään voitava käyttää omalle ikätasolleen sopivia ja turvallisia sosiaalisen median ja muita digitaalisia palveluja yhä itsenäisemmin.

EU:n laajuista 13 vuoden vähimmäisikää koskevat yhdenmukaiset säännöt edistäisivät sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa, koska palveluntarjoajiin sovellettaisiin yhtä ainoaa vaatimustenmukaisuuskehystä. Yhdenmukaiset säännöt helpottaisivat täytäntöönpanoa ja sääntelyviranomaisten suorittamaa valvontaa niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Samalla varmistettaisiin kaikkien alaikäisten yhtäläinen suojelu verkossa kaikkialla EU:ssa riippumatta sosioekonomisesta, kulttuurisesta ja kansallisesta kontekstista.

SUOSITUS 2

Otetaan käyttöön toimivia iänvarmistusjärjestelmiä, jotta voidaan tarkistaa ikä ja tukea turvalliseksi suunnittelemisen ja ikätasolle sopivuuden periaatteita alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Iänvarmistusmenetelmien (iän todentaminen ja arviointi) on oltava oikeasuhteisia, ja niissä on noudatettava vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat erityisesti käyttäjien perusoikeuksia, mukaan lukien lasten oikeudet ja niihin liittyvät suojatoimet. Kaikissa iän tarkistamiseen käytettävissä menetelmissä olisi noudatettava tiukimpia yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevia vaatimuksia, eivätkä ne saisi johtaa henkilöasiakirjojen ja biometristen tietojen käsittelyyn iän arvioimiseksi. Olisi otettava käyttöön teknisiä standardeja, kuten nollatietotodistus, jotta voidaan varmistaa, että sekä iän arviointiin velvoitettu alusta että iäntodentamispalvelun tarjoaja eivät saa mitään sellaisia tietoja, joiden avulla käyttäjän voi jäljittää tai tunnistaa.

Iänvarmistusmenetelmien avulla olisi voitava tarkasti määrittää vaadittava ikä tai ikäryhmä, ja niiden olisi oltava todellisissa olosuhteissa helppokäyttöisiä ja luotettavia. Menetelmien avulla tulisi voida tehokkaasti ehkäistä sääntöjen kiertäminen ja kyberturvallisuusuhkat, ja niiden olisi oltava osallistavia (ja syrjimättömiä) ja tasapuolisesti kaikkien niitä tarvitsevien saatavilla. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on noudatettava velvoitetta estää alaikäisiä altistumasta riskialttiille palveluille tai käyttäjille, jotka esiintyvät lapsina ja nuorina.

Jotta EU:n yhdenmukaistettu ikärajoitus voidaan panna täytäntöön käytännössä, palveluntarjoajien on voitava luottaa selkeisiin ohjeisiin ja kriteereihin, jotka koskevat iänvarmistusteknologioiden käyttöä ikärajoitusten täytäntöönpanossa. Lisäksi käyttäjillä ja palveluntarjoajilla on oltava pääsy tehokkaisiin, yksityisyyttä suojaaviin, turvallisiin, osallistaviin ja käyttäjäystävällisiin iäntodentamisteknologioihin, jotta se voidaan panna täytäntöön käytännössä. Tässä yhteydessä EU:n iäntodentamissuunnitelmaan perustuvat EU:n iänto-

dentamISRatkaisut voisivat tarjota yhdenmukaistetun, yksityisyyttä suojaavan huipputason yhteentoimivan välineen tällaisten velvoitteiden täytäntöönpanoa varten EU:n tasolla.

Tämän kehyksen vahvistamiseksi jäsenvaltioiden ja markkinatoimijoiden on asetettava saataville toimivia iäntodentamisvälineitä, jotka vastaavat EU:n iäntodentamissuunnitelmaa tai perustuvat siihen, ja noudatettava komission suositusta EU:n laajuisten iäntodentamisteknologioiden yhteisestä kehyksestä. Komission suosituksessa esitellään järjestelmä, jossa määritellään luottamusmallin ja hallinnon vaatimukset ja iäntodentamISRatkaisujen ja ikään liittyvien todistusten tarjoajia koskevat vaatimukset.

Jäsenvaltioiden olisi nimettävä nopeasti luotettavat ikätodistusten tarjoajat. Alaikäisten tehokasta iän todentamista varten niiden on myös varmistettava, että alle 18-vuotiaiden tunnisteet annetaan ja/tai tunnustetaan. Tähän sisältyisi sen varmistaminen, että kaikilla alaikäisillä olisi jokin keino todistaa ikänsä myös ilman kansallista henkilötodistusta.

On tärkeää, että EU luo selkeän oikeusperustan iäntodentamISRatkaisujen täytäntöönpanolle sen varmistamiseksi, että sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat hyväksyvät luotettavat ikätodistusten tarjoajat. Iänvarmistus on avainasemassa hyvin toimivissa valitusjärjestelmissä, joiden avulla lapset ja nuoret voivat käyttää oikeuksiaan ja navigoida turvallisesti verkossa.

SUOSITUS 3

Laajennetaan ja yhdenmukaistetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun keskeisiä turvaominaisuuksia

Sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi otettava lähtökohtaisesti huomioon turvallinen suunnittelu ja ikätasolle sopivat suojatoimet (esim. mahdolliset loputonta selaamista, automaattista toistoa, push-ilmoituksia ja ongelmallisia yksilöllisiä suosittelujärjestelmiä koskevat rajoitukset). Riippuvuutta aiheuttavaan tai harhauttavaan suunnitteluun, pyytämättä tapahtuviin yhteydenottoihin ja ”kaninkoloihin” olisi puututtava tekemällä suojaavista oletusasetuksista olennainen osa sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja. Laajentamalla ja yhdenmukaistamalla keskeisiä turvaominaisuuksia koskevat säännöt varmistettaisiin varmuus ja yhdenmukaisuus koko sosiaalinen media+ -ympäristössä. Koska teknologia kehittyy nopeasti, keskeisiä turvaominaisuuksia koskevia sääntöjä olisi voitava mukauttaa, jotta voidaan puuttua uusiin haitallisiin suunnitteluominaisuuksiin.

SUOSITUS 4

Siirretään sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisten palvelujen tarjoajille todistustaakka sen osoittamisesta, että niiden tuotteet ja palvelut ovat turvallisia alaikäisille

Ikärajoja olisi sovellettava, kunnes sosiaalinen media ja muut digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat ottaneet käyttöön keskeiset turvallisuussuunnitteluun liittyvät ominaisuudet lasten ja nuorten suojelemiseksi. Ennen kuin palveluntarjoajat ovat osoittaneet, että niillä on käytössä turvalliset ja ikätasolle sopivat ominaisuudet ja että ne siten noudattavat EU:n ja kansallisia vaatimuksia, niiden ei pitäisi voida tavoittaa alaikäisiä. Mikäli on olemassa ”oletusarvoisesti turvallinen” versio, ikätasolle sopimattomat (aikuisille tarkoitettut) ominaisuudet olisi voitava aktivoida vasta tosiasiallisen iänvarmistuksen jälkeen.

SUOSITUS 5

Vahvistetaan täytäntöönpano- ja arviointivalmiuksia

Koska lasten turvallisuuteen verkossa sovelletaan jo monenlaisia sääntöjä (digipalvelusäädös, yleinen tietosuoja-asetus, tekoälysäädös jne.), valvontaviranomaisten olisi tehostettava yhteistyötä ja tietojenvaihtoa eri oikeudellisten kehysten välillä. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan välttää epä johdonmukaisuuksia ja varmistaa perusoikeuksien suojeluun perustuva johdonmukainen, ennakoitava ja vaikuttava oikeudellinen ympäristö. Euroopan komission olisi tarkasteltava mekanismeja, jotka mahdollistavat saumattoman yhteistyön valvontaviranomaisten välillä, jotta voidaan hyödyntää jo olemassa olevia täytäntöönpanorakenteita. Lisäksi on tarpeen arvioida, olisiko täytäntöönpanosta ja arvioinnista vastaaville sääntelyviranomaisille osoitettava lisäresursseja tai niiden rakenteita uudistettava. Olisi harkittava toimia, joilla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan roolia täytäntöönpanon valvonnassa ja sen panosta täytäntöönpanon valvontavalmiuksiin, myös olemassa olevien rakenteiden kautta. Täytäntöönpanon valvontatoimien on täydennettävä toisiaan, ja niissä on vältettävä ristiriitaisuuksia.

SUOSITUS 6

Hyväksytään pikaisesti toimenpiteitä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien velvoittamiseksi selkeästi ehkäisemään, havaitsemaan ja estämään verkossa, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, tapahtuva verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja ilmoittamaan siitä

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä annetun väliaikaisen asetuksen voimassaolon päättymisestä johtuva aukko lasten suojelemisessa on korjattava nopeasti. EU:n lainsäätäjien olisi pikaisesti hyväksyttävä ehdotettu pitkän aikavälin asetusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yli 80 prosenttia rikostutkimuksista, jotka koskevat lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, saa alkunsa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien ilmoituksista. Lapset ovat usein liian peloissaan ilmoittaakseen siitä itse. Usein ainoa keino lopettaa lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, on havaita sitä todistava materiaali.

Yhdessä lainsäätäjien äskettäin hyväksymän, lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa koskevan uudelleenlaaditun direktiivin kanssa näillä välineillä vahvistetaan EU:n kehystä lapsiin kohdistuvan verkkovälitteisen ja muun seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi. Ne parantavat ennaltaehkäisyä, tutkimusta ja uhrien tukemista. Lisäksi verkkoalustojen olisi vahvistettava toimialan sisäistä yhteistyötä lapsiin vaikuttavissa vakavissa verkkorikoksissa jakamalla haitallista sisältöä ja vihamielisiä toimijoita koskevia merkkejä. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien olisi vahvistettava yhteistyötä EU:n internetfoorumin kanssa, jotta voidaan jakaa tietoa uusista uhkista ja hyväksikäytön muodoista. Tämä tukee rikosepäilyjen varhaista havaitsemista ja niistä ilmoittamista. Lisäksi on tehostettava lastensuojelua koskevien oikeudellisten kehysten, kuten uhrien oikeuksia koskevan direktiivin tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa koskevan direktiivin, täytäntöönpanoa.

SUOSITUS 7**Jäsenvaltiot voivat varotoimena ottaa käyttöön sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja koskevia ylimääräisiä pääsyräjoituksia, joita sovelletaan 13 vuotta täyttäneisiin**

Varotoimena käyttöön otettavien ylimääräisten pääsyräjoitusten olisi täydennettävä alle 13-vuotiaita koskevaa EU:n laajuista sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen pääsyräjoitusta. Nuorilla voi olla pääsy vain sellaiseen sosiaaliseen media+ -ympäristöön, joka on turvallinen sisällön ja suunnitteluominaisuuksien osalta, ikätasolle sopiva ja suunniteltu heidän oikeutensa ja tarpeensa huomioon ottavalla tavalla. Koska historiallinen ja kansallinen konteksti vaihtelee jäsenvaltioittain, jäsenvaltiot saattavat haluta soveltaa korkeampaa ikärajaa kuin 13 vuotta. Kaikkia varotoimena käyttöön otettavia ylimääräisiä kansallisia pääsyräjoituksia olisi arvioitava jatkuvasti. Lisäksi niitä oli mahdollisesti arvioitava uudelleen sen jälkeen, kun sosiaalisesta mediasta ja muista digitaalisista palveluista on tehty oletusarvoisesti turvallisia lapsille ja nuorille.

SUOSITUS 8**Tiukennetaan kuluttajansuojapolitiikkaa lasten suojelemiseksi**

Kuluttajansuojalainsäädännöllä on tärkeä rooli lastensuojeluvälineenä, joka kattaa kaikentyyppiset elinkeinonharjoittajat – verkkokaupat, tilauspohjaisen suoratoiston ja digitaalisen sisällön ja palvelut, videopelit ja sovellukset – ja joka varmistaa, ettei yksikään lasten kanssa vuorovaikutuksessa oleva elinkeinonharjoittaja jää täytäntöönpanokelpoisten kuluttajansuojavelvoitteiden ulkopuolelle. Lasten suojaa harhaanjohtavilta, aggressiivisilta ja haitallisilta verkkomarkkinointikäytännöiltä, myös verkossa toimivien vaikuttajien käytännöiltä, olisi vahvistettava.

Turvaverkkoa ja sen täytäntöönpanoa koskevia sääntöjä olisi vahvistettava sen varmistamiseksi, että jokainen lapsi, joka on vuorovaikutuksessa kaupallisen digitaalisen palvelun kanssa Euroopan unionissa, hyötyy kuluttajansuojan perustasosta riippumatta palvelun tyypistä, elinkeinonharjoittajan tyypistä tai jäsenvaltiosta, johon elinkeinonharjoittaja on sijoittautunut.

Tuleva digitaalista oikeudenmukaisuutta koskeva säädös ja kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä (CPC) annetun asetuksen tarkistus ovat keskeinen tilaisuus lisätä lasten ja nuorten suojelu EU:n kuluttajalainsäädännön ytimeen.

SUOSITUS 9**Koko ajan seurataan ja arvioidaan toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta**

Kaikkien tämän luvun suositusten mukaisesti ehdotettujen uusien välineiden olisi sisällettävä datavetoisia mekanismeja ja lähestymistapoja niiden vaikutuksen ja tehokkuuden jatkuvaan arviointiin. Komission olisi myös parannettava täytäntöönpanotoimien koordinoitua ja erityisesti sujuvoitettava lasten verkkoturvalisuutta koskevia arviointi- ja seurantaprosesseja.

Kuten Australian sosiaalisen median lainsäädännön täytäntöönpanomallissa (mukaan lukien asiantuntijoiden tiedon ja näkemysten jatkuva integrointi), EU:n laajuisen pääsyräjoituksen laadinnassa tulisi olla mukana kattava arviointi. Siinä olisi keskityttävä vähimmäisikää koskevan järjestelmän tehokkuuteen,

vaikutuksiin ja mukautuksiin ja asetettava etusijalle lasten osallistuminen. Tämä voitaisiin saavuttaa käyttämällä olemassa olevia mekanismeja, kuten EU:n lasten osallistumisfoorumia ja Parempi internet lapsille -strategiaa (BIK+), ja sujuvoittamalla asiaa koskevaa tutkimusta kaikkialla EU:ssa ja eri koulutusaloilla, myös rakennetutkimusohjelmissa.

Nämä arvioinnit voivat perustua digipalvelusäädöksen mukaiseen ja EU:n algoritmikeskuksen (ECAT) meillä olevaan työhön. Keskus seuraa jatkuvasti lasten verkkoturvallisuuden muuttumista kehityssuuntausten, käyttömahdollisuuksien ja uusien ja kehittyvien teknologioiden käytön osalta. Tämä voi muodostaa perustan järjestelmälle, jossa kerätään jäsenneiltyjä ja säännöllisiä tietoja edustavasta otannasta alaikäisiä, jotka kuuluvat merkityksellisiin ikäluokkiin, kaikkialla EU:ssa.

Arvioinnin pääpaino on alaikäisten hyvinvoinnissa. Arviointikehyksiin olisi sisällyttävä kehityksellisiä tuloksia, mielenterveyden indikaattoreita, hyvinvointimittareita ja selviytymiskyvystä kertovia tuloksia sen sijaan, että keskityttäisiin yksinomaan vaatimustenmukaisuuteen, altistumiseen tai käyttöä koskeviin mittareihin. Lasten turvallisuutta koskevia toimintapolitiikkoja olisi viime kädessä arvioitava sen perusteella, miten ne vaikuttavat terveeseen kehitykseen.

SUOSITUS 10

Kun lasten tietoja käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti, sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi varmistettava, että lasten etu on ensisijainen

Kun sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä käsittelevät lasten henkilötietoja, niiden olisi varmistettava, että ne nojaavat asianmukaisimpaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiseen oikeusperustaan. Tietosuojaviranomaiset arvioivat, käsittelevätkö rekisterinpitäjät lasten tietoja asianmukaisen oikeusperustan nojalla ja täytyvätkö asiaankuuluvat edellytykset.

Jos rekisterinpitäjä päättää käsitellä lapsen henkilötietoja suostumuksen nojalla, sen olisi varmistettava saaneensa lapselta pätevän suostumuksen ja tarvittaessa vanhempainvastuunkantajan suostumuksen.

Jos rekisterinpitäjä päättää nojata oikeutettuun etuun lasten henkilötietojen käsittelyn oikeusperustana, sen olisi varmistettava, että kaikki 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan vaatimukset täyttyvät ennen käsittelyn suorittamista. Yksi näistä vaatimuksista on, että kyseisen rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet eivät syrjäytä rekisterinpitäjien oikeutettuja etuja. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että rekisteröity on lapsi.

Kuten oikeutettua etua koskevissa Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeissa todetaan, tätä arviointia tehdessään rekisterinpitäjien olisi pohdittava lapsen oikeuksiin ja vapauksiin puuttumisen laajuutta ja intensiteettiä. Niiden olisi otettava huomioon lapsen kohtuulliset odotukset siitä, miten hänen henkilötietojensa käytetään. Lisäksi niiden olisi osoitettava, että lapsen etu on otettu ensisijaisesti huomioon ja että käytössä on asianmukaiset suojatoimet. Lapsen etu tulisi asettaa etusijalle, kun vertaillaan kilpailevia etuja.

Jos rekisterinpitäjän oikeutetut edut ovat ristiriidassa lapsen etujen tai perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa, lapsen edut ja oikeudet tulisi yleensä asettaa etusijalle. Jos tätä ei voida varmistaa, rekisterinpitäjän olisi joko löydettävä asianmukaisempi oikeusperusta tai jätettävä lapsen henkilötiedot käsittelemättä.

SUOSITUS 11**Varmistetaan tuotevastuudirektiivin tuloksellinen täytäntöönpano**

Direktiivi hyväksyttiin alun perin vuonna 1985, ja sitä päivitettiin Euroopan komission viimeisimmällä toimikaudella, jotta se vastaisi teknologian, talouden ja oikeuskäytännön merkittävää kehitystä. Tavoitteena oli taata tasapuoliset toimintaedellytykset, luoda oikeusvarmuutta yrityksille ja taata samalla tehokkaat oikeussuojakeinot uhreille. Tarkistettu direktiivi tuli voimaan 8. joulukuuta 2024, ja jäsenvaltioiden on saatettava se osaksi kansallista lainsäädäntöään 9. joulukuuta 2026 mennessä.

Kun otetaan huomioon digitaalisia palveluja koskevien tuotevastuutapausten yleistyminen eri puolilla maailmaa, on ratkaisevan tärkeää varmistaa tuotevastuudirektiivin tehokas ja oikea-aikainen saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpano. Lisäksi sääntelyviranomaisten olisi korostettava kansalaisille näiden tuotevastuudirektiivin mukaisia oikeuksia (esimerkiksi kertomalla päivitetystä oikeussuojakeinoista henkilöille, jotka haluavat nostaa kanteen viallisen tuotteen, etenkin ohjelmiston, käytöstä).

04

Alaikäisten voimaannuttaminen toimimaan turvallisesti digimaailmassa

Edellisessä luvussa tarkasteltiin EU:n ja jäsenvaltioiden nykyistä lainsäädäntöä ja välineitä lasten suojelemiseksi verkossa, esiteltiin käynnissä olevan täytäntöönpanon tuloksia ja määriteltiin osa-alueita, joilla lainsäädäntöä ja välineitä on vahvistettava ja täydennettävä lasten verkkoturvallisuuden parantamiseksi.

Sosiaalinen media+ -maailmaa ei kuitenkaan voida pelkistää riskeiksi. Se on myös tilaisuus luovuudelle ja osallistumiselle. Tässä luvussa tarkastellaan näyttöä alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön mahdollisuuksista, vaikka se on verraten rajallista. Siinä huomioidaan kannanotto nuorten edustajalta Marta Gonçalvesilta. Hän osallistui erityispaneelin kokouksiin ja keskusteluihin, jotka johtivat puheenjohtajien suositusten laatimiseen.

Sen jälkeen luvussa käsitellään tiettyjä EU:n toimintapolitiikkoja ja välineitä, joilla edistetään alaikäisten voimaantumista ja osallistumista verkossa. Lopussa annetaan suosituksia siitä, miten lapsia ja heitä tukevia tahoja (vanhempia ja huoltajia, opettajia ja kasvattajia) voidaan tukea verkkomaailman mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Luku perustuu puheenjohtajien esittelemien kuuden ohjaavan periaatteen, joiden tarkoituksena on ohjata lasten verkkoturvallisuutta vahvistavia toimia, viidenteen ja kuudenteen pilariin: voimaannuttamiseen ja mediakasvatukseen sekä lasten oikeuksiin ja osallistumiseen. Tässä analyysissä käytetään lähtökohtana vastaavia kansainvälisiä ja EU:n lasten oikeuksia koskevia kehyksiä^a.

Jotta lasten suojelemista verkossa koskevat toimenpiteet olisivat tehokkaita, niiden on kuljettava käsi kädessä alaikäisten voimaannuttamista ja osallistumista edistävien toimien kanssa. Toimenpiteet on sopeutettava ikätasolle lasten ja nuorten kehittyvien valmiuksien mukaan ja räätälöitävä huoltajien ja kasvattajien muuttuviin rooleihin alaikäisten matkalla aikuisuuteen.

Riskien lisäksi on tunnistettava, että digitaalinen maailma tarjoaa lapsille ja nuorille myös monia mahdollisuuksia. Kun alaikäisille annetaan mahdollisuus turvalliseen vuorovaikutukseen verkossa ja heillä on vankat digitaaliset taidot, sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö voisi edistää hyvinvointia,

a. Erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien komitean yleiset huomautukset, Euroopan unionin perusoikeuskirja ja lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia.

sosiaalista kanssakäymistä, tukea antavia vertaisverkostoja sekä mahdollisuuksia itseilmaisuun, kansalaisvaikuttamiseen ja itseohjautuvaan oppimiseen.

Seuraavassa kohdassa tarkastellaan lasten ja nuorten sosiaalinen media+:n käyttöön liittyviä mahdollisuuksia. Ensin tässä luvussa annetaan kuitenkin puheenvuoro nuorten edustajalle.

Kohti parempaa digitaalista maailmaa

MARTA GONÇALVESIN, PORTUGALILAISEN PAREMPI INTERNET

LAPSILLE+ -LÄHETILÄÄN TOIMINTAKEHOTUS

Kasvoin maailmassa, jossa internet oli jatkuvasti läsnä arjessa. Minun sukupolvelleni verkossa oleminen ei ole satunnaista ajanvietettä. Digitaalisessa tilassa opimme, luomme, viestimme, rakennamme ystävyssuhteita, löydämme mahdollisuuksia ja kehitämme identiteettiämme. Siksi lasten ja nuorten voimaannuttaminen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten teknologioiden turvalliseen käyttöön ei tarkoita pelkästään heidän suojelemistaan haitoilta. Kyse on siitä, että he voivat osallistua täysipainoisesti maailmaan, jossa kasvavat.

Lasten digitaalisesta elämästä keskustellaan liian usein ilman lasten omaa panosta. Hallitukset, yritykset, kasvattajat ja aikuiset tekevät päätöksiä nuorten puolesta kysymättä harvoin heiltä itseltään, mitä he oikeasti tarvitsevat. Tämä ei ole vain epäreilua vaan haitallista. Parempia digiympäristöjä ei voi rakentaa arvailemalla lasten kokemuksia.

Vertaisneuvonnassa ja nuoria edustaessani olen nähnyt, miten valtavasti nuorilla on potentiaalia, kun heihin luotetaan ja heille annetaan vastuuta. Lapset ja teini-ikäiset voivat saavuttaa merkittäviä asioita luovuudellaan, empatiallaan, päättäväisyydellään ja auttamisen halullaan. Kun nuoret kohtaavat, he eivät pelkästään kuluta teknologiaa. He käyttävät sitä oppimiseen, luomiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja yhteisön rakentamiseen. He toimivat ikätovereilleen roolimalleina tavalla, johon aikuiset eivät pysty.

Nuoret ovat oman todellisuutensa asiantuntijoita. He tietävät, mitä mahdollisuuksia arvostavat, millaisia haasteita kohtaavat ja millaisilla ratkaisuilla olisi oikeasti merkitystä. Merkityksellistä nuorten osallistumista ei tulisi pitää symbolisena harjoituksena, vaan se tulisi katsoa olennaiseksi osaksi todella toimivien digitaalisten toimintapolitiikkojen, alustojen ja palvelujen uudistamista.

Erikoispaneeliprosessi oli hyvä esimerkki siitä, miltä mielekäs nuorten osallistuminen voi näyttää. Näissä kolmessa kokouksessa lasten ja nuorten edustajat osallistuivat muiden asiantuntijoiden tavoin keskusteluun täysin, toivat esiin näkökulmiaan ja kertoivat itselleen olennaisimmista huolista.

Lisäksi pääsin itsekin osallistumaan raportin laatimiseen, kirjoittamaan kohtia ja antamaan palautetta koko suositusten kehittämisen ajan. Minua ei pelkästään kuultu, vaan minut otettiin mielekkäällä tavalla mukaan prosessiin, ja toin esiin tietoni ja kokemukseni tässä luvussa esitetyllä tavalla (ks. esimerkiksi vertaisneuvontaa koskeva kohta). Päätöksiä hahmotteleviin keskusteluihin osallistuminen, ajatusten vaihtaminen, eri näkökulmien kuunteleminen ja uusien näkemysten saaminen vahvisti sitä, miten tärkeää on ottaa nuoret mukaan koko prosessiin ja katsoa heidän tosielämän kokemuksensa asiantuntemukseksi.

Vaikka erityispaneelin ensisijaisena tehtävänä oli lasten verkkoturvallisuuden sovellettavan toimintamallin kehittäminen, halusin tuoda esiin myös digitaalisen maailman tarjoamia mahdollisuuksia.

Verkkomaailma on avannut mahdollisuuksia, joista aiemmat sukupolvet tuskin saattoivat uneksia. Lapset voivat oppia uusia kieliä, opetella uusia soittimia, tutustua tieteellisiin aiheisiin, kehittää taiteellisia kykyjä, tutkia uusia kulttuureja ja olla yhteydessä eri puolilla maailmaa oleviin ihmisiin, joilla on samat mielenkiinnon kohteet. Monille nuorille digitaalisista tiloista tulee paikkoja, joista he löytävät yhteenkuuluvuutta, inspiraatiota ja luottamusta – etenkin, jos nuoret kokevat olonsa ulkopuolisiksi paikallisyhteisössään. Internet voi luoda elämää mullistavia mahdollisuuksia, mutta se on mahdollista vain, jos lapset saavat tarvittavan tiedon ja tuen sen turvalliseen käyttöön.

Olen kokemuksesta oppinut myös, että tieto saa lapset voimaantumaan. Kun nuorille muodostuu kuva siitä, miten digitaaliset alustat toimivat, miten heidän yksityisyyttään suojellaan ja miten manipulointi, väärä tieto tai haitallinen käyttäytyminen tunnistetaan, he osaavat paremmin tunnistaa, kun jokin on vialla. Heillä on paremmat valmiudet hakea apua, tukea ystäviä ja edistää turvallisempia verkkoyhteisöjä. Digilukutaidon tarkoitus ei ole saada lapsia pelkäämään teknologiaa. Tarkoitus on valaa heihin luottamusta ja opettaa heitä käyttämään sitä kriittisesti, vastuullisesti ja myönteisesti.

Tieto on yksi voimakkaimmista välineistä, joita lapselle voi antaa. Tieto auttaa tekemään valvutuneita valintoja, parantaa selviytymiskykyä ja edistää itsenäisyyttä. Jokainen lapsi ansaitsee selkeää, ikätasolle sopivaa ohjausta, joka auttaa häntä ymmärtämään digitaalisen maailman mahdollisuudet ja riskit. Mitä enemmän panostamme koulutukseen, osallistumiseen ja digilukutaitoon, sitä enemmän autamme nuoria suojelemaan itseään ja muita verkossa.

Nykypäivän lapset muokkaavat digitaalisen maailman tulevaisuutta. He eivät ole vain tulevia kansalaisia, vaan he ovat jo aktiivisia osallistujia, joiden äänellä, ideoilla ja kokemuksella on merkitystä. Jos autamme tänään heitä voimaantumaan, he eivät vain seikkaile digitaalisessa maailmassa. He mullistavat sen itse.

Marta Gonçalves

*Parempi internet lapsille+ -lähettiläs,
Portugali*

Marta Gonçalves

Alaikäisten mahdollisuudet digitaalisessa maailmassa

YHTEYDENPITO JA ITSEILMAISU

Kuten 2. luvussa jo mainittiin, monet lapset ja nuoret käyttävät sosiaalinen media+:aa yhteydenpitoon, vuorovaikutukseen ja kiinnostuksenkohteidensa jakamiseen muiden kanssa verkossa. Näyttö korostaa näitä havaintoja²⁹⁰.

Sosiaalinen media+ voi tarjota nuorille myös mahdollisuuden keskustella kiinnostuksenkohteistaan ikätoverien kanssa, vaalia verkon ulkopuolella syn-tyneitä ystävyysuhteita ja pitää yhteyttä kaukana asuviin ystäviin ja perheenjäseniin²⁹¹.

Yleisemmin voidaan todeta, että sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja käyttämällä nuoret voivat nauttia viihteestä yhdessä ja pohtia yhteisiä kokemuksia verkossa. Tutkimuksissa on havaittu tämän mahdollisia hyötyjä nuorten mielialalle ja hyvinvoinnille²⁹².

Sosiaalinen media+ voi myös tarjota nuorille tiloja ilmaista itseään ja tutkia identiteettiään²⁹³. Tutkimusten mukaan verkkotilat voivat toimia matalamman kynnyksen ympäristöinä, kun nuoret kokeilevat erilaista itseilmaisua²⁹⁴. Lisäksi jotkut alaikäiset saattavat käyttää yksityisiä sosiaalisen median tilejä päiväkirjamaiseen tapaan²⁹⁵.

Nuoret käyttävät sosiaalinen media+:aa yhä enemmän luovuutensa purkamiseen. Vuoden 2022 kyselytutkimuksessa 1 316 yhdysvaltalaiselle teini-ikäiselle havaittiin, että 71 prosenttia piti sosiaalista mediaa tilana ilmaista luovuuttaan²⁹⁶. Tällaiset käyttötarkoitukset voivat kuitenkin altistaa nuoret haitalle.

Lyhyesti sanottuna alaikäisiä tukevien tahojen on punnittava, ovatko hyödyt alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytöstä yhteydenpitoon ja itseilmaisuun suuremmat kuin lasten ja nuorten terveydelle, turvallisuudelle ja hyvinvoinnille aiheutuvat riskit. Näihin kuuluvat ei-toivottujen yhteydenottojen ja ikätasolle sopimattomalle verkkosisällölle altistumisen riskit, erityisesti seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelun ja lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan riskit.

”Nuorille tarvitaan kipeästi itsenäisyyteen perustuvaa lähestymistapaa. Huolestuneet vanhemmat rajoittavat lapsia kaikin tavoin, ja sosiaalinen media on heille pakopaikka. Nuoret on otettava mukaan verkkotiloja koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluun, sillä vain siten he sitoutuvat noudattamaan sääntöjä ja saavat valmiuksia selviytyä tärkeiden arviointi- ja itsesäätelytaitojensa avulla tulevaisuuden arvaamattomassa digitaalisessa maailmassa.”

— ZUZANNA,
17-VUOTIAS EU:N LASTEN
OSALLISTUMISFOORUMIN EDUSTAJA

On tärkeää keskustella alaikäisten kanssa avoimesti heidän verkkokokemuksistaan, jotta lapset ja nuoret kokevat pystyvänsä kertomaan vanhemmille tai huoltajille etenkin ei-toivotuista yhteydenotoista ja kokemuksista. Lisäksi huoltajilla ja kasvattajilla on oltava valmiudet valvoa (ja tarvittaessa rajoittaa) alaikäisten sosiaalinen media+:n käyttöä ja tietää, mistä he saavat tarvittaessa ammattiapua.

TUKI JA TIEDOT

Monet nuoret hakevat sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa tukea ongelmiinsa verkossa. Joidenkin tutkimusten mukaan nuorten sosiaalinen media+:n käyttö voi edistää avoimia keskusteluja ja auttaa heitä löytämään apua verkossa²⁹⁷.

Alaikäiset tuovat usein esiin, että verkkotilat tarjoavat ”turvallisia” vaihtoehtoja itseilmaisuuksiin tai helpommin lähestyttäviä tuen lähteitä verrattuna ”perinteisiin” vaihtoehtoihin, kuten vanhemmille tai ohjaajille puhumiseen²⁹⁸.

Kuten 2. luvussa todetaan, nuoret, joilla on hyvä itsetunto ja ystävyssuhteita verkon ulkopuolella, voivat onnistua vahvistamaan näitä suhteita ja hakemaan tukea verkossa. Kuitenkin niillä nuorilla, joilla on huonompi itsetunto ja heikommalla sosiaalisella verkostolla verkon ulkopuolella, sosiaalinen media+ -ympäristöt voivat lisätä altistumista ei-toivotuille yhteydenotoille ja ikätasolle sopimattomalle sisällölle.

Haavoittuvassa asemassa olevat alaikäiset, myös hlbtq+ -yhteisöihin kuuluvat, joilla on erityisopetuksen tarve, mielenterveysongelmia, syömishäiriöitä tai itsetuhoisuutta, voivat olla erityisen taipuvaisia käyttämään sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja pitääkseen yhteyttä muihin samankaltaisia asioita kokeneihin tai hakemaan tukea.

Vähäinen tutkimus viittaa joidenkin nuorten saavan lohtua kokemuksiinsa ongelmiin paitsi verkossa käymänsä suoran vuorovaikutuksen myötä myös nähdessään, että muilla on samankaltaisia kokemuksia²⁹⁹.

Hakiessaan tukea sosiaalinen media+:ssa valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevat alaikäiset voivat kuitenkin altistua haitoille, kuten verkkokiusaamiselle ja sosiaaliselle syrjäytymiselle, mikä voi heikentää heidän terveyttään ja hyvinvointiaan.

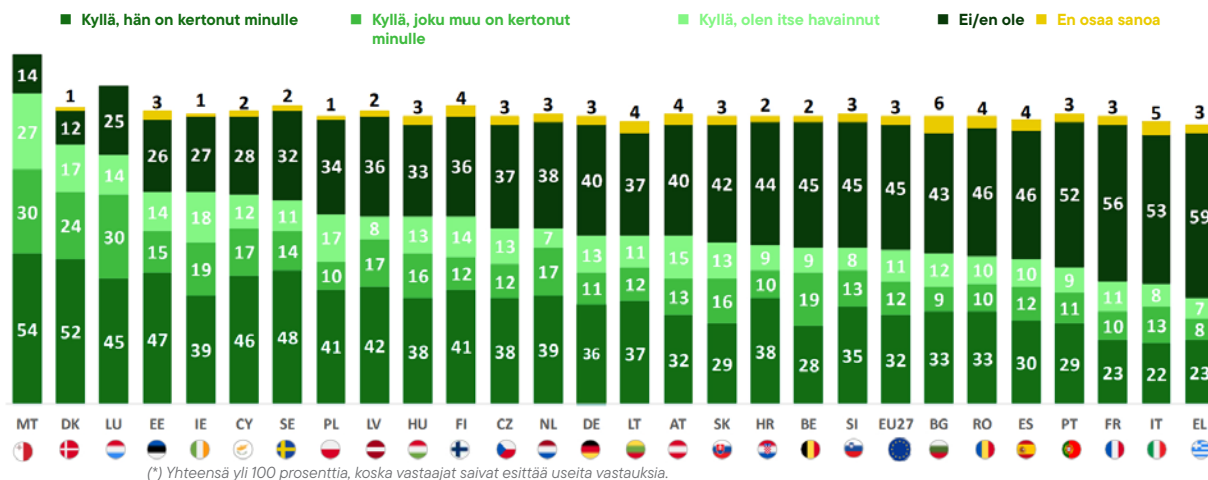
Oikeiden suojatoimien avulla sosiaalinen media+ -tilat voivat tarjota tukea alaikäisille. Esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisten moderoimat hallitut verkkokeskustelufoorumit voisivat toimia vaihtoehtona apua tai tietoa sosiaalinen media+:ssa hakeville.

On näyttöä siitä, että tällaiseen foorumiin osallistuminen voi auttaa nuoria myöntymään perinteisen ammattiavun hakemiseen³⁰⁰. Tämä voi myös auttaa puuttumaan ongelmiin, jotka liittyvät esimerkiksi lääketieteellisen disinformaation ja väärän tiedon leviämiseen verkossa.

Huoltajien, kasvattajien ja julkisten palvelujen (mukaan lukien mielenterveys- ja seksuaaliterveyspalvelujen tarjoajat) olisi pohdittava, miten alaikäisille voidaan parhaiten kertoa ja heitä tukea sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytössä tiedon tai tuen lähteenä.

Kaavio 1: Perheiden tietoisuus alaikäisten kielteisistä verkkokokemuksista

Kysymys: Onko lapsesi koskaan kertonut sinulle kielteisistä verkkokokemuksistaan? Oletko itse havainnut hänellä olleen tällaisia kokemuksia?

Lähde: Euroopan komissio (2026). Impact of excessive screen time and social media on young people's mental health, kesäkuu 2026, Eurobarometri-tutkimus.

OPPIMINEN JA TAITOJEN KEHITTÄMINEN

Tutkimukset digitaalisten välineiden käytöstä oppimisessa viittaavat siihen, että digitaalisten välineiden ja palvelujen käytöllä voi olla pieni tai kohtalainen myönteinen vaikutus lasten oppimistuloksiin yläkoulussa tai toisen asteen oppilaitoksessa³⁰¹.

Digitaali teknologiat antavat opettajille ja oppilaille lisämahdollisuuksia opettamiseen ja oppimiseen, ja ne näyttävät olevan tehokkaimmillaan perinteisen opetuksen täydentäjinä, eivät sen korvaajina³⁰².

Tieteen, matematiikan ja kielten kaltaisissa aiheissa digitaali teknologiat voivat rikastuttaa oppimista vuorovaikutteisten kokemusten kautta. Näihin kuuluvat simulaatiot, mallinnus, animaatiot, digitaaliset pelit, multimediasurssit ja äänitehosteet. Nämä lähestymistavat voivat lisätä opiskelijoiden osallisuutta ja auttaa tekemään abstrakteista tai monimutkaisista käsitteistä selkeämpiä ja helppotajuisempia³⁰³.

Digitaaliset välineet ja palvelut voivat myös tukea yksilöllistä oppimista. Ne lisäävät oppimisprosessin joustavuutta, koska oppilaat voivat edetä omaan tahtiinsa ja tutkia aiheita eri näkökulmista. Tämä voi lisätä motivaatiota etenkin opiskelijoilla, jotka hyötyvät toistuvista harjoituksista tai itseohjautuvasta tutkimuksesta³⁰⁴.

Tekoälypohjainen teknologia on täydentävä väline, joka voi tukea yksilöllistä opetusta. Näiden välineiden avulla opettajat voivat mukauttaa menetelmiä opiskelijoiden suorituksen mukaan ja tarjota oikea-aikaista palautetta ja yksilöllistä tukea tarpeen mukaan³⁰⁵.

Tutkimusten mukaan generatiivisen tekoälyn käyttö on juurtunut monien opiskelijoiden opiskelurutiineihin³⁰⁶. Vaikka opiskelijat tietävät tekoälyvälineen käytön riskit oppimiselle ja kognitiiviselle kehitykselle, he keskittyvät usein tekoälyn tuomiin mahdollisuuksiin³⁰⁷, kuten ajansäästöön.

Kouluissa käytettävät oppimisalustat voivat tarjota alemman ja ylemmän perusasteen oppilaille laajemman valikoiman laadukkaita oppimisresursseja itsenäiseen oppimiseen sekä mahdollisuuden itse- ja vertaisarviointiin³⁰⁸.

Näiden mahdollisuuksien on oltava tasapainossa suhteessa riskeihin, kuten digitaalisten laitteiden mahdollisuuteen viedä lasten ja nuorten huomio pois oppimisesta, fyysisiin riskeihin (esimerkiksi alaikäisten näölle) ja koulutuksen liialliseen digitalisaatioon.

Tekoälyvälineiden vaikutusta lasten ja nuorten koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen on analysoitava laajemmin kokonaiskuvan saamiseksi mahdollisista hyödyistä ja riskeistä, kuten 2. luvussa todetaan. Vastaavasti tarvitaan lisää näyttöä sosiaalinen media+:n käytön mahdollisista myönteisistä vaikutuksista oppimisympäristössä.

Digitaalinen koulutus, mukaan lukien media- ja tekoälylukutaito, on erittäin tärkeää, jotta lapset ja nuoret voivat navigoida verkossa turvallisesti. Keskeinen kysymys on, miten digitaalisten taitojen ja digilukutaidon hankkiminen lisätään opetussuunnitelmiin käytännössä tavalla, joka hyödyttää alaikäisten yleistä oppimista ja kehitystä.

Kulttuurit ja asenteet digitaalisten laitteiden ja välineiden käytöstä oppimisympäristöissä vaihtelevat suuresti kansallisella tasolla eri puolilla EU:ta. Yleisesti kuitenkin tunnustetaan, että on tärkeää parantaa alaikäisten, huoltajien ja kasvattajien osaamista, tarjota turvallisia ja ikätasolle sopivia oppimisvälineitä ja tuoda digitaalinen hyvinvointi tunnetuksi kouluissa.

"Nuoret tarvitsevat selkeitä oikeuksia, helppotajuista tietoa, tehokkaita ilmoitusvälineitä ja mahdollisuuden vaikuttaa arjessa käyttämiinsä digitaalisiin tiloihin. Internet ei ole pelkkiä riskejä täynnä. Monille nuorille se on myös oppimisen, yhteydenpidon, luovuuden ja tuen paikka. Joten kieltojen ja rajoitusten sijaan siitä tulee tehdä jokaiselle turvallinen inspiraation lähde. Siksi viestini on yksinkertainen: rakentakaa internetiä kanssamme, älkää vain meille."

— AYATA,
15-VUOTIAS EU:N LASTEN
OSALLISTUMISFOORUMIN EDUSTAJA

ÄLYPUHELINRAJOITUKSET KOULUISSA

Matkapuhelimet ovat jatkuvasti läsnä eurooppalaisten lasten ja nuorten elämässä. Kuten 1. luvussa todetaan, alaikäisten älypuhelimien käyttö koulussa voi häiritä oppimista, uhata opiskelumenestystä, vähentää sosiaalista vuorovaikutusta ja samalla lisätä haittoihin liittyviä riskejä, kuten verkkokiusaamisen ja sosiaalisen syrjäytymisen riskiä.

Nuorilla älypuhelimien käyttö voi lisätä mielenterveysongelmien, kuten ahdistuksen ja masennuksen, riskiä. Yleisemmin alaikäisten älypuhelimien käyttö luokassa voi tuoda opettajille lisää stressiä laitteiden käytön valvomisesta.

Määritetyt riskit ovat herättäneet EU:n jäsenvaltioissa ja muuallakin keskusteluja siitä, kielletäänkö lasten ja nuorten älypuhelimien käyttö koulussa. Ehdotetut toimenpiteet vaihtelevat koulupäivän kestävästä täyskiellosta lievempiin rajoituskäytäntöihin, joihin liittyy ehdollista tai valvottua käyttöä.

Vuoden 2025 lopulla suurin osa EU:n jäsenvaltioista oli toteuttanut tai aikoi toteuttaa jonkinlaisia rajoituksia matkapuhelimille kouluissa. Toimenpiteet voivat olla täyskielloja koulupäivän aikana (Itävalta, Belgia, Kypros, Ranska, Unkari, Portugali ja Slovenia), jolloin laitteet usein kerätään talteen oppilailta, tai ainoastaan luokkahuonetta koskevia rajoituksia, jotka jättävät laajemmat toimet koulujen omaan harkintaan (Alankomaat, Romania ja Slovakia). Jotkin maat (Bulgaria ja Ruotsi) ovat siirtymässä neuvoa-antavista kehyksistä oikeudellisesti sitoviin sääntöihin.

Koko koulupäivän kattavat kiellot ovat yleisin ratkaisu, mutta täytäntöönpano vaihtelee (esimerkiksi Ruotsissa reaktiot olivat 80-prosenttisesti myönteisiä, kun taas 20 prosentilla oli vaikeuksia panna kiellot täytäntöön)³⁰⁹.

Rajoittavien toimenpiteiden tunnettuja haasteita ja tahattomia seurauksia ovat muun muassa muun kuin opetushenkilöstön lisätyö laitteiden keräämiseksi, korvaavat laitteet (esimerkiksi tablettien tai kannettavien tietokoneiden käyttö), verkkokiusaamisen siirtyminen koulupäivän ulkopuolelle ja älypuhelimien liiallinen käyttö iltaisin.

EU:n politiikat ja välineet

Edellä tarkasteltiin lasten ja nuorten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön tuomia mahdollisuuksia ja verrattiin niitä alaikäisten terveydelle ja hyvinvoinnille aiheutuville riskeille. Seuraavassa kohdassa esitellään tiettyjä EU:n toimintapolitiikkoja ja välineitä, joilla edistetään alaikäisten voimaantumista ja osallistumista verkossa.

Analyysi keskittyy toimintapolitiikkoihin ja välineisiin, joita puheenjohtajien mielestä voidaan täydentää lisätoimilla.

LASTEN OIKEUKSIA KOSKEVA EU:N STRATEGIA

Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2021 lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian kattavana toimintapolitiittisena kehyksenä, jolla ylläpidetään lasten oikeuksia kaikissa EU:n toimintapolitiikoissa ja varmistetaan, että haavoittuvassa asemassa olevilla lapsilla on turvallinen pääsy peruspalveluihin.

Strategia rakentuu kuuden pilarin ympärille:

1. lasten osallistuminen politiikkaan ja demokratiaan, mukaan lukien EU:n lasten osallistumisfoorumi
2. sosioekonominen osallisuus, terveys ja koulutus, mukaan lukien eurooppalainen lapsitakuu
3. lapsiin kohdistuvan väkivallan torjuminen ja lastensuojelun varmistaminen
4. lapsiystävällinen oikeudenkäyttö
5. digiympäristö
6. maailmanlaajuinen ulottuvuus.

Digitaalisella pilarilla edistetään Safer Internet -keskusten ja Parempi internet lapsille -strategioiden jatkuvaa tukea. Sillä varmistetaan, että lapset voivat käyttää turvallisia digiympäristöjä ja että heillä on yhtäläinen pääsy digitaalisiin välineisiin.

Strategiassa kehoitettiin EU:n jäsenvaltioita varmistamaan digitaalisten välineiden tosiasiallinen yhtäläinen saatavuus, edistämään medialukutaitoa koulutuksen avulla, kehittämään lasten kykyä arvioida kriittisesti verkkosisältöä ja havaitsemaan disinformaatiota ja loukkaavaa materiaalia.

Lisäksi siinä kehoitetaan jäsenvaltioita edistämään ja tukemaan EU:n yhteisrahoittamia Safer Internet -keskuksia, lasten auttavia puhelimia ja vihjepuhelimia. Lopuksi strategiassa kehoitetaan EU:n jäsenvaltioita kannustamaan lasten (erityisesti tyttöjen) osallistumista luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM-aineiden) koulutukseen.

Lapsen oikeuksia koskevassa EU:n strategiassa Euroopan komissio kehottaa tieto- ja viestintätekniikka-alan yrityksiä

- // varmistamaan, että lasten oikeudet, myös oikeus yksityisyyteen, henkilötietojen suojaan ja ikätasolle sopivan sisällön saatavuuteen, sisällytetään sisäänrakennettuina ja oletusarvoisesti digitaalisiin tuotteisiin ja palveluihin, myös vammaisten lasten osalta
- // tarjoamaan lapsille ja vanhemmille asianmukaiset välineet ruutuajan ja nettikäyttäytymisen valvomiseksi ja suojelemaan lapsia verkkotuotteiden liikkakäytön ja riippuvuuden vaikutuksilta
- // tehostamaan toimenpiteitä haitallisen sisällön ja epäasianmukaisen kaupallisen viestinnän torjumiseksi esimerkiksi helppokäyttöisten raportointi- ja estoväylien ja tehokkaiden iäntodennusvälineiden avulla
- // jatkamaan toimiaan laittoman verkkosisällön, myös lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa koskevan sisällön havaitsemiseksi, siitä ilmoittamiseksi ja sen poistamiseksi alustoiltaan ja palveluistaan, jos nämä käytännöt ovat laillisia.

PAREMPI INTERNET LAPSILLE

Euroopan komissio tekee suoraan yhteistyötä lasten kanssa yhdessä asiantuntijoiden, vanhempien, huoltajien, opettajien ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa varmistaakseen, että digiympäristöön liittyvien toimintapolitiikkojen kehityksessä ja täytäntöönpanossa otetaan huomioon erilaisia näkökulmia.

Parempi internet lapsille -strategia (BIK+) tarjoaa kattavan kehyksen alaikäisten, myös haavoittuvimmassa asemassa olevien, suojelemiseksi, voimaannuttamiseksi ja kunnioittamiseksi verkossa. Strategialla tuetaan EU:n säädösten täytäntöönpanoa tällä alalla täydentämällä velvoitteita tiedon lisäämisellä, valmiuksien kehittämällä ja tukitoimenpiteillä.

Parempi internet lapsille -alustalla on runsaasti lapsille ja nuorille tarkoitettua oppimateriaalia sellaisten digitaalisten taitojen kehittämiseen, joita he tarvitsevat turvalliseen, vastuulliseen ja luottavaiseen verkko-ympäristöihin osallistumiseen.

Alustalla hyödynnetään useiden sidosryhmien toimintamallia, joka tarjoaa omia oppisoppeja lapsille ja nuorille, vanhemmille ja huoltajille sekä opettajille ja kasvattajille. Tämä heijastaa huoltajien ja kasvattajien roolia lapsia ja nuoria tukevana tahona, joka valvoo ja ohjaa alaikäisten sosiaalinen media+:n käyttöä.

Lapsille

Parempi internet lapsille -alustaan sisältyvä lasten osio opettaa lapsille ja nuorille digitaalisessa maailmassa navigointia erilaisten osallistavien ja vuorovaikutteisten oppimateriaalien avulla. Tällaisia ovat muun muassa opetuspelit, jotka lisäävät tietoa ja valvotun käytön lasten verkkoturvallisuudesta, vastuullisesta verkkokäyttäytymisestä sekä internetin liikakäytön ja väärinkäytön ehkäisemisestä.

Lasten osiossa on myös oppimateriaalia, joka esittelee lapsille EU:n tekemää työtä ja mahdollisuuksia kansalaisvaikuttamiseen aloitteiden kautta, kuten EU:n lasten osallistumisfoorumilla (käsitellään jäljempänä tässä luvussa).

Vanhemmille

Parempi internet lapsille -alustaan sisältyvä vanhempien osio tukee vanhempia, huoltajia ja lapsista vastuussa olevia aikuisia tarjoamalla käytännön ohjausta ja näyttöön perustuvia oppimateriaaleja erilaisista ongelmista, jotka liittyvät lasten kokemuksiin verkossa.

Aihekohtaisissa osioissa käsitellään esimerkiksi vanhemmilla olevia valvontavälineitä, verkkopelaamista ja ruutuajan hallintaa. Lisäksi alustalla on useita opiskelumuoduuksia ja syväluotaavia jaksoja, joiden tarkoituksena on parantaa vanhempien kuvaa sosiaalisen median ja digitaaliteknologian riskeistä ja mahdollisuuksista.

Keskeiset koulutusmoduulit kattavat muun muassa kyberturvallisuuden, sukupuoleen perustuvan väkivallan torjunnan verkossa, verkkopelaamisen, manipuloivat markkinointikäytännöt peleissä, sen käsittämisen, mitä väärä tieto ja disinformaatio ovat, seksiviestittelyn, verkkokiusaamisen ja vanhempien roolin lasten tukemisessa ja opettamisessa digitaalisessa maailmassa.

Kukin moduuli sisältää selittävää sisältöä, ehdotettuja tehtäviä ja täydentäviä materiaaleja, jotka helpottavat oppimista omassa tahdissa.

Opettajille

Opettajien osio tarjoaa opettajille, kasvattajille ja muille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille erilaisia oppimateriaaleja, jotka parantavat heidän valmiuksiaan puuttua lasten verkkoturvallisuuteen ja digitaaliseen kansalaisuuteen oppimisympäristössä.

Johdanto-opiskelumoduuleissa keskitytään lasten verkkoturvallisuuden perusnäkökohtiin ja kasvattajien vastuisiin lasten ja nuorten tukemisessa. Käsiteltäviä teemoja ovat esimerkiksi keskeiset turvallisuusriskit verkossa, medialukutaidon ja digitaalisen kansalaisuuden opetus alemman ja ylemmän perusasteen oppilaitoksissa, lasten verkkoturvallisuutta koskevien, koko kouluyhteisön kattavien toimintamallien täytäntöönpano ja lasten oikeudet digitaalisessa maailmassa.

SAFER INTERNET -KESKUKSET

Parempi internet lapsille -strategian (BIK+) ytimessä on EU:n yhteisrahoittama Safer Internet -keskusten verkosto.

Pelkästään vuonna 2025 Safer Internet -keskukset tavoittivat yli 46,4 miljoonaa eurooppalaista, järjestivät 448 000 kouluvierailua ja koulutusta ja käsittelivät yli 57 000 yhteydenottoa Insafe-tukipuhelimiin³¹⁰.

Verkosto edistää yhdessä Euroopan komission kanssa myös Turvallisempi internet -päivää, maailmanlaajuisia kampanjaa, jota vietetään vuosittain helmikuussa verkkoturvallisuudesta tiedottamiseksi.

Safer Internet -keskukset järjestävät erilaisia palveluja, jotka liittyvät sekä ennaltaehkäisyyn että tukeen. Ne tarjoavat perheille ja kouluille koulutusjaksoja ja yleisöystävällisiä materiaaleja, joiden tarkoitus on vahvistaa digilukutaitoa ja edistää vastuullista verkkokäyttäytymistä.

Monet Safer Internet -keskukset eri puolilla Eurooppaa on nyt nimetty digipalvelusäädöksen mukaan luotetuiksi ilmoittajiksi. Tämä parantaa alaikäisten suojelua verkossa mahdollistamalla sen, että etusijalla ovat ilmoitukset lapsiin ja nuoriin vaikuttavasta laittomasta sisällöstä. Keskuksilla on ratkaiseva rooli, sillä ne tiedottavat digitaalisten palvelujen koordinaattoreille lapsiin ja nuoriin kohdistuvista riskeistä ja tukevat siten digipalvelusäädöksen täytäntöönpanoa³¹¹.

Keskukset ylläpitävät myös auttavia puhelimia, joista verkkokiusaamista tai muita verkon riskejä kohdanneet lapset ja perheet voivat saada apua. Lisäksi keskusten vihjepuhelimiin voidaan ilmoittaa anonyymisti epäilyistä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavasta materiaalista.

Safer Internet -keskukset toteuttavat tiedotuskampanjoita kansallisella ja EU:n tasolla lasten turvallisuuden ja voimaantumisen edistämiseksi verkossa. Tähän sisältyy kohdennettuja aloitteita, kuten perheille suunnattua esteetöntä tietoa digipalvelusäädöksestä (DSA for YOUTH) ja siihen liittyvistä alaikäisten suojelua koskevista suuntaviivoista.

Yleisemmin tiedotuskampanjat kertovat lapsille, huoltajille ja kasvattajille alaikäisten verkossa kohtaamista riskeistä ja turvallisista käytännöistä. Tähän sisältyy aloitteita, joilla puututaan digitaalisille laitteille altistumiseen varhaislapsuuden aikana.

DIGITAALINEN KOULUTUS JA DIGILUKUTAITO

EU:n jäsenvaltiot vastaavat kansallisten koulutusjärjestelmien sekä koulujen opetussuunnitelmien ja koulutuksen järjestämisestä. EU tukee jäsenvaltioiden yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen vaihtoa sekä rahoittaa koulutusaloitteita EU:n ohjelmien, kuten Erasmus+ -ohjelman, kautta.

Euroopan komissio hyväksyi maaliskuussa 2025 osaamisunionistrategian. Osaamisunionin tavoitteena on vahvistaa perustason ja edistyneen tason taitojen, myös digitaalisten taitojen, saavuttamista kaikkialla

EU:ssa edistämällä jatkuvaa elinikäistä oppimista. Strategian kulmakivi on perusosaamisen toimintasuunnitelma, jolla pyritään täyttämään puutteita perusosaamisessa, kuten digi- ja kansalaistaidoissa^b.

Vuoden 2023 kansainvälisen monilukutaidon tutkimuksen (ICILS) havaintojen mukaan 42,5 prosentilla 13–14-vuotiaista ei ole perustason informaatio- ja tietokonelukutaitoa³¹². Sosioekonominen tausta on vahva tietokone- ja informaatiolukutaidon ennustava tekijä. Jos vähintään toinen oppilaan vanhemmista on suorittanut korkeakoulututkinnon, oppilaan alisuoriutumisaste on 16 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin lasten, joiden vanhempien koulutusaste on alhaisempi (32,4 ja 48,6 %) ³¹³.

Lisäksi OECD:n opetusta ja oppimista koskeva kansainvälinen tutkimus (TALIS) osoittaa, että vain 45,9 prosenttia EU:n jäsenvaltioiden opettajista kokee olevansa valmiita käyttämään digitaalisia resursseja ja välineitä opetukseen³¹⁴. Tämä näyttö korostaa, miten tärkeä on vahvistaa paitsi oppilaiden digitaalisia taitoja ja digilukutaitoa myös opettajien ja kasvattajien taitoja parantamalla opettajien perus- ja täydennyskoulutusta lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa.

"Opettajan-koulutuksesta on tehtävä lasten verkkoturvallisuuden kulmakivi, joka ei perustu lainsäädäntöön [...] Digitaalinen koulutus on tuotava keskeiseksi osaksi opettajan-koulutusohjelmia, ja opettajille on annettava valmiudet tehokkaaseen yhteistyöhön vanhempien kanssa."

— LOUISE HEERAN FLYNN,
DUBLININ TRINITY COLLEGEN OPETTAJAN-
KOULUTUKSEN APULAISPROFESSORI

EU:n tasolla eurooppalaista koulutusaluetta koskevassa aloitteessa kehitetään koko järjestelmän ja koko koulun kattavaa lähestymistapaa, jolla puututaan mielenterveyteen ja hyvinvointiin kouluissa ja luodaan myönteisiä oppimisympäristöjä. EU:n jäsenvaltiot ovat tunnustaneet, miten tärkeää on tukea vanhempia, kouluja ja opettajia lasten mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi³¹⁵.

Vanhempien ja huoltajien kuuleminen osoittaa, että vanhemmat kokevat usein ylikuormitusta ja ponnistelevat jatkuvasti pysyäksään sosiaalinen media+ -ympäristön uusimman teknologisen kehityksen mukana. Samanaikaisesti he eivät useinkaan tiedä kovin hyvin, miten tukea lapsia, jotka kohtaavat haitallista tai laitonta sisältöä³¹⁶.

Jäsenvaltiot ovat korostaneet myös, että sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on pidättäydyttävä ottamasta käyttöön lapsiin kohdistuvia tarkoituksellisesti riippuvuutta aiheuttavia suunnittelukäytäntöjä ja edistettävä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen ikätasolle sopivaa suunnittelua³¹⁷.

b. Kansalaistaidoilla tarkoitetaan kykyä toimia vastuullisesti ja osallistua täysipainoisesti kansalaistoimintaan sekä kriittistä ajattelua (olennaista rakentavassa vuorovaikutuksessa tekoälyn kanssa) ja medialukutaitoa.

DIGITAALISEN KOULUTUKSEN TOIMINTASUUNNITELMA

Digitaalinen koulutus ja digilukutaito ovat olennaisia, jotta lapset ja nuoret osaavat navigoida turvallisesti verkkomaailmassa. Lasten ja nuorten digitaaliset taidot ja digilukutaito kuitenkin kehittyvät sosiaalinen media+ -teknologiaa hitaammin, vaikka alaikäisiä pidetään nykyisin diginatiiveina.

Digitaalisten taitojen ja digilukutaidon sisällyttäminen kansallisiin koulutusjärjestelmiin on ratkaisevan tärkeää. Vuoden 2025 Eurobarometri-tutkimuksen mukaan 92 prosenttia eurooppalaisista ajattelee, että digitaalisia taitoja tulisi opettaa kaikille jokaisella koulutusasteella ja että koulujen tulisi opettaa oppilaita hallitsemaan digitaaliteknioiden (kuten sosiaalisen median) vaikutusta psyykkiseen ja fyysiseen terveyteensä³¹⁸.

Tukeakseen EU:n jäsenvaltioita laadukkaan, osallistavan ja esteettömän digitaalisen koulutuksen toteuttamisessa Euroopan komissio toteuttaa digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman (2021–2027). Suunnitelman avulla EU:n jäsenvaltiot voivat mukauttaa koulutusjärjestelmiään nopeaan teknologiseen muutokseen ja digitaalisten taitojen kasvavaan merkitykseen.

Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman kaksi tärkeintä strategista painopistettä ovat vahvan eurooppalaisen oppimisen digitaalisen ekosysteemin rakentaminen sekä digitaalisten taitojen ja valmiuksien parantaminen. Konkreettisesti suunnitelmalla tuetaan digitaalisen oppimisinfrastruktuurin ja -ympäristöjen parantamista, internetyhteyksiä ja digitaalisia laitteita kouluissa, laadukkaiden digitaalisten oppimissisältöjen ja -alustojen tarjoamista sekä opettajien koulutusta digitaalisten välineiden ja pedagogiikan käytössä.

Osana digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelmaa komissio julkaisi maaliskuussa 2026 neljä ohjeistusta³¹⁹, jotka tukevat opettajia ja kasvattajia esimerkiksi disinformaation torjunnassa ja digilukutaidon edistämiseksi, tekoälyn ja tietojen eettisessä käytössä opetuksessa, laadukkaassa digitaalisessa koulutussisällössä ja tietotekniikan opettamisessa.

Ohjeet opettajille ja kasvattajille disinformaation torjumisesta ja digilukutaidon edistämisestä koulutuksen avulla tarjoavat materiaaleja tietoon perustuvasta ja turvallisesta sosiaalisen median käytöstä³²⁰, generatiivisesta tekoälystä ja ennakoivasta kumoamisesta sekä tuntisuunnitelmia, joiden avulla opettajat voivat käsitellä verkkokiusaamista ja sellaisia aiheita kuin sukupuolistereotypioita ja syvävääräennöksiä³²⁰.

Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman mukaisesti eurooppalainen digitaalisen koulutuksen keskus tarjoaa verkkoyhteisön, joka kokoaa yhteen kasvattajia, poliittisia päättäjiä, tutkijoita ja muita sidosryhmiä. Keskuksessa jaetaan tietoa ja hyviä käytäntöjä ja luodaan yhdessä digitaalisia koulutusratkaisuja. Keskus myös tukee opettajia ja kasvattajia yhteyden muodostamisessa ja esimerkiksi vertaisoppimiseen osallistumisessa digitaalisen koulutuksen saralla.

Lisäksi Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmat sekä Euroopan kouluopetusala (ESEP) ja eTwinning-yhteisö tarjoavat lisätukea alaikäisten ja kasvattajien voimaannuttamiseksi verkossa. Tähän sisältyy mahdollisuuksia epäviralliseen oppimiseen ja osallistumiseen sekä tukea tiloille, joissa kouluyhteisöt voivat olla vuorovaikutuksessa, kasvaa ja kehittää taitojaan.

Vuoden 2026 lopulla Euroopan komissio ottaa käyttöön koulutuspaketin. Paketilla tuetaan kansallisten koulutusekosysteemien valmistelua tulevaisuuden varalle. Siinä pyritään vastaamaan rakenteellisiin haasteisiin, kuten turvallisen, itsenäisen ja luotettavan eurooppalaisen digitaalisen koulutusinfrastruktuurin tarpeeseen. Paketilla autetaan lapsia ja nuoria saamaan olennaiset taidot, jotta he voivat käyttää tekoälyä

c. Ennakoiva kumoaminen on ennaltaehkäisevä toimenpide, jonka tarkoituksena on opettaa ihmisiä tunnistamaan ja vastustamaan tietoon liittyviä riskejä, kuten väärää tietoa ja disinformaatiota.

ja digitaalista teknologiaa rakentavasti. Tämä tehdään lisäämällä digitaalinen hyvinvointi ja digilukutaito sekä verkkoturvallisuus kansallisiin koulutusjärjestelmiin.

”AI ≠ HUMAN – TALK TO A PERSON” -KAMPANJA

Kansallisen tason tiedotusaloitteet, kuten ”AI ≠ Human – Talk to a person” -kampanja, osoittavat, miten tärkeää on tukea lapsia ja nuoria chattibottien ja muiden tekoälyyn perustuvien välineiden luonteen ja rajoitusten ymmärtämisessä sekä näiden välineiden kriittisessä ja vastuullisessa käytössä.

Tällaiset aloitteet välittävät lapsille ja nuorille selkeän viestin: vaikka tekoäly voi olla hyödyllinen väline oikeiden suoja-toimien kanssa käytettynä, se ei voi korvata ihmissuhteita.

Kampanja toteutettiin keväällä 2026, ja sen kehittivät Luxemburgin opetus-, lapsi- ja nuorisoministeriö yhteistyössä ”BEE SECURE” Safer Internet -keskuksen, psykososiaalisen ja koulujen tukikeskuksen (CePAS) ja luxemburgilaisen opiskelijajärjestön (CNEL) kanssa.

Siinä kiinnitettiin huomiota useisiin mahdollisiin riskeihin, jotka liittyvät tekoälyn kritiikittömään tai liialliseen käyttöön. Näitä ovat sosiaalisen eristyneisyyden lisääntyminen, tekoälyn käyttö ihmisten välisen vuorovaikutuksen korvaajana sekä todellisen vuoropuhelun ja kasvokkain tapahtuvan viestinnän väheneminen.

Lisäksi kampanjassa tuodaan esiin ”kognitiiviseen ulkoistamiseen” liittyviä huolia, kun käyttäjät luottavat yhä enemmän tekoälyjärjestelmiin ajatusten jäsentämisessä, vastausten laatimisessa tai päätösten tekemisessä. Tämä voi vähentää mahdollisuuksia itsenäiseen pohdintaan ja aktiiviseen kognitiivisten taitojen käyttöön. Kampanjassa korostetaan myös tekoälyn käyttöön liittyviä tietosuoja- ja yksityisyyteen liittyviä ongelmia.

TEKOÄLYLUKUTAIDON PUITEKEHYS

OECD ja Euroopan komissio esittelivät kesäkuussa 2026 alemman ja ylemmän perusasteen koulutusta koskevan tekoälylukutaidon puitekehysten³²¹. Aloitteella edistetään yhteisiä lähestymistapoja tekoälylukutaidon kehittämiseen kansallisissa koulutusjärjestelmissä.

Kehys auttaa opettajia, koulutusjärjestelmiä ja kouluja antamaan lapsille taidot, joita he tarvitsevat saadakseen käsityksen tekoälystä ja käyttääkseen sitä kriittisesti. Tavoitteena on antaa lapsille mahdollisuus olla turvallisesti vuorovaikutuksessa tekoälyn kanssa, hallita sitä ja muovata sen kehitystä sekä arvioida kriittisesti näiden välineiden tuomia mahdollisuuksia ja riskejä.

LASTEN OSALLISTUMINEN

Lapsille ja nuorille on annettava mielekkäät mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja ottaa järjestelmällisesti osaa päätöksiin, jotka vaikuttavat heidän arkeensa. Tähän sisältyy sellaisten toimintapolitiikkojen suunnittelu ja täytäntöönpano, joilla edistetään alaikäisten suojelua ja voimaannuttamista verkossa.

Merkityksellinen lasten osallistuminen perustuu keskinäiseen kunnioitukseen, läpinäkyvyyteen ja osallistumisen vapaaehtoisuuteen. Lasten osallistuessa heille tulee antaa selkeää ja ikätasolle sopivaa tietoa osallistumiseen liittyvistä tavoitteista ja prosessista, minkä lisäksi on esitettävä asianmukaiset suoja-toimet. Alaikäisille olisi ilmoitettava selkeästi, miten heidän panostaan käytetään.

Jotta voidaan puolustaa alaikäisten oikeuksia niin verkossa kuin sen ulkopuolella, heidät on nähtävä sidosryhmänä elämäänsä vaikuttavien päätösten muotoilussa. Lapsen oikeuksia koskevan EU:n strategian ensimmäisessä pilarissa tunnustetaan lasten osallistumisen merkitys, ja sitä edistetään esimerkiksi EU:n lasten osallistumisfoorumilla.

Kun nuoria otetaan enemmän mukaan päätöksentekoon EU:n tasolla, tärkeä rooli on myös nuorten osallistumista koskevilla toimilla, kuten nuorisotarkistuksella, nuorisopoliittisilla vuoropuheluilla, puheenjohtajan avustavalla nuorisosioiden neuvoo-antavalla ryhmällä ja EU:n nuorisodialogilla.

Ottamalla lapset ja nuoret aktiivisesti mukaan verkkoturvallisuutta koskeviin keskusteluihin poliittiset päättäjät paitsi täyttävät oikeudelliset ja eettiset velvoitteet myös hyödyntävät alaikäisten ainutlaatuisia näkökulmia siitä, miten heidän oikeuksiaan verkossa suojellaan ja puolustetaan. On varmistettava, että keskusteluihin osallistuu lapsia ja nuoria eri taustoista ja maantieteellisiltä alueilta, jotta alaikäisten suojeluun ja voimaantumiseen verkossa tähtäävät toimenpiteet ovat varmasti osallistavia ja tehokkaita.

Lisäksi on ratkaisevan tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus olla mukana, kun sosiaalinen media+:sta tehdään turvallista tilaa. Alaikäisten tekemät valitukset on käsiteltävä ensisijaisina sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien sisällönmoderointimenettelyissä.

Euroopan komission suosituksessa yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta kehoitetaan EU:n jäsenvaltioita varmistamaan lasten osallistuminen. Tavoitteena on laatia lastensuojelua koskeva johdonmukainen lainsäädännöllinen ja toimintapoliittinen kehys, turvalliset, luottamukselliset ja lapsiystävälliset valitus- ja ilmoitusmekanismit sekä laadukkaat perhe- ja yhteisöpohjaiset palvelut ja hoito³²².

EU:N LASTEN OSALLISTUMISFOORUMI

Lapsilla on oikeus ilmaista näkemyksensä vapaasti ja tulla kuunnelluiksi heitä koskevissa asioissa³²³. Näiden oikeuksien toteuttamiseksi Euroopan komissio perusti EU:n lasten osallistumisfoorumin.

EU:n lasten osallistumisfoorumi tarjoaa erityisen tilan, jossa alle 18-vuotiaat lapset voivat olla suoraan yhteydessä poliittisiin päättäjiin ja päätöksentekijöihin. Foorumi tarjoaa lapsille ja nuorille turvallisen tilan jakaa näkemyksiään ja keskustella heitä koskevista aiheista. Foorumi järjestää toimintaa, kuten kokouksia, työpajoja, koulutuksia, verkkokyselyjä ja henkilökohtaisia kyselytutkimuksia lasten näkemysten keräämiseksi.

Euroopan komissio on kuullut EU:n lasten osallistumisfoorumin kautta tuhansia lapsia muun muassa verkkokiusaamisen, verkkoturvallisuuden ja digitaalisen hyvinvoinnin sekä tulevan digitaalista

"Pyrittäessä parantamaan lasten verkkoturvallisuutta olisi keskityttävä luomaan digiympäristöjä, jotka ovat turvallisia ja lapsia tukevia, mutta joissa lapset voivat edelleen oppia, leikkiä, osallistua, viestiä ja saada tietoa."

— ALEXANDRA WEILENMANN,
GÖTEBORGIN YLIOPISTON
VUOROVAIKUTUSSUUNNITTELUN
PROFESSORI

oikeudenmukaisuutta koskevan säädöksen kaltaisista kysymyksistä. Prosessin tuloksena on luotu EU:n päätöksentekijöille kohdistettu toimintakehotus³²⁴, jossa käsitellään lapsille merkityksellisiä asioita.

Näissä kuulemisissa lapset korostivat haluavansa osallistua aktiivisesti niiden sääntöjen laatimiseen, jotka vaikuttavat heidän toimintaansa verkossa. Monet toivat myös esiin, että aikuiset – eivät lapset – ovat vastuussa siitä, miten verkkomaailma ja sosiaalinen media+ on suunniteltu ja miten ne toimivat tällä hetkellä, ja ettei lapsia tulisi rangaista niiden puutteiden vuoksi.

Lasten viesti on selvä: he haluavat verkkomaailman olevan turvallisempi, oikeudenmukaisempi ja helpompi ymmärtää, ja he haluavat vahvempia sääntöjä epäoikeudenmukaisiin, haitallisiin tai riippuvuutta aiheuttaviin ominaisuuksiin puuttumiseksi. He kehottivat lisäksi kehittämään vaihtoehtoja sosiaalinen media+:lle, mukaan lukien iltapäivätoiminta ja liikuntamahdollisuudet, ja pyysivät päätöksentekijöitä puuttumaan lasten sosiaalisen median käyttöön liittyviin hyvinvointi- ja mielenterveysongelmiin.

LASTEN ANTAMAT SUOSITUKSET

Huhtikuun 16.–18. päivänä 2026 Berliinissä kokoontui 20 lasta ja nuorta eri EU:n jäsenvaltioista EU:n lasten osallistumisfoorumin opintovierailulle keskustelemaan hyvinvoinnista ja mielenterveydestä.

Kahden päivän aikana he keskustelivat, oppivat ja laativat suosituksia siitä, miten lapset voivat tuntea olonsa turvallisiksi, tuetuksi, kunnioitetuksi ja kuunnelluksi mielenterveyskysymyksissä ja miten aikuiset, koulut, perheet ja palvelut voivat paremmin tukea lasten hyvinvointia.

Osana opintovierailua lapset antoivat useita suosituksia siitä, mitä he tarvitsevat hyvinvoinnin vahvistamiseksi:

- // Meillä pitäisi olla vapaus pysyä keskustelussa tai poistua siitä, turvallinen tila ottaa asioita puheeksi ja tieto siitä, kenelle voimme puhua.
- // Tarvitsemme vakaita ja luotettavia tukijärjestelmiä, mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja yhteisön, johon voimme luottaa.
- // Meillä pitäisi olla mahdollisuus purkaa tunteitamme liikunnan, harrastusten, kirjoittamisen ja rentoutumisen kautta sekä turvallisia tiloja leikkiä ja olla aktiivisia.
- // Koulujen olisi normalisoitava mielenterveyttä koskevat keskustelut ja käsiteltävä mielenterveysasioita säännöllisesti. Meille pitäisi luoda turvallisia ympäristöjä, joissa meidän on helppo puhua mielenterveydestä, ja opettajien pitäisi saada koulutus mielenterveyden tukemiseen aivan kuten ensiavun antamiseen. Jokaisessa koulussa pitäisi olla koulutettu psykologi tai ohjaaja, joka on aidosti tavoitettavissa ja johon opiskelijat luottavat.
- // Tarvitsemme selkeää, avointa ja tehokasta viestintää aikuisten kanssa.
- // Meille tulee kertoa selkeästi, keitä aikuisia voimme lähestyä saadaksemme apua eri tilanteissa ja eri asioissa.
- // Terveysaiheita on käsiteltävä riittävästi kouluissa, jotta meidän ei tarvitse verkkotilojen avulla paikata puutteita^d.

^d. Esimerkiksi Bulgariassa lapset ilmoittivat saaneensa tietoa terveysaiheista pääasiassa tekoälyvälineiden avulla.

Vertaisneuvonta

Vertaisneuvonnalla voi olla tärkeä rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä niin verkossa kuin sen ulkopuolella. Sillä luodaan tukiympäristö, jossa haasteista voidaan keskustella neuvontaan ohjausta saaneiden ikätoverien kanssa. Koska lasten on usein helpompi luottaa ikätovereihinsa, vertaisneuvonnalla voidaan kannustaa varhaiseen avun hakemiseen, auttaa ehkäisemään tilanteiden kärjistymistä sekä luoda verkon ulkopuolinen turvallinen tila yhteydenpitoon ja merkityksellisten siteiden muodostamiseen yhteisten kokemusten pohjalta.

Lasten verkkoturvallisuuden osalta vertaisneuvojat voivat antaa tietoa riskeistä, kuten verkkokiusaamisesta, terveestä digilaitteiden ja sosiaalisen media+:n käytöstä, väärästä tiedosta ja disinformaatiosta, tekoälystä ja henkilötietojen suojaamisen tärkeydestä. Vertaisneuvojat voivat edistää myönteistä digitaalista käyttäytymistä, kuten kunnioittavaa viestintää, empatiaa, kriittistä ajattelua ja vastuullista osallistumista verkossa.

Koska tuki tulee samanikäisiltä vertaisilta, joilla on samanlaisia kokemuksia, vertaisneuvonta koetaan usein samastuttavammaksi ja uskottavammaksi sekä lasten ja nuorten kannalta vähemmän muodolliseksi tai pelottavaksi. Se voi edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta, osallisuutta ja keskinäistä tukea kouluissa tai yhteisöissä ja antaa alaikäisille mahdollisuuden tukea toisiaan aktiivisesti turvallisten verkkokokemusten saamisessa.

"Aito verkkoturvallisuus ei synny vain sääntelystä. Se edellyttää digilukutaitoa, helposti saatavaa tukea ja panostamista verkon ulkopuolisiin tiloihin."

— MARTINA TÓTHOVÁ,
PUHEENJOHTAJAA AVUSTAVA
NUORISOASIOIDEN NEUVOA-ANTAVA
RYHMÄ, SLOVAKIAN NUORISOVALTUUSTO

ESIMERKKEJÄ VERTAISNEUVONNAN PARHAISTA TOIMINTATAVOISTA

Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälisen liiton (IFRC) psykososiaalisen tuen vertailukeskus laati ”psykologisen ensiapupakkauksen nuorille vertaisille” tarkoituksenaan auttaa nuoria tukemaan ikätovereitaan vaikeina aikoina³²⁵.

Tämä välineistö antaa nuorille taitoja ja tietoja, joiden avulla he voivat auttaa ikätovereitaan, ja samalla se opastaa omasta hyvinvoinnista huolehtimisen tärkeydestä³²⁶. Välineistön yleisenä tavoitteena on vahvistaa nuorten kykyä kohdata vastoinkäymisiä ja kriisejä sekä antaa heille tietoja ja taitoja psykologiseen ensiapuun³²⁷. Se sisältää käsikirjan, jossa esitellään psykologisen ensiavun käsite ja annetaan käytännön esimerkkejä siitä, miten nuoret voivat soveltaa sitä ikätoveriensa auttamiseen³²⁸.

Välineistö sisältää myös koulutuspaketin kouluille, nuoriso- ja urheiluseuroille sekä partiojärjestöille. Osallistujat oppivat ikätoveriensa kohtaamista haasteista, kriisitilanteista ja reaktioista, jotta he osaat soveltaa psykologisen ensiavun perusperiaatteita, ja omasta hyvinvoinnista huolehtimisesta³²⁹. Osallistujat oppivat myös tunnistamaan sellaisen avuntarpeen, johon he eivät voi vastata³³⁰.

Toinen hyvä käytäntö on Portugalin ”Líderes Digitais” (digitaaliset johtajat) -aloite, jonka SeguraNet-tietokeskus on laatinut³³¹. Vertaislähtöisyyden kautta aloite antaa opiskelijoille mahdollisuuden toimia digitaalisina lähettiläinä kouluissaan.

Osallistuvat opiskelijat saavat ohjausta muun muassa digitaalisesta kansalaisuudesta, verkkoturvallisuudesta, verkkokiusaamisesta, yksityisyydestä ja tietosuojasta, väärästä tiedosta, medialukutaidosta ja kehittyvien teknologioiden, kuten tekoälyn, vastuullisesta käytöstä. Tämän jälkeen he jakavat tämän tiedon ikätovereilleen tiedotuksen, työpajojen, luokkahuonekeskustelujen ja epävirallisen tuen kautta, mikä edistää turvallisempaa ja myönteisempää digitaalista kulttuuria kouluyhteisössä.

Vertaisvetoiset aloitteet, kuten ”Líderes Digitais”, osoittavat, miten lapset voivat osallistua aktiivisesti verkkohyvinvoinnin ja digitaalisen selviytymiskyvyn edistämiseen. Kannustamalla ikätoverien väliseen vuoropuheluun nämä aloitteet edistävät myönteistä digitaalista käyttäytymistä, kuten kunioittavaa verkkoviestintää, kriittistä ajattelua, empatiaa ja vastuullista osallistumista digitaalisiin ympäristöihin, ja vahvistavat samalla lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja keskinäistä tukea.

Vertaisneuvontaa koskevien aloitteiden pitkän aikavälin menestys ja skaalautuvuus riippuvat kuitenkin kestävästä rahoituksesta ja institutionaalisesta tuesta, joilla varmistetaan jatkuvuus ja mahdollistetaan se, että useammat koulut ja lapset voivat hyötyä näistä aloitteista. Siksi on välttämätöntä tunnustaa niiden arvo ja panostaa niiden jatkuvaan kehitykseen, koska ne edistävät merkittävästi lasten turvallisuutta ja hyvinvointia verkossa.

Suosituksset

SUOSITUS 1

Lisätään lasten mahdollisuuksia osallistua turvallisesti ja aktiivisesti sosiaalinen media+ -ympäristön muokkaamiseen

Lapsille ja nuorille olisi tarjottava mielekkäitä mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti lainsäädäntöön, toimintapolitiikkoihin ja koulutusaloitteisiin, joilla edistetään lasten turvallisuutta ja voimaannuttamista verkossa. Lasten ja nuorten osallistumista koskevia välineitä olisi hyödynnettävä aiempaa laajemmin tämän työn tueksi. Lapset olisi erityisesti otettava mukaan suunnittelemaan turvallisuuteen liittyviä toimintatapoja, koulutusohjelmia, arviointeja ja ohjeita. Toimenpiteitä olisi seurattava ja arvioitava jatkuvasti, jotta voidaan arvioida niiden vaikutusta lasten turvallisuuteen ja oikeuksiin.

Osallistumisprosesseissa olisi varmistettava, että lapset saavat selkeää tietoa, ymmärtävät, miten heidän panostaan on tarkoitus käyttää, ja saavat palautetta prosessin tuloksista. Lisäksi olisi toteutettava erityisiä toimia muita heikommassa asemassa oleviin, syrjäytyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien lasten ottamiseksi mukaan. Kaikkiin lasten osallistumista koskeviin toimiin olisi liitettävä asianmukaisia suojatoimenpiteitä.

SUOSITUS 2

Vahvistetaan valitus- ja raportointimekanismeja sekä lasten ja nuorten oikeuksia kuluttajina

Lasten ja nuorten tekemät ilmoitukset ja valitukset olisi käsiteltävä ensisijaisina sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien sisällönmoderointimenettelyissä. Nykyisten kehysten mukaisia palveluntarjoajien velvoitteita on vahvistettava asianmukaisen rahoituksen saamiseksi auttavia puhelimia ja valitusmekanismeja varten. Näiden mekanismien on oltava ikätasolle sopivia, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä, yksityisyyttä suojaavia ja tehokkaita.

SUOSITUS 3

Rahoitetaan ja edistetään sellaisten EU:n arvoihin perustuvan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen luomista ja käyttöä, joiden avulla alaikäiset voivat olla turvallisesti yhteydessä toisiinsa

Tuetaan julkisilla investoinneilla EU:n arvoihin perustuvien, turvallisiksi suunniteltujen ja ikätasolle sopivien sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen perustamista ja valtavirtaistamista. Tällaisten palvelujen olisi varmistettava luotettavan tiedon saatavuus, jotta lapsilla ja nuorilla (mutta myös aikuisilla) on mahdollisuus turvalliseen verkkovuorovaikutukseen ilman haitallisille ominaisuuksille altistumista.

SUOSITUS 4**Valtavirtaistetaan digitaalista koulutusta ja lukutaitoa koskevat toimet, jotka on suunnattu alaikäisille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille**

Digitaalinen koulutus ja lukutaito olisi sisällytettävä kaikille koulutustasoille, sillä ne ovat keskeisiä perustaitoja niin alaikäisille, vanhemmille kuin opettajillekin. Digitaalisen hyvinvoinnin olisi oltava osa digitaalista koulutusta kaikissa ikäryhmissä.

Koulutuksen olisi annettava lapsille ja nuorille taito arvioida kriittisesti verkossa olevia tietoja ja lähteitä ja tunnistaa manipulointitekniikat, kuten disinformaatio, syväväärrennökset ja kohdennettu mainonta. Sen avulla olisi myös saatava alaikäiset, vanhemmat ja opettajat ymmärtämään, miten digitaalista sisältöä luodaan ja jaetaan ja miten algoritmit muokkaavat sitä, mitä käyttäjät näkevät ja kokevat sosiaalinen media+ -maailmassa.

Jäsennellyssä verkkoturvallisuutta koskevassa koulutuksessa olisi kehitettävä käytännön taitoja, jotka liittyvät henkilötietojen suojaamiseen, yksityisyysasetusten hallintaan, digitaalisen identiteetin pitämiseen suojattuna ja riskien tunnistamiseen erityisesti sosiaalinen media+:n käytössä, viestittelyssä ja verkkopeliympäristössä. Näitä taitoja olisi kehitettävä asteittain alkaen keskeisistä turvallisuuteen liittyvistä tottumuksista ja edeten kohti monimutkaisempaa ymmärrystä digitaalisista jalanjäljistä, suostumuksesta ja alustoihin liittyvistä riskeistä. Järkevää digilaitteiden käyttöä olisi tuettava antamalla ohjeita kohtuullisuudesta, tarkkaavaisuuden hallinnasta sekä liiallisen tai haitallisen käytön tunnistamisesta.

Safer Internet -keskusten olisi edelleen oltava keskeisessä asemassa, kun tarjotaan lapsille, vanhemmille, huoltajille ja opettajille koulutusta, tiedotusta, resursseja ja tukea. Olisi rahoitettava helposti saatavilla olevien verkkokurssien kehittämistä vanhemmille, opettajille ja nuorille käyttäjille.

Turvallisuuden ohella koulutuksessa tulisi korostaa mahdollisuuksia ja voimaannuttamista: miten opiskelijat voivat käyttää digitaalisia välineitä oppimiseen, luovuuteen, yhteistyöhön ja kansalaisvaikuttamiseen.

SUOSITUS 5**Luodaan lisää mahdollisuuksia ja riittävä infrastruktuuri verkon ulkopuolisen toiminnan tukemiseksi**

Jäsenvaltioiden ja paikallisviranomaisten olisi tarjottava alaikäisille kohtuuhintaisia urheilu- ja taideharrastusmahdollisuuksia, nuorisokerhoja, kirjastoja ja yhteisötiloja ja tällä tavoin kannustettava heitä toimintaan verkon ulkopuolella ja tarjottava houkuttelevia vaihtoehtoja liialliselle digilaitteiden käytölle. Tämän olisi sisällettävä investoinnit turvallisiin, osallistaviin ja ikätasolle sopiviin ympäristöihin, joissa alaikäiset voivat olla yhteydessä toisiinsa, oppia, leikkiä ja luoda myönteisiä suhteita omissa yhteisöissään.

SUOSITUS 6**Edistetään vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden kehittämistä yhdessä**

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi yhdessä vanhempainyhdistysten kanssa edistettävä vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden laatimista. Ohjeissa voitaisiin antaa selkeitä neuvoja vanhempien ja hoitajien voimaannuttamiseksi, jotta he voivat tukea alaikäisten turvallista, vastuullista ja myönteistä osallistumista sosiaalinen

media+ -ympäristöihin. Ohjeissa olisi annettava käytännön neuvoja keskeisistä aiheista, kuten verkkoturvallisuus ja yksityisyys, digitaalinen hyvinvointi sekä eettinen ja vastuullinen toiminta, ja tarjottava tukea.

SUOSITUS 7

Varmistetaan, että vanhempien ja huoltajien käytössä on koko ajan uusimmat ja ajantasaiset valvontavälineet

Pyrkimyksiä alaikäisten voimaannuttamiseksi olisi täydennettävä vanhempien ja huoltajien jatkuvalla tuella. Tuen tulee koskea paitsi digitaalisia taitoja ja digilukutaitoa myös välineitä, joilla huoltajat voivat ohjata alaikäisten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä rajoittamatta kohtuuttomasti lasten oikeuksia. Osana tätä vanhempien saataville on asetettava käytännöllisiä valvontavälineitä ja kerrottava niistä, minkä lisäksi on tarjottava luotettavaa tietoa riskeistä ja turvallisista käytännöistä ja neuvoja lasten kanssa keskusteluun. Vanhemmille olisi annettava tietoa kasvokkain (esimerkiksi vanhempainkokouksissa, lastenlääkärin vastaanotolla tai raskauden tai vanhempainvapaan aikana).

Vanhempien valvontavälineiden olisi oltava tehokkaita, helppokäyttöisiä, yhteentoimivia, ikätasolle sopivia ja alaikäisten kehittyvien valmiuksien mukaisia, ja niillä olisi edistettävä viestintää, oppimista ja voimaantumista hallinnan sijasta. Tämä on keskeistä, jotta alaikäiset voivat edetä asteittain kohti itsenäistä sosiaalisen media+:n käyttöä. Näiden välineiden tulisi varmistaa, että muutoksia voidaan tehdä vain samoilla käyttäjävaltuuksilla kuin aktivointiin vaadituilla ja että niitä sovelletaan laitteesta tai käyttöjärjestelmästä riippumatta. Niihin olisi myös lisättävä suojatoimia, joilla alaikäisille kerrotaan vanhempien mahdollisesta väärinkäytöstä (esimerkiksi siten, että alaikäisille kerrotaan selkeästi valvontavälineiden aktivoinnista).

SUOSITUS 8

Varmistetaan riittävä julkinen rahoitus ja yhteiset normit kansalaisjärjestöille ja vertaisneuvonnalle

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että Safer Internet -keskukset ja vastaavat kansalaisjärjestöt saavat jatkossakin riittävästi rahoitusta ja että niiden työ perustuu asiantuntijoiden laatimiin yhteisiin normeihin. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan ylläpitää ja kehittää edelleen niiden toimintaa, mukaan lukien tiedotus-, koulutus- ja tukipalvelut. Julkinen rahoitus on ratkaisevan tärkeää riippumattomuuden ja yhtenäisyyden takaamiseksi.

Rahoituksen tuella olisi myös kehitettävä edelleen vertaisneuvontaa, auttavia puhelimia, vihjelinjoja, koulutusmateriaalia tiedotuskampanjoita ja valmiuksien kehittämistoimia. Lisäinvestointeja olisi kohdennettava näiden palvelujen näkyvyyden, saatavuuden ja tavoitettavuuden parantamiseen, myös haavoittuvassa asemassa olevien alaikäisten keskuudessa, sekä turvallisempia sosiaalinen media+ -ympäristöjä edistävien aloitteiden tukemiseen.

SUOSITUS 9**Huolehditaan siitä, että terveydenhuoltojärjestelmä voi diagnosoida ja hoitaa riippuvuuksia ja muita mielenterveyshäiriöitä, jotka liittyvät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöön**

Terveydenhuoltojärjestelmien olisi pantava täytäntöön diagnostisia ICD-11-standardeja käyttäytymiseen liittyville riippuvuuksille, mukaan lukien digipeliriippuvuus ja pakonomainen sosiaalinen media+:n käyttö. Terveydenhuoltojärjestelmien tulisi tarjota näyttöön perustuvaa hoitoa näihin häiriöihin. Lääketieteen ammattilaisten ja psykoterapeuttien tulisi tuntea mahdolliset haitalliset seuraukset digitaalisesta laiminlyönnistä ja ikätasolle sopimattoman sisällön tahattomasta kohtaamisesta, verkkokiusaamisesta, verkossa tapahtuvasta houkuttelusta seksuaalisiin tarkoituksiin, seksuaalisella kuvamateriaalilla kiristämisestä ja muista haitoista.

Terveydenhuoltojärjestelmien olisi tarjottava näyttöön perustuvia hoitoja traumaperäiseen stressihäiriöön ja muihin mahdollisiin psykopatologisiin seurauksiin. Lisäksi järjestelmissä voitaisiin lisätä digitaalinen riskinarviointi osaksi lasten terveystarkastuksia sekä valikoivia ennaltaehkäisy menetelmiä haavoittuvassa asemassa oleville alaikäisille. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja käyttäytymisen muuttamiseen liittyvät aloitteet, kuten netti- tai digipaasto, voisivat edistää verkon ulkopuolisia kokemuksia ja saada aikaan kulttuurisen muutoksen siinä, miten alaikäiset käyttävät verkkoa.

SUOSITUS 10**Tuetaan opettajien koulutusta digitaalisen lukutaidon ja medialukutaidon sisällyttämiseksi opetukseen ja vanhempien osallistamiseksi.**

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen lisätään järjestelmällisellä tavalla digitaaliset taidot ja digilukutaito, mukaan lukien tekoälylukutaito, ja digitaalinen hyvinvointi. Opettajilla tulee olla valmiudet kehittää lasten ja nuorten kriittistä ja medialukutaitoa sekä sellaista digiosaamista, jota he tarvitsevat sosiaalisen media+:n turvalliseen käyttöön.

Opettajille olisi kerrottava koulujen liiallisen digitalisaation riskistä. Uusia digitaalisia välineitä, kuten tekoälyä, olisi tarvittaessa käytettävä erityisiin pedagogisiin tarkoituksiin. Opettajankoulutukseen olisi kuuluttava myös tiivis yhteistyö vanhempien kanssa, jotta voidaan tukea alaikäisten tervettä ja tasapainoista digilaitteiden käyttöä paremmin, saada kokonaiskuva lasten ja nuorten vuorovaikutuksesta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen kanssa ja kehittää ikätasolle sopivia strategioita verkossa esiintyvistä riskeistä ja kokemuksista keskustelemiseksi luokahuoneessa ja kotona.

SUOSITUS 11**Edistetään tekoälylukutaitoa olennaisena osana digitaalista koulutusta**

Tekoälylukutaito olisi otettava osaksi digitaalista koulutusta kouluissa ja muissa oppilaitoksissa. Alaikäisten olisi oltava selvillä tekoälyteknologioihin (tekoälychattibotit/-kumppanit, suositusjärjestelmät ja generatiivinen tekoäly) liittyvistä mahdollisuuksista, rajoituksista ja riskeistä, myös virheellisen tiedon, manipuloinnin ja keinotekoisien sisällön mahdollisuudesta.

Lukutaidon edistäminen voisi perustua Euroopan komission ja OECD:n laatimaan alemman ja ylemmän perusasteen koulutusta koskevaan tekoälylukutaidon puitekehykseen. Alaikäisiä ei saa altistaa ihmistä jäljitteleville tekoälykumppaneille, jotka antavat kuvan ihmisten välisestä suhteesta, ilman valvontaa.

SUOSITUS 12

Koulujen tulisi tarjota strukturoituja mahdollisuuksia mielenterveyden ja digitaalisen hyvinvoinnin parantamiseksi

Koulujen on toimittava ennakoivasti sosiaalinen media+:n riskien lieventämisessä ja tuettava lasten ja nuorten mielenterveyttä ja hyvinvointia. Koulujen olisi järjestettävä vanhemmille sekä alaikäisille ja heidän vanhemmilleen tiedotus- ja koulutusmahdollisuuksia verkkoturvallisuudesta, mielenterveydestä ja hyvinvoinnista.

Koulujen tulisi tarjota laajemmin neuvontaa ja muuta mielenterveyden tukea alaikäisten sosiaalinen media+:n käyttöön liittyvissä asioissa. Saatavilla olisi oltava turvallisia fyysisiä ja verkkotiloja, joissa ei stigmatoida ja joissa oppilaat kokevat pystyvänsä keskustelemaan sosiaalinen media+ -ympäristöissä kohtaamista haasteista (esimerkiksi mielenterveydestä ja hyvinvoinnista). Koulussa olisi oltava mahdollisuus keskustella pätevien terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten kanssa ja saada porrastetun hoitomallin mukaisia mielenterveyspalveluja. Mielenterveyden ammattilaisten tulisi saada erityiskoulutusta digitaalisesta hyvinvoinnista ja verkossa ilmenevistä haitoista.

Koulujen olisi myös otettava käyttöön helposti saatavilla olevia, luottamuksellisia ja lapsiystävällisiä ilmoitusmekanismeja alaikäisten verkossa kohtaamia ongelmia varten. Suojatoimien parantamiseksi kouluissa tulisi olla väylät ulkoiseen lastensuojeluun, mielenterveyspalveluihin ja erikoistuneisiin tukipalveluihin ohjaamiseksi.

SUOSITUS 13

Pedagogisissa toimenpiteissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin

Sosiaalinen media+:n riskit voivat olla suuremmat alaikäisille, joilla on sosioekonomisia vaikeuksia, erityisopetuksen tarpeita, huonoja lapsuuden kokemuksia, syrjinnän kokemuksia tai mielenterveydellisiä haasteita. Koulutus- ja tukitoimenpiteiden olisi oltava osallistavia, tarvittaessa kohdennettuja, ja niillä olisi pyrittävä vähentämään eriarvoisuutta sekä sosiaalisessa mediassa että digitaalisessa osallistumisessa ja hyvinvoinnissa.

Kouluissa voitaisiin ottaa käyttöön ennakoivia ja kohdennettuja toimia, joilla puututaan haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelemiseksi ja tukemiseksi verkkohaittojen suhteettomaan vaikutukseen haavoittuvassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin alaikäisiin. Laitteiden, yhteyksien ja avustavien teknologioiden tasapuolista saatavuutta olisi laajennettava myös vammaisten lasten osalta.

SUOSITUS 14**Investoidaan turvalliseen, ennaltaehkäisevään, vankkaan ja luotettavaan koulutusalan digitaaliseen infrastruktuuriin**

Koulut tarvitsevat turvallista, vankkaa ja luotettavaa digitaalista infrastruktuuria ja välineitä alaikäisten digitaalisten taitojen vahvistamiseksi ja Euroopan digitaalisen suvereniteetin varmistamiseksi. Eurooppalaisissa kouluissa nojataan vahvasti kolmansien maiden sovelluksiin, ja EU:ssa tehtyjen ratkaisujen käyttöönotossa on jatkuvia haasteita. EU:n olisi asetettava etusijalle ja tuettava turvallisen ja yhteentoimivan, koulutuksessa käytettävän digitaalisen infrastruktuurin ja välineiden kehittämistä ja käyttöönottoa sekä vähennettävä strategisia riippuvuuksia.

Kiitokset

Puheenjohtajina ja erityisneuvonantajina tehtävämme oli opastaa ja ohjata monitasoista prosessia: kerätä tietoa tekemällä yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa erityispaneelin kokouksissa, koota näyttöä asiantuntijoilta ja ylläpitää keskusteluja ja yhteyksiä lukuisten sidosryhmien kanssa.

Tästä raportista voidaan kiittää useita henkilöitä, jotka haluavat varmistaa, että lapset ja nuoret voivat navigoida turvallisesti sosiaalinen media+ -maailmassa. Vaikka vastuu suosituksista on yksinomaan meillä, työmme perustuu suurelta osin muiden tunnettujen asiantuntijoiden, vanhempien ja nuorten edustajien sekä Euroopan komission panokseen.

Ennen kaikkea haluamme kiittää Euroopan komission puheenjohtajaa Ursula von der Leyenia hänen jatkuvasta mielenkiinnostaan ja tuestaan työllemme. Me ja kaikki osallistujat arvostimme suuresti hänen osallistumistaan erityispaneelin kokouksiin ja työtään lasten verkkoturvallisuuden hyväksi. Kiitämme puheenjohtajaa hänen pitkäaikaisesta mielenkiinnostaan ja omistautumisestaan lasten turvallisuuteen. Se mahdollisti tämän työn toteuttamisen ja konkreettisten suositusten laatimisen lasten ja nuorten hyvinvoinnista kaikkialla Euroopassa. Kiitämme myös puheenjohtajan kabinettipäällikköä Björn Seibertiä, joka oli mukana prosessin alusta sen loppuun saakka, sekä puheenjohtajan kabinetin jäsentä Patricia Reillyä hänen jatkuvasta tuestaan.

Lisäksi haluamme kiittää kaikkia erityispaneelin kokouksiin osallistuneita. Olemme kiitollisia kaikille, jotka jakoivat meille poikkeuksellisen paljon tietoja ja kokemuksia ja toimivat ansioituneesti Euroopan nuorten hyväksi. Haluamme ilmaista erityiskiitoksemme Australian eSafety-ohjelmasta vastaavalle komission jäsenelle Julie Inman Grantille ja Brasilian tietosuojaviraston sääntelyjohtajalle Lucas Borgesille siitä, että he kertoivat meille kattavasti lasten verkkoturvallisuudesta kotimaissaan.

Kuuntelimme tarkasti kaikkia osapuolia, mutta tämän raportin päätelmät ovat omalla vastuullamme.

KIITÄMME ERITYISPANEELIN OSALLISTUJIA*:

**luettelo ei ole tyhjentävä*

// **Ayata**, 15-vuotias EU:n lasten osallistumisfoorumin edustaja

// **Zuzanna**, 17-vuotias EU:n lasten osallistumisfoorumin edustaja

// **Kimmo Alho**, psykologi ja psykologian emeritusprofessori, Helsingin yliopisto

// **Mehdi Arfaoui**, sosiologi, Commission nationale de l'informatique

- // **Leanda Barrington-Leach**, 5Rights-säätiön toiminnanjohtaja
- // **Gabriele Battimelli**, Parempi internet lapsille+ -lähettiläs Italiasta
- // **Owen Bennett**, digitaaliteknologian sääntelyn riippumaton asiantuntija
- // **Elena Bozzola**, lastenlääkäri ja Italian lastenlääkäriliiton valtuuston jäsen
- // **Matthias Brand**, psykologian osaston professori ja johtaja, Duisburgin yliopisto
- // **Urs Buscke**, ylitarkastaja, Euroopan kuluttajaliitto
- // **Ana Caballero**, alaikäisten suojelun parantamista digitaalisessa ympäristössä käsittelevän asiantuntijaryhmän puheenjohtaja, Espanja
- // **Alex Cooney**, toimitusjohtaja ja yksi CyberSafeKids-toiminnan perustajista
- // **Lies Craeynest**, KidsUnplugged-liikkeen perustaja
- // **Jutta Croll**, puheenjohtaja, Stiftung Digitale Chancen
- // **María del Mar España Martí**, johtaja, Plataforma Control Z
- // **Sigge Eriksson**, puheenjohtaja, Ruotsin lasten ja nuorisjärjestöjen kansallinen neuvosto
- // **Marina Fernández**, Adolescència Lliure de Mòbils -liikkeen puheenjohtaja
- // **Louise Flynn**, apulaisprofessori, Dublinin Trinity College
- // **Tobiáš Bruno Galia**, Tšekin lapsi- ja nuorisovaltuusto
- // **Catalina Goanta**, yksityisoikeuden ja tekniikan apulaisprofessori, Utrechtin yliopisto
- // **Konstantinos Karachalios**, pääjohtajan neuvonantaja, IEEE ja hallituksen jäsen, 5Rights-säätiö
- // **Maija Katkovska**, johtaja, Latvian Safer Internet -keskus
- // **Rasmus Kjedadhl**, johtaja, lasten oikeuksien järjestö Børns Vilkår
- // **Petra Kogelnig**, pääsihteeri, Euroopan vanhempainyhdistys
- // **Pavel Kordik**, apulaisprofessori, Tšekin teknillinen yliopisto
- // **Marta Gonçalves**, Parempi internet lapsille+ -lähettiläs Portugalista
- // **Beckett LeClair**, teknologiapäällikkö, 5Rights-säätiö
- // **Sonia Livingstone**, sosiaalipsykologian professori, London School of Economics
- // **Aisling Maloney**, Irlannin kansallinen nuorisokomitea
- // **Giovanna Mascheroni**, professori, Milanon katolinen yliopisto
- // **Helen Mason**, pääjohtaja, Child Helpline International

- // **Elvira Mentzelioti**, puheenjohtaja, Kreikan kansallinen nuorisokomitea
- // **Eva Möhler**, puheenjohtaja, kliinisen lasten ja nuorten psykiatrian tohtori, Saarlandin yliopisto
- // **Alberto Monge Roffarello**, apulaisprofessori, Politecnico di Torino
- // **Théo Mouhoud**, lastenpsykiatri, Hopitaux de Paris
- // **Servane Mouton**, lääkäri, neurologi ja neuropsykologi
- // **Mie Oehlenschläger**, tekoälyn, etiikan ja julkisen politiikan riippumaton tutkija ja neuvonantaja
- // **James O'Higgins Norman**, kasvatusta ja yhteiskuntatieteiden professori, Dublin City University
- // **Maja Olszewska**, Parempi internet lapsille+ -lähettiläs Puolasta
- // **Brian O'Neill**, emeritusprofessori, Dublinin teknillinen yliopisto
- // **Kerstin Paschke**, lasten ja nuorten psykiatrian ja psykoterapian erikoislääkäri, Universitätsklinikum Hamburg-Eppendorf
- // **Leo Pekkala**, apulaisjohtaja, Suomen audiovisuaalinen instituutti
- // **María Soledad Pera**, apulaisprofessori, Delftin tekninen yliopisto
- // **Tanja Petelin**, apulaisprofessori, Université de Poitiers
- // **Christoph Pieh**, psykosomaattisen lääketieteen ja psykoterapian laitoksen johtaja, Kremsin täydennyskoulutusyliopisto
- // **Jessica Piotrowski**, professori, Amsterdamin yliopisto
- // **Declan Qualter**, työharjoitteluvälvo ja tohtoriopiskelija, University College Dublin
- // **Kai Rannenberg**, professori ja mobiili liiketoiminnan ja monenvälisen turvallisuuden puheenjohtaja, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main
- // **Anna Schwabegger**, Itävallan kansallisen nuorisokomitean puheenjohtaja
- // **Judith Simon**, tietotekniikan etiikan professori, Hampurin yliopisto
- // **Lore Sleenckx**, Euroopan nuorisovaltuuskunta, flaaminkielinen nuortenneuvosto
- // **Petr Slovak**, ihmisen ja tietokoneen vuorovaikutusta tutkivan tieteen apulaisprofessori, King's College London
- // **Elisabeth Staksrud**, professori, media- ja viestintätieteiden laitos, Oslon yliopisto
- // **Sophie Stalla-Bourdillon**, tutkimusjohtaja, oikeustieteellisen, tieteellisen, teknologisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ryhmä, VUB
- // **Argyris Stringaris**, kliininen asiantuntija ja puheenjohtaja, lasten ja nuorten psykiatria, University College London

- // **Lisa Thorell**, professori, kliinisen neurotieteen laitos, Karolinska Institutet
- // **Hanne-Mari Schiøtz Thorud**, fysiologi ja professori, Kaakkois-Norjan yliopisto
- // **Piotr Toczyński**, apulaisprofessori, APS Maria Grzegorzewskan yliopisto
- // **Antonia Torrens**, puheenjohtaja, COFACE – Families Europe
- // **Martina Tóthová**, johtava edustaja, Slovakian nuorisovaltuusto
- // **Dimitris Tsalavos**, Parempi internet lapsille+ -nuorisolähettiläs Kyprokselta
- // **Laura Vandenbosch**, apulaisprofessori ja Media Psychology Labin johtaja, KU Leuven
- // **Sørine Vesth Rasmussen**, neuvonantaja, lasten oikeudet ja teknologiapolitiikka, Børns Vilkår
- // **Mieke Visser-Schuurman**, johtaja, lasten oikeuksien ja valmiuksien kehittäminen, Eurochild
- // **Rareș Voicu**, puheenjohtaja, Euroopan nuorisofoorumi.
- // **Alexandra Weilenmann**, soveltavan tietotekniikan laitoksen professori, Göteborgin yliopisto
- // **Niels Zagema**, Alankomaiden nuorten edustaja, Nationale Jeugdraad

Meille oli ratkaisevan tärkeää varmistaa paitsi nuorten edustus erityispaneelin kokousten osallistujina myös nuorten osallistuminen tämän raportin laatimiseen. Tämän vuoksi haluamme kiittää Marta Gonçalvesia, joka paitsi osallistui paneeliin Portugalin Parempi internet lapsille+ -lähettiläänä myös luonnosteli kanssamme tätä raporttia.

Tämä raportti ei olisi ollut mahdollinen ilman monien Euroopan komission työntekijöiden tukea.

Ensinnäkin haluamme kiittää IDEA-neuvontapalvelua ja sen väliaikaista päällikköä David Mülleria isännöimisestämme ja erinomaisista työolosuhteistamme.

Työmme hyötyi valtavasti IDEA-tiimin tuesta: Kiitämme Undine Rugea prosessin valvonnasta ja tuesta. Kiitämme suuresti Asen Dimitrovia, joka toimi johtavana koordinaattorina lasten verkkoturvallisuutta käsittelevän erityispaneelin puheenjohtajien apuna. Hän tarjosi erinomaista apua, neuvontaa ja tukea prosessissa ja sisällössä, edisti suunnitelmien toteutumista, jäsenteli kaikkia kokouksia ja keskusteluja sekä koordinoi raportin työstämistä IDEA-neuvontapalvelussa – yhdessä pääsihteeristön kollegoiden kanssa – ja komissiossa itsessään.

Raportti ei olisi syntynyt ilman IDEA-neuvontapalvelun lisätukea: Kiitämme Thomas Hopkinsia, joka oli erinomainen raportin englanninkielisen toisinnon päätoimittaja. Osoitamme kiitoksemme myös Anna Magdalena Comploille, joka jakoi asiantuntemustaan, tutkimustaan ja apuaan kaikilla organisaatorintamalla, sekä Quinlan Rijksille, joka osallistui visuaalisen materiaalin kehittämiseen. Kiitämme myös Alexander Hempfingiä hänen analyysistaan sekä Yee-Sol Changia ja Konrad Rosea heidän osallistumisestaan.

Yhteistyössä IDEA-neuvontapalvelun kanssa pääsihteeristön kollegat ovat koordinoineet komissiossa tehtävää työtä ja antaneet arvokkaita näkemyksiä niin prosessin kuin sisällön osalta. Kiitämme siksi varapääsihteerinä Nils Behrndtiä hänen ajastaan ja omistautumisestaan sekä Nacira Boulehouat'ta, Ioana-Maria Gligoria, Alessandra Falcinelliä, Tarik Draidj'tä, Louis Dancourtia ja Armande Lorentzia.

Aluksi halusimme saada paremman kuvan EU:n ja jäsenvaltioiden nykyisestä lainsäädännöstä ja välineistä, joilla lapsia ja nuoria voidaan suojella verkossa, sekä lainsäädännön tähänastisesta täytäntöönpanosta. Näin muodostui perusta, jonka pohjalta keskustelimme asiantuntijoiden kanssa nykyisistä puutteista ja etenemismahdollisuuksista. Kiitämme tästä viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosaston (CNECT) johtoa ja pääjohtajaa Roberto Viola ja apulaispääjohtajaa Renate Nikolaytä sekä oikeus- ja kulluttaja-asioiden pääosastoa (JUST) ja sen pääjohtajaa Ana Gallego Torresia ja apulaispääjohtajaa Hubert Gamsbia.

Kiitämme CNECT-pääosaston asiantuntijoita, jotka tarjosivat arvokasta asiantuntemusta ja näkemyksiä: Prabhat Agarwal, Julia Van Best, Martin Harris Hess, Andrea Tognoni, Manon Baert, Emma O'Mahony ja Irene Roche Laguna.

Kiitämme DG JUST -osaston asiantuntijoita, jotka myös tarjosivat arvokasta asiantuntemusta ja näkemyksiä: Maria-Myrto Kanellou, Benedicte Van Ormelingen, Denisa Alexandroaiei, Caoimhe Sheridan, Marie-Cécile Rouillon ja Marta Kuljon.

Tässä raportissa hyödynnettiin Euroopan komission eri osastojen (JRC, PO SANTE, PO EAC, PO HOME, PO RTD, PO GROW, SJ ja muut) asiantuntemusta ja panosta: Andrea Ceglia, Yves Punie, Marianne Takki, Martine Ingvorsen, Francesca Maltauro, Marta Touykova, Chiara Colella, Marta Markowska, Leonie Wahlmann, Katarzyna Janicka-Pawlowska, Veronica Trivisani, Alessia Donna, Eva Gerhards, María del Pilar González Pantaleón, Amaryllis Verhoeven, Philipp Runge, Lorna Armati ja Paul-John Loewenthal.

Kiitämme kaikkia heidän asiantuntemuksestaan ja kärsivällisestä vastaamisestaan lukemattomiin kysymyksiimme sekä heidän kyvystään yhdistellä ja selkeyttää monimutkaisia oikeudellisia ja teknisiä kysymyksiä.

Haluamme kiittää myös viestinnän pääosaston ja pääsihteeristön asiantuntijoita, jotka antoivat erinomaista tukea viestinnän näkökohdissa: Chloe Lahousse Juarez, Anguel Konstantinov Beremliysky, Emma Kristina Kvennberg ja muut. Lisäksi erittäin luovia ja kärsivällisiä graafisia suunnittelijoita ja käännösasiantuntijoita: Laurie Janssen, Camille Palandjian, Benedetta Benedetto ja muut.

Työmme ei olisi ollut mahdollista ilman monien komission työtovereiden organisatorista tukea erityispaneelin kokouksille, matkoille ja muiden sidosryhmien kanssa järjestetyille kokouksille: Carmen Tresguerres, Rozaliya Petkova, Martina Gunda, Nuria Paredes, Alexandre Verin, Mariola De Las Heras Ojeda, Anne Catherine Louppe, Margarita Biacho Varela, Hafize Balci ja Vaia Tsiampazi.

Puheenjohtajina olemme hyötynneet myös omien instituutioidemme ja lähimpien alan yhteistyökumppaneidemme tuesta:

Professori ja tohtori Fegertin tiimi Ulmin yliopistollisessa sairaalassa: yksityisdosentti ja tohtori Franziska Köhler-Dauner, apulaisprofessori ja tohtori Ann-Christin Haag, Emily Sitarski, Lena Peter, Karen Schlaegel, Claudia Rau, Annette Claus ja Ariane Saccarello.

Tohtori Maria Melchiorin tiimi Sorbonnen kansanterveyden tutkimuslaitoksessa sekä Sorbonne Université ja Ranskan kansanterveyden ja lääketieteen kansallinen tutkimuslaitos (INSERM): Fabienne El Khoury, Camille DAVISSE-Paturet, Hamid Massoumi, Bertrand Redonnet ja Mays Kabakibi.

Loppuviitteet

01. Aries, P. (1962). Centuries of childhood: A social history of family life. Knopf Doubleday Publishing Group.
02. Berk, L.E. (1994). Infants and Children Prenatal Through Early Childhood.
03. Kessler, R. C., Magee, W. J. (1993). Childhood adversities and adult depression: basic patterns of association in a US national survey. *Psychological Medicine*, 23(3), 679–690.
04. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
05. Rideout, V. (2020). The Common Sense Census: Media Use by Kids Age Zero to Eight.
06. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
07. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348.
Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229–234.
08. Montag, C., Lachmann, B., Herrlich, M., Zweig, K. (2019). Addictive features of social media/messenger platforms and freemium games against the background of psychological and economic theories. *International journal of environmental research and public health*, 16(14), 2612.
09. Steinberg, L. D. (2014). Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence. Houghton Mifflin Harcourt.
Casey, B. J., Getz, S., Galvan, A. (2008). The adolescent brain. *Developmental review*, 28(1), 62–77.
10. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324.
Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
- Jing, X., et al. (2023). Effects of foreground screen media use on vocabulary development in young children: A meta-analysis. *Child Development*, 94(5), 1398–1415.
11. Johnston MV. Neurotransmitters and vulnerability of the developing brain. *Brain Dev.* 1995 Sep-Oct;17(5):301-6.
12. Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351–358.
Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
13. Boxer, P., Groves, C. L., Docherty, M. (2015). Video games do indeed influence children and adolescents' aggression, prosocial behavior, and academic performance: A clearer reading of Ferguson (2015). *Perspectives on psychological science*, 10(5), 671–673.
Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140(Supplement 2), S112–S116.
14. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
15. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
16. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
17. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged

- 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
18. American Academy of Pediatrics (2024). Screen time guidelines. Center of Excellence on Social Media and Youth Mental Health.
19. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
20. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324. Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351-358.
21. Bochicchio, V., Keith, K., Montero, I., Scandurra, C., Winsler, A. (2022). Digital media inhibit self-regulatory private speech use in preschool children: The “digital bubble effect”. *Cognitive development*, 62, 101180.
22. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631-650. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children’s socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543.
23. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
24. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children’s performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
25. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children’s social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
26. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children’s performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi, M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr*. 2024;178(10):1017-1026.
27. Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children’s language. *First language*, 33(5), 504-523. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children’s learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
28. Kidron, B., Evans, A., Afia, J., Adler, J. R., Bowden-Jones, H., Hackett, L., Juj, A., Przybyski, A. K., Rudkin, A., Young Scot. (2018). Disrupted childhood: The cost of persuasive design. 5Rights Foundation. Stoilova, M., Bulger, M., Livingstone, S. (2024). Do parental control tools fulfil family expectations for child protection? A rapid evidence review of the contexts and outcomes of use. *Journal of Children and Media*. Chao, M., Lei, J., He, R., Jiang, Y., Yang, H. (2023). TikTok use and psychosocial factors among adolescents: Comparisons of non-users, moderate users, and addictive users. *Psychiatry Research*, 325, 115247.
29. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children’s learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614. Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelius, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children’s Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
30. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
31. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631-650.

- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
32. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
33. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543.
34. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
35. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelus, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children's Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
36. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
37. Böttger, T., Zierer, K. (2024). To ban or not to ban? A rapid review on the impact of smartphone bans in schools on social well-being and academic performance. *Education Sciences*, 14(8), 906.
38. Boztas, S. (2025, July 4). Smartphone bans in Dutch schools have improved learning, study finds. The Guardian.
39. Wedekind, K. (2026, March 11). So abgelenkt sind Schüler, wenn es kein Handyverbot gibt. n-tv.
40. Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children's language. *First language*, 33(5), 504-523.
41. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
42. Purba, A. K., Thomson, R. M., Henery, P. M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S. V. (2023). Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *bmj*, 383.
43. Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229-234. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
44. Schwartz, D., Zhang, M., Troop-Gordon, W., Taylor, L. M., Chung, J. (2025). Are social media use and popularity in the peer group linked during adolescence? A meta-analytic review. *Journal of Adolescence*, 97(3), 575-592.
45. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
46. Children's Hospital of Philadelphia (2026). Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study. Tiedot haettu 12. heinäkuuta 2026.
47. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
48. Nesi, J., Choukas-Bradley, S., Prinstein, M. J. (2018). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1 – A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clinical child and family psychology review*, 21(3), 267-294. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
49. Werling, A. M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls: A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11(2), 305-325.
50. Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media

- Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229–234.
- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
51. Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
52. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
53. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
54. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 79–93. Liu, M., Kamper-DeMarco, K. E., Zhang, J., Xiao, J., Dong, D., Xue, P. (2022). Time spent on social media and risk of depression in adolescents: A dose-response metaanalysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
55. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
56. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
57. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631–650.
58. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
59. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813. Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
60. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
61. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
62. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
63. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
64. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
65. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244–250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
66. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
67. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813.
68. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
69. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
70. Staksrud, E., Livingstone, S. (2009). Children and online risk. *Information, Communication and Society*, 12 (3).

71. Fegert, J.M. (2026). European child and adolescent psychiatry in a digital world. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309–315.
72. WeProtect (2021). Estimates of childhood exposure to online sexual harms and their risk factors, p.5.
73. European Commission (2026). Action Plan against Cyberbullying.
74. Hamm, M. P., Newton, A. S., Chisholm, A., Shulhan, J., Milne, A., Sundar, P., Ennis, H., Scott, S. D., Hartling, L. (2015). Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people: A scoping review of social media studies. *Journal of the American Medical Association Southeast Asia. Supplement. Pediatrics*, 169, 770–777. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
75. European Commission (2021). Study to support the preparation of the European Commission's initiative to extend the list of EU crimes in Article 83 of the Treaty on the Functioning of the EU to hate speech and hate crime. Final report.
76. European Institute for Gender Equality (EIGE). 2026. Growing up online: how violence follows girls across platforms. Accessed on 29 June 2026.
77. Abendroth Dias, K., Arias Cabarcos, P., Bacco, F.M., Bassani, E., Bertoletti, A., et al. (2025). Generative AI Outlook Report – Exploring the Intersection of Technology, Society and Policy. Navajas Cawood, E., Vespe, M., Kotsev, A., van Bavel, R. (editors). Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC142598.
78. Ofcom. (2024). A deep dive into deepfakes that demean, defraud and disinform. Accessed on 29 June 2026.
79. Rousay, V. (2023). Sexual Deepfakes and Image-Based Sexual Abuse: Victim-Survivor Experiences and Embodied Harms. Master's thesis, Harvard University Division of Continuing Education.
80. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
81. McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, Vol. 2, pp. 315–330.
82. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
83. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
84. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
85. Twenge J.M., Martin G.N. (2020). Gender differences in associations between digital media use and psychological well-being: Evidence from three large datasets. *Journal of Adolescence*, 79, 91–102.
86. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
87. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
88. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
89. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, 14.
90. eSafety Commissioner (2025). How common are experiences of seeing online hate among children in Australia? Accessed 16 June 2026.
91. Kowalski, R.M., Limber, S.P., McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45.
92. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
93. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
94. FRA (2024). LGBTIQ equality at a crossroads: Progress and challenges, p.72.
95. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
96. Ybarra, M.L., Mitchell, K.J., Palmer, N.A., Reisner, S.L. (2015). Online social support as a buffer against online and offline peer and sexual victimization among U.S. LGBT and non-LGBT youth. *Child Abuse Neglect*, 39.
97. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).

98. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
Li, H., Luo, M., Duan, B., Kawulia, A., Su, M., Di, H. (2024). Family socioeconomic status and young children digital addiction: a moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 27 (5).
99. Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
Gracia, P., Fernandez-Urbano, R., Rubio-Cabañez, M., Celik, S., Cineli, B. (2026). *World Happiness Report 2026. Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries*. Helliwell, J.F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., Wang, S. (editors). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.
100. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study. *BMJ Paediatrics Open*, 17:9 (1).
101. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online.
102. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
103. World Happiness Report (2026). Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries.
Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
104. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
105. Hong, J.S., et al. (2016). Understanding the correlates of face-to-face and cyberbullying victimization among U.S. adolescents: A social-ecological analysis. *Violence and Victims*, 31(4), 638–663.
Thomas, A., Yeqing, L. (2025). Helping teens navigate online racism – study shows which parenting strategy works best.
106. FRA (2023). Online content moderation – Current challenges in detecting hate speech.
107. Bermudez-Villalva, A., Mehrnezhad, M., Toreini, E. (2025). Measuring Online Hate on 4chan using Pre-trained Deep Learning Models. *IEEE Transactions on Technology and Society*, 6 (2), June 2025.
108. FRA (2024). Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims.
109. FRA (2023). Being Black in the EU – Experiences of people of African descent.
110. Council of Europe (2026). Hate speech levels across Europe alarming, stronger action needed. Accessed on 25 June 2026.
111. United Nations (2021). Report of the Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes. Human Rights Council, Forty-sixth session, 22 February–19 March 2021.
112. FRA (2022). Bias in Algorithms – Artificial Intelligence and Discrimination.
113. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online. p. 27.
114. eSafety Commissioner, 2023. A new playground: The digital lives of young people with disability. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
115. WeProtect (2025). How do we protect disabled young people from abuse and exploitation in digital spaces?
116. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
117. eSafety Commissioner (2023). Young people with disability more likely to express themselves online despite higher rates of abuse.
118. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
119. Werling, A.M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with a diagnosis of attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls. A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11 (2).
120. Villar Onrubia, D., Barreda Angeles, M., Cachia, R., Economou, A., Lopez Cobo, M., (2025). Cyberbullying: Insights from science, policy and legislation. Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC144335.
121. Shou, Q., Yamashita, M., Mizuno, Y. (2025). Association of screen time with attention-deficit/hyperactivity disorder symptoms and their development: the mediating role of brain structure. *Translational Psychiatry*, 15:447.
122. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
123. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.

124. European Commission (2023). Flash Eurobarometer 530: Mental health.
125. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.
126. World Health Organization (2025). Over a billion people living with mental health conditions – services require urgent scale-up. Accessed on 29 June 2026.
127. World Health Organization (2025). Suicide. Accessed on 16 June 2026:
128. OECD (2021). *Fitter Minds, Fitter Jobs: From Awareness to Change in Integrated Mental Health, Skills and Work Policies*. OECD Publishing, Paris.
129. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
130. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
131. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). *Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective*. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg. P.8.
132. Vidal, C., Lhaksampa, T., Miller, L., Platt, R. (2020). *Social media use and depression in adolescents: A scoping review*. *International Review of Psychiatry* (Abingdon, England), 32(3), 235-253.
133. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). *Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study*. *BMJ Paediatrics Open*, 17;9 (1).
134. Sarmiento, I., Olson, C., Yeo, G., Chen, Y., Toma, C., Brown, B., Bellmore, A., Mares, M. L. (2020). *How does social media use relate to adolescents' internalizing symptoms? Conclusions from a systematic narrative review*. *Adolescent Research Review*, 5, 381-404.
135. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). *Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review*. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol 14. McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). *Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review*. *Adolescent Research Review*, Vol 2, 315-330.
136. Li, H., Zhang, R., Lee, Y.C., et al. (2023). *Systematic review and meta-analysis of AI-based conversational agents for promoting mental health and well-being*. *NPJ Digital Medicine*, 6, 236.
137. Kooli, C., Chakraoui, R. (2025). *AI-driven assistive technologies in inclusive education: benefits, challenges, and policy recommendations*. *Sustainable Futures*, 10.
138. Unicef (2025). Guidance on AI and Children. Accessed on 29 June 2026.
139. Hudon, A., Stip, E. (2025) *Delusional Experiences Emerging From AI Chatbot Interactions or "AI Psychosis"*. *JMIR Mental Health*, 3 (12). European Parliament (2026). The spread of AI companions and the challenges they generate. European Parliamentary Research Service (EPRS). Nature (2025). Can AI chatbots trigger psychosis? What the science says. Accessed on 16 June 2026.
140. Vice (2023). 'He Would Still Be Here': Man Dies by Suicide After Talking with AI Chatbot, Widow Says. Accessed on 16 June 2026.
141. Kurian, N. (2024). *'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models*. *Learning, Media and Technology*, 50.
142. Kurian, N. (2023). *AI's empathy gap: the risks of conversational artificial intelligence for young children's well-being and key ethical considerations for early childhood education and care*. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 26(1), 132-139.
143. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL) (2026). L'impact des usages de l'AI sur la santé mentale des jeunes européens.
144. Ganapini, M., Panai, E. (2023). An Audit Framework for Adopting AI-Nudging on Children. Tech Ethics Lab.
145. Kurian, N. (2024). *'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models*. *Learning, Media and Technology*, 50.
146. Fegert, J. M. (2026). *European child and adolescent psychiatry in a digital world*. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309–315.
147. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). *Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review*. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol. 14.
148. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). *Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review*. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
149. Liu, L. (2024). *Research on the relationship between virtual social interaction and the degree of loneliness based on algorithm matching technologies: A quantitative analysis on the SOUL APP-A virtual social software for strangers*. *PLoS One*, 3:19.
150. eSafety Commissioner (2025). Online risks for children in your community. Accessed on 17 June 2026.

151. 5Rights Foundation (2021). Pathways: How digital design puts children at risk. p.5.
152. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
Bottaro, R., Faraci, P. (2022). The use of social networking sites and its impact on adolescents' emotional well-being: A scoping review. *Current Addiction Reports*, 9, 518–539.
153. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25 (1), 79–93. Ivie, E. J., Pettitt, A., Moses, L. J., Allen, N. B. (2020). A meta-analysis of the association between adolescent social media use and depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 275, 165–174.
154. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
155. Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., Di Mauro, A., Di Stefano, A. V., Caruso, C., Corsello, G., Staiano, A. (2022). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
156. Course-choi, J., Hammond, L. (2021). Social media use and adolescent well-being: A narrative review of longitudinal studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24, 223–236.
157. Consumer Science and Analytics (2022). Les adolescents et l'info. Research by Milan Presse and YouTube. Notley, T., Zhong, H.F., Dezuanni, M., et al. (2023) Comparing children's and teens' news engagement practices and affective news experiences. *Journal of Youth Studies*, 26 (7): 878–893.
158. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 25 June 2026.
159. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 17 June 2026.
160. Calvin, A., Lenhart, A., Mann, S., and Robb, M. (2025). Teens, Trust, and Technology in the Age of AI: Navigating Trust in Online Content. *Common Sense Media*.
161. European Parliament (2025). Youth survey 2024.
162. Ali, S., DiPaola, D., Lee, I., et al. (2021). Children as creators, thinkers and citizens in an AI-driven future. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2.
163. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
Melchior, C., Oliveira, M. (2024) A systematic literature review of the motivations to share fake news on social media platforms and how to fight them. *New Media and Society*, 26 (2): 1127–1150.
164. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
165. Ma, I., Mubashir, S., Kozyreva, A., van den Bos, W. (2025). Understanding the impact of misinformation on adolescents. *Nature Human Behaviour*, 10, 18–28.
166. NewsGuard (2021). Toxic TikTok: Popular social-media video app feeds vaccine misinformation to kids within minutes after they sign up. Accessed on 17 June 2026.
167. Ludwig-Walz, H., Bujard, M., Fegert, J.M., et al. (2025). Integrating European contexts and needs into WHO guiding principles on online mental health content for young people: Five recommendations. *European Child and Adolescent Psychiatry*, Vol. 34, 1221–1224.
168. Moss, C., Wibberley, C., Witham, G. (2023). Assessing the impact of Instagram use and deliberate self-harm in adolescents: A scoping review. *International Journal of Mental Health Nursing*, 32, 14–29.
169. World Health Organization (2025). Suicide worldwide in 2021: Global health estimates.
170. Arendt, F., Scherr, S., Romer, D. (2019). Effects of exposure to self-harm on social media: Evidence from a two-wave panel study among young adults. *New Media and Society*, Vol. 21 (11-12).
Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
171. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
172. Memon, A. M., Sharma, S. G., Mohite, S. S., Jain, S. (2018). The role of online social networking on deliberate self-harm and suicidality in adolescents: A systematized review of literature. *Indian Journal of Psychiatry*, 60 (4).
173. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
174. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.

175. Yue, C., Wenyao, G., Xudong, Y., Shuang, S., Zhuying, S., Yizheng, Z., Linlin, Z., Jinxin, C., Xingqi, W., Yujia, L. (2023). Dose-response relationship between daily screen time and the risk of low back pain among children and adolescents: A meta-analysis of 57831 participants. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 28, 64–64.
176. American Optometric Association. (Undated). Computer vision syndrome (Digital eye strain). American Optometric Association. Accessed 29 June 2026.
Thorud, H.-M. S., Aurjord, R., Falkenberg, H. K. (2021). Headache and musculoskeletal pain in school children are associated with uncorrected vision problems and need for glasses: A case-control study. *Scientific Reports*, 11(1).
Thorud, H.-M. S., Mork, R., Bjørset, C. O., Gilson, S. J., Hagen, L. A., Langaas, T., Pedersen, H. R., Svarverud, E., Vikesdal, G. H., Baraas, R. C. (2022). Laboured reading and musculoskeletal pain in school children – the role of lifestyle behaviour and eye wear: A cross-sectional study. *BMC Pediatrics*, 22(1).
Thorud, H.-M. S., Mudvari, P. R., Falkenberg, H. K. (2024). Academic performance and musculoskeletal pain in adolescents with uncorrected vision problems. *BMC Pediatrics*, 24(1).
177. Bozzola, E., Irrera, M., Hellmann, R., Crugliano, S., Fortunato, M. (2024). Media Device Use and Vision Disorders in the Pediatric Age: The State of the Art. *Children (Basel, Switzerland)*, 11(11).
178. Morningstar, B., Clayborne, Z., Wong, S.L., Roberts, K.C., Prince, S.A., Gariépy, G., Goldfield, G.S., Janssen, I., Lang, J.J. (2023). The association between social media use and physical activity among Canadian adolescents: a Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. *Canadian Journal of Public Health*, 114(4): 642–650.
Foreman, J., Salim, A.T., Praveen, A., Fonseka, D., Ting, D.S.W., Guang He, M., Bourne, R.R.A., Crowston, J., Wong, T.Y., Dirani, M. (2021). Association between digital smart device use and myopia: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Digit Health*, 3(12).
Ahmed, O., Walsh, E.I., Dawel, A., Alateeq, K., Espinoza Oyarce, D.A., Cherbuin, N. (2024) Social media use, mental health and sleep: A systematic review with meta-analyses. *Journal of Affective Disorders*, 15;367: 701–712.
Purba, A.K., Thomson, R.M., Henery, P.M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S.V. (2023) Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 383.
179. Czeisler, C. A. (2015). Duration, timing and quality of sleep are each vital for health, performance and safety. *Sleep Health*, 1(1), 5–8.
Matricciani, L., Paquet, C., Galland, B., Short, M., Olds, T. (2019). Children's sleep and health: A meta-review. *Sleep Medicine Reviews*, 46, 136–150.
Short, M. A., Blunden, S., Rigney, G., Matricciani, L., Coussens, S., M Reynolds, C., Galland, B. (2018). Cognition and objectively measured sleep duration in children: A systematic review and meta-analysis. *Sleep Health*, 4(3), 292–300.
180. Wheaton, A. G., Claussen, A. H. (2021). Short Sleep Duration Among Infants, Children, and Adolescents Aged 4 Months-17 Years – United States, 2016-2018. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 70(38).
Gariépy, G., et al. (2020). How Are Adolescents Sleeping? Adolescent Sleep Patterns and Sociodemographic Differences in 24 European and North American Countries. *Journal of Adolescent Health*, 66 (6) Supplement.
181. Chang, A.M., Aeschbach, D., Duffy, J. F., Czeisler, C. A. (2015). Evening use of light-emitting eReaders negatively affects sleep, circadian timing, and next-morning alertness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(4), 1232–1237.
Hale, L., Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: A systematic literature review. *Sleep Medicine Reviews*, 21, 50–58.
182. Tähkämo, L., Partonen, T., Pesonen, A.K. (2019). Systematic review of light exposure impact on human circadian rhythm. *Chronobiology International*, 36(2): 151–170.
183. Lund, L., Sølvehøj, I. N., Danielsen, D., Andersen, S. (2021). Electronic media use and sleep in children and adolescents in western countries: A systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 1598.
184. Mammeri, K., Riontino, L., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2025). Influence of parental rules about screen electronic device use in the evening on sleep in adolescents. *Discover Public Health*, 22:517
185. Perrault, A. A., Bayer, L., Peuvrier, M., Afyouni, A., Ghisletta, P., Brockmann, C., Spiridon, M., Hulo Vesely, S., Haller, D. M., Pichon, S., Perrig, S., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2019). Reducing the use of screen electronic devices in the evening is associated with improved sleep and daytime vigilance in adolescents. *Sleep*, 42(9).
Bartel, K., Scheeren, R., Gradisar, M. (2019). Altering Adolescents' Pre-Bedtime Phone Use to Achieve Better Sleep Health. *Health Communication*, 34(4), 456–462.
186. World Health Organization. Regional Office for Europe (2024) A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada: Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey.
187. Digital Services Act.
188. European Commission (2023). Consumer protection: manipulative online practices found on 148 out of 399 online shops screened.
189. Flayelle, M., et al. (2023). A taxonomy of technology design features that promote potentially addictive online behaviours. *Nature Reviews Psychology*, 2: 136–150.

- Perales, J.C., et al. (2020). Learning to lose control: A process-based account of behavioral addiction. *Neuroscience and biobehavioural reviews*, 108: 771–780.
190. van der Wal, A., Beyens, I., Janssen, L.H.C., Valkenburg, P.M. (2025). Diverse platforms, diverse effects: Evidence from a 100-day study on social media and adolescent mental health. *Current Psychology*, 45 (36).
191. Owenz, M., Freed, R. (2021). The ethics of persuasive design in technology used by children and adolescents. *Ethical Human Psychology Psychiatry*, 23, 89–99.
192. Andreassen, C.S., et al. (2016). The Relationship between Addictive Use of Social Media and Video Games and Symptoms of Psychiatric Disorders: A Large-Scale Cross-Sectional Study. *Psychology of Addictive Behaviors*. 30(2): 252–62.
193. European Commission (2024). Commission Staff Working Document Fitness Check on EU consumer law on digital fairness.
194. Saura, J.R., Palacios-Marqués, D., Iturricha-Fernández, A. (2021). Ethical design in social media: Assessing the main performance measurements of user online behavior modification. *Journal of Business Research*, 129.
195. United Nations (2021). General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. Committee on the Rights of the Child. European Commission (2025). Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065.
196. Curtis, B. L., Lookatch, S. J., Ramo, D. E., McKay, J. R., Feinn, R. S., Kranzler, H. R. (2018). Meta-Analysis of the Association of Alcohol-Related Social Media Use with Alcohol Consumption and Alcohol-Related Problems in Adolescents and Young Adults. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 42(6), 978–986. Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 79(1), 258–274.
197. Beullens, K., Schepers, A. (2013). Display of alcohol use on Facebook: A content analysis. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(7), 497–503. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73. Vranken, S., Kurten, S., Beullens, K. (2024). Time to 'Wine': A Content Analysis Investigating How Social Media Influencers Refer to Alcohol Use in Instagram's Feed Posts and Stories. *Mass Communication and Society*, 27(6), 1468–1494.
198. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
199. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
200. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297.
201. Rutherford, B.N, et al. (2025). #TurntTrending: a systematic review of substance use portrayals on social media platforms. *Addiction*, 8;118 (2).
202. Liu, J., Charmaraman, L., Bickham, D. (2024). Association between social media use and substance use among middle and high school-aged youth. *Substance Use and Misuse*, 59 (7).
203. Europol (2025). Europol coordinates operation against terrorist content online targeting minors. Accessed on 29 June 2026.
204. Europol (2026). 2025 Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA): The changing DNA of serious and organised crime.
205. Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative

- Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. Deutsches Ärzteblatt International, 122(11), 285.
- 206.** Chauviré-Geib, K., et al. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals (SDG) documents a hidden and growing pandemic. Population-based surveys fail to capture the full picture. Child Abuse and Neglect, 164.
- 207.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 208.** Insoll, T., Ovaska, A., Vaaranen-Valkonen, N. (2024). CSAM Users in the Dark Web: Protecting Children Through Prevention. Protect Children.
- 209.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 210.** Our Voice (2025) Survey for survivors of sexual violence in childhood – voices of the Nordic survivors.
- 211.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S, S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. Development and Psychopathology, 35 (4).
- 212.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse, 25(2).
- 213.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S, S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. Development and Psychopathology, 35 (4).
- 214.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse, 25(2).
- 215.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S, S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. Development and Psychopathology, 35 (4).
Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse, 25(2).
- 216.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S, S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. Development and Psychopathology, 35 (4).
Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse, 25(2).
- 217.** Chauviré-Geib, K., Gerke, J., Haag, A. C., Sachser, C., Finkelhor, D., Rassenhofer, M., Fegert, J. M. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals (SDG) documents a hidden and growing pandemic. Child Abuse Neglect, 164.
- 218.** Eurostat (2025). EU Terrorism Situation and Trend Report.
- 219.** Krahé, B., Möller, I., Huesmann, L.R., Kirwil, L., Felber, J., Berger, A. (2011). Desensitization to Media Violence: Links With Habitual Media Violence Exposure, Aggressive Cognitions, and Aggressive Behavior. Journal of Personality and Social Psychology, 100(4).
- 220.** Article 17 GDPR.
- 221.** European Data Protection Board (2022). Guidelines 9/2022 on personal data breach notification under GDPR. Version 2.
- 222.** Schlegel, L., (2022). Playing Against Radicalization: Why extremists are gaming and how P/CVE can leverage the positive effects of video games to prevent radicalization.
- 223.** European Commission (2023). Understanding the value of a European video games society – Final report. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), ECORYS and KEA, section. 5.1.2.
Kowert, R., et al. (2026). Editorial: Extremism in games. Frontiers in Psychology, Vol. 16, p. 12.
- 224.** European Commission (2025). The European media industry outlook – September 2025. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), p. 99.
- 225.** Radicalisation Awareness Network (2021). Digital Grooming Tactics on Video Gaming & Video Gaming Adjacent Platforms: Threats and Opportunities – Conclusion paper.
- 226.** Brooks, G.A., Clark, L. (2019). Associations between loot box use, problematic gaming and gambling, and gambling-related cognitions. Addictive Behaviors, 96.
- 227.** Boniel-Nissim, M., Marino, C., Galeotti, T., Blinka, L., Ozoliņa, K., Craig, W., et al. (2024). A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 6. WHO Regional Office for Europe.

228. PEGI (2026). PEGI expands age rating criteria with interactive risk categories. Accessed on 17 June 2026.
229. OECD (2021). Children in the digital environment – Revised typology of risks.
230. Livingstone, S., Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children (1.0.0).
231. European Commission, Joint Research Centre
232. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
233. Bursztyń, L., Duckworth, A., JiménezDurán, R., Leonard, A., Milojević, F., Roth, C., Sunstein, C. R. (2026). Why bans fail: Tipping points and Australia's socialmedia ban. (BFI Working Paper No. 202657). Becker Friedman Institute for Economics.
234. Article 28 DSA.
235. Articles 34 and 35 DSA.
236. Article 25 GDPR.
237. Article 6(1) GDPR.
238. Article 4(11) GDPR.
239. EDPB Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679, pp. 62.
240. Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 106.
241. CJEU C-252/21 Bundeskartellamt, paragraph 111.
242. EDPB guidelines on legitimate interest, para 96.
243. EDPB Guidelines 1/2024 on processing of personal data based on Article 6(1)(f) GDPR, §54. Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 111.
244. EDPB Guidelines 8/2020 on the targeting of social media users, paragraph 16.
245. EDPB guidelines on legitimate interest, paragraph 95.
246. Article 17 and recital 65 GDPR.
247. Article 22 and recital 71 GDPR.
248. Recital 38 GDPR.
249. Article 29 Data Protection Working Party Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679.
250. Article 35 and 36 GDPR.
251. European Commission (2026). Draft Commission guidelines on the classification of high-risk AI systems.
252. European Commission (2025). Commission publishes the Guidelines on prohibited artificial intelligence (AI) practices, as defined by the AI Act. Accessed on 2 July 2026.
253. European Commission (2026). The General-Purpose AI Code of Practice.
254. Article 50 AI Act.
255. European Commission (2026). Code of Practice on marking and labelling of AI-generated content.
256. European Commission (2026). Draft of the guidelines on the implementation of the transparency obligations for certain AI systems under Article 50 of the AI Act.
257. European Commission (2021). UCPD Guidelines.
258. Digital Fairness Fitness Check
259. European Commission (2026). Action Plan against Cyberbullying.
260. European Commission (2024). Commission Recommendation on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child.
261. European Commission (2024). TikTok commits to permanently withdraw TikTok Lite Rewards programme from the EU to comply with the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
262. Article 82 DSA.
263. European Commission (2026). Commission preliminarily finds TikTok's addictive design in breach of the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
264. European Commission (2026). Commission preliminarily finds Pornhub, Stripchat, XNXX and XVideos in breach of the Digital Services Act for allowing minors to access their services. Accessed on 2 July 2026.
265. European Commission (2025). The European Board for Digital Services launches a coordinated action to reinforce the protection of minors as regards pornographic platforms. Accessed on 2 July 2026.
266. European Commission (2026). Commission preliminarily finds Meta in breach of Digital Services Act for failing to prevent minors under 13 from using Instagram and Facebook. Accessed on 2 July 2026.
267. European Commission (2026). Commission investigates Snapchat's compliance with child protection rules under the Digital Services. Accessed on 2 July 2026.

268. European Commission (2025). Commission accepts commitments offered by AliExpress under the DSA and takes further action. Accessed on 2 July 2026. European Commission (2026). Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026. European Commission (2025). Commission preliminarily finds Temu in breach of the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
269. Authority for Consumers and Markets (2026). ACM launches investigation into Roblox in connection with risks that minors are facing. Accessed on 2 July 2026.
270. European Commission (2026). Commission investigates Grok and X's recommender systems under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
271. European Commission (2026). Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
272. European Commission (2024). Commission opens formal proceedings against Temu under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
273. Article 53 AI Act.
274. Article 55 AI Act.
275. DLA Piper (2026). DLA Piper GDPR Fines and Data Breach Survey: January 2026.
276. Data Protection Commission (2023). Annual Report 2023.
277. Data Protection Commission (2023). Irish Data Protection Commission announces €345 million fine of TikTok. Accessed on 2 July 2026.
278. Data Protection Commission (2022). Data Protection Commission announces decision in Instagram Inquiry. Accessed on 2 July 2026.
279. Garante per la Protezione dei Dati Personali (2021). Provvedimento del 22 gennaio 2021.
280. Data Protection Commission (2026). Data Protection Commission opens investigation into X (XIUC). Accessed on 2 July 2026.
281. Art 15 EMFA.
282. European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
283. European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
284. European Commission (undated). Sweeps. Accessed on 24 June 2026.
285. European Commission (undated). Influencer Legal Hub. Accessed on 24 June 2026.
286. European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
287. Article 37 DSA.
288. Article 38 DSA.
289. FRA (2025). Towards Integrated Child Protection Systems – Challenges, promising practices and ways forward, p.79.
290. Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
291. Singleton, A., Abeles, P., Smith, I.C. (2016). Online social networking and psychological experiences: The perceptions of young people with mental health difficulties. Computers in Human Behavior, vol. 61.
292. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
293. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
294. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
295. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
296. Anderson, M., Vogels, E.A., Perrin, A., Lee, R. (2022). Connection, Creativity and Drama: Teen Life on Social Media in 2022. Pew Research Center. As cited in: Manolios, S., Chaudron, S., Fortuna, P., Sala, A., Gomez, E. (2026). Opportunities for young users on social media. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Seville, JRC147510.
297. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
298. Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
299. Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
300. Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and

- well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
- 301.** Hillmayr, D., Ziernwald, L., Reinhold, F., Hofer, S.I., Reiss, K.M. (2020). The potential of digital tools to enhance mathematics and science learning in secondary schools: A context-specific meta-analysis. Computers & Education, vol. 153.
- 302.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagrà Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 303.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
Barrot, J.S. (2022). Social media as a language learning environment: A systematic review of the literature (2008-2019). Computer Assisted Language Learning, 35 (9).
Zachos, G., Paraskevopoulou-Kollia, E.-A., Anagnostopoulos, I. (2018). Social Media Use in Higher Education: A Review. Education Sciences, 8 (4), Article 4.
- 304.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 305.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 306.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 307.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al., (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 308.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagrà Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 309.** Crêteur, S., Dunajeva, J., Frydman, B., Berg Mulvik, I., Del Cogliano, D., Nada, C., Siarova, H., Sankalaite, S. (2026). Mobile phone bans in schools across the EU: ENESET analytical report. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 310.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 311.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 312.** European Commission (2024). International Computer and Information Literacy Study (ICILS) in Europe, 2023: Main findings and educational policy implications. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 313.** European Commission (2025). Education and Training Monitor: Comparative Report. Chapter 2 – Young people's basic skills.
- 314.** European Commission (2026). The teaching profession in the EU – A comparative analysis building upon the TALIS 2024 results. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 315.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 316.** COFACE Families Europe (2026). Towards digital safety and well-being for children and their families: Moving beyond social media age restrictions as the sole solution.
- 317.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 318.** European Commission (2025). Flash Eurobarometer survey: Future needs in digital education.
- 319.** European Commission (2026). New guidelines to help teachers lead Europe's digital education. Accessed on 1 July 2026.
- 320.** European Commission (2026). Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).

- 321.** OECD / European Union (2026). Empowering Learners for the Age of AI: An AI Literacy Framework for Primary and Secondary Education. OECD Publishing, Paris.
- 322.** Commission Recommendation (EU) 2024/1238 of 23 April 2024 on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child.
- 323.** Article 24 Charter of Fundamental Rights of the European Union.
- 324.** European Commission (2025). Call to Action: from children to EU decision-makers. Accessed on 1 July 2026.
- 325.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 326.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 327.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 328.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 329.** European Commission (Undated). Promising practices – Summary. Denmark – Psychological First Aid for Young Peers.
- 330.** European Commission (2024). Best Practices Portal – Psychological First Aid for Young Peers. Accessed on 1 July 2026.
- 331.** Seguranet (2026) Digital Leaders | SeguraNet. Accessed on 7 July 2026.

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**

Lainsäädäntöä | Dataa | Julkaisuja